



Bulletin advokacie
1956-2016

držitel prestižního ocenění
Právníký časopis ČR
2011, 2012, 2014 a 2015

od 2014
RECENZOVANÝ
ČASOPIS

4 2016

Bulletin advokacie

Spory o pravost podpisu a znalecké posudky • Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? • První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe • Jak postupovat při oznámení a řešení škodných událostí • 2. práce kategorie Talent roku soutěže Právník roku 2015 •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A



**O agresivních obchodních praktikách
podle tzv. černé listiny směrnice č. 2005/29/ES**

čtete v článku JUDr. Dany Ondřejové, PhD. na str. 17-21.

**NOVÉ
RAKOUSKÉ
DĚDICKÉ
PRÁVO**

viz str. 69-70.

Nová podoba komentářových děl

- komplexní obsah jednotlivých svazků, kromě základního předpisu vždy obsahují i komentované související předpisy
- vyčerpávající výklad s judikaturou a literaturou
- atraktivní podoba a praktická velikost umožňuje snadnou manipulaci a přenosnost

V EDICI PRAKTICKÉ KOMENTÁŘE VYŠEL TŘÍDÍLNÝ SOUBOR PROCESNÍCH PŘEDPISŮ



Petr Lavický a kolektiv

Řízení sporné

*Občanský soudní řád (§ 1 – 250l)
Zákon o rozhodování některých
kompetenčních sporů*

Exekuční právo

*Občanský soudní řád (§ 251 - 376)
Exekuční řád*

Řízení nesporné

*Zákon o zvláštních řízeních soudních
Zákon o veřejných rejstřících*

Třídílný soubor civilních procesních předpisů zpracovaný hutným a srozumitelným způsobem kolektivem autorů pod vedením Petra Lavického.

Výklad praktických komentářů se opírá nejen o teoretický základ, ale přímo o výsledky rozhodovací praxe soudů.



Komentáře zařazujeme
také do systému ASPI

Objednávejte na www.wolterskluwer.cz/obchod

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává Česká advokátní komora v Praze (IČ 66 000 777) v agentuře **IMPAX**, spol. s r. o. www.impax.cz

Časopis zapsaný do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik ČR. Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8). Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 221 729 011, fax: 224 932 989
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman
Šéfredaktor: JUDr. Pavel Blanický
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
JUDr. Hana Rýdlová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. JUDr. Alexander Bělohávek, Dr.h.c.,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc.,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1, e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč, zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě poštovného, balného a DPH. Advokátům a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma. S reklamacemi při problémech s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou, e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 221 729 045.

Inzertní služby

zajišťuje agentura IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce zasílejte na adresu agency@impax.cz, případně volejte na tel. 244 404 555 nebo na 606 404 953. Media kit a další informace naleznete na internetových stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též na internetu (www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci vyjadřuje autor souhlas se zveřejněním také na stránkách www.bulletin-advokacie.cz a v právních informačních systémech spolupracujících s ČAK.

Toto číslo vyšlo 19. 4. 2016 v nákladu 16 550 výtisků.

Obálka: koláž

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 1805-8280 (online)

Úvodník

Tomáš Matějovský: **Velikonočně jarní zamyšlení?** 3

Aktuality

Kontrolní hlášení a advokáti Robert Němec 4
Předseda ČAK pokřtil novým komentářem k advokátnímu tarifu
Ivana Cihlářová 7
Domovní prohlídky trojí perspektivou: odborný seminář vybídl k diskusi napříč profesemi Jan Malý 8
Pozvánka na Innovative Legal Service Forum 2016 8
Stále dokola o nedůstojných prohlídkách advokátů u soudů
Ladislav Krym 9
Pozvánka na XXIV. Karlovarské právní dny 10
Pozvánka na VI. ročník kongresu Právní prostor 12
Právní rozhledy v letech 1901-1919 Stanislav Balík 13
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 16

Z právní teorie a praxe

Články

Agresivní obchodní praktiky podle tzv. černé listiny směrnic č. 2005/29/ES Dana Ondřejová 17
Spory o pravost podpisu a znalecké posudky Josef Černošník 22
Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? Alexandra Živělová 24
Lhůty k podání a doplnění dovolání Jana Bílková, Veronika Vlčková 30
První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe
Petr Bříza, Filip Gantner 34

Z judikatury

Započtení odměny advokáta proti pohledávce klienta 39
Odměna obhájce 39
Rozsudek pro zmeškání – úplný přezkum 42
Subrogační regres mezi pojistiteli odpovědnosti za škodu způsobenou při dopravní nehodě s přeshraničním prvkem 45
Neplatnost pracovní smlouvy pro omyl zaměstnavatele 47
Z judikatury ESLP 52

Z odborné literatury

Daniela Kovářová a kol: **Odměna advokáta. Advokátní tarif a související otázky** (Roman Premus) 54
Vysokajová, Kahle, Randlová, Hůrka, Doležilek: **Zákoník práce. Komentář** (Aleš Kalvoda) 54
Pavel Mates, Martin Kopecký: **Řádné opravné prostředky ve správním řízení (podle správního řádu a stavebního zákona)** (Radislav Bražina) 55
Lenka Matyášová, Marie Emilie Grossová: **Daňový řád s komentářem a judikaturou** (Petr Průcha) 56
Petr Jäger, Aleš Chocholáč: **Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář** (Jaroslav Benák) 58

Z advokacie

Sloupek Karla Čermáka

Psychologie davu a jeho vůdcové 59

Z české advokacie

Z kárné praxe Jan Syka	60
Jak postupovat při oznámení a řešení škodných událostí Zdeněk Turek....	62
Z jednání představenstva ČAK icha	63
Zpráva o Telnickém poháru 2016 Zdeněk Grus, Mihal Vejlupek	64

Z Evropy

Německo: Zákaz partnerských společností advokátů s lékaři a lékárníky je protiústavní Josephine Schüle, Arthur Braun	65
Budoucnost advokátních služeb – je regulace advokacie nutná? Eva Indruchová.....	66
Nové rakouské dědické právo – rozhovor s prof. Dr. Martinem Schauerem Kateřina Ronovská, Eva Dobrovolná.....	69

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

2. práce kategorie Talent roku soutěže Právník roku 2015 Jan Semík	71
Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK	78
Pozvánka na Olomoucké právní dny 2016	79
Pozvánka na seminář „Incidenční spory v insolvenční se zvláštním zaměřením na odporové spory“	79
Pozvánka na V. ročník turnaje „O pohár české a slovenské advokacie v tenise deblových dvojic mužů a žen“	80
Pozvánka na 10. ročník turnaje dvojic ve volejbalu – Kubečkův memoriál	80
Pozvánka na 10. ročník golfového turnaje advokátů „ADVO-CUP“	81
Pozvánka na 27. ročník tradičního běžeckého závodu „O parohy arcivévody Ferdinanda“	81
Pozvánka na tenisovou sobotu v Kosmonosech	82

Nakonec

Právníkovy zápisky Petr Hajn	83
Kresba Lubomíra Lichého	84
Víte, že... Stanislav Balík	84
Inhaltsverzeichnis	85
Zusammenfassung/Summary	86
Table of Contents	87

ZIZLAVSKÝ

Insolvenční správci se zvláštním povolením

Testy insolvence

» příležitost ke spolupráci «

www.zizlavsky.cz

michal@zizlavsky.cz

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu
Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložení, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“.

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasláné portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevládejte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případně vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- sdělení, zda chcete zaslat po zlomu korektury

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Velikonočně jarní zamyšlení?

Začal jsem tento úvodník psát kolem velikonočních svátků a zamýšlel jsem jej pojmout jako odlehčené jarní zamyšlení po končící zimě, o začínajícím jaru, a tedy nových cestách a příležitostech, při kupodivu stále celkem dobře fungující ekonomice a při obecně dobré náladě plynoucí i snad z optimistických výhledů do budoucna (alespoň v krátkodobém pohledu a bez ohledu na neustálé mediální strašení).

Nechtěl jsem se věnovat žádným vážným otázkám trápicím naši advokacii, včetně jejího postavení a úloze, kterou hraje, nebo bohužel častokrát spíše nehraje, v dnešní společnosti, respektu, který má nebo by spíše měla mít, ani neustálé snaze ze strany státu její svobodné postavení, ke kterému se před 25 lety konečně vrátila, omezovat, oklešťovat či dokonce přímo znevažovat.

Ani jsem nechtěl polemizovat nad důvody těchto snah, když podobných diskusí již proběhlo, probíhá a jistě bude probíhat nepočítaně. A to, i když dané diskuse, až na výjimky, pomíjejí jednu, pro nás všechny, poměrně zásadní věc, tedy nejen možné důsledky a dopady takového konání na advokáty, resp. advokacii jako takovou, ale především na naše klienty a jejich práva (a ve svém důsledku základní svobody).

Je zjevné, že dané snahy o stále větší ingerenci státu do veškerého konání, které na nás – a zdaleka nejen advokáty, ale především naše klienty – chystá, resp. již přichystal náš stát pod rouškou záměru omezit údajné nebo i skutečně nelegální činnosti, ať již jde o různá kontrolní hlášení, EET, centrální databáze účtů, kontrolu a možnost blokování internetu a další nápady na zavedení různých centrálních registrů čehokoli, a to častokrát bez řádné kontroly či alespoň důkladné ochrany proti zneužití, mají za cíl stále více a důkladněji omezovat základní práva a svobody. Otázkou v tomto ohledu je, zda je to skutečně ve prospěch „všech“ či pouze někoho a kde jsou přijatelné hranice takových zásahů.

Ale nakonec jsem nechtěl psát ani o tom, že přes veškeré problémy, které my advokáti vnímáme jako zásadní pro výkon našeho povolání a postavení, a přes veškeré problémy, které obecně jsou vnímány jako důležité v našem



malém světě Čech a Moravy, je vždy dobré podívat se na dané věci z nadhledu a pokud možno perspektivou našich sousedů, Evropy, světa. Vždyť se stačí podívat na problémy, se kterými se potýkají například v Maďarsku, kde se demokracie a svobody zdají být oklešťovány a omezovány více, než by se na demokratický stát 21. století a navíc členský stát EU slušelo, v Polsku, které je na pokraji možné ústavní krize a kde každopádně nástup nové vlády (a před ní nového prezidenta) silně zamíchal zavedenými pořádky a kde je poměrně nejisté, jakým směrem se bude dále vydávat, když je však poměrně jisté, že to nebude směrem posílení a upevnění svobod, na Slovensku, kde si určití politici dovolí ukončovat a rušit divadelní

představení způsobem, za který by se nemuseli stydět ani totalitní komunisté.

Právě díky takovému srovnání se naše problémy stále jeví jako poměrně standardní a ne příliš zásadní; jako problémy, kterým je třeba věnovat pozornost a aktivně je řešit a upozorňovat na ně, ale jako problémy, se kterými zatím není spojena otázka možnosti či nemožnosti svobodně vykonávat své povolání, svobodně podnikat, svobodně se vyjadřovat beze strachu z negativního zásahu ze strany státu a s obavou, že potřebnému nebude poskytnuta náležitá ochrana ze strany nezávislé justice a právní pomoc ze strany kvalitní a nezávislé advokacie.

Takže bych toto zamyšlení o věcech, o kterých jsem vlastně nechtěl psát, zakončil vyjádřením naděje, že Komora, ale i my všichni budeme odpovědně a důrazně pokračovat v aktivitách na ochranu a obranu svobod a nezávislosti advokátů a advokacie jako takové, a tak i práv a svobod našich klientů.

Mgr. TOMÁŠ MATĚJOVSKÝ,
náhradník představenstva ČAK

Kontrolní hlášení a advokáti

VE DNECH 14. A 15. BŘEZNA 2016 SE NA POBOČCE ČAK V BRNĚ KONALA 26. SCHŮZE PŘEDSTAVENSTVA ČAK. TO SE NA SVÉM ZASEDÁNÍ ZABÝVALO CELOU ŘADOU LEGISLATIVNÍCH OTÁZEK, KTERÉ MOHOU MÍT VLIV NA VÝKON ADVOKACIE, ZEJMÉNA NOVELIZACÍ ZÁKONA O NĚKTERÝCH OPATŘENÍCH PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI A FINANCOVÁNÍ TERORISMU, NOVELIZACÍ TRESTNÍHO ZÁKONÍKU, NOVELIZACÍ ZÁKONÍKU PRÁCE A LEGISLATIVNÍMI ZMĚNAMI PŘIPRAVOVANÝMI MINISTERSTVEM SPRÁVEDLNOSTI V OBLASTI VÍCEČETNÝCH EXEKUCÍ A INSOLVENCÍ. ZVLÁŠTNÍ POZORNOST VĚNOVALO PŘEDSTAVENSTVO PROBLEMATICE KONTROLNÍCH HLÁŠENÍ.



MÍSTOPŘEDSEDA ČAK
Mgr. ROBERT NĚMEC, L.L.M.,
K TOMU UVÁDÍ:

Kontrolní hlášení je novým speciálním výkazem, od něhož si státní správa slibuje snížení daňových podvodů a daňových úniků. Kontrolní hlášení bylo zavedeno novelou zákona o dani z přidané hodnoty. Povinnost podávat kontrolní hlášení se týká všech plátců DPH, jak právnických, tak fyzických osob, s výjimkami stanovenými zákonem. Pro advokáty a advokátní společnosti však žádné výjimky upraveny nejsou. Právnické osoby podávají kontrolní hlášení měsíčně, fyzické osoby podávají kontrolní hlášení podle zdaňovacího období. Právnické osoby a fyzické osoby – měsíční plátcí DPH podaly první kontrolní hlášení za leden 2016 nejpozději do 25. února 2016. Čtvrtletní plátcí DPH, což se týká zřejmě většiny advokátů, budou povinni podávat kontrolní hlášení za první čtvrtletí roku 2016, tedy v dubnu 2016.

Představenstvo vzalo na vědomí, že některé advokátní kanceláře, které jsou měsíčními plátcí DPH, nepodaly kontrolní hlášení za leden 2016 s odvoláním na povinnost advokátní mlčenlivosti, a to i při vědomí rizika sankcí ze strany správce daně, přičemž jsou připraveny proti těmto sankcím brojit cestou práva.

Představenstvo dále vzalo na vědomí podnět JUDr. Lichnovského z Unie daňových poplatníků, který upozorňuje na nemožnost podávání kontrolních hlášení prostřednictvím tzv. elektronické podatelny.

Česká advokátní komora upozorňovala již v průběhu legislativního procesu, že kontrolní hlášení mohou být nástrojem prolomení advokátní povinnosti mlčenlivosti potud, že dávají do rukou státu nástroj, jímž může sledovat platby mezi advokátem a jeho klientem, jejich výši, četnost, frekvenci, může předvídat některé kroky v rámci poskytování právních služeb. Kontrolní hlášení tak významným způsobem snižují ochranu klienta proti zásahům státu, pokud jde o garanci jeho práva na právní pomoc. Vedle rizika úniku a zneužití informací ze strany neoprávněných osob tak samozřejmě existuje i významné riziko zneužití takto nashromážděných informací ze strany státních orgánů vůči klientům, kteří jsou ve sporu se státem.

Vzhledem k tomu, že připomínky ČAK nebyly v průběhu legislativního procesu zohledněny, přijalo představenstvo ČAK usnesení, že považuje stávající právní úpravu za protiústavní, zasahující do ústavně zaručeného práva na právní pomoc a ochranu důvěrnosti vztahu mezi advokátem a klientem a uložilo legislativnímu odboru zpracovat návrh novelizace příslušného právního předpisu, který by advokáty vyňal z povinnosti podávat kontrolní hlášení s odvoláním na povinnost mlčenlivosti, a předložit tento návrh na dubnovém zasedání představenstva.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

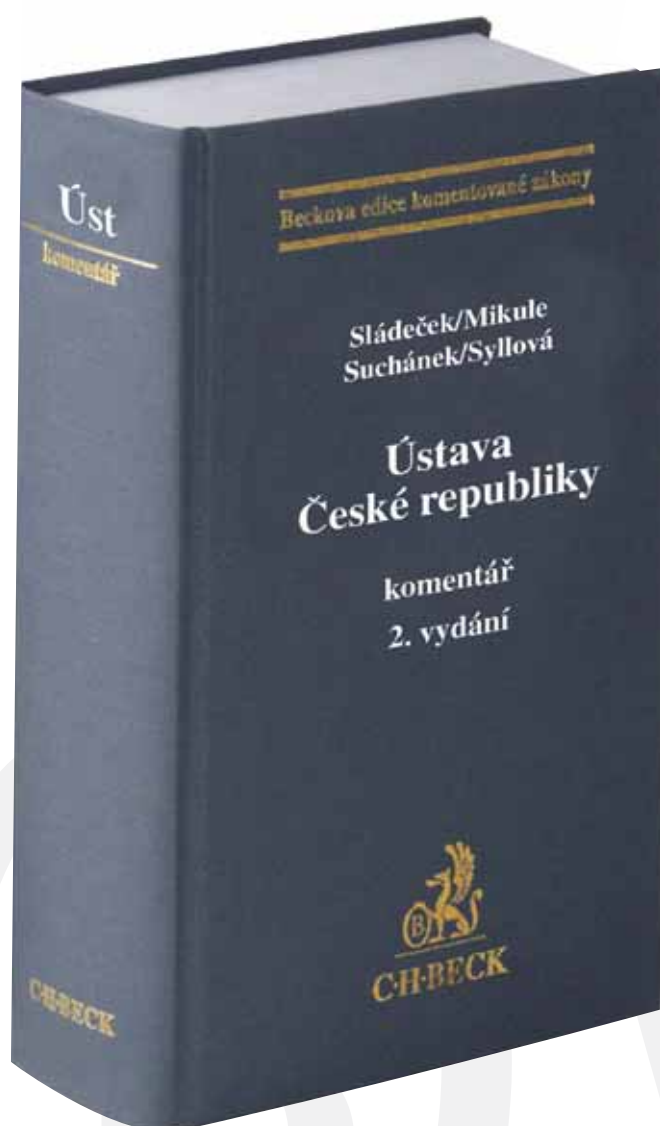
Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce



Sládeček/Mikule/Suchánek/Syllová

Ústava České republiky Komentář, 2. vydání

- jde o druhé, aktualizované a přepracované vydání komentáře z roku 2007, na kterém se podíleli dva současní soudci Ústavního soudu
- nejenže zachycuje přijaté změny Ústavy České republiky, hojně bylo doplněno o recentní i nejnovější judikaturu Ústavního soudu; v textu došlo také k reflexi nové literatury vztahující se k jednotlivým článkům ústavy
- poslouží jak právníkům v běžné praxi, tak akademikům a právním teoretikům, ale bude srozumitelná a použitelná i pro širší veřejnost

2016, vázané v plátně, 1 320 stran
cena 2 190 Kč, obj. číslo EKZ131

Objednávejte na www.beck.cz

Komentáře Wolters Kluwer

Nejrozsáhlejší komentářová řada

K dispozici také jako knihovna v systému ASPI



Právě vyšlo

Odměna advokáta. Advokátní tarif a související otázky

Daniela Kovářová a kolektiv

Komentář rozebírající problematiku smluvní i mimosmluvní odměny advokáta včetně podrobného rozboru jednotlivých součástí advokátní odměny a odměny ustanoveného advokáta. Komentář je doplněn soudní judikaturou a judikaturou Kárné komise České advokátní komory, vzory, příklady a rozboru problematických situací a dopadu stavovských předpisů ČAK.

Publikace komplexně analyzuje problematiku advokátní odměny. Komentář advokátního tarifu doplňují pasáže o odměně insolvenčních správců, rozhodců, mediátorů, správců majetku a likvidátorů.

Komentář vytvořil vynikající autorský kolektiv ve složení:
Daniela Kovářová (vedoucí autorského kolektivu),
Stanislav Balík, Lucie Diblíková, Bohuslav Klein,
Robert Němec, Hana Tichá, Petra Vráblíková,
Martin Vychopeň a Michal Žižlavský.

Váz., běžná cena knihy 650 Kč

S MIMOŘÁDNOU SLEVOU 20%
Pro členy České advokátní komory

Objednávejte na

www.wolterskluwer.cz/obchod

K získání slevy stačí při objednávce zadat
do políčka **Slevový kupón kód: CAKOAd2016**
Platnost slevy do 30. 6. 2016





Předseda ČAK pokřtil nový komentář k advokátnímu tarifu

Předseda České advokátní komory Martin Vychopeň pokřtil 9. března 2016 v sídle ČAK v pražském Kaňkově paláci nový komentář k advokátnímu tarifu. Publikaci „Odměna advokáta. Advokátní tarif a související otázky“ vydalo ve své komentářové řadě nakladatelství Wolters Kluwer ve spolupráci s nakladatelstvem Havlíček Brain Team. V čele celkem devítičlenného autorského kolektivu stála dlouholetá členka sekce ČAK pro advokátní tarif Daniela Kovářová.

Do knihy dále přispěl právní historik a emeritní soudce Ústavního soudu Stanislav Balík (jak jinak než kapitolkou o advokátním tarifu z pohledu historie), advokátní tarif z pohledu rozhodce rozebral dlouholetý předseda rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR Bohuslav Klein, odměňováním advokáta při úpadku klienta a advokátním tarifem z pohledu insolvenčního správce se zabýval předseda odborné sekce ČAK pro insolvenční právo, předseda rady expertů Asociace insolvenčních správců a člen představenstva ČAK Michal Žižlavský.

Na problematiku advokátního tarifu z hlediska veřejných zakázek si „posvítili“ místopředseda ČAK Robert Němec se svojí kolegyní, advokátkou Lucií Diblíkovou, tarifem při zastupování v soudním řízení se zabývala členka legislativního odboru ČAK Petra Vráblíková. Svými zkušenostmi přispěla do publikace i soudkyně Krajského soudu v Praze Hana Tichá. Autorem úvodního slova je kmostr knihy Martin Vychopeň.

„V nově vydané knize dostávají všichni čtenáři do rukou odborný, věcný text, ve kterém, jak doufám, i laická veřejnost najde dostatek informací, aby to omezilo neznalost a bezdůvodné útoky na advokacii,“ uvedl předseda ČAK během křtu.

Recenzi na knihu z pera předsedy sekce ČAK pro soukromé právo Romana Premuse přináší BA na str. 54, další re-

cenzi, jejímž autorkou je advokátka Leona Hartman, pak zájemci najdou na www.bulletin-advokacie.cz

Publikaci, která komplexně analyzuje problematiku advokátní odměny, si budou moci advokáti objednat za zvýhodněné ceny. Podrobnosti o výhodné nabídce nakladatelství Wolters Kluwer pro advokáty najdete na vedlejší straně.

- ✦ PhDr. IVANA CIHLÁŘOVÁ
- ✦ Foto MARIE BLAHOVÁ



Předseda ČAK Martin Vychopeň pokřtil knihu, kterou pevně třímala vedoucí autorského kolektivu Daniela Kovářová, trochou šampaňského. Přihlíží mluvčí Komory Iva Chaloupková.



Společné foto většiny členů autorského kolektivu. Zprava doleva: Martin Vychopeň, Michal Žižlavský, Daniela Kovářová, Hana Tichá, Stanislav Balík a Robert Němec.

Domovní prohlídky trojí perspektivou: odborný seminář vybídl k diskusi napříč profesemi



O potížích spojených s domovními prohlídkami a prohlídkami jiných prostor diskutovali státní zástupci společně se soudci a advokáty ve dnech 29. a 30. března 2015 během dvoudenního semináře v Justiční akademii v Kroměříži.

Důležitý nástroj trestního řízení s sebou přináší řadu aplikačních problémů i nejasností. Jak provést prohlídku co neefektivněji a nejučelněji a zároveň dodržet zákon a chránit práva všech dotčených – otázka, na kterou během panelových diskusí hledali odpověď zástupci všech právnických profesí, které se na trestním procesu podílejí.

Místopředseda Ústavního soudu Jaroslav Fenyk a soudkyně Nevyššího soudu Věra Kůrková přiblížili ústavněprávní a další zákonné mantinely, které institutu domovní prohlídky vymezilo dosavadní soudní rozhodování. Samostatnou kapitolou bylo téma prohlídky v prostorách, kde advokát vykonává advokacii.



Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman (vlevo) v rozhovoru s předsedou ČAK Martinem Vychopněm.

Komplikace v praxi přináší také technologický vývoj, kdy listinné dokumenty nahrazují stále častěji informace v elektronické podobě uschované v počítačích, paměťových médiích a úložištích. Hledání dat, která mohou sloužit jako důkaz trestné činnosti, je mnohem náročnější a vyžaduje spolupráci se znalci. Proto se část semináře týkala například i vysvětlení technologické povahy tzv. cloudů.

✿ Text a foto: JAN MALÝ, tiskový mluvčí Nejvyššího státního zastupitelství

Innovative Legal Services Forum 2016

GEORGIA BROOKS

Více informací a registrace na
events.economia.cz

MARKETING

NICOLE BÄCK-KNAPP

DYNAMICS

MEDIA

GROWTH

CHRISTOPH VAAGT

LEADERSHIP

PROGRESS

JAMP BOSMAN

DEVELOPMENT

11. 5. 2016

Konferenční centrum
hotelu Ambassador, Praha

CLIENT SERVICES



Nominujte inovativní právníky – pravniradce.cz/inovace

ODBOBNÍ PARTNERI

Deloitte.

大成 DENTONS

HAVEL HOLÁSEK PARTNERS

KPMG

Rödl & Partner

SQUIRE PATTON BOGGS

DUPA

PARTNERI

24SAFE

Vergola

POD ZÁŠTITOU

adidas

adidas

adidas

MŮK

HBA

adidas

MEDIÁLNÍ PARTNERI

Právní rádce

ekonom

Moderní řízení

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

MAM

CEE LEGAL MATTERS

JUVE

ORGANIZÁTOR

e.economia events

Stále dokola o nedůstojných prohlídkách advokátů u soudů



Je to téma letité, dlouhodobé a pro advokáty i jejich Komoru bolestivé. Stále se totiž na mnoha soudech setkávají s naprosto nedůstojnými a neodůvodněnými, mnohdy až ponižujícími, osobními prohlídkami u vstupů.

Nic proti zajištění bezpečnosti soudních budov. Všichni to chápou. Respek-

live, všichni by to asi chápali, kdyby důkladnou bezpečnostní prohlídkou museli procházet všichni, padni komu padni. Jenže jestliže státní zástupci volně procházejí mimo bezpečnostní rámy a kontrolu ručními skenery – často s odůvodněním: „Ty my známe...“, advokáti přes bezpečnostní rámy procházet musí a ještě jsou svlékáni mnohdy a mnohde téměř do trenýrek!

Vedení České advokátní komory pečlivě monitoruje oznámení advokátů, kteří se s podobnou praxí setkali. Jsou období, kdy je podobných excesů více, kdy méně, jsou soudy, u nichž se to opakuje. Pravidelně a dlouhodobě předseda ČAK JUDr. Martin Vychopeň s nejvyššími justičními představiteli o této problematice jedná. Vždy je vyslechnut, přislíbena náprava v rámci možností, stav se mnohde i na přechodnou dobu zlepšil, nicméně po čase se stejné problémy objevují znovu.

V posledním roce se však se stížnostmi advokátů doslova roztrhl pytel. Příslušníci justiční stráže zacházejí až do takových extrémů, že advokáta i přes potvrzenou diagnózu od lékaře a ohrožení jeho zdraví nutí projít bezpečnostním rámem a nevyhoví jeho požadavku na prohlídku osobním skenerem, nutí advokátku vyjmout kovovou sponu z vlasů, svléknout náramky, prstýnky, advokáty vyzují z bot a vysvléknou mu opasek z kalhot. To vše za přihlížení udivených klientů advokátů, vystavení posměchu protistran...

Situace je to velmi nedůstojná a zdá se, že tu hlavně chybí porozumění u justiční soustavy. Pokud někdo, kdo nese dí v budově soudu, má oproti advokátům nepsaná privilegia, dostává tvrzená rovnost stran v trestním řízení ránu z boku už při vstupu do soudní budovy. To není výtka ke státním zástupcům, ale vůči osobám, majícím na starosti bezpečnost soudních budov. A státní zástupci i soudci přece často považují i poskytování drobných výhod za korupci.

Naposledy o tomto stavu jednal osobně předseda ČAK s předsedou Nejvyššího soudu ČR prof. Pavlem Šámalem. I on vyslovil pochopení pro nežádoucí praxi, všechny předsedy vrchních, krajských a nejvyšších soudů informoval, avšak i přesto předsedovi ČAK dopisem sdělil, že nedisponuje žádnou pravomocí, díky níž by mohl předsedy soudů nižších stupňů zavázat ke zmírnění popsané situace.

Ani se nechce vzpomínat na období, kdy se skutečně blýskalo na lepší časy a ČAK reálně vyjednávala (v praxi realizovala např. nákup čteček advokátních průkazů) o legitimizaci advokátů u vstupů do soudních budov v celé ČR prostřednictvím jednoduchého programu, PC a čteček advokátních průkazů. Jenže, přišel tehdy nový ministr spravedlnosti a po něm další...

Na lepší časy se blýsklo ještě jednou, a to v roce 2013, kdy tehdejší ministr spravedlnosti Pavel Blažek a jeho náměstek Daniel Volák prostřednictvím tehdejšího generálního ředitele Vězeňské služby Petra Dohnala vydali jednoznačné pokyny, jimiž s okamžitou platností zakázali nedůstojné prohlídky advokátů při vstupu do soudních budov: „*Advokáti nesmějí být bezdůvodně vystaveni praktikám typu sundávání opasek, zouvání, svlékání, kontrolám notebooků, tabletů a podobně.*“ Tento pokyn byl tehdy vydán písemně, pochopitelně s tím, že základní prohlídka na přítomnost zbraní prostřednictvím osobních detektorů zůstala zachována.

Nemáme žádné informace o tom, že by byl tento pokyn odvolán či jinak pozbyl platnosti, nebo byl změněn. Pokud se tak stalo, bylo by slušností informovat o tom zástupce stavovské organizace, což se nestalo. Proto Komora rozhodně vyvolá další kolo jednání, pokud možno na nejvyšší úrovni.

✿ JUDr. LADISLAV KRYM,
tajemník České advokátní komory

Sledprofi s.r.o.

SOUKROMÁ VYŠETŘOVACÍ SLUŽBA

Vyhledáme důkazy, zjistíme informace

zjistit informace:

www.sledprofi.cz

ochránit informace:

www.protiodposlechu.cz

zajistit důkazy:

www.nevery.cz

inzerce

XXIV. konference Karlovarské právnícké dny

16. – 18. 6. 2016, Hotel Thermal, Karlovy Vary

Základní poplatek za účast na konferenci a závěrečné recepce činí 345 EUR + DPH. Simultánně tlumočeno ČJ/NJ. Počet účastníků je OMEZEN na zhruba 150 osob. Podmínky účasti a registrační formulář naleznete na www.kjt.cz.

PROGRAM KONFERENCE

ČTVRTEK 16. 6. 2016

- 9:15 Zahájení XXIV. konference Karlovarské právnícké dny
JUDr. Vladimír Zoufalý, advokát, Praha, viceprezident KJT

Závazky ze smluv či zákona a odpovědnost za jejich porušení

- 9:20-9:50 Kritický rozbor praktických dopadů novely zákona o významné tržní síle a iniciativa obchodních řetězců „férový obchod“
prof. JUDr. Josef Bejček, DrSc., PF MU Brno
- 9:50-10:25 Porušení závazkového práva jako nekalá soutěž a/nebo nekalá obchodní praktika
JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D., PF MU Brno
- 10:25-11:00 Kdo dostává úplatky? Dohody o úplatcích na příkladu švýcarského práva
Dr. Christa Kissling, senior scientist ECTIL, Vídeň
- 11:20-12:00 Právní důsledky vzniku zástavního práva k obchodnímu závodu
prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, DrSc., Ústav státu a práva AV ČR
- 12:00-12:45 (Ne)účinnost a (ne)platnost smluv zveřejňovaných povinně v registru smluv dle zák. č. 340/2015 Sb.
Mgr. František Korběl, Ph.D., advokát, Praha

Občanské právo procesní

- 13:45-14:25 Postavení soudu a stran sporu v rekodifikovaném slovenském civilním procesu
doc. JUDr. Marek Števec, Ph.D., PF UK Bratislava
- 14:25-15:10 Současný vztah ústavní stížnosti a dovolání
doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, Ph.D., ÚS ČR
- 15:10-15:50 Limity dohod o třetích osobách určujících rozhodce
JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D., NS ČR
- 16:15-16:45 Postavení judikatury v právu SR
JUDr. Andrea Moravčíková, Ph.D., NS SR
- 16:45-17:15 Řízení před ESD a jeho specifika
Dr. Viktor Kreuschitz, soudce Tribunálu Soudního dvora EU, Lucemburk
- 17:15-17:45 Zkušenosti českého advokáta z působení před rakouskými soudy
Mgr. Michal Vávra, advokát, Brno
- 17:45-18:30 Diskuse na téma teorie a praxe v procesních otázkách

PÁTEK 17. 6. 2016

Trestní právo

- 9:00-9:45 Dozor a dohled ve státním zastupitelství není totéž
JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., VSZ Praha
- 9:45-10:30 Trestní odpovědnost znalců
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., předseda NS ČR

K interpretaci a aplikaci rozhodnutí Soudního dvora EU a jejich význam pro právníky členských států

- 10:50-11:20 Problematika nalézání práva Soudním dvorem EU
Marc Jaeger, předseda Tribunálu Soudního dvora EU, Lucemburk



- 11:20-12:00 Interpretace práva a motivace soudního rozhodování
prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., soudkyně Tribunálu Soudního dvora EU, Lucemburk
- 12:00-12:40 Právo být slyšen ve správním řízení
Dr. Viktor Kreuschitz, soudce Tribunálu Soudního dvora EU, Lucemburk

Trestní právo ve vztahu ke správnímu právu

- 13:40-14:20 Zásady trestního práva ve správním trestání
JUDr. PhDr. Karel Šimka, LL.M., Ph.D., NSS ČR
- 14:20-15:00 „Ne bis in idem“ ve vztahu daňového a trestního práva
JUDr. Josef Baxa, předseda NSS ČR
- 15:00-15:45 Diskuze k rozhodnutí ESPL Štrasburk a NSS ČR „Ne bis in idem“
JUDr. František Pury, Ph.D., NS ČR
- 15:45-16:15 Diskuze k rozhodnutí ESPL Štrasburk a NSS ČR „Ne bis in idem“
JUDr. Ondřej Trubač, LL.M., Ph.D., advokát, Praha
- 16:15-17:00 Uzavírání smluv on-line – (COM 2015/634 a 635)
prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen, advokát, Kolín nad Rýnem, prezident KJT
- 17:00-17:30 Aktuální výhled legislativy v ČR
JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., ministr spravedlnosti ČR
- 17:30-18:00 Podněty – dotazy účastníků
k přítomným vrcholným představitelům justice a resortu
- 20:00-24:00 Slavnostní recepce – hotel Imperial Karlovy Vary

SOBOTA 18. 6. 2016

Korporátní právo

- 9:00-9:40 Opatrovník a obchodní korporace (zda lze, a pokud ano, za jakých podmínek jmenovat opatrovníka obchodní korporaci podle ustanovení o. z. o opatrovnictví právnických osob)
prof. JUDr. Jan Dědič, advokát, Praha
- 9:40-10:20 Změna zakladatelského právního jednání
doc. JUDr. Ivana Štenglová, PF UK Praha, CEVRO institut Praha

Zneužití či využití práva

- 10:45-11:20 Zneužití práva
JUDr. Roman Fiala, NS ČR
- 11:20-12:00 Odpovědnost ve sportu
Mgr. Michal Králík, Ph.D., NS ČR
- 12:00-12:45 Postavení zástavního věřitele v insolvenčním řízení
JUDr. Zdeněk Krčmář, NS ČR
- 12:45-13:15 Věřitel jako vlivná osoba
doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., advokát, Praha
- 13:15-14:00 Závěrečná diskuse a příděpek

Uvedené časy jsou orientační, mohou být v průběhu konání měněny.

Anketní lístek

PRESTIŽNÍ CENA

pro nejlepší právníký časopis v České a Slovenské republice v období 2015/2016

KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY

Společnost německých, českých, slovenských a rakouských právníků

ČASOPIS	VYDAVATEL	HODNOCENÍ (1-10)
1 Acta Iuridica Olomouciensia	Univerzita Palackého Olomouc	ČR
2 Ad notam	Notářská komora ČR	ČR
3 ANTITRUST	Sdružení KAIROS	ČR
4 Ars notaria	Notářská komora SR	SR
5 Bulletin advokacie	Česká advokátní komora	ČR
6 Bulletin slovenskej advokácie	Slovenská advokátska komora	SR
7 Časopis pro právní vědu a praxi	Masarykova univerzita Brno	ČR
8 International and Comparative Law Review Mezinárodní a srovnávací právní revue	Univerzita Palackého Olomouc	ČR
9 Jurisprudence	Wolters Kluwer, a. s.	ČR
10 Justičná revue	Ministerstvo spravodlivosti SR	SR
11 Kriminalistika	MV ČR, odbor tisku a public relation	ČR
12 Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae	Fakulta práva Paneurópska vysoká škola	SR
13 Obchodní právo	JUDr. Michal Pospíšil	ČR
14 Obchodněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR
15 Právněhistorické studie	Univerzita Karlova v Praze	ČR
16 Právní rádce	Hospodářské noviny - Economia	ČR
17 Právní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR
18 Právník	Ústav státu a práva AV ČR	ČR
19 Právní obzor	Ústav státu a práva AV SR	SR
20 Právo a rodina	Wolters Kluwer, a. s.	ČR
21 Rekonstrukce & Praxe	Wolters Kluwer, a. s.	ČR
22 Revue církevního práva	Společnost pro církevní právo	ČR
23 Revue pro právo a technologie	Masarykova univerzita Brno	ČR
24 Soudce	Soudcovská unie ČR	ČR
25 Soudní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR
26 Správní právo	Ministerstvo vnitra ČR	ČR
27 Státní zastupitelství	Wolters Kluwer, a. s.	ČR
28 Stavební právo Bulletin	Společnost pro stavební právo	ČR
29 Trestněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR
30 Trestní právo	Wolters Kluwer, a. s.	ČR
31 Veřejné zakázky	VIZEA, s. r. o.	ČR
32 Zo súdnej praxe	Iura Edition	SR

Hodnotí se celková úroveň zejména z hlediska odborné úrovně publikovaných příspěvků, jejich aktuálnost a informační přínos. Rozmezí 1 - 10 (10 nejvíce, 1 nejméně), **hodnocení pouze jednoho časopisu je neplatné.**

POCTA ZA NEJLEPŠÍ JUDIKÁT za období 2015/2016

V oblasti judikatury aplikovatelné v ČR za období 2015 - 2016 doporučuji pro významný přínos právní praxi a teorii k ocenění:

JUDIKÁT: soud: _____ sp. zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

JUDIKÁT: soud: _____ sp. zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

JUDIKÁT: soud: _____ sp. zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

Jméno, příjmení, titul:

profese:

*Adresa:

tel./e-mail:

* Prosíme uvést přesný kontakt (e-mail, telefon, adresa), jinak Vás nebude možno vyrozumět o případné výhře.

Anketní lístek vyplňte do 17. 6. 2016 do 12.00 hod. on-line na www.kjt.cz nebo zašlete do 30. 5. 2016 na adresu Karlovarské právnícké dny, 110 00 Praha 1, Národní 10. Anketní lístky došlé do 30. 5. 2016 budou slosovány o věcné ceny (jejich doplňovaný seznam je uveden na www.kjt.cz). Statut Prestižní ceny, Pocty judikátu i anketní lístek jsou k dispozici na www.kjt.cz. Prestižní ceny budou uděleny spolu s Autorskou cenou na slavnostní recepci dne 17. 6. 2016 konané v rámci konference v Karlových Varech. Podmínky účasti na konferenci i na recepci si lze nalézt na www.kjt.cz nebo vyžádat na e-mailu kjt@kjt.cz

ODBORNÝ KONGRES
**PRÁVNÍ
PROSTOR
2016**

19.-20. dubna 2016
Hotel JEZERKA, Seč Ústupky



Kongres se koná pod záštitou ministra spravedlnosti, ministryně pro místní rozvoj, náměstka ministra vnitra pro řízení sekce legislativy a archivnictví a předsedy Ústavního soudu.

Hlavní odborní partneři:

**Soudcovská unie ČR, Unie podnikových právníků ČR,
Svaz průmyslu a dopravy ČR**

Tematické bloky kongresu:

**Pracovní právo
Trestní právo
Občanské právo
Obchodní právo**

**Transparentnost veřejné správy
Aktuální otázky justice
Méně tradiční témata
a další**

Registrace a informace: www.kongrespravni prostor.cz

**SLEVA pro advokáty České advokátní komory ve výši 400 Kč
+ BONUS košile značky DELOR v hodnotě 2 300 Kč.**

Pro uplatnění slevy zvolte v registračním formuláři možnost „Sleva pro advokáty České advokátní komory“.

Pořadatel:



Partneři:



DELOR



Mediální partneři:



Hlavní odborní partneři:





Bulletin advokacie
1956-2016

Právnícké rozhledy v letech 1901-1919

Časopis Právnícké rozhledy, jemuž bude věnována pozornost v tomto dílu seriálu z dějin českého advokátského časopisectví, byl přímým pokračovatelem Časopisu českých advokátů. Tato kontinuita byla vyjádřena mj. tím, že v tiráži listopadového čísla 1901 bylo uvedeno, že se jedná o „Ročník III“.

Vydavatelem *Právníckých rozhledů* zůstal v r. 1901 i nadále Spolek českých advokátů v Království českém, odpovědným redaktorem se stal karlínský advokát Josef Němec, předsedou redakční rady pražský advokát Václav Bouček.¹

Zpráva redakční, otištěná v historicky prvním čísle *Právníckých rozhledů*, napsaná Josefem Němcem, líčí opětne velmi nejistou perspektivu časopisu:

„Náš list, jak si mezi sebou můžeme otevřeně říci - nalezl tak malého pochopení, a proto takové podpory - jak morální, tak hmotné - se strany velectěných pánů kolegů, že liší-li se stav advokátský - aspoň náš - namnoze od stavů jiných, liší se především najisto svou, nyní už těžko pochopitelnou lhostejností ku vlastním svým zájmům, ač panující poměry samy po svépomoci volají... Že pak přes naléhavou potřebu při panující i nadále lhostejnosti nedal by se list náš udržeti, protože se dosud nenašel mecenáš, který by byl ochoten hraditi jistě pro ten případ schodky, jest na bíledni.“²

K povzbuzení zájmu se stal časopis čtrnáctideníkem, autoři měli být pobídnuti zvýšením honorářů na 48 K za arch „článků rozpravných“.

Lze konstatovat, že ročník 1901-1902 nabylo rozsahu 264 stran. Autorů článků přibývalo, nejvíce příspěvků bylo z pera Václava Boučka, dalšími plodnými autory byli pozdější prezident Advokátní komory v Království českém Eduard Koerner, pozdější předseda Spolku českých advokátů Ladislav Valenta, nechybějí však ani příspěvky pozdějších československých ministrů Lva Wintera a Alfréda Meissnera. Je možno říci, že poprvé se na stránkách časopisu otevřela hlubší diskuse o stavovských



záležitostech.³ Přibýlo též odborných článků z oblasti platného práva i *de lege ferenda*, Václav Bouček na pokračování pojednal *O právních poměrech švýcarských*⁴ a sám vedl rubriku *Z cizích zemí*. Třetí ročník přinesl i 13 praktických případů a stejný počet recenzí, které napsali vesměs Václav Bouček a Eduard Koerner.

Úspěch z prvního roku vydávání *Právníckých rozhledů* povzbudil evidentně i redakční radu:

1 O něm nejnověji srov. Stanislav Balík: Advokát Bouček nad Ústavní listinou z roku 1920, *Právní rádce* č. 12/2015, str. 72-73. Dostupné též z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15338>.

2 Srov. Jan Němec: Zpráva redakční, *Právnícké rozhledy* č. 3/1901, str. 1.

3 Srov. např. Václav Bouček: Minulé volby komorní, *Právnícké rozhledy* č. 3/1902, str. 91-92; Eduard Koerner: O zásadách reformy advokacie, *Právnícké rozhledy* č. 3/1902, str. 102-104; Návrh nového advokátního řádu, *Právnícké rozhledy* č. 3/1902, str. 169-173, 178-181, 191-196; Karel Nosek: Ještě o reformě advokacie, *Právnícké rozhledy* č. 3/1902, str. 109-111, O cílech a prostředcích reformy advokacie, *Právnícké rozhledy* č. 3/1902, str. 121-123, 131-133, 144 aj.

4 Srov. Václav Bouček: O právních poměrech švýcarských, *Právnícké rozhledy* č. 3/1901, 1902, str. 5-6, 14-17, 25-28.

„Již po čtvrté nastupujeme pouť po českých vlastech atd. Oni čtenáři, kteří mají rádi takovýto selánkový způsob psaní, ať si přečtou na nový rok Ohlas od Vltavy nebo Posla od Blaníku – se vším, co tam uslzeně bude napsáno, již předem souhlasíme. Těm ostatním, kteří mají radost ze života, slibujeme, že se budeme se stejnou radostí jako dosud rvát pro zájmy našeho stavu, že se vynasnažíme, jak nejlépe dovedeme, abychom reformou a očistou advokacie vrátili jí vážnost, které zasluhuje, a že se přičiníme, aby čtenáři našeho listu měli příležitost čerpati z něho poučení,“⁵ píše se ve sloupečku v rubrice *Různé zprávy*, jehož autorem je podle stylu psaní s vysokou měrou pravděpodobnosti Václav Bouček. Ten se od dalšího ročníku stal odpovědným redaktorem časopisu.

Z citované zprávy se rovněž lze poprvé dočíst o složení redakční rady časopisu, kterou kromě Václava Boučka tvořili Eduard Koerner, Dr. Langkramer, Josef Němec, Antonín Schauer a Ladislav Valenta. Stálým spolupracovníkem redakce se stal dále pozdější starosta Jednoty právnické Vojtěch Kasanda. Není bez zajímavosti, že do ročníku 1902-1903 byl zařazen i příspěvek profesora Antonína Randy,⁶ což redakce ocenila poznámkou: „Obzvláštní lakavostí pana dv. r. Randy dáno bylo redakci svolení k otisknutí některých částí z třetího vydání jeho znamenitého díla *„Soukromé obchodní právo rakouské“*, které nákladem J. Ottovým se dotiskuje.“⁷

Časopis se navenek v následujících ročnících stabilizoval, zdá se, že přibývalo i příjmů z pravidelně otiskovaných reklam. Koncem roku 1905 hodnotil starosta Spolku českých advokátů Ladislav Valenta činnost spolku a význam časopisu pro české advokáty mj. slovy:

„Konstatujeme-li, že asi z 500 advokátů české národnosti v království našem usedlých jest ne zcela 300 členy našeho spolku a že minulý ročník *„Právnických Rozhledů“* tištěn byl okrouhle v 600 výtiscích, plyne z toho poučný úkaz, že mnozí kolegové české národnosti cítí sice potřebu odborného listu, nejsou si však vědomi povinnosti vstoupiti do řad jediného českého spolku advokátního.“⁸

Je otázkou, do jaké míry si již tehdy Ladislav Valenta uvědomoval, že časopis stále více leží na bedrech Václava Boučka a že právě osobitá koncepce prosazování zájmů českých advokátů a advokátního stavu jako celku v podání tohoto advokátského bouřliváka se jeví být českým advokátům výraznější než možná opatrnější postupy spolkové.

Na stránkách následujících ročníků *Právnických rozhledů* o koncepci časopisu kupodivu nenalezneme zásadní zmínku, jednotlivé ročníky postrádají i programové a rekapitulující úvodníky. S odstupem doby se pak první strana úvodního čísla X. ročníku *Právnických rozhledů* z 10. listopadu 1908 může jevit jako překvapivá. Začíná zprávou, že „počíná-



je X. ročníkem, stal se majitelem časopisu *„Právnícké Rozhledy“* p. JUDr. V. Bouček v Praze. Vydávání převzal p. Al. Jaroš, spolumajitel knihtiskárny v Žižkově. Administrace nalézá se nyní v Žižkově, Husova třída č. 68“.⁹

Nový majitel podal vysvětlení stylem – dá se říci – typicky boučkovským:

„Když jsem první ročníky *Pr. R.* psal většinou sám, zaslechl jsem, že chci shrábnout všechny honorář. Pochválil-li jsem někoho – domáhal jsem se jeho přízně. Vytahal-li jsem někomu za uši – zneužil jsem listu na svůj prospěch, třeba jsem s tím dobrým mužem nikdy nemluvil, ani ho neviděl, nýbrž jen si ho zneprátelel, dav se užiti postiženým za hláskou troubu (*Honny soit, qui mal y pense!*). Když jsem byl disciplinován komorou, chtěl jsem se stát zajímavým. (Důvěrně řečeno: mně se l í b í dámy – nepopírám – když jsou zajímaví, třeba jen pokud zajímavost příliš nepokročila, ale zajímaví muž? – brr!). A ještě mnoho jiného bych mohl povědět: konečně jsem jednoho dne oslovil *Pr. Rozhledy* slovy *Pickovy písně: jděte, moje milé dítky, hleďte si citů kvítky, jimž vlast je poseta – a nechal je běžet. Chudácci – našli těch kvítků? (Čtenáři, nezlom si jazyk.) Chtěli je nechat umřít. A tu jsem si vzpomněl na svá kázání, že zákon má odstraniti rozdíly mezi manželskými a nemanželskými dětmi, že oboje mají otci býti stejně blízkými – pokud ovšem těch nemanželských není přespříliš mnoho a nejsou po světě roztroušeny. Dle mého vědomí a upamatování jsou *Pr. Rozhledy* mým nemanželským děckem jediným – proto jsem je přijal, když byly na pokraji hrobu s otevřenou náručí a slíbil jim, že se budu o ně starat jako dříve, že zapomenu na všechna*

5 Srov. Náš list, *Právnícké rozhledy* č. 4/1902, str. 13-14.
 6 Srov. Antonín Randa: O vnitřních poměrech a řízení rozvrhovacím při společnostech, *Právnícké rozhledy* č. 4/1903, str. 297-302.
 7 Srov. tamtéž, str. 97.
 8 Srov. Ladislav Valenta: Pokračujeme-li? *Právnícké rozhledy* č. 7/1905, str. 1.
 9 Srov. *Právnícké rozhledy* č. 10/1908, str. 1.

příkoří, jichž byly bezděkou příčinou, zkrátka, že jim budu za tím hodným tatínkem jako dříve."¹⁰

Od konce r. 1908 do r. 1919, kdy vyšlo jejich poslední číslo, zůstaly *Právníké rozhledy* v Boučkově vlastnictví. Časopis se pak pod jeho vlivem měnil z ryze odborného časopisu více v právně-politickou revue. Po formální stránce zůstala struktura časopisu stejná, po obsahové stránce však působil plastičtější a odvážnější. Plně se zde odrážela široká paleta zájmů a činností Václava Boučka, který na jedné straně psal o svých kauzách, předkládal své komentáře k činnosti stavovské samosprávy i tématům politickým, na straně druhé publikoval řadu vlastních studií z oboru právní filozofie, informoval pravděpodobně i podle četby tamějších právnických časopisů o dění v justici a advokacii anglické, francouzské či německé, nebál se zařazovat texty, kritizující nešvary dobové justice,¹¹ a to i přesto, že si za to vysloužil další disciplinární řízení. Časopis byl i z těchto všech důvodů se zájmem čten. Není konečně bez zajímavosti, že za Boučkova vlastnictví *Právníkých rozhledů* byla častou autorkou zejména překladů z francouzštiny a angličtiny první žena, publikující na stránkách českých právnických časopisů, Ludmila Hudcová.

Zbývá již jen dodat, že i *Právníké rozhledy* se nevyhnu-ly aplikaci institutu zabavení v právu tiskovém,¹² a to hned v prvních měsících první světové války. Časopis vycházel v omezené míře i za války, konec jeho vydávání nepochybně ovlivnila skutečnost, že Václav Bouček se aktivně a intenzivně zapojil do politického dění v samostatném československém státě.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK,
advokát, emeritní soudce Ústavního soudu

10 Srov. Václav Bouček: Úvodem, *Právníké rozhledy* č. 10/1908, str. 1-2.

11 Blíže srov. Stanislav Balík: Justice v českých zemích v letech 1900-1914 pohledem dobového advokátského časopisu, *Bulletin advokacie* č. 9/1993, str. 19-25.

12 Srov. Václav Bouček: Z těžkých dob, *Právníké rozhledy* č. 15/1914, str. 213-214.

NĚMECKÝ PRÁVNÍ SERVIS



Dipl.-Jur. (Univ.) / Rechtsanwältin
Lenka Brázdilová

Specializace: vymáhání pohledávek, procesní zastupování, ověření bonity německých společností, soukromé stavební právo, právo veřejných zakázek ve stavebnictví, zakládání společností v SRN, E-Commerce, trestní, pracovní právo a další

www.czech-legal-help.de, info@czech-legal-help.de
0049 851 98832566

inzerce

NOVINKY C. H. BECK

Furek/Rothanzl/Jirovec

Zákon o svobodném přístupu k informacím Komentář



- autoři, kteří pracují ve veřejné správě nebo svůj profesní život ve veřejné správě začínali, poskytují ucelený výklad zákona s ohledem na praktické problémy, s nimiž se aplikující orgány mohou setkat či již setkali
- výklad vychází z judikatury správních soudů i z dostupné odborné literatury
- součástí publikace jsou vzory úkonů povinných subjektů a rozsáhlý citační aparát relevantních soudních rozhodnutí

2016, vázané, 1 264 stran
cena 1 990 Kč, obj. číslo EKZ169

Vetešník/Jemelka/Potěšil/
Vetešníková/Adameová/Bohuslav

Dopravní právo



- publikace je rozdělena na správně-právní oblast, tedy provoz na pozemních komunikacích, pozemní komunikace, provozování silniční dopravy, podmínky provozu vozidel na pozemních komunikacích, pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, a na trestněprávní oblast, týkající se trestných činů proti životu a zdraví, trestných činů proti majetku, trestných činů obecně nebezpečných a trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných

2016, vázané, 840 stran
cena 1 490 Kč, obj. číslo VP4

Novotný/Horák/Holejšovský/Oehm

Bytové spoluvlastnictví a bytová družstva

Komentář



- nový občanský zákoník zahrnuje formu spoluvlastnictví spočívající v rozdělení domu na dílčí vlastnické objekty, čímž vytváří v našem právním řádu poprvé komplexní spoluvlastnickou úpravu, sestávající jak z této speciální úpravy, tak z úpravy běžného spoluvlastnictví i společného jmění
- autoři komentáře ve svém výkladu praktickým způsobem překlenují zejména ty části zákona, které činí v praxi problémy

2016, vázané v plátně, 416 stran
cena 990 Kč, obj. číslo EKZ166

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Prokazování původu majetku

Zavedení prokazování původu majetku doporučil dne 18. března 2016 ústavně-právní výbor sněmovny. Zákon dá finanční správě možnost analyzovat výši majetku v souvislosti s daňovými příznámi. Pokud hodnota neevidovaného majetku převyšuje sedm milionů korun, finanční správa vyzve poplatníka k prokázání původu majetku a popřípadě jej zdaní.

Rozšíření možnosti zabavit pachatelům majetek

Vláda na svém jednání dne 21. března 2016 podpořila novelu trestního zákoníku, která mimo jiné rozšiřuje možnost státu zabavit majetek nejen přímo odsouzeným pachatelům některých trestných činů, ale za určitých podmínek i dalším lidem. Úpravy vycházejí z evropské směrnice a zásady, že zločin se nesmí vyplácet.

Novela zákona o obcích

Prezident Miloš Zeman podepsal dne 22. března 2016 novelu zákona o obcích, dávající ministerstvu vnitra právo rozhodovat územní spory mezi obcemi, které vznikly sloučením nebo rozdělením. Předloha také zajistí spolkům národnostních menšin právo žádat dvojjazyčné názvy ulic.

Novela zákona o stavebním spoření

Prezident Miloš Zeman podepsal dále novelu zákona o stavebním spoření. Podle ní budou rodiče moci v některých případech vypovědět stavební spoření svých nezletilých dětí i bez souhlasu soudu, a dostat se tak k naspořeným penězům.

Rozšíření okruhu trestných činů společnosti

Okruh trestných činů, za něž mohou nést odpovědnost společnosti, se zřejmě významně rozšíří. Soud ale bude moci společnosti trestní odpovědnosti v některých případech zprostit. Novelu příslušného zákona dne 23. března 2016 schválila sněmovna. Firmy se budou moci podle předlohy nově dopustit i pomluvy, což kritizuje Unie vydavatelů a Sdružení pro internetový rozvoj. Poukazují na možné omezení svobody projevu a médií.

Schvalování novely stavebního zákona

Schvalování novely stavebního zákona, která má sloučit povolení řízení, zřejmě nabere další zpoždění. Legislativní rada vlády přerušila dne 24. března 2016 posuzování této předlohy, ke které ministerstvo pro místní rozvoj dostalo přes 2000 připomínek a na jejíž podobu panují i mezi ministerstvy rozdílné názory.

Změna podmínek insolvenčních řízení

Vláda po několika odkladech schválila dne 30. března 2016 rozsáhlý návrh novely insolvenčního zákona, která má omezit podvodné oddlužovací společnosti, šikanózní insolvenční návrhy a celkově zprůhlednit insolvenční řízení. Ministerstvo spravedlnosti chce prostřednictvím změny zákona také zpřísnit podmínky pro poskytování poradenství v oblasti oddlužení.

Daň z nabytí nemovitosti platí kupující

Dne 30. března 2016 doporučil sněmovní rozpočtový výbor v novele příslušného zákonného opatření Senátu, aby daň z nabytí nemovitých věcí platil jen kupující. Vláda si od této změny slibuje větší jednoznačnost zákona i lepší výběr daně. Současný zákon dává možnost oběma stranám transakce, aby se dohodly, která z nich daň zaplatí; zpravidla ji platí prodávající a kupující je v pozici ručitele.

Z judikatury

ÚS k péči o dítě

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 23. března 2016 mají oba rodiče právo pečovat o dítě v zásadě stejnou měrou. S rodičem, který nemá dítě svěřeno do péče, by potomek neměl trávit jen víkendy a prázdniny, ale také část školních dnů. Soudci nálezem vyhověli stížnosti otce proti úpravě styku provedené Krajským soudem Plzeň.

ÚS ke zrušení části insolvenčního zákona

Ústavní soud odmítl dne 16. března 2016 návrh na zrušení části insolvenčního zákona, která předsedům soudů umožňuje svěřit při hrozbě průtahů takzvané incidenční spory jinému soudci. Podle návrhu podaného ostravskou soudkyní Simonou Pittermanovou porušuje norma právo na zákonného soudce. Otevírá totiž cestu k neprůhlednému přidělování sporů mimo rozvrh práce. ÚS návrh odmítl bez věcného projednání, pět jeho členů ale sepsalo odlišná stanoviska. Normu pokládají za protiústavní.

Ze světa práva

Nová posila NSS

K 1. březnu 2016 byla k Nejvyššímu správnímu soudu přeložena soudkyně Krajského soudu v Brně Mgr. Petra Weissová. Stalo se tak po dvou úspěšných půlročních stážích, které tato soudkyně v minulosti na Nejvyšším správním soudu absolvovala. Dříve rozhodovala obchodní spory, zabývala se také záležitostmi nekalé soutěže a ochrany názvu a dobré pověsti právnických osob.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Bulletin advokacie online

Mnohem více z legislativy, judikatury a celého světa práva pro vás denně přinášíme na www.bulletin-advokacie.cz.



Agresivní obchodní praktiky podle tzv. černé listiny směrnice č. 2005/29/ES



JUDr. DANA ONDŘEJOVÁ, Ph.D.

1. Pojmové vymezení agresivních obchodních praktik a jejich právní regulace

Tímto navazuji na příspěvek nazvaný „Klamavé obchodní praktiky podle tzv. černé listiny směrnice č. 2005/29/ES“, který vyšel v Bulletinu advokacie č. 11/2015 (str. 27-37).

Agresivní obchodní praktiky se snaží prostřednictvím prvku agrese¹ přivodit soutěžiteli prospěch, kterého by bez těchto praktik zřejmě nedosáhl (nebo ne tak snadno, efektivně či rychle).

Jak konstatoval Nejvyšší správní soud (rozhodnutí ze dne 12. 6. 2014, sp. zn. 62 A 44/2013), „*prvek agrese v rámci agresivní obchodní praktiky je třeba vykládat jako vědomé (z pohledu podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli) využití jakékoli konkrétní individuální situace spotřebitele nebo jiných závažných okolností, které vedou ke zhoršení úsudku spotřebitele, k ovlivnění rozhodnutí spotřebitele ve vztahu k podnikatelskému jednání*“. K agresivnímu jednání podnikatele vůči spotřebiteli tak v souladu s uvedeným rozhodnutím může dojít toliko jednáním, a to vědomým, nikoli jednáním nevědomým či opomenutím.

Agresivní obchodní praktiky jsou upraveny na úrovni Evropské unie směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2006/2004 (dále rovněž „směrnice 2005/29“). Směrnice 2005/29 upravuje agresivní obchodní praktiky v čl. 8 a 9 (tzv. malá generální klauzule agresivních

obchodních praktik) a v bodech 24 až 31 přílohy I směrnice 2005/29 (označované také jako tzv. černá listina nekalých obchodních praktik).

Směrnice 2005/29 je založena na koncepci tzv. úplné harmonizace² pravidel týkajících se nekalých obchodních praktik uskutečňovaných vůči spotřebitelům, členské státy Evropské unie (dále rovněž „EU“) tedy nemohou přijmout ani aplikovat přísnější úpravu týkající se nekalých obchodních praktik, než jakou stanoví tato směrnice (srov. čl. 4 směrnice), a to ani s cílem dosáhnout vyšší úrovně ochrany spotřebitelů (srov. např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-261/07, C-299/07 nebo C-304/08).

V českém právním prostředí jsou agresivní obchodní praktiky upraveny v § 5a zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a příloze č. 2 tohoto zákona. Na zákaz agrese v rámci obchodního jednání dopadá také právní úprava nekalé soutěže (srov. § 2976 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále rovněž „občanský zákoník“, „o. z.“³) a tzv. reklamní právo [srov. např. § 2 odst. 1 písm. b) upravující zákaz reklamy, která je nekalou obchodní praktikou, písm. c) zakazující šíření nevyžádané reklamy v listinné podobě, § 2 odst. 2 zakazující nedovolenou podo-

1 Výraz agrese pochází z latinského *agressio* (výpad, útok) v psychologicko-sociologickém pojetí znamená napadení, útočné jednání, které se projevuje záměrným poškozováním nebo násilným omezováním jiné osoby nebo věci. Agrese se může projevovat fyzickým napadením, ale také verbálně, např. urážkami a pomluvami. Dostupné na <http://www.https://cs.wikipedia.org/wiki/Agrese> (cit. 27. 12. 2015).

2 Komise EU ve své Zprávě o provádění směrnice 2005/29 o nekalých obchodních praktikách (2013/2116(INI)) ze dne 20. 12. 2013. Dostupná na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0474+0+DOC+XML+VO//CS> (cit. 14. 8. 2015). Maximální harmonizaci směrnice zdůrazňuje a konstatuje, že spojené prodeje a další obchodní propagační akce, které Soudní dvůr EU projednává jako nekalé obchodní praktiky a které nejsou uvedeny na tzv. černé listině v příloze směrnice 2005/29, mohou členské státy EU zakázat pouze případ od případu.

3 Nekalá obchodní praktika je považována za splnění podmínek generální klauzule nekalé soutěže (§ 2976 odst. 1 o z.) za tzv. nepojmenovanou (soudcovskou) skutkovou podstatu nekalé soutěže, nazvanou jako „porušení norem veřejného práva se soutěžním dopadem“ – srov. Dana Ondřejová: Nekalá soutěže v novém občanském zákoníku. Komentář, C. H. Beck, Praha 2014, str. 57-61.

bu srovnávací reklamy, odst. 3 zakazující reklamu v rozporu s dobrými mravy, § 2c regulující reklamu zaměřenou na osoby mladší 18 let a další ustanovení zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, ve znění pozdějších předpisů].

2. Několik úvodních slov k agresivním obchodním praktikám podle tzv. černé listiny nekalých obchodních praktik

Obchodní praktiky se považují za agresivní vždy, pokud spadají pod body 24 až 31 (body přílohy č. 2 zákona

4 Ust. § 5a zákona o ochraně spotřebitele vyložil Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 6. 11. 2015, sp. zn. 7 As 141/2015, tak, že „při posuzování agresivní obchodní praktiky podle ustanovení § 5a odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele nesmí být pojem rozhodnutí spotřebitele vykládán restriktivně, tj. v konečném důsledku v neprospěch spotřebitele“.

5 Podle rozhodnutí Soudního dvora EU (C-435/11) platí, že „v případě, kdy obchodní praktika splňuje všechna kritéria uvedená v článku 6 odst. 1 k tomu, aby byla kvalifikována jako klamavá (platí i pro praktiky agresivní – pozn. aut.) praktika vůči spotřebiteli, není namístě ověřovat, zda je taková praktika rovněž v rozporu s požadavky náležité profesionální péče ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. a), aby mohla být platně považována za nekalou, a tudíž zakázanou“. Ze stejného pojetí vychází také česká rozhodovací praxe ve vztahu k transponované směrnici 2005/29 do zákona o ochraně spotřebitele – srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 7 As 110/2014: „Správní orgán při určení, zda obchodní praktika představuje nekalou obchodní praktiku (ve smyslu zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu), nejprve zjišťuje, zda dotčená obchodní praktika naplňuje znaky některé z nekalých obchodních praktik uvedených v příloze č. 1 a č. 2 citovaného zákona, resp. v příloze I uvedené směrnice. Pokud obchodní praktika nespadá do výčtu nekalých obchodních praktik uvedených v příloze č. 1 a č. 2 citovaného zákona, posuzuje správní orgán, zda obchodní praktika představuje klamavou či agresivní obchodní praktiku dle § 5 a § 5a zákona o ochraně spotřebitele (články 5 až 9 uvedené směrnice). Konečně až poté, co správní orgán dospěje k závěru, že se nejedná o klamavou či agresivní obchodní praktiku, přistoupí k vyhodnocení otázky, zda dotčená obchodní praktika naplňuje znaky nekalé obchodní praktiky dle § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele (čl. 5 odst. 2 uvedené směrnice).“

6 Taxativní vymezení nekalých obchodních praktik se může jevit jako nepraktické, může totiž vést k úvaze, že je třeba jej neustále doplňovat o nově vznikající agresivní jednání. Komise EU ve své Zprávě o provádění směrnice 2005/29 však konstatuje, že ani po několika letech účinnosti této směrnice není vhodné rozšiřovat černou listinu, ačkoli takový krok v budoucnu nevylučuje. K tomu blíže viz Zpráva o provádění směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách (2013/2116(INI)) ze dne 20. 12. 2013. Dostupná na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0474+0+DOC+XML+V0//CS> (cit. 14. 8. 2015).

7 Podle čl. 8 směrnice 2005/29 platí, že „obchodní praktika je považována za agresivní, pokud ve svých věcných souvislostech a s přihlednutím ke všem jejím rysům a okolnostem obtěžováním, donucováním včetně použití fyzické síly nebo nepatřičným ovlivňováním výrazně zhoršuje nebo může výrazně zhoršit svobodnou volbu nebo chování průměrného spotřebitele ve vztahu k produktu, čímž způsobí nebo může způsobit, že spotřebitel učiní rozhodnutí o obchodní transakci, které by jinak neučinil“.

8 Při určení, zda obchodní praktika používá obtěžování, donucování včetně použití fyzické síly nebo nepatřičné ovlivňování, se bere podle čl. 9 směrnice 2005/29 v úvahu: a) její načasování, místo, povaha nebo doba trvání; b) použití výhrůžného nebo urážlivého jazyka nebo chování; c) vědomé využití obchodníkem jakéhokoli konkrétního neštěstí nebo takových závažných okolností, které vedou ke zhoršení úsudku spotřebitele, k ovlivnění rozhodnutí spotřebitele ve vztahu k produktu; d) veškeré obtížné nebo neúměrné mimosmluvní překážky uložené obchodníkem v případě, že spotřebitel chce uplatnit svá smluvní práva, včetně práva na vypovězení smlouvy nebo na přechod na jiný produkt nebo k jinému obchodníkovi; e) výhrůžka právně nepřipustným jednáním.

9 Srov. např. R. Reich: Case plus: Experiences with full harmonisation in Dir. 2005/29 after Plus – from black to grey lists? *Revue européenne de droit de la consommation*, č. 2/2011, str. 399 an.

10 Jednalo se o případ, kdy spotřebitel odstoupil od smlouvy o dodávce plynu uzavřené s podnikatelem. Podnikatel však zcela bezdůvodně neakceptoval tento projev vůle spotřebitele včetně zájmu spotřebitele zůstat u původního dodavatele energií. Podnikatel po celou dobu prezentoval toto své jednání jako pouhou administrativní chybu (formální nezaevidování požadavku na odstoupení od smlouvy spotřebitelem).

o ochraně spotřebitele) z celkových 31 bodů přílohy směrnice 2005/29, zahrnující také klamavé obchodní praktiky, aniž by bylo potřeba provádět hodnocení jednotlivých případů podle čl. 8 a 9 směrnice 2005/29 (§ 5a zákona o ochraně spotřebitele)⁴ či podle čl. 5 směrnice 2005/29 (§ 4 zákona o ochraně spotřebitele).⁵

Výčet agresivních obchodních praktik v příloze směrnice 2005/29 je taxativní,⁶ za agresivní mohou však být považovány i další praktiky, a to takové, které naplní tzv. malou generální klauzuli upravenou v čl. 8⁷ a 9,⁸ případně generální klauzule nekalých obchodních praktik podle čl. 5 směrnice 2005/29 (označované také jako „šedá listina“ nekalých obchodních praktik).⁹

Tyto praktiky nespádající do rozsahu černé listiny směrnice 2005/29 musejí být soudy posuzovány případ od případu. Příkladem agresivního jednání mimo dopad přílohy I směrnice 2005/29 (přílohy č. 1 a 2 zákona o ochraně spotřebitele) je situace, kdy spotřebitel nemůže uplatnit svá práva a je nucen stát se zákazníkem podnikatele proti své vůli¹⁰ (srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 7 As 110/2014, a ze dne 6. 11. 2015, sp. zn. 7 As 141/2015). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že nerespektování odstoupení od smlouvy spotřebitelem dosahuje stejného stupně agresivity jako samotný nátlak na uzavření smlouvy.

Další příklad agresivního jednání nespádajícího pod rozsah tzv. černé listiny směrnice 2005/29 představuje situace, kdy byl spotřebitelům (cizincům) ve světoznámé kavárně na Náměstí sv. Marka v Benátkách naučtován poplatek ve výši 6 eur za poslech živé hudby, aniž by byl spotřebitel na tuto skutečnost předem upozorněn. Takové jednání totiž nelze považovat za klamavé opomenutí, nýbrž za sofistikovaný způsob donucení spotřebitele zaplatit daný poplatek jako součást jeho útraty. „Spotřebitel cizinec“ je zde navíc ve zcela specifickém postavení, neboť na rozdíl „domácího spotřebitele“ např. nemusí oplývat takovou jazykovou výbavou, aby se mohl efektivně domoci svého práva, tedy neplatit daný poplatek (otázkou je, zda by se bez obtíží tohoto práva domohl či se k tomu odhodlal i „domácí spotřebitel“). Spotřebitel totiž s vidinou, jak problematický by tento proces byl, raději požadovanou částku zaplatí (obzvláště „spotřebitel cizinec“).

Předmětem tohoto příspěvku je podrobnější kazuistický popis dílčích jednání označených jako agresivní obchodní praktiky, jež jsou uvedeny v tzv. černé listině nekalých obchodních praktik (body 24 až 31 přílohy směrnice 2005/29). Text tohoto příspěvku vychází ze znění přílohy směrnice 2005/29, nikoli z její transpozice do příloh č. 1 a 2 zákona o ochraně spotřebitele (a to zejména z důvodu navazující judikatury Soudního dvora EU vztahující se ke znění směrnice, nikoli národní právní úpravy, byť jejich text je významově totožný).

Obchodní praktiky jsou tedy vždy považovány za agresivní, pokud podnikatel činí některé (či více) z osmi typových jednání:

1. Tzv. prodej pod nátlakem, omezení svobody pohybu spotřebitele

„Vytvoření dojmu, že spotřebitel nemůže provozovnu opustit bez uzavření smlouvy.“

Příkladem první ze zakázaných agresivních obchodních praktik je situace, kdy podnikatel fyzicky zabezpečí (např. uzamkne) prodejnu a nedovolí spotřebiteli odejít, dokud si nekoupí určitý produkt (službu).

Daný zákaz tedy dopadá na případy s výraznou agresivitou, hraničící až s omezováním osobní svobody spotřebitele. Zákaz takového jednání vyplývá nejen ze směrnice 2005/29 (a zákona o ochraně spotřebitele), ale také ze samotné Listiny základních práv a svobod (dále rovněž „Listina“),¹¹ konkrétně z jejího čl. 7 odst. 1 věty první (nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena), čl. 8 odst. 1 (osobní svoboda je zaručena) a čl. 14 odst. 1 (svoboda pohybu a pobytu je zaručena).

V české praxi byl zaznamenán případ, kdy spotřebitel uzavřel s podnikatelem smlouvu o dílo (úprava šperku), přičemž podnikatel provedl dílo zcela odlišně od smlouvy, za což spotřebitel odmítl zaplatit. V návaznosti na spotřebitelovo jednání podnikatel uzamkl dveře své provozovny a odmítal spotřebitele pustit, dokud nezaplatí plnou cenu vyplývající ze smlouvy. Dané jednání by nespadovalo pod hypotézu první ze zakázaných agresivních praktik, neboť v tomto případě nešlo o podmiňování možnosti opuštění provozovny spotřebitelem „uzavřením smlouvy“, ale úhradou za smlouvu. Na předmětné jednání by tak dopadala ust. § 8 a 9 směrnice 2005/29, vymezující charakteristické znaky agresivního jednání podnikatele v rámci obchodních praktik (obdobně jako na případ podnikatelova nerespektování odstoupení od smlouvy spotřebitelem uvedený výše v textu).

2. Tzv. agresivní podomní prodej

„Osobní návštěvy u spotřebitele a nedbání požadavku spotřebitele opustit jeho byt a nevracet se, kromě situací a v rozsahu odůvodněném podle vnitrostátních právních předpisů za účelem vymáhání smluvních závazků.“

Druhým případem agresivní obchodní praktiky podle přílohy I směrnice 2005/29 (přílohy č. 2 zákona o ochraně spotřebitele) je agresivní forma podomních nezvaných prodejců, kteří odmítají opustit spotřebitelovo bydliště (typicky v návaznosti na nezbytnost dokončení započaté obchodní prezentace či realizaci nákupu ze strany spotřebitele – v takovém případě nastává souběh s již vyloženým bodem jedna, ačkoli k tomu byli spotřebitelem vyzváni. Jedná se o jednání podobné předchozímu bodu, které rovněž narušuje základní práva a svobody zaručené Listinou (k tomu bližší viz předchozí bod).

Do hypotézy daného bodu nespádají návštěvy exekutora (jeho zaměstnanců) uskutečňované za účelem vymáhání vykonatelných závazků spotřebitele a za dodržení účinných právních předpisů.

3. Tzv. vytrvalé a nevyžádané nabídky zboží či služby

„Vytrvalé a nevyžádané nabídky prostřednictvím telefonu, faxu, e-mailu nebo jiných prostředků přenosu na dálku, kromě situací a v rozsahu odůvodněném podle vnitrostátních právních předpisů za účelem vymáhání smluvních závazků. Tím nejsou dotčeny články 10 směrnice 97/7/ES a směrnice 95/46/ES (1) a 2002/58/ES.“

Daný bod zakazuje jednu z nejčastěji uskutečňovaných nedovolených obchodních praktik, označovanou také jako **tzv. nevyžádaná reklama**. Zákaz nevyžádaných nabídek dopadá toliko na elektronicky šířené nabídky (prostřednictvím prostředků přenosu na dálku), netýká se tedy reklamy šířené listinnou podobou (např. listinné reklamní letáky). Z uvedeného bodu také vyplývá zákaz nevyžádaných nabídek „vytrvalých“, tedy opakovaných.

Tímto bodem není dotčena následující zvláštní právní úprava:

1. § 2986 o. z. (skutková podstata nekalé soutěže, nazvaná „dotěrné obtěžování“); v tomto kontextu je nutné zdůraznit, že zákaz šíření nevyžádaných obchodních nabídek podle tohoto ustanovení dopadá na nabídky šířené elektronicky (srov. § 2986 odst. 1 o. z.: „*dotěrné obtěžování je sdělování údajů o soutěžiteli, zboží nebo službách, jakož i nabídka zboží nebo služeb s využitím telefonu, faxového přístroje, elektronické pošty nebo podobných prostředků...*“, obdobně § 2986 odst. 2 o. z.)¹² ke kvalifikaci skutkové podstaty dotěrného obtěžování postačí jednorázové jednání.¹³

2. § 7 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů, upravující šíření obchodních sdělení výlučně elektronickými prostředky;

3. § 2 odst. 1 písm. c) zákona o regulaci reklamy zakazuje šíření nevyžádané reklamy v listinné podobě,¹⁴ pokud adresáta obtěžuje; za reklamu, která obtěžuje, se považuje reklama směřující ke konkrétnímu adresátovi za podmínky, že adresát dal předem jasně a srozumitelně najevo, že si nepřeje, aby vůči němu byla nevyžádaná reklama šířena.

Přípustnou výjimku představuje podle tohoto bodu vymáhání smluvních závazků v souladu s účinnou právní úpravou. Také v tomto případě by měl být dodržen princip proporcionality.

11 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

12 Dana Ondřejová, op. cit. sub 4, str. 229. J. Kotásek dovozuje, že ust. § 2986 odst. 1 o. z. se vztahuje na jakoukoli podobu nevyžádaných nabídek, tedy nikoli pouze elektronicky šířených – srov. J. Kotásek in M. Hulmák a kol: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 až 3014), C. H. Beck, Praha 2014, str. 1834.

13 Dana Ondřejová, op. cit. sub 4, str. 228; shodně J. Kotásek in M. Hulmák a kol., op. cit. sub 13, str. 1835.

14 Text zákona ve znění po novele provedené zákonem č. 202/2015 Sb. s účinností od 17. 8. 2015. Do té doby dopadal zákaz nevyžádané reklamy na jakékoli podoby reklamy, včetně reklamy šířené elektronicky. K zúžení zákazu došlo v návaznosti na novelu zákona o regulaci reklamy provedenou v důsledku výtky Komise EU adresované České republice pro překročení maximální harmonizace směrnice 2005/29.

4. Tzv. pojistné nároky – přemrštěné požadavky či mlčení obchodníka

„Požadavek, aby spotřebitel žádající plnění z důvodu pojistné události předložil doklady, které nelze odůvodněně pokládat za důležité pro stanovení oprávněnosti nároku, nebo systematické neodpovídání na související korespondenci za účelem odradit spotřebitele od uplatnění práv vyplývajících ze smlouvy.“

Do oblasti tohoto bodu spadá např. požadavek podnikatele – pojišťovny, aby spotřebitel předložil jako nezbytný doklad pro poskytnutí pojistného plnění nikoli pouze občanský průkaz, ale také např. rodný list (případně dalších svých rodinných příslušníků).

Dalším případem může být opakované nereagování podnikatele – pojišťovny na důvodné reklamace (či odstoupení od smlouvy nebo jiná uplatnění práv) ze strany spotřebitele.

Komise EU uvádí k danému bodu oficiální příklad,¹⁵ a to požadavek, aby spotřebitel, který žádá o náhradu za krádež osobních věcí ze zavazadla, předložil účtenky za všechny věci, jichž se škoda týká.

5. Tzv. přímé nabádání dětí ke koupi

„Začlenění do reklamy přímého nabádání určeného dětem, aby si inzerované produkty koupily nebo aby přesvědčily své rodiče nebo jiné dospělé, aby jim je koupili. Tímto ustanovením není dotčen článek 16 směrnice 89/552/EHS o televizním vysílání.“

Jedná se o reklamy, které nabádají děti, aby přesvědčily své rodiče (jiné dospělé osoby), aby jim koupili určité zboží (např. reklama typu „děti, řekněte svým rodičům, aby vám tuto panenku koupili za vysvědčení“ nebo „Alice a kouzelná knížka z Fondi nyní vychází na videu – řekni své mámě, aby ti ji koupila v místní tiskové agentuře“¹⁶).

Tímto bodem není dotčen § 48 odst. 2 písm. b)¹⁷ a c)¹⁸ zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

6. Tzv. setrvačný prodej

„Požadování okamžité nebo odložené platby za produkty dodané obchodníkem, avšak nevyžádané spotřebitelem, nebo vrácení nebo uschování takových produktů, kromě případů, kdy se jedná o náhradní produkt dodaný v souladu s čl. 7 odst. 3 směrnice 97/7/ES (setrvačný prodej).“

Daný bod dopadá na případy, kdy podnikatel zašle spotřebiteli jím neobjednané zboží spolu se složenkou nebo fakturou nebo spolu s požadavkem na vrácení takového zboží (s nutností úhrady nákladů spojených s vrácením zboží).

Na dané jednání dopadá také ust. § 1838 o. z., podle něhož platí, že „dodal-li podnikatel spotřebiteli něco bez objednávky a ujal-li se spotřebitel držby, hledí se na spotřebitele jako na pozitivního držitele; spotřebitel nemusí na své náklady podnikateli nic vracet, ani ho o tom vyrozumět“.

Zvlášť závažnými případy hraničícími s citovým vydíráním spotřebitele je zasílání hraček na jméno dítěte (event. jeho rodičů) s poukázkou na jejich zaplacení. Za situace, kdy rodič balík před dítětem rozbálí, bude již nesnadné dítěti vysvětlovat, že to byl omyl ze strany podnikatele a hračku musí vrátit (mnohem pravděpodobnější je verze, že rodič přece jen neodolá „srdceryvným“ výlevům dítěte a hračku zaplatí).¹⁹

7. Tzv. citový nátlak

„Výslovné sdělení spotřebiteli, že pokud si produkt nebo službu nekoupí, ohrozí to pracovní místo nebo živobytí obchodníka.“

Jedná se o druh citového vydírání spotřebitele ze strany podnikatele (jeho zaměstnance). Na spotřebitele je vytvářen citový nátlak spočívající v tom, že pokud si spotřebitel nekoupí určité zboží (službu), přijde o pracovní místo nebo nebude schopen uživit sebe či svou rodinu (což ohrozí jeho manželství, vyživované osoby nebo hrazení léčby pomyslně či skutečně nemocných členů rodiny).

8. Tzv. zdánlivá výhra ceny

„Vytváření klamného dojmu, že spotřebitel již vyhrál nebo vyhraje, popřípadě že vyhraje, pokud bude jednat určitým způsobem, cenu nebo jinou obdobnou výhodu, ačkoli ve skutečnosti neexistuje žádná taková cena ani obdobná výhoda, nebo pro získání ceny nebo jiné obdobné výhody musí spotřebitel vynaložit finanční prostředky nebo mu vznikají výdaje.“

Daný bod zakazuje dva poddruhy agresivních obchodních praktik podnikatele vůči spotřebiteli:

- vytváření klamného dojmu, že spotřebitel již vyhrál nebo vyhraje, aniž by cena či obdobná výhoda byla spotřebiteli podnikatelem poskytnuta, nebo
- pro získání ceny nebo jiné obdobné výhody musí spotřebitel vynaložit finanční prostředky nebo mu vznikají výdaje.

Do první podkategorie spadají praktiky podnikatelů oznamujících (či přímo poskytujících falešné klíče od auta)²⁰ zpravi-

¹⁵ Viz http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/unfair-trade/unfair-practices/is-it-fair/pdf/ucp_cs.pdf (cit. 11. 8. 2015).

¹⁶ Ke druhému příkladu viz http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/unfair-trade/unfair-practices/is-it-fair/pdf/ucp_cs.pdf (cit. 11. 8. 2015).

¹⁷ Podle tohoto ustanovení platí, že obchodní sdělení nesmějí fyzicky nebo mravně ohrožovat děti a mladistvé tím, že přímo nabádají děti a mladistvé, aby přemlouvali své rodiče nebo jiné osoby ke koupi nabízeného zboží nebo služeb.

¹⁸ Podle tohoto ustanovení platí, že obchodní sdělení nesmějí fyzicky nebo mravně ohrožovat děti a mladistvé tím, že využívají zvláštní důvěru dětí a mladistvých ke svým rodičům, učitelům nebo k jiným osobám.

¹⁹ Takové případy kritizuje jako určitý druh vyděračského jednání také spolek na ochranu spotřebitelů dTest (blíže viz www.dtest.cz).

²⁰ Rozšířená praktika jednoho nakladatelství, které oznamuje výhru osobního automobilu a zašle přímo klíče od auta, které jsou samozřejmě toliko „modelové“ a cena v podobě osobního automobilu není poskytnuta.

dla vysoké výhry (statisíkové částky, osobní automobily apod.), které spotřebitel nikdy nedostane.

Česká národní banka²¹ uvádí následující příklad, který spadá do první podkategorie: Spotřebitel dostane vyznění (telefonické, písemné), že je mezi možnými výherci vysoké částky peněz, pokud bude mezi prvními padesáti, kteří správně vyplní test. Přestože tuto podmínku spotřebitel splní, nevejde se do první „padesátky“. Prakticky se však toto oznámení objeví každému. Cenou útechy je nabídka zboží, jehož nákupem bude zařazen do dalšího kola o atraktivní ceny.

Do druhé podkategorie spadá např. jednání, kdy je v reklamním letáku rozšiřovaném poštou uvedeno: „vyhrál jste bezplatné CD“, přičemž si spotřebitel musí zakoupit určitý výrobek, aby mohl o cenu „žádat“.²²

Do druhé podkategorie bylo v praxi podřazeno také jednání spočívající v tom, že obchodní zástupce kontrolované společnosti při předváděcí akci uskutečnil losování o výhry, avšak získání výhry bylo podmíněno uzavřením kupní smlouvy na vysavač a sadu nádobí za cenu 29 999 Kč. Tuto agresivní obchodní praktiku postihla Česká obchodní inspekce pokutou ve výši 250 000 Kč, přičemž správnost postupu České obchodní inspekce při udělení pokuty potvrdil Krajský soud v Ústí nad Labem (rozhodnutí ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. 59 A 15/2012).

Soudní dvůr EU se ve věci C-428/11 (*Purely Creative Ltd. a další v. Office of Fair Trading*) zabýval otázkou, zda je zakázáno, aby spotřebitel vynaložil pro získání ceny jakékoli finanční prostředky (výdaje), či pouze v určité výši (např. nikoli zanedbatelné). Konkrétně se jednalo o praktiky, kdy několik žalovaných podnikatelů oznamovalo spotřebitelům, že mají právo přihlásit se o jednu z řady uvedených cen od značné hodnoty (např. plavba po Středozemním moři, švýcarské hodinky apod.) až po ceny, jejichž hodnota nepřevyšovala ani několik britských liber (zpravidla s rovnocennou hodnotou toho, co musel spotřebitel vynaložit), s tím, že spotřebitel byl nucen zjistit si více informací o výhře zpoplatněným telefonním hovorem, zasláním žádosti o informace poštou či textovou zprávou SMS.

Soudní dvůr EU v rozhodnutí ze dne 18. 10. 2012 dospěl v této věci k následujícím závěrům:

„Bod 31 druhá odrážka přílohy I směrnice o nekalých obchodních praktikách zakazuje agresivní praktiky, jimiž obchodníci vytvářejí klamný dojem, že spotřebitel již vyhrál cenu, ačkoli pro získání této ceny, ať už se jedná o žádost o informace o povaze uvedené ceny, nebo její převzetí, musí spotřebitel vynaložit finanční prostředky nebo mu vznikají nějaké výdaje.

Je nerozhodné, že náklady uložené spotřebiteli, jako je cena poštovní známky, jsou zanedbatelné oproti hodnotě ceny nebo z nich obchodníkovi neplyne žádný zisk.

Je taktéž nerozhodné, že k získání ceny může dojít několika způsoby navrženými spotřebiteli obchodníkem, z nichž alespoň jeden je bezplatný, pokud jeden nebo více navržených způsobů předpokládá, že spotřebitel ponese náklady, aby se informoval o ceně nebo o způsobech jejího převzetí.“

Soudní dvůr EU tak dospěl k závěru, že druhá odrážka bodu 31 přílohy I směrnice 2005/29 nebude naplněna, pokud pro získání ceny nebo jiné obdobné výhody musí spotřebitel vynaložit jakékoli finanční prostředky nebo mu vznikají jakékoli výdaje. Je zcela bezpředmětné, že by takové výdaje byly řádově několik málo korun ve vztahu k celkové hodnotě výhry.

3. Závěrem

Agresivní obchodní praktiky představují výrazné ohrožení řádné obchodní volby spotřebitele, neboť mohou spotřebitele vést k učinění takového ekonomického rozhodnutí, které by při absenci agresivní obchodní praktiky neučinil.

Směrnice 2005/29/ES (stejně jako zákon o ochraně spotřebitele) zakazuje agresivní obchodní praktiky jak v rámci tzv. malé generální klauzule agresivních obchodních praktik (čl. 8 a 9), tak v taxativním výčtu agresivních obchodních praktik, obsažených v tzv. černé listině nekalých obchodních praktik (body 24 až 31).

V současné době je rozhodovací praxe Soudního dvora EU ohledně této problematiky velmi sporadická. Existuje totiž rozhodnutí toliko k jednomu bodu z tzv. černé listiny směrnice 2005/29, konkrétně k bodu zabývajícímu se tzv. zdánlivými výhrami (bod 31 přílohy I směrnice 2005/29) – viz výše uvedené rozhodnutí ve věci C-428/11.

Soudní dvůr EU se ve své judikatuře vyjadřuje častěji k obecným otázkám nekalých obchodních praktik než k jednotlivým bodům tzv. černé listiny směrnice 2005/29 (k aplikovatelnosti generální klauzule nekalých obchodních praktik srov. např. C-435/11, nebo k nepřipustnému rozšiřování výčtu vždy nepřipustných nekalých obchodních praktik dle tzv. černé listiny srov. např. C-206/11, C-522/08, C-343/12 apod.). Tento stav může být také způsoben menšími nejasnostmi při výkladu poměrně podrobných popisů (na úrovni téměř kazuistických popisů) zakázaných jednání podle přílohy směrnice 2005/29 ze strany národních soudů členských států EU.

Do doby vytvoření konstantní rozhodovací praxe Soudního dvora EU pro jednotlivé body černé listiny směrnice 2005/29 tak bude nezbytný kvalitní výklad soudů jednotlivých členských států EU, včetně efektivního systému represivního přístupu, bez něhož by implementace směrnice zůstala jen „na půli cesty“.

- ✦ Autorka je odbornou asistentkou na katedře obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, advokátkou a rozhodcem RS při HK ČR a AK ČR.

Tento příspěvek vznikl v rámci řešení grantu GA ČR „Vliv evropského práva na českou úpravu nekalých obchodních praktik“, č. GA14-20147S.

²¹ Blíže viz www.cnb.cz.

²² Viz http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/unfair-trade/unfair-practices/is-it-fair/pdf/ucp_cs.pdf (cit. 11. 8. 2015).

NOVINKA C. H. BECK



Šínová/Kovářová Kochová a kol.

Civilní proces

Řízení exekuční, insolvenční
a podle části páté OSŘ

2016, vázané, 360 stran
cena 590 Kč, obj. číslo A116

Objednávejte na www.beck.cz

Spory o pravost podpisu a znalecké posudky



JUDr. JOSEF ČERNOHLÁVEK

Se sporem o pravost podpisu se během své praxe setkává velká část advokátů. Podstatou takového sporu je fakt, že jedna ze stran popírá pravost svého podpisu na listině předložené druhou stranou.

Touto listinou často bývá smlouva o úvěru, půjčka (nyní zápůjčce dle § 2390 o. z.), různé druhy dlužních úpisů či směnka. Vyřešení otázky, zda je sporný podpis pravým podpisem dotčené osoby, pak bývá předběžnou otázkou, na jejímž vyřešení závisí rozhodnutí o hlavním předmětu sporu – tím je zpravidla žalobcův nárok na zaplacení určité částky, často z titulu poskytnutého úvěru, zápůjčky nebo na základě směnky. Tento článek by snad mohl poskytnout některé praktické informace či odkazy na judikaturu těm, kteří se sporu o pravost podpisu účastní poprvé.

Popíšeme si nejdříve typickou situaci, která vede ke vzniku sporu o pravost podpisu: Žalobce v řízení předloží jako důkaz soukromou listinu, ze které pro něj mají vyplývat práva, jichž se v řízení dovolává – může jít např. o potvrzení žalovaného, že převzal od žalobce v hotovosti částku, jejíž zaplacení žalobce svou žalobou uplatnil. Toto potvrzení je opatřeno podpisem žalovaného, který není úředně ověřen. Žalovaný však v řízení tvrdí, že zmíněné potvrzení nepodepsal. Taková situace může mít jen jedno z těchto dvou řešení: Podpis žalovaného buď je jeho pravým podpisem, nebo jeho pravým podpisem není. Není možné, aby byl jeho podpis pravý jen částečně.

Zásadní otázkou je, kdo nese důkazní břemeno ohledně pravosti či nepravosti podpisu žalovaného. V době do 31. 12. 2013 tuto otázku řešila judikatura tak, že *břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně pravosti listiny je na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky* – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, nebo ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 988/2004, v jehož odůvodnění se uvádí: „V případě sporu o zaplacení dluhu z půjčky má proto žalobce (věřitel) důkazní břemeno prokázat tvrzení, že se žalovaným (dlužníkem) uzavřel smlouvu o půjčce a že na základě ní mu poskytl finanční plnění, které se dlužník zavázal v dohodnuté době vrátit.“ Ke stejným závěrům dospěl Nejvyšší soud nakonec i u směnky. Také směnečný věřitel musí prokazovat pravost podpisu směnečného dlužníka na směnce, pokud ten popře,

že směnku skutečně podepsal (k tomu viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007).

V současné době je pro posouzení důkazního břemene rozhodující ust. § 565 o. z., které situaci řeší obdobně: „*Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost...*“. Jak podle minulého, tak i podle současné právní úpravy tedy žalobce (věřitel) musí prokazovat pravost podpisu žalovaného na soukromé listině, které se dovolává (dále jen „listina“). Žalovanému dlužníkovi postačí, když v řízení popře pravost svého podpisu, čímž mnohdy dostane svého věřitele do obtížné situace.

Obvyklým důkazním prostředkem, kterým žalobce prokazuje pravost podpisu žalovaného, je za této situace znalecký posudek, a právě proto se budeme znaleckými posudky v oblasti (nejen) písmoznalectví v následujícím textu zabývat podrobněji.

Je již obecně známo, že podle § 127a o. s. ř. může opatřit a soudu předložit znalecký posudek také účastník řízení s tím, že pokud takový posudek obsahuje znalcovu prohlášení, že znalec si je „*vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku*“, má posudek stejnou důkazní váhu jako znalecký posudek opatřený soudem. Účastníci řízení možnost předkládání znaleckých posudků hojně využívají a také ve sporech o pravost podpisu se žalobce vypořádá se svým důkazním břemenem ohledně pravosti sporného podpisu tak, že si sám opatří písmoznalecký posudek potvrzující pravost podpisu na listině. K tomu však musí mít žalobce k dispozici originální vyhotovení listiny se sporným podpisem. Na základě pouhé kopie totiž znalec obvykle není schopen potvrdit pravost sporného podpisu.¹ Originál listiny se sporným podpisem žalobce obvykle má. Problémy mu však může způsobit to, když nemá k dispozici dostatečný počet tzv. srovnávacích podpisů žalovaného,² a žalovaný žalobci pochopitelně neposkytne ani součinnost potřebnou pro vypracování znaleckého posudku, který má u soudu sloužit jako důkaz proti němu.³ Za této situace žalobci nezbude než v řízení navrhnout, aby posudek ohledně pravosti sporného posudku nechal zpracovat soud, který má přece jen více možností, jak získat srovnávací podpisy žalovaného nebo si vynutit jeho spolupráci.

Často se bohužel stává, že se v soudním spisu soudu sejdou dva znalecké posudky se zcela opačným závěrem – podle posudku předloženého žalobcem je sporný podpis pravým podpisem žalovaného, zatímco podle posudku předloženého žalovaným tento podpis pravý není. K této situaci dochází nejen v písmoznalectví, ale i v jiných oborech, které nejsou zcela exaktní a u nichž je výsledek znaleckého posudku do značné míry závislý na znalcově subjektivním posouzení. Málo platné, i soudní znalec někdy pracuje především pro toho, kdo mu zpracování posudku zadal a kdo jej také platí. Právě u neexaktních disciplín znalec mnohdy může potlačit skutečnosti svědčící v neprospěch zadavatele posudku a postavit svůj závěr na skutečnostech, které naopak zadavatelovo stanovisko podporují. V mnoha oborech existují určité mantinely, v jejichž rámci se mohou závěry znaleckého posudku pohybovat, aniž by bylo

1 Jen z originálu lze totiž zjistit, zda nedošlo k mechanickému padělení podpisu jeho kopírováním (protlačováním) podle originálního vzoru. To znalec prověřuje zkoumáním originálu sporného podpisu pod mikroskopem.

2 Jde o další (a nepochybně pravé) podpisy žalovaného, které znalec srovnává se sporným podpisem na listině, aby tak mohl potvrdit či popřít pravost sporného podpisu žalovaného.

3 Žalovaný se např. odmítne dostavit k žalobcem objednanému znalci, aby u něj provedl tzv. zkoušku psaní.

možno považovat znalecký posudek za vědomě nepravdivý.

Situaci, kdy strany sporu předloží posudek se zcela odlišnými závěry, soud obvykle vyřeší tak, že ustanoví dalšího (a na stranách zcela nezávislého) znalce, jehož závěr je pro výsledek sporu zpravidla rozhodující. Pokud soud v takové situaci nemá k dispozici dostatečné množství jiných srovnávacích podpisů osoby, jejíž podpis je sporný, může si takové podpisy vyžádat např. u příslušného finančního úřadu, správy sociálního zabezpečení, zaměstnavatele dané osoby, u její banky a dalších institucí, které díky své činnosti obvykle mají k dispozici listiny s podpisem dotyčného člověka (viz § 129 odst. 2 o. s. ř.). Často bude na žalobci, aby byl aktivní a opatření důkazů tímto způsobem soudu navrhl. Soud také může osobě, jejíž podpis je sporný, nařít, aby se dostavila ke znalci za účelem provedení tzv. zkoušky psaní (viz § 127 odst. 4 o. s. ř.).

Znalec při srovnávání sporného podpisu a ostatních podpisů, o jejichž pravosti není pochyb, zkoumá jednak obecné znaky podpisu a jednak znaky individuální. K obecným znakům patří např. výška a šířka písma, jejich vzájemný poměr, tvar základny, stupeň vázanosti mezi písmeny, sklon písma, dynamika tahu, plynulost pohybu nebo tlak ruky na podložku. Individuální znaky je např. technika psaní jednotlivých písmen, jejich částí nebo tzv. multikomponent (tj. neoddělitelných spojení dvou či více písmen) – zde se zkoumá třeba to, kam pisatel umísťuje diakritická znaménka nebo jak vypadají jednotlivá písmena a jejich části. Znalec poté vyhodnocuje, zda při porovnání sporného podpisu se srovnávacími podpisy převážují shodné či rozdílné znaky, a to zvlášť pro znaky obecné a individuální.

Písmoznalec se zabývá také tím, zda nemohlo dojít k padělání podpisu, a to buď technicky, nebo tzv. z volné ruky. Technické padělání zahrnuje např. kopírování, předkreslení, protlačení nebo obtažení a lze jej odhalit mikroskopickým zkoumáním. Právě k vyloučení možnosti mechanického padělání slouží zkoumání podpisu stereoskopickým mikroskopem, k němuž je nutné předložit znalci originál sporného podpisu, neboť z pouhé kopie technické padělání obvykle odhalit nelze. **Znalecký posudek by měl tedy obsahovat i popis zkoumání sporného podpisu mikroskopem s uvedením výsledku této metody.**

Padělání z volné ruky spočívá obvykle v napodobení (napsání) pravého podpisu podle vzoru, který má padělatel k dispozici. Fakt, že se padělatel musí při psaní podpisu dívat na jeho předlohu, se však obvykle nějak projeví – např. v nepřesné technice psaní určitých písmen, snížené spontaneitě psaní či zpomalením psacího tahu.

U žijících osob, které se mohou dostavit ke znalci (ať už dobrovolně, nebo pod pohrůzkou pořádkové pokuty), je obvyklá také již zmíněná **zkouška psaní**. Při této zkoušce dotyčný v přítomnosti znalce provádí svůj podpis opakovaně za podmínek podobných, jako tomu bylo na sporné listině (např. musí opakovaně provést svůj podpis do stejného místa a o stejných rozměrech, jako je tomu na sporné listině).

Absence výše uvedených metod zkoumání podpisu v posudku je argumentem, o který lze opřít jeho kritiku. I znalecký posudek je pochopitelně třeba hodnotit, neboť je důkazem a soud je k hodnocení důkazu povinen. K rozsahu hodnocení znaleckého posudku soudem se vyjadřuje náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 299/06, z něhož citujeme: „*Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znalecké-*

ho zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce.“ Právě hodnocení přípravy a opatřování podkladů pro znalce může být velmi důležité. Nejsou totiž ojedinělé případy, kdy účastník řízení poskytne znalci jen takové podklady, které podporují jeho stanovisko, zatímco podklady, které mu nevyhovují, již znalci nepředá. U písmoznaleckého posudku by tak zadavatel (žalobce) mohl např. poskytnout znalci jen takové srovnávací podpisy žalovaného, jehož podpis je sporný, které se se sporným podpisem víceméně shodují, zatímco srovnávací podpisy vykazující rozdílné znaky by mu již nepředal. Na těchto situacích se ukazuje, že posudek zpracovaný znalcem, jehož ustanovil soud, vede často k objektivnějším výsledkům než posudek předložený jednou ze stran.

Další častou vadou posudků (a to nejen těch písmoznaleckých) je, že znalec konstatuje určitý fakt, aniž by vysvětlil, jak k němu dospěl, resp. z jakého pramene jej zjistil. Takový postup však způsobuje nepřezkoumatelnost znaleckého posudku, neboť nejen rozsudek, ale i znalecký posudek musí být přezkoumatelný. V této souvislosti citujeme rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 352/2008: „*Aby soud mohl znalecký posudek odpovědně hodnotit, nesmí se znalec omezit ve svém posudku na podání odborného závěru, nýbrž z jeho posudku musí mít soud možnost seznat, ze kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah došel ke svému závěru.*“

Obsah znaleckého posudku tedy může (a mnohdy musí) být podroben kritice, závěry znalce nejsou nedotknutelné. Protože účastník řízení obvykle nemá potřebné odborné znalosti ani formální znaleckou kvalifikaci, je vhodné tuto kritiku provádět s pomocí jiného znalce, resp. jím zpracovaného revizního znaleckého posudku. **Pokud jedna ze stran se závěry znaleckého posudku nesouhlasí, soud musí znalce vyslechnout** – k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 275/2006. Účastník řízení, který se závěry posudku nesouhlasí, by měl soud svými podáními přimět k tomu, aby soud posudek skutečně hodnotil, znalce vyslechl, a ne aby pouze nekriticky převzal za své závěry znalce. Je na soudu, zda se případně rozhodne zadat zpracování revizního znaleckého posudku (viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1290/2007).

Podle zkušeností autora tohoto článku je výsledkem písmoznaleckého posudku obvykle zjištění, které je pouze v rovině pravděpodobnosti. Znalec tedy konstatuje, že sporný podpis je nebo není **s největší pravděpodobností** pravým podpisem dotyčné osoby. I z toho je patrné, že písmoznalectví není zcela exaktní obor, ale že zhodnocení pravosti podpisu závisí na tom, jakým konkrétním znakům dá znalec při svých úvahách přednost.

Závěrem tedy nelze než doporučit, aby věřitel či jiná osoba, která by u soudu musela případně prokazovat pravost podpisu druhé strany, trvala u zásadních dokumentů na úředním ověření podpisu druhé strany.⁴ Vyhne se tak problémům vzniklým v případě, že dotyčný pravost svého podpisu před soudem popře.

❖ Autor je advokát a rozhodce Rozhodčího soudu pro Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR.

⁴ Bohužel, ověření podpisu je v praxi obtížné na směnkách, u nichž mnohdy dochází k popření pravosti podpisu jejich výstavcem. Důvodem je i fakt, že osoba ověřující podpis má obavu, že připojením svého podpisu na směnku by se sama stala směnečným dlužníkem.

Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages?



Mgr. ALEXANDRA ŽIVĚLOVÁ

Není tomu zase až tak dávno, co Nejvyšší soud vydal zcela zásadní, byť odbornou veřejností mírně opomíjené rozhodnutí v kauze *Tkáč v. Berka*.¹ Příčinou daného rozhodnutí byl spor o ochranu osobnosti mezi jedním z hlavních představitelů finanční skupiny J&T, Ing. Patrikem Tkáčem a jeho kritikem Tomášem Berkou. Jelikož zásah do ochrany osobnosti spočíval v publikaci závadných výroků o Ing. Tkáčovi na amerických internetových stránkách, spor byl rozhodován Nejvyšším soudem státu Arizona. Řízení skončilo v neprospěch Tomáše Berky, kterému byla uložena povinnost zaplatit žalobci částku 100 000 USD. Zajímavé na celém sporu byla skutečnost, že částka 100 000 USD nepředstavovala kompenzační náhradu nemajetkové újmy, jakou známe z kontinentálního právního prostředí, ale jednalo se o tzv. punitive damages. **Punitive damages přitom představují sankční náhradu újmy, která neslouží primárně k odškodnění poškozeného, ale má za cíl uložit škůdci sankci a odstrašit jej i další potenciální rušitele od budoucího závadného jednání.**² Punitive damages se od klasické kompenzační náhrady újmy odlišují rovněž i v tom, že důvodem pro jejich přiznání může být odnětí zisku, který škůdce díky svému protiprávnímu jednání obdržel, a také motivace poškozených, kteří utrpěli pouze minoritní škody, k podávání žalob.³

1 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3157/2013.

2 Blackův právní slovník definuje *punitive damages* jako „Damages awarded in addition to actual damages when the defendant acted with recklessness, malice, or deceit; specif., damages assessed by way of penalizing the wrongdoer or making an example to others.“ V překladu to znamená, že *punitive damages* představují takovou náhradu škody, která je přiznávána nad rámec skutečné náhrady škody, a to v případě, že škůdce jednal nedbale, se zlým úmyslem nebo zákeřně; jedná se přitom o náhradu škody udělenou s cílem potrestat škůdce nebo odstrašit ostatní. Viz Bryan A Garner: *Black's Law Dictionary*, 10. vydání, Thomson Reuters, St. Paul 2014, str. 474.

3 Stephen P. Bedell: *Punitive Damages in Arbitration*, The John Marshall Law Review, 1987, vol. 21, no. 1, str. 28.

4 Jedná se zejména o následující rozsudky Nejvyššího soudu ČR: ze dne 16. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2434/2010; ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3936/2010; ze dne 15. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1796/2011; ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2469/2012, a ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2778/2011.

5 Josef Klíma: *Nejstarší zákony lidstva: Chamurapi a jeho předchůdci*, Academia, Praha 1979, str. 122.

6 The Law Reform Commission: *Consultation Paper on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages*, Law Reform Commission [online]. Publikováno v dubnu 1998 [cit. 24. 1. 2016].

7 Rozhodnutí Sněmovny lordů z r. 1793, *Wilkes v. Wood*, věc 98 Eng. Rep. 489 (C. P. 1763).

Dané rozhodnutí obsahující punitive damages chtěl žalobce Tkáč vykonat v České republice, a otázka aplikovatelnosti tohoto institutu se tak dostala před Nejvyšší soud. Nejvyšší soud přitom vyslovil zcela zásadní závěr, dle kterého **i přesto, že české právo nezná institut punitive damages, nemusí být rozhodnutí přiznávající sankční náhradu újmy v rozporu s českým veřejným pořádkem.** Z argumentace Nejvyššího soudu také nepřímou vyplývá, že pokud by výše punitive damages nebyla zjevně nepřiměřená újmě, která má být odškodněna, lze rozhodnutí přiznávající punitive damages v České republice vykonat. Dané rozhodnutí lze tak označit jako průlomové, jelikož Nejvyšší soud tradičně zaujímal k punitive damages velmi odmítavý postoj.⁴

Nasnadě je tedy následující otázka – lze za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages? Pro zodpovězení této otázky bude nejprve přistoupeno k objasnění (I) původu a podstaty institutu punitive damages v angloamerickém právu, přičemž následovat bude (II) analýza přístupu k tomuto institutu v EU a ve vybraných evropských státech. Rozebrána rovněž bude i (III) dosavadní rozhodovací praxe českých soudů v této otázce a také (IV) ustanovení NOZ, která ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy obsahují sankčně-preventivní prvky. Před (VI) závěrem budou rovněž shrnuty (V) argumenty hovořící pro a proti aplikaci punitive damages v českém právu.

I. Původ a podstata institutu punitive damages v angloamerickém právu

I když je tradičně označováno anglické a americké právo jako kolébka punitive damages, sankční náhrada újmy se objevovala již v daleko starších právních systémech. Obdobu punitive damages lze totiž nalézt již v Chamurapiho zákoníku, dle kterého musel škůdce v případě krádeže zaplatit třicetinásobek či desetinásobek ceny věci.⁵ Rovněž i chetitské zákony, hinduistický Manuův zákoník a samotné římské právo obsahovaly v úpravě náhrady újmy sankční prvky.⁶ Je to však právě anglické a americké právo, které má nejpropracovanější systém punitive damages a kde má tento institut i v dnešní době své místo.

Punitive damages v anglickém právu

První rozhodnutí přiznávající punitive damages v podobě, v jaké je známe dnes, je anglický případ *Wilkes v. Wood* z roku 1763.⁷ Podstatou daného sporu byla nezákonná prohlídka obydlí poškozeného a zabavení jeho majetku. Soud-

ce v daném případě přiznal poškozenému punitive damages s odůvodněním, že účelem punitive damages je odškodnění poškozeného, potrestání škůdce, jeho odstrašení od obdobného budoucího závadného jednání a jasná demonstrace nesouhlasu poroty s předmětným protiprávním jednáním.

Okruh protiprávních jednání, za která mohou být punitive damages přiznány, byl stanoven v rozhodnutí *Rookes v. Barnard*.⁸ Sněmovna lordů zde dovodila, že **punitive damages mohou být přiznány ve třech kategoriích případů**. První kategorii představují **případy zahrnující represivní, svévolné nebo protiústavní jednání státního úředníka**. Druhá kategorie obsahuje **případy, ve kterých bylo jednání škůdce motivováno snahou obdržet zisk, který značně převyšuje náhradu újmy dostupnou poškozenému**. Třetí kategorie zahrnuje **taková jednání, u kterých sám zákon přiznává poškozenému punitive damages**. Pokud určité protiprávní jednání nespadá pod jednu z výše uvedených kategorií, punitive damages nemohou být přiznány. Jejich aplikovatelnost tedy není tak široká, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Co se týká výše punitive damages, tak můžeme v anglickém právu pozorovat tendenci k jistému zastropování maximální výše přiznávaných částek. Dle anglické judikatury by výše punitive damages neměla přesahovat trojnásobek kompenzační náhrady škody a měla by se pohybovat v rozmezí mezi 5 000 a 25 000 (maximálně 50 000) librami.⁹ Možnost přiznat zajímavější částky punitive damages a za vícero protiprávních jednání ovšem skýtá americké právo, které se rozhodnutími s punitive damages v oblasti náhrady újmy proslavilo.

Punitive damages v americkém právu

Jedním z mediálně nejznámějších případů aplikace institutu punitive damages, který zavdává příčinu pro kritiku odpůrcům tohoto institutu, je rozhodnutí *Liebeck v. McDonald's* z roku 1994.¹⁰ Skutkové okolnosti případu jsou následující. V roce 1992 si paní Stella Liebecková, již bylo 79 let, zakoupila v okénku *McDonald's drive through* horkou kávu. Jakmile se ovšem snažila sejmout víčko z šálku *McDonald's*, horká káva se jí rozlila po klíně a paní Liebecková utrpěla popáleniny třetího stupně. V následku tohoto incidentu paní Liebecková společnost *McDonald's* zažalovala a kromě náhrady skutečné škody požadovala i punitive damages. Porota punitive damages paní Liebeckové skutečně přiznala, a to ve výši 2 700 000 USD. Výši punitive damages přitom určila na základě příjmu společnosti *McDonald's* z prodeje závadné horké kávy za dva dny. Nakonec byl ovšem spor vyřešen mimosoudně, a není tak veřejně známé, jakou částku paní Liebecková skutečně obdržela.¹¹

I když odpůrci punitive damages často argumentují případem, jako je *Liebeck v. McDonald's*, pro tvrzení, že americké punitive damages nemají racionální opodstatnění a jsou přiznávány v excesivní výši, není tomu zcela tak. Každé jednání totiž nemůže být stíženo sankcí ve formě punitive damages. **Aby mohly být punitive damages přiznány, musí zde existovat určité speciální přitěžující okolnosti na straně škůdce, jako je jeho úmysl, zjevná nedbalost nebo bezohlednost.**¹² Výše punitive damages rovněž nemůže být určena svévolně,

ale do úvahy se musí vzít (i) stupeň zavrženíhodnosti škůdce jednání, (ii) rozdíl mezi skutečnou újmou poškozeného a punitive damages a (iii) rozdíl mezi punitive damages a civilními nebo trestními sankcemi ukládanými v obdobných případech.¹³ Zásadně také platí, že výše punitive damages by neměla přesahovat devítinásobek kompenzační náhrady újmy.¹⁴

Z výše uvedeného lze dovodit, že i v případě amerických punitive damages platí pro jejich přiznávání určitá pravidla, a jejich mediálně zmiňované excesivní výše tak neposkytuje zcela reálný obrázek.

II. Analýza přístupu k punitive damages v EU a vybraných evropských státech

Zajímavá je analýza přístupu k punitive damages v Evropské unii. Nelze totiž jednoznačně dovodit, zda se Evropská unie staví k sankční náhradě újmy negativně či nikoliv. Např. v oblasti pracovněprávních vztahů je již konstantně judikováno, že pokud zaměstnavatel poruší směrnici o rovném zacházení,¹⁵ sankce v podobě náhrady újmy, která je zaměstnavateli uložena, musí vést k reálné a efektivní soudní ochraně a „*musí mít opravdový odstrašující efekt*“.¹⁶ Právě odstrašující efekt náhrady újmy je charakteristikou punitive damages, a nikoliv klasické kompenzační náhrady újmy. Nicméně, jiný přístup k charakteru náhrady újmy můžeme pozorovat v případě soukromoprávního vymáhání unijního soutěžního práva. I když se původně z judikatury Soudního dvora EU zdálo, že v případech *private enforcement* soutěžního práva může být za určitých okolností exemplární náhrada újmy přiznána,¹⁷ **nová směrnice o žalobách na náhradu škody způsobenou porušením soutěžního práva punitive damages výslovně zakazuje.**¹⁸ Takový závěr je však mír-

8 Rozhodnutí Sněmovny lordů z r. 1964, *Rookes v. Barnard*, věc 1964 A. C. 1129 (H. L.).

9 Rozhodnutí Odvolacího soudu pro Anglii a Wales ze dne 19. 2. 1997, *Thompson v. Commissioner of Police of the Metropolis*, věc Q. B. 498, 517 (C. A.); ze dne 12. 10. 2001, *Watson v. Chief Constable of Cleveland Police*, věc [2001] All ER (D) 193 (Oct).

10 Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 18. 8. 1994, *Liebeck v. McDonald's Restaurants, P.T.S., Inc.*, věc CV-93-02419.

11 Caroline Forell: *McTorts: The social and legal impact of McDonald's role in tort suits*, *Loyola Consumer Law Review*, 2011, vol. 24, no. 2, str. 137-139.

12 Madeleine Tolani: *U.S. Punitive Damages before German Courts: A Comparative Analysis with Respect to the Ordre Public*, *Annual Survey of International and Comparative Law*, 2011, vol. 17, no. 1, str. 188.

13 Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 20. 5. 1996, *BMW of North America, Inc. v. Gore*, věc 94-896.

14 Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 7. 4. 2003, *State Farm Mutual Automobile Insurance Co. v. Campbell et al.*, věc 01-1289.

15 Směrnice č. 76/207/EHS ze dne 9. 2. 1976, o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.

16 Rozsudky Soudního dvora EU ze dne 10. 4. 1984, *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann v. Spolková země Severní Porýní-Vestfálsko*, věc 14/83; ze dne 22. 4. 1997, *Nils Draehmpaehl v. Urania Immobilienservice OHG*, věc C-180/95.

17 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 13. 7. 2006, *Vincenzo Manfredi v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA; Antonio Cannito v. Fondiaria Sai SpA; Nicolo Tricarico, Pasqualina Murgolo v. Assitalia SpA*, spojené věci C-295/04 až C-298/04.

18 Čl. 3 (3) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/104/EU ze dne 26. 11. 2014, o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži.

ně překvapivý i z toho důvodu, že autoři přípravných prací na danou směrnici počítali i s možností přiznání punitive damages. Tato cesta se ovšem v případě soukromoprávního vymáhání soutěžního práva zřejmě na delší dobu uzavřela.

Co se týče evropských států, náhled na problematiku punitive damages také není jednotný. V případech řízení o ochranu osobnosti lze ovšem vysledovat tendenci přiznávat náhradu újmy, která má jisté sankční a odstrašovací prvky. Např. v Německu, jehož právní úprava je založena na kompenzačním principu náhrady újmy a které tradičně silně odmítalo aplikaci institutu punitive damages,¹⁹ se v případě zásahu do práva na ochranu osobnosti objevuje argumentace, která se velmi nápadně blíží punitive damages. Ve známém případě sporu monacké princezny Caroline s německým bulvárním časopisem, který publikoval zcela smyšlený fiktivní rozhovor s princeznou, Spolkový nejvyšší soud dovodil následující závěry: (i) tradiční metody pro stanovení náhrady újmy jsou nedostatečné, jelikož stanovená náhrada by byla daleko nižší než zisk bulvárního časopisu plynoucí z porušení osobnostních práv, (ii) v případě, že se škůdce dopustí porušení osobnostních práv s účelem zvýšení svého zisku, musí být do úvahy brána i satisfakční a prevenční stránka náhrady újmy a (iii) náhrada škody by měla být pro škůdce odstrašující.²⁰ Taková argumentace se podobá podstatě punitive damages, kterou je potrestání škůdce, jeho odstranění a odebrání zisku, který svým protiprávním jednáním získal. Výjimku z kompenzační zásady můžeme v Německu rovněž pozorovat i v případě porušení práv duševního vlastnictví. Německé soudy totiž často přiznávají v řízení o porušení duševního vlastnictví náhradu újmy vyšší, než kterou mohl poškozený získat z licenčních poplatků. Poškozený tak obdrží částku, kterou škůdce získal neoprávněným využitím duševního práva poškozeného.²¹

Rovněž Itálie, jejíž Nejvyšší soud opakovaně judikuje, že italský systém občanskoprávní odpovědnosti je striktně založen na kompenzačním principu a punitive damages jsou v rozporu s italským veřejným pořádkem,²² aplikuje v případě zásahu do osobnostních práv odlišné standardy. Při určení odškodnění italské soudy berou v potaz celkový zisk škůdce ze závadného chování, např. v případě publikace nepravdivé informace v novinách se zjišťuje, kolik výtisků závadných novin bylo prodáno.²³ Právě hledisko zisku škůdce při určení náhrady újmy je typické pro punitive damages, a nikoliv pro kompenzační náhradu újmy.

19 Lotte Meurkens; Emily Nordin: The power of punitive damages – is Europe missing out? Intersentia, Cambridge 2012, str. 248-251.

20 Rozhodnutí Spolkového nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 1995, věc BGHZ 128, 1.

21 Hendrik Aufmkolk: U.S. punitive damages awards before German courts – Time for a new approach, Freilaw [online]. Publikováno 13. 4. 2007 [cit. 24. 1. 2016].

22 Rozhodnutí Corte Suprema di Cassazione ze dne 19. 1. 2007, *Parrot v. Soc Fimez*, věc 1183/2007; ze dne 8. 2. 2012, *Ruffinatti v. Oyola-Rosado*, věc 1781/2012.

23 Gerhard Wagner: Tort law and liability insurance, Springer, Vídeň, New York 2005, str. 140.

24 Rozhodnutí Cour de cassation ze dne 1. 12. 2010, *Schlenzka & Langhorne v. Fontaine Pajot S.A.*, věc 09-13303.

25 Lotte Meurkens; Emily Nordin, op. cit. sub 19, str. 262-263.

26 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2434/2010.

Zajímavá je situace ve Francii, a to zejména z toho důvodu, že rozhodnutím francouzského Cour de cassation ve věci *Fontaine Pajot*²⁴ se inspiroval český Nejvyšší soud při rozhodování kauzy *Tkáč v. Berka*. Podstatou sporu ve věci *Fontaine Pajot* byl prodej závadného katamaránu francouzské společnosti Fontaine Pajot dvěma americkým občanům. Jelikož o vadě katamaránu výrobce věděl, přiznal poškozeným kalifornský soud punitive damages ve výši 1 500 000 USD. Vítězné rozhodnutí chtěli američtí občané vykonat ve Francii, a otázka vykonatelnosti rozhodnutí obsahujícího punitive damages se tak dostala před Cour de cassation. **Cour de cassation rozhodl, že punitive damages obecně neodporují veřejnému pořádku. Nicméně, tato zásada neplatí v případě, kdy je výše punitive damages nepřiměřená skutečné újmě a rovněž nepřiměřená charakteru porušení smluvních povinností ze strany dlužníka. Jak bude uvedeno níže, právě tuto argumentaci převzal Nejvyšší soud ve svém rozhodování o přípustnosti punitive damages v českém právním řádu.** Za zmínku stojí i francouzská snaha legislativně zakotvit možnost soudce přiznat poškozenému punitive damages. Tato snaha se přitom projevila hned ve třech projektech – Avant-projet Catala z roku 2005, návrh Béteille z roku 2010 a návrh Terré z roku 2011.²⁵ Na těchto legislativních snahách i rozhodnutí Cour de cassation lze demonstrovat větší otevřenost francouzské právní vědy k punitive damages, než je tomu v případě Německa a Itálie.

III. Dosavadní rozhodovací praxe českých soudů v otázce punitive damages

Dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v otázce aplikace punitive damages se týkala zejména dvou oblastí – oblasti odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a oblasti odpovědnosti za zásah do osobnostních práv. V dalším textu bude příslušná judikatura rozebrána ve vztahu ke konkrétní oblasti úpravy.

Judikatura v oblasti odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Původní rozhodnutí, na které odkazuje většina pozdějších rozhodnutí Nejvyššího soudu odmítajících punitive damages, představuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2434/2010.²⁶ Nejvyšší soud v dané věci řešil otázku výše přiměřeného zadostiučinění, kterého se dovolatelka domáhala v důsledku nepřiměřené délky řízení o výkonu rozhodnutí. Nejvyšší soud bez jakékoliv delší argumentace o sankční náhradě újmy ve svém odůvodnění uvedl, že smyslem kompenzačního řízení je přiznat poškozené osobě takové odškodnění, které bude způsobit zmírnit jí utrpěnou újmu, „neboť se jedná o prostředek reparační, a nikoliv sankční“.

Na tento nijak dál neodůvodněný postulát navázala další judikatura Nejvyššího soudu, dle které „smyslem poskytnutí zadostiučinění podle § 31a odst. 2 OdpŠk je kompenzace majetkové újmy, která poškozenému v důsledku nesprávné-

Ilustrační foto



ho úředního postupu vznikla. Účel zadostiučinění dovozovaný z dané úpravy žalobcem, který má mít ve vztahu ke státu sankční charakter, jež by stát motivoval k prevenci vzniku nesprávného úředního postupu, z citovaných ustanovení nevyplývá (...) Ostatně institut tzv. punitive nebo exemplary damages, nekompensačního odškodnění exemplární nebo represivní povahy, kterého se žalobce svým požadavkem dovolává, nemá v českém právním řádu oporu.²⁷ Nejvyšší soud zde tedy jasně odmítl preventivně-sankční charakter náhrady újmy v českém právním řádu. Učinil tak ovšem pouze okrajově a své rozhodnutí v této otázce dále neodůvodnil. Na tuto judikaturu poté navazovala další rozhodnutí Nejvyššího soudu, jež rovněž neobsahovala rozbor důvodů proti aplikaci punitive damages.²⁸ Lze tedy shrnout, že v otázce odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem se Nejvyšší soud jasně vyslovil proti aplikaci punitive damages.

Judikatura v oblasti odpovědnosti za zásah do osobnostních práv

Právě v oblasti ochrany osobnosti můžeme najít v odborné literatuře i judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu náznaky pronikání sankčně-preventivních prvků do náhrady újmy. Zásadním judikátem v této souvislosti je přitom rozhodnutí Ústavního soudu v kauze *Viewegh*.²⁹ Podstatou této kauzy bylo vydání lživých informací o soukromém životě slavného českého spisovatele Michala Viewegha, a to formou článku v bulvárním časopise. Ústavní soud se zabýval přiměřeností výše přiměřeného zadostiučinění přiznaného obecnými soudy. K funkci přiměřeného zadostiučinění Ústavní soud uvedl důležitý závěr, že přiměřené zadostiučinění má rušitele a jeho možné následovníky odrazovat od protiprávního jednání, a být tak nástrojem speciální i generální prevence, přičemž sankce musí být patřičně důrazná. Ústav-

ni soud rovněž výslovně uvedl, že náhrada nemajetkové újmy neplní pouze funkci satisfakční, ale rovněž i funkci preventivně-sankční. Otázku zavinění škůdce Ústavní soud označil za jedno z hlavních kritérií při určení náhrady újmy.

Výše uvedenou argumentaci Ústavní soud pomalu směřoval k aplikaci institutu punitive damages. Nicméně, zřejmě z obav před přiznáváním punitive damages ve výších, jaké jsou mediálně známy z USA, se však Ústavní soud distancoval od termínu punitive damages a namísto toho aplikoval institut anglického práva s názvem *aggravated damages*, který představuje sice zvýšenou, ale stále kompenzační náhradu újmy. Aplikovatelnost institutu *aggravated damages* namísto punitive damages je ovšem sporná, jelikož argumentačně se Ústavní soud blížil spíše aplikaci punitive damages. Jako příklad lze uvést, že v případě přiznání *aggravated damages* soudce nepřihlíží k majetku škůdce (relevantním hlediskem je totiž újma poškozeného, a nikoliv zisk škůdce), ovšem Ústavní soud se zabýval přiměřeností výše přiměřeného zadostiučinění i vzhledem k osobě delikventa a k jeho majetkovým poměrům. Ačkoliv tedy Ústavní soud formálně odmítl aplikovat institut punitive damages, otevřel dveře k posunu v chápání funkce náhrady újmy, která napříště už nebude mít striktně kompenzační charakter.

Základ argumentace Ústavního soudu byl přebrán i do již zmiňovaného rozhodnutí v kauze *Tkáč v. Berka*.³⁰ I když formálně Nejvyšší soud nesouhlasil s americkým pojetím punitive damages, dospěl k následujícím závěrům:

27 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3936/2010.

28 Rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1796/2011; ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2469/2012; ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2778/2011.

29 Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

30 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3157/2013.

„Nejvyšší soud po zvážení shora uvedených skutečností dospěl k závěru, že uznání cizího rozhodnutí přiznávajícího punitive damages v českém právu nelze bez dalšího odmítnout pro rozpor s veřejným pořádkem, byť český právní řád nezná soukromoprávní institut sankční škody.“

V návaznosti na výše uvedené Nejvyšší soud dovodil, že výhradu veřejného pořádku je možné uplatnit pouze tedy, pokud výše sankční náhrady je zjevně nepřiměřená újmě, která se má odškodnit. Z toho poté nepřímou vyplývá, že Nejvyšší soud stanovil podmínku případné aplikace punitive damages, a to podmínku přiměřenosti sankční náhrady. Nejvyšší soud dokonce operuje s termínem „zjevná nepřiměřenost“. To znamená určitý vyšší stupeň nepřiměřenosti výše sankční náhrady pro odmítnutí vykonat cizozemské rozhodnutí přiznávající punitive damages pro rozpor s veřejným pořádkem. **Nejvyšší soud také zavedl tříprvkový test pro posouzení přiměřenosti punitive damages. Dle Nejvyššího soudu musí být do úvahy brána**

- (i) závažnost způsobené újmy,
- (ii) skutečnost, zda nejsou kompenzační a sankční složka náhrady ve zjevném nepoměru ve prospěch sankční složky, a rovněž
- (iii) skutečnost, zda výše náhrady nepřipustným způsobem nezasahuje do majetkových práv.

Z výše uvedených rozhodnutí v kauzách *Viewegh* a *Tkáč v. Berka* můžeme dovodit, že i když formálně tato rozhodnutí nedávají jasné „ano“ aplikaci institutu punitive damages u nás, tak nicméně zřetelně posouvají chápání funkce náhrady újmy ze striktně kompenzační funkce k funkci sankční. Je tedy otázkou, zda bude Ústavní soud a Nejvyšší soud v nastolené tendenci pokračovat a jaká bude jejich rozhodovací praxe v osobnostních sporech dle NOZ.

IV. Ustanovení NOZ, která ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy obsahují sankčně-preventivní prvky

Jedno z nejvýznamnějších ustanovení, o kterých se hovořilo v souvislosti s punitive damages, je § 2957 NOZ. Dané ustanovení stanoví, že způsob a výše přiměřeného zadostiučinění se určují takovým způsobem, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Takovými okolnostmi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru, nebo i jiné obdobně závažné důvody. Dle daného

ustanovení se rovněž při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění vezme v potaz obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.

Dle komentáře k danému ustanovení výše uvedené pravidlo zdůrazňuje, že při volbě způsobu a výše zadostiučinění je třeba vycházet z chování škůdce.³¹ **Právě hledisko chování škůdce při určování výše přiměřeného zadostiučinění tvoří jeden z pilířů sankční náhrady újmy.** Lze tedy upozorovat odklon od kompenzační funkce náhrady újmy, pro kterou je typické zaměření na osobu poškozeného, k sankční funkci. Komentář rovněž uvádí, že v případě okolnosti zvláštního zřetele hodné, kterým je úmyslné způsobení újmy, se dává průchod myšlence, že „poskytnutí zadostiučinění má i sankční povahu“.³² Lze tedy vidět, že zavinění škůdce se již najisto stává relevantním hlediskem při určení výše náhrady újmy.

K aplikaci daného ustanovení v praxi je vhodné zmínit názor Nejvyššího soudu vyjádřený v Metodice k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku) ze dne 12. 3. 2014³³ (*uveřejněna i v BA č. 12/2014, str. 67-72 – pozn. red.*). V preambuli k této metodice je totiž stanoveno, že § 2957 NOZ nechává na úvaze soudu, zda se rozhodne zvýšit základní částky uvedené v metodice. Nicméně, Nejvyšší soud v této souvislosti doporučuje, aby po celkovém výsledném zvýšení nepřesahovala náhrada dvojnásobek základní částky. Ačkoliv lze do určité míry pochopit snahu Nejvyššího soudu nastolit jasná pravidla pro odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, domnívám se, že doporučení zvyšovat přiznanou náhradu maximálně na dvojnásobek základní částky není šťastné řešení. Omezení výše zvýšené částky, kterou musí škůdce zaplatit, totiž nahrává kalkulaci a racionalizaci závadného jednání škůdce. To znamená, že si škůdce bude moci spočítat, jakou maximální možnou náhradu újmy poškozenému zaplatí.

Dalším ustanovením, ve kterém můžeme pozorovat ve vztahu k náhradě újmy sankční prvky, je náhrada ceny zvláštní oblíby dle § 2969 odst. 2 NOZ. Dle daného ustanovení platí, že pokud škůdce poškodí věc ze svévole nebo ze škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní oblíby. Že se jedná o ustanovení punitive povahy, potvrzuje i Švestkův komentář, který uvádí: „Zároveň se zde vyskytuje jistý sankční prvek, protože podmínkou pro poskytnutí takto modifikované náhrady škody je speciálně definovaná či spíše jen označená úroveň počínání škůdce.“³⁴

Posledním ustanovením, o kterém by se v souvislosti s punitive damages dalo hovořit, představuje § 2971 NOZ o náhradě újmy pro osoby, které újmu pocítují jako osobní neštěstí. Existují totiž již názory, že dané ustanovení je v podstatě promítnutím sankční zásady.³⁵ Dané ustanovení normuje, že pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nebalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Ustanovení zřejmě míří na odčinění újmy tzv. sekundárních obětí, jejichž nemajet-

31 Milan Hulmák a kol.: Občanský zákoník: komentář. VI. Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055 až 3014), 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1703.

32 Tamtéž.

33 Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku) ze dne 12. 3. 2014 [online]. Nejvyšší soud, © 2010 [cit. 24. 1. 2016].

34 Jiří Švestka; Jiří Dvořák; Josef Fiala a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081), Wolters Kluwer, Praha 2014, str. 1148.

35 Andrea Pišvejcová: Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví a usmrcení ve světle rekodifikace, SVOČ, PF UK, Praha 2013, str. 22.

ková újma se odvozuje od jiné osoby (tzv. reflexní újma).³⁶

Terminologicky lze vysledovat určitou paralelu mezi daným ustanovením a oblastí trestního práva, pro které jsou sankce ukládané škůdci typické. Např. s termínem „porušení důležité právní povinnosti“ operuje trestní zákoník v § 147 odst. 2.³⁷ Rovněž termín „pohnutka zvlášť zavrženíhodná“ je používán trestním zákoníkem, a lze tak vidět jistý odkaz do oblasti trestního práva, pro kterou je typické potrestání pachatele, a nikoliv kompenzace oběti. Domnívám se tedy, že **náhrada nemajetkové újmy dle § 2971 NOZ je institutem sankčního charakteru a do budoucna jím lze argumentovat pro přiznání punitive damages v českém právu.**

V. Argumenty pro a proti aplikaci punitive damages v českém právním řádu

Pro zodpovězení otázky, zda lze v českém právu aplikovat institut punitive damages, je důležité si shrnout negativa a pozitiva, které může aplikace tohoto institutu přinést. Jak bude rozvedeno dále, daný institut má značná pozitiva, přičemž jeho negativa jsou často přeceňována a lze je do určité míry eliminovat.

Tradičním argumentem proti aplikaci punitive damages, a to i v rámci amerického či anglického právního řádu, je skutečnost, že sankce nejsou typické pro oblast civilního práva a jsou doménou práva trestního a správního.³⁸ Nicméně, s tímto argumentem nelze souhlasit, jelikož i v soukromém právu se sankce *de facto* objevují. Jedním z takových případů je smluvní pokuta, u které jak odborná literatura,³⁹ tak i Nejvyšší soud⁴⁰ dovodily sankční funkci. Dalším příkladem soukromoprávní sankce jsou úroky z prodlení, které jsou jedním ze zákonných sankčně-motivačních mechanismů pro vynucení včasného plnění platebních závazků.⁴¹ Lze tedy shrnout, že **sankční mechanismy mají v soukromém právu své místo.**

Jako další argument proti punitive damages bývá uváděna nepředvídatelnost jejich výše. Domnívám se ovšem, že **práve v určité nepředvídatelnosti výše punitive damages tkví jejich největší síla.** Je to z toho důvodu, že odstrašující funkce sankční náhrady újmy bude skutečně efektivní pouze v případě, že potenciální škůdce nebude mít prostor si „spočítat“, kolik jej závadné jednání bude stát a zda se mu vyplatí. Zároveň je také možné stanovit určitá kritéria, kterými by se soudce při určování výše punitive damages měl řídit. Těmito kritérii by mohla být výše skutečné újmy poškozeného, ekonomická situace škůdce, okolnosti, za kterých je protiprávní jednání učiněno, a pravděpodobnost rizika nevymahatelnosti nároků jiných poškozených. Lze tedy zkombinovat určitou flexibilitu a právní jistotu, aby byl institut punitive damages konformní s právními principy českého právního řádu.

Posledním tradičním argumentem proti aplikaci punitive damages je určitě bezdůvodné obohacení poškozeného. Lze ovšem argumentovat, že **přiznání punitive damages je odměnou žalobci za to, že se rozhodl uplatnit svá práva u soudu, a tím pádem upozornil na závadné jednání škůdce.** Lze souhlasit s Pipem, že přiznáním punitive damages nedochází k bezdůvodnému obohacení poškozeného. Dle Pipa totiž musí poškozený zatřást stromem, aby vůbec obdržel ovoce spravedlnosti. Nicméně, v rámci tohoto procesu poškozený

riskuje, že mu namísto jablka přistane na hlavě velká větev.⁴²

Na druhé straně argumentů hovořících ve prospěch aplikace institutu punitive damages je hned několik. Tím již **často zmiňovaným benefitem je potrestání škůdce a jeho odstrašení od dalšího závadného jednání.** Odstrašující funkce je přitom důležitá v případech závadných jednání, která lze jen těžko potírat, např. proto, že většina těchto jednání není vůbec odhalena. Rovněž ne ve všech zahájených případech se poškozeným podaří unést důkazní břemeno. Pokud tedy škůdci nejsou ve všech případech svého protiprávního jednání potrestáni, může se jim jejich protiprávní jednání vyplatit.⁴³ Nicméně, přiznání punitive damages v jednom případě, které bude náležitě publikováno ve veřejných médiích, může mít zcela zásadní vliv i na chování ostatních potenciálních škůdců. Tito potenciální škůdci si totiž dobře rozmyslí, jestli se závadného jednání dopustí – i přes nižší pravděpodobnost vymožení práva poškozeného by totiž v případě úspěšné žaloby mohla být škůdci uložena citelná sankce v podobě punitive damages.⁴⁴

Dalším argumentem pro aplikaci punitive damages je **podpora spravedlnosti ve společnosti.** Konkrétně se tím míní situace, kdy se škůdce sice dopustí protiprávního jednání, ale způsobí poškozenému škodu jen nepatrné hodnoty. V případě absence punitive damages by poškozený nebyl motivován škůdce zažalovat o náhradu újmy, která je pouze nepatrná. Poškození tedy vystupují jako určití soukromí státní zástupci, kteří potírají závadné protiprávní chování v případě minoritních újem.

S argumentem podpory spravedlnosti ve společnosti souvisí i další výhoda punitive damages, a to **vyplňování mezer v trestním a správním právu.** Limity trestního práva spočívají ve skutečnosti, že určitá protiprávní jednání nejsou považována za trestný čin a zároveň tato jednání nejsou napadena v rámci občanského soudního řízení. Na tuto problematiku upozornil i Ústavní soud v kauze *Viewegh*, když uvedl s ohledem na opodstatněnost uložení citelné soukromoprávní sankce, že „*právní nástroje sloužící k regulaci či dokonce postihu takového jednání buď selhávají, či jsou neefektivní (administrativně-právní nástroje předvídané tiskovým zákonem nebo zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání), anebo jejich uplatnění není vždy žádoucí z důvodu proporcionality postihu (užití trestněprávní regulace jako postihu ultima ratio)*“.⁴⁵ Uložení soukromoprávní sankce v podobě punitive damages tedy pomáhá vyplňovat mezery v trestním a správním právu

36 Milan Hulmák a kol., op. cit. sub 31, str. 1754.

37 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

38 Stephen P. Bedell, op. cit. sub 3, str. 30.

39 Milan Hulmák a kol., op. cit. sub 31, str. 1281.

40 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 438/2005.

41 Milan Hulmák a kol., op. cit. sub 31, str. 1050.

42 V originále zní Pipesova metafora následovně: „*there is no windfall: the plaintiff had to shake the tree to obtain the fruit of justice; and, in doing so, he risked a large branch landing on his head rather than an apple*“. Gregory S. Pipe: Exemplary Damages After Camelford, *Modern Law Review*, 1994, vol. 57, no. 1, str. 99.

43 Michael Faure: *Tort law and economics*, Edward Elgar, Cheltenham 2009, str. 166-167.

44 David G. Owen: *Punitive Damages Overview: Functions, Problems and Reform*, Villanova Law Review, 1994, vol. 39, no. 2, str. 377.

45 Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09, bod 45.

a napomáhá potrestat a odstrašit škůdce v případech, na které trestní či správní právo nedosahuje.

Konečně posledním argumentem by mohla být **pomsta poškozeného vůči škůdci**. Lze totiž argumentovat, že jelikož poškozený vnímá punitive damages jako soukromoprávní trest škůdci, netouží pak již vzít spravedlnost do vlastních rukou.⁴⁶ To poté vede k pozitivnímu efektu limitace soukromé vendety a svépomoci, a tím pádem i k posílení role práva a právního řešení sporů ve společnosti.

VI. Závěr

I když je judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu stále opatrná ve vyslovení aplikovatelnosti punitive damages v českém právním řádu, domnívám se, že můžeme sledovat určitý posun v chápání podstaty náhrady újmy od čistě kompenzační funkce k funkci sankční.

To lze demonstrovat zejména na rozhodnutí *Tkáč v. Berka*, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že rozhodnutí přiznávající punitive damages nelze bez dalšího odmítnout pro rozpor s veřejným pořádkem. Vždy se totiž musí zkoumat, zda výše punitive damages není zjevně nepřiměřená. Při analýze ustanovení týkající se náhrady újmy v NOZ lze rovněž pozorovat prvky vedoucí k potrestání škůdce, což rovněž otevírá dveře

po přiznávání obdoby punitive damages v České republice.

Nemyslím si ovšem, že pokud by punitive damages byly v tuzemsku aplikovány, tak by dosahovaly astronomických výšin. Zkušenost ze zahraničí totiž napovídá, že sankční náhrada újmy zpravidla nepřesahuje několiknásobek kompenzační náhrady škody a bývají stanoveny různé limity, které nemůže sankční náhrada újmy překonat. Obava Ústavního soudu, že by v případě zavedení punitive damages nastala litigační kultura s přiznáváním excesivními částkami náhrady újmy, se tak nejeví jako opodstatněná.

Rovněž po zhodnocení argumentů pro a proti aplikaci punitive damages se domnívám, že by měly převážit argumenty hovořící ve prospěch sankční náhrady újmy, a to zejména ve sporech o ochranu osobnosti. Není přitom náhodou, že jádrem obou judikátů ve věcech *Viewegh a Tkáč v. Berka* byly spory o ochranu osobnosti. **Právě u ochrany osobnosti jsou funkce punitive damages, jako je odebrání zisku škůdci a jeho odstrašení od budoucího závadného jednání, zcela zásadní.** Laická i odborná veřejnost se přitom již dlouhodobě shodují na tom, že by praxe řízení o ochraně osobnosti měla doznat změn a měly by být přiznávány vyšší částky náhrady újmy. Právě aplikaci institutu punitive damages by mohlo dojít k rozšíření ochrany poškozených a k respektování jejich osobnostních práv.

46 John D. Long: Punitive Damages: An Unsettled Doctrine, Drake Law Review, 1976, vol. 25, no. 4, str. 877.

❖ Autorka v současné době studuje LL.M. na Central European University v Budapešti.

Lhůty k podání a doplnění dovolání



JUDr. JANA BÍLKOVÁ, Mgr. VERONIKA VLČKOVÁ

O právních otázkách spojených s institutem dovolání v české procesní úpravě bylo již napsáno mnoho významných řádek, judikatorních i literárních. Dosud jsou však z podání dovolatelů mnohdy patrné nejasnosti, a to jak o obligatorním obsahu dovolání (zejména v otázce vymezení přípustnosti dovolání), tak o běhu zákonem nebo soudem stanovených lhůt k doplnění dovolání za účelem, aby nebylo dovolacím soudem pro (včas neodstraněné) vady odmítnuto. V našem článku jsme se proto rozhodly popsat možnosti výkladu současné právní úpravy lhůt k podání a doplnění obsahu dovolání.

I. Právní úprava běhu lhůty k doplnění dovolání o vymezení rozsahu dovolání, dovolacího důvodu a přípustnosti dovolání

Obligatorní obsah dovolání občanský soudní řád vymezuje v § 241a odst. 2. Dle tohoto ustanovení (ve znění účinném od 1. 1. 2013) musí být v dovolání „vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh)“. Podle § 241 odst. 1 věty první o. s. ř. dále platí, že dovolatel musí být v dovolacím řízení zastoupen advokátem nebo notářem, není-li zákonem stanoveno jinak.

Až potud se právní úprava zdá být vcelku jednoznačná, když srozumitelně vytyčuje obligatorní obsahové prvky dovolání, jakož i podmínku povinného právního zastoupení dovolatele (s výjimkami vymezenými v § 241 odst. 2 o. s. ř.). K jistým výkladovým nejasnostem však dochází tehdy, není-li podané dovolání od počátku bezvadné, tj. nevykazuje-li shora popsaný obsah. V takovém případě vyvstává otázka běhu lhůt pro doplnění dovolání.

Právní úprava běhu lhůty pro doplnění dovolání o rozsah

dovolání (rozsah, ve kterém se rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním napadá), dovolací důvod (nesprávnost právního posouzení věci) a vymezení přípustnosti dovolání je zakotvena v ust. § 241b odst. 3 o. s. ř., které je citováno níže.

Ust. § 241b odst. 3 o. s. ř. (ve znění po novele provedené zákonem č. 404/2012 Sb., s účinností od 1. 1. 2013):

„Dovolání, které neobsahuje údaje o tom, v jakém rozsahu se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) nebo které neobsahuje vymezení důvodu dovolání, může být o tyto náležitosti doplněno jen v průběhu trvání lhůty k dovolání. Nebyla-li v době podání dovolání splněna podmínka uvedená v § 241, běží tato lhůta až do uplynutí lhůty, která byla dovolateli určena ke splnění této podmínky; požádal-li však dovolatel před uplynutím lhůty o ustanovení zástupce (§ 30), běží lhůta podle věty první znovu až od právní moci usnesení, kterým bylo o této žádosti rozhodnuto.“

Předmětné ustanovení obsahuje pravidla pro stanovení běhu lhůty, v níž je možno doplnit dovolání o shora uvedené obligatorní znaky, které v dovolání nejsou obsaženy (srov. právní úpravu v § 242 odst. 4 o. s. ř. o změnách vymezení důvodu a rozsahu dovolání, na které nedopadá § 241b odst. 3 o. s. ř. o vadách dovolání a doplnění obsahu dovolání). Ačkoli se toto ustanovení na první pohled nejeví nijak složité, v praxi je pro dovolatele často spojeno s výkladovými problémy. Není vždy plně zřejmé, dokdy je možno dovolání doplnit o zákonem stanovený obsah a kdy je již nezbytné dovolání pro (nenapravené) vady dovolacím soudem odmítnout. Výklad nejasností, resp. poskytnutí možných vodítek, je pak cílem tohoto příspěvku.

II. Náprava obsahových nedostatků dovolání právně zastoupeným dovolatelem

Jak je patrné ze shora citovaného ust. § 241b odst. 3 o. s. ř., dovolání, jež neobsahuje rozsah, ve kterém se pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu napadá, důvod dovolání nebo zdůvodnění přípustnosti dovolání (ve smyslu § 237 až 238a o. s. ř.), lze o předmětné údaje doplnit toliko v rámci lhůty k podání dovolání.¹

Lhůta pro podání dovolání je zákonem stanovena na dva měsíce a běží od doručení rozhodnutí odvolacího soudu, popř. od doručení opravného usnesení, bylo-li odvolacím soudem vydáno (§ 240 odst. 1 o. s. ř.). Lhůta k podání dovolání je přitom zachována i tehdy, pokud bylo dovolání podáno po uplynutí dvouměsíční lhůty proto, že se dovolatel řídil nesprávným poučením soudu o dovolání. Neobsahovalo-li rozhodnutí odvolacího soudu poučení o dovolání, o lhůtě k dovolání nebo o soudu, u kterého se dovolání podává, nebo obsahovalo-li nesprávné poučení o tom, že dovolání není přípustné, je možno podat dovolání do tří měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu.

Pravidlo, že dovolání lze doplnit o zákonem stanovený obligatorní obsah toliko během lhůty k podání dovolání (ve smyslu § 240 odst. 1 a 3 o. s. ř.), se však s ohledem na konstrukci ust. § 241b odst. 3 o. s. ř. vztahuje pouze na ta dovolání, u kterých byla již v době (včasně) podání splněna podmínka právního zastoupení dovolatele (srov. § 241b odst. 3 větu druhou před středníkem o. s. ř.).

V případě, že dovolatel nebyl v okamžiku podání dovolání právně zastoupen, nelze vycházet z ust. § 241b odst. 3 věty první o. s. ř. Stanovení lhůty pro doplnění obsahu dovolání se pak odvíjí od věty druhé předmětné právní normy, která (v obou svých částech, tj. před i za středníkem) cílí na případy, kdy dovolatel od počátku nebyl řádně právně zastoupen.

III. Běh lhůty k doplnění obligatorního obsahu dovolání u právně nezastoupeného dovolatele

Druhým pravidlem plynoucím z § 241b odst. 3 o. s. ř., a to z části věty druhé před středníkem, je pravidlo soudcovské lhůty pro volbu advokáta a doplnění dovolání. Hned na počátku je však nutno upozornit na to, že toto pravidlo se uplatní pouze tehdy, pokud samotné dovolání bylo podáno včas, tj. v rámci běhu dovolací lhůty vymezené zákonem v ust. § 240 o. s. ř.² V opačném případě musí být dovolání bez dalšího (tj. aniž by byl dovolatel soudem vyzván k volbě právního zástupce a doplnění obsahu dovolání) odmítnuto pro opožděnost.

Pravidlo soudcovské lhůty se vztahuje na dovolatele, kteří v době podání dovolání nedostali podmínce uvedené v § 241 o. s. ř., tj. nebyli zastoupeni advokátem (bylo-li to zákonnou povinností dovolatelů). Soud prvního stupně tyto dovolatele vždy, bylo-li dovolání podáno včas, poučí o tom, že dovolání má vady, které vady to jsou, dokdy je nutno vypočtené vady odstranit, a co se stane, pokud vady nebudou během vymezené lhůty odstraněny. Lhůta pro doplnění dovolání pak dovolatelům běží až do uplynutí lhůty, která jim byla soudem v obsahu výzvy stanovena pro nápravu vady, jež spočívala v nedostatku advokátního zastoupení.

Podal-li tedy dovolání dovolatel, u kterého byla dána povinnost právního zastoupení a který byl z tohoto důvodu civilním soudem řádně poučen a vyzván k nápravě uvedeného nedostatku podmínky řízení, prodlužuje se tak běh dovolací lhůty, resp. lhůty k doplnění obligatorního obsahu dovolání, až do dne, kterým uplyne lhůta určená soudem k tomu, aby dovolatel odstranil nedostatek povinného právního zastoupení.

Ve vztahu k pravidlu soudcovské lhůty pro doplnění dovolání, resp. k podání řádného dovolání v případě původně nezastoupených dovolatelů, je nezbytné poznamenat, že tato lhůta má být soudem stanovena tak, aby ji bylo možno považovat za přiměřenou. Jak uvedeno shora, lhůtu ke zvolení advokáta (která je zároveň lhůtou k odstranění obsahových vad dovolání podle § 241b odst. 3 věty druhé před středníkem o. s. ř.) určuje soud prvního stupně podle vlastní úvahy, do které v zásadě nelze zasahovat.

K zásahu ze strany Nejvyššího soudu či Ústavního soudu by mohlo dojít toliko tehdy, byla-li by lhůta stanovená soudem prvního stupně vyhodnocena jako excesivní a nepřiměřená. Takový zásah by však vyvolal řadu otázek, a to se zřetelem k tomu, že stanovení lhůty k podání řádného dovolání advokátem je (i vzhledem k dikci § 241b odst. 3 o. s. ř.) plně v diskreci soudu prvního stupně.

¹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2003, sp. zn. 22 Cdo 280/2003.

² Mj. viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1381/2014.

V souvislosti s uvedeným je po podání vadného dovolání nezastoupeným dovolatelem nutné, aby soud vyhodnotil, jakou lhůtu je možno pokládat za přiměřenou. Je otázkou, zda za proporcionální lhůtu stanovenou soudem podle § 241b odst. 3 věty druhé o. s. ř. nemá být považována pouze lhůta, která je v součtu shodná s dvouměsíční lhůtou pro podání dovolání (běžící od doručení rozhodnutí odvolacího soudu), popř. lhůta delší, tj. lhůta, která uplyne až po skončení zákonem předepsané dvouměsíční lhůty k podání dovolání (nikoli naopak). V opačném případě by totiž mohl nastat stav, který je popsán dále.

Dovolatel, jenž má právo podat dovolání (a to i dovolání nikoli bezvadné) do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu (nebo během delší lhůty, byl-li dovolatel odvolacím soudem nesprávně poučen, či nebyl-li o dovolání poučen vůbec), podá dovolání např. na počátku zákonem stanovené dovolací lhůty, a to bez právního zastoupení. Soud prvního stupně následně dovolateli určí lhůtu pro volbu advokáta, tj. i lhůtu k doplnění obsahu dovolání.

Délka dané lhůty pak bude odvislá toliko od úvahy soudu, jak již bylo uvedeno výše, když zákonná úprava tu soudu žádné meze nestanoví. Soud má proto pravomoc nezastoupenému dovolateli vytyčit i lhůtu s kratším trváním, než je zákonná lhůta k podání dovolání jako taková. Z toho lze dovodit, že pokud bude dovolatel ve smyslu zásady *vigilantibus iura scripta sunt* bdělý svých práv a podá dovolání na počátku zákonem vymezené lhůty, dostane se často do nerovného vztahu s osobami, které s podáním dovolání k soudu vyčkaly na konec zákonné lhůty a mohly si dovolací argumentaci chystat delší dobu, protože lhůta k doplnění obsahu dovolání prvně uvedenému dovolateli fakticky uplyne dříve než lhůta, která je pro podání dovolání kogentně stanovena zákonodárcem. Takový výklad však bezesporu není žádoucí, neboť by vedl ke zkrácení procesních práv „bdělých“ dovolatelů.

Vzhledem k uvedenému je proto nutno konstatovat, že **lhůta k doplnění dovolání, tj. k podání řádného dovolání dovolatelem, který si na výzvu soudu zvolil pro dovolací řízení advokáta nebo notáře, má být soudem prvního stupně stanovena tak, aby určením lhůty nedošlo ke zkrácení zákonných dovolacích lhůt** (ve smyslu § 240 odst. 1 a 3 o. s. ř.).

IV. Lhůta k doplnění obsahu dovolání u nezastoupených dovolatelů, kteří podali žádost o ustanovení právního zástupce pro dovolací řízení

Třetí pravidlo pro určení běhu lhůty k doplnění dovolání se pak vztahuje na případy, kdy advokátem nebo notářem nezastoupený dovolatel požádá soud před uplynutím lhůty k podání dovolání (a to jak v rámci zákonem stanovené lhůty k podání dovolání podle § 240 o. s. ř., tak i během lhůty prodloužené soudem ve smyslu § 241b odst. 3 věty druhé před středníkem o. s. ř.) o ustanovení právního zástupce podle § 30 o. s. ř. **V daných případech počíná lhůta pro doplnění obsahu dovolání běžet znovu až od právní moci usnesení, kterým bylo o žádosti o ustanovení advokáta rozhodnuto.** Rozhodnutím o návrhu na ustanovení advokáta se v tomto smyslu rozumí zamítnutí i vyhovění žádosti. Není tu rozhodující, zda byl právní zástupce dovolateli civilním soudem ustanoven nebo zda se tak nestalo.

Ust. § 241b odst. 3 věty druhé za středníkem o. s. ř. má charakter *lex specialis*, a proto je nutno jej aplikovat namísto zákonné dvouměsíční lhůty k podání dovolání, jež počíná běžet od doručení napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Priorita tohoto ustanovení ovšem nastupuje i v poměru se soudcovskou lhůtou, která by se podle § 241b odst. 3 věty druhé před středníkem o. s. ř. použila v případě, že by dovolatel o ustanovení advokáta nepožádal.

Byť by v uvedené souvislosti bylo možno poukázat na jistou nerovnost účastníků dovolacích řízení, spočívající v tom, že dovolateli, který požádal o ustanovení právního zástupce, se automaticky prodlouží lhůta k podání řádného dovolání (až o dva měsíce) bez ohledu na to, zda žádost o ustanovení advokáta byla podána zjevně bezdůvodně či nikoli, a to oproti dovolatelům, kteří byli od počátku právně zastoupeni, i oproti dovolatelům, u nichž nebyla splněna podmínka povinného právního zastoupení, avšak o ustanovení advokáta soudem nepožádali, musí se podle našeho názoru vycházet z toho, že občanský soudní řád v otázce lhůty pro doplnění obsahu dovolání neumožňuje soudu rozlišovat mezi zjevně nedůvodnými, a nikoli zjevně nedůvodnými žádostmi o ustanovení advokáta. Je proto nutno trvat na tom, že **pravidlo dvouměsíční lhůty s během od právní moci usnesení, kterým bylo o žádosti dovolatele o ustanovení advokáta rozhodnuto, bude třeba aplikovat vždy.**

Domníváme se, že ust. § 241b odst. 3 o. s. ř. nelze vykládat tak, že by i v případech, kdy dovolatel požádal o ustanovení právního zástupce pro dovolací řízení, bylo přípustné namísto zákonem stanovené dvouměsíční lhůty běžící od právní moci rozhodnutí soudu o žádosti dovolatele o ustanovení advokáta aplikovat na doplnění obsahu dovolání pravidlo o určení soudcovské lhůty.

Ač by takovým postupem mohl být zhojen shora namítnutý nedostatek právní úpravy, neboť pokud by žádost o ustanovení právního zástupce byla posouzena jako zjevně účelová, mohl by soud dovolateli stanovit k doplnění dovolání lhůtu s kratším trváním než dva měsíce od právní moci rozhodnutí o návrhu na ustanovení advokáta podle § 30 o. s. ř., je nutno vyjít z toho, že **občanský soudní řád stanoví novou dvouměsíční lhůtu k podání řádného dovolání obecně pro všechny případy, ve kterých bylo o ustanovení právního zástupce požádáno.** Možnost odlišovat právní stav, kdy žádost dovolatele o ustanovení advokáta byla podána důvodně, nedůvodně či zjevně účelově, zákon nepředpokládá. Rozhodný význam má proto pouze výklad, že zákonem stanovená lhůta pro doplnění obsahu dovolání v případě žádosti dovolatele o ustanovení právního zástupce je změněna vždy na novou dvouměsíční lhůtu s během od právní moci rozhodnutí soudu o uvedené žádosti.

V. Postup soudu i dovolatele po rozhodnutí o žádosti o ustanovení právního zástupce

Vyhověli-li soud žádosti dovolatele o ustanovení právního zástupce (advokáta), bude dovolatel v dovolacím řízení zastoupen z titulu soudního rozhodnutí a podle § 241b odst. 3 věty druhé za středníkem o. s. ř. se uplatní pravidlo zákonné dvouměsíční lhůty k podání bezvadného dovolá-

ni, která počne běžet od právní moci tohoto rozhodnutí. Tato dvouměsíční lhůta je lhůtou zákonnou, a proto ji není možno soudem prodloužit. Soud má podle § 55 o. s. ř. pravomoc rozhodnout toliko o prodloužení lhůty ke zhojení nedostatku povinného právního zastoupení, nikoli o prodloužení lhůty k doplnění dovolacího důvodu a jiného obsahu dovolání (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 29 Odo 25/2005³).

Nedoplní-li tedy zastoupený dovolatel do konce zákonem vymezené lhůty dovolání o obligatorní obsahové znaky, nastane právní stav, kdy již nelze vady dovolání napravit, a dovolací soud dovolání pro vady odmítne. K odmítnutí dovolání dojde i tehdy, pokud dovolatel vady dovolání odstraní, avšak opožděně. Opožděným doplněním dovolání se soud nemá pravomoc zabývat.

Pokud soud žádost dovolatele o ustanovení advokáta zamítne, a i nadále bude přetrvávat stav nezastoupení dovolatele advokátem, pak se dovolateli bude muset od soudu prvního stupně dostat řádného poučení o nezbytnosti právního zastoupení a o obsahových vadách dovolání,⁴ se současným stanovením lhůty pro volbu advokáta a doplnění dovolání. V tomto případě podle našeho názoru není dána volná úvaha soudu prvního stupně ohledně stanovení lhůty k doplnění obsahu dovolání, neboť lhůta k doplnění dovolání o všechny zákonem vyžadované atributy uplyne *ex lege* po dvou měsících od právní moci rozhodnutí, jímž byla žádost dovolatele o ustanovení advokáta soudem zamítnuta.

Soudce Nejvyššího soudu P. Vojtek se v rámci komentáře k občanskému soudnímu řádu v uvedené souvislosti vyslovil tak, že dovolateli má být soudem k doplnění dovolání poskytnuta odpovídající lhůta: „*Je-li rozhodnutí soudu pro účastníka nepříznivé, nastává i v nové dvouměsíční lhůtě situace, že dovolatel není zastoupen; měl by být soudem prvního stupně znovu vyzván k odstranění nedostatku povinného zastoupení s poskytnutím odpovídající lhůty.*“⁵

Otázkou ovšem je, jakou lhůtu je tu možno považovat za odpovídající. Má to být lhůta stanovená podle vlastní úvahy soudu, nebo lhůta vycházející z díkce procesní úpravy v ust. § 241b odst. 3 věty druhé za středníkem o. s. ř., které lhůtu k podání řádného dovolání prodlužuje na dva měsíce od právní moci rozhodnutí o žádosti o ustanovení advokáta? Domníváme se, že v daných případech jsou soudy povinny v obsahu výzvy k doplnění dovolání odkazovat na zákonnou dvouměsíční lhůtu, která běží od právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o ustanovení právního zástupce, tedy respektovat lhůtu stanovenou zákonem.

Opačný postup by byl podle našeho názoru v rozporu s textem zákona a nastolil by nerovnost mezi dovolateli, kterým byl soudem k návrhu ustanoven advokát, a dovolateli, jímž byla žádost o ustanovení právního zástupce soudem zamítnuta. To proto, že prvně uvedení dovolatelé by byli ve vztahu k dovolatelům, kterým nebylo se žádostí o ustanovení advokáta podle § 30 o. s. ř. vyhověno, zvýhodnění tehdy, pokud by soud stanovil nezastoupenému dovolateli lhůtu k doplnění dovolání tak, že tato by uplynula dříve než lhůta zákonem stanovená (tj. než nová dvouměsíční lhůta s během od právní moci rozhodnutí o žádosti o ustanovení advokáta pro dovolací řízení). První skupina dovolatelů by naopak

byla znevýhodněna, kdyby soud prvního stupně dovolateli bez ustanoveného advokáta určil k podání řádného dovolání lhůtu delšího trvání. To však za právního stavu, kdy zákon rozdílné zacházení u dovolatelů nepředpokládá, nelze připustit, a proto **je nezbytností, aby ve všech případech, kdy dovolatel požádá o ustanovení právního zástupce, byla aplikována nová zákonná dvouměsíční a neprodlužitelná (propadná) lhůta.**

Uvedený právní závěr je v souladu i s judikatorní praxí Nejvyššího soudu. Dovolací soud se (byť jen okrajově) vyslovil tak, že lhůtu určenou soudem za stavu, kdy žádost dovolatele o ustanovení advokáta pro dovolací řízení byla soudem zamítnuta, je nutno pokládat za obsoletní, neboť v takovém případě nastupuje běh dvouměsíční lhůty plynoucí od právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o ustanovení advokáta (viz usnesení ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3464/2014⁶).

Jedinou výjimkou z uvedeného pravidla by mohl být případ, kdy by soud prvního stupně i přes shora vyřčené právní závěry vyzval dovolatele ke zvolení advokáta a současně k doplnění obsahu dovolání (k napravení vad dovolání), k čemuž by mu (v rozporu se zákonem) stanovil lhůtu s delším trváním než dva měsíce od právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o ustanovení právního zástupce pro řízení o dovolání. V tomto případě by bylo nezbytné vyjít z judikatury Ústavního soudu, podle které je nutno respektovat legitimní očekávání účastníka řízení tak, aby nedošlo k odepření práva dovolatele na přístup k soudu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (viz náleze ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3042/11,⁷ a náleze ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3157/14).

3 Publikované v časopise Soudní judikatura pod č. 91/2005.

4 K poučovací povinnosti soudu u vad dovolání viz náleze Ústavního soudu ze dne 5. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 2793/10 (N 62/61 SbNU 21).

5 P. Vojtek in J. Jirsa, T. Mottl, P. Vojtek, B. Petr a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201–250f občanského soudního řádu, Havlíček Brain Team, Praha 2015, str. 194.

6 Z tohoto rozhodnutí je možno citovat: „[U]snesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým byl zamítnut návrh žalobce na ustanovení zástupce pro dovolací řízení, nabylo právní moci dne 9. 7. 2014. Dvouměsíční lhůta ve smyslu ustanovení § 241b odst. 3 věty druhé za středníkem ve spojení s § 240 odst. 1 o. s. ř. k opravě vad dovolání žalobce proto uplynula dne 9. 9. 2014 (lhůtu určenou soudem, vážící se k datu 15. 8. 2014, je třeba pokládat za obsoletní). Dovolání však bylo zástupcem žalobce doplněno teprve dne 16. 9. 2014. Vzhledem k tomu, že tedy dovolání žalobce trpělo vadami, které nebyly ve lhůtě uvedené v § 241b odst. 3 o. s. ř. odstraněny, a pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat, dovolacímu soudu proto nezbylo, než toto dovolání podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítnout.“

Citovat lze i z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 978/2006, kterým byla za nadbytečnou pokládána lhůta stanovená soudem k nápravě vad dovolání, ač uplynula zákonná lhůta od právní moci rozhodnutí o ustanovení advokáta dovolateli: „Od právní moci tohoto rozhodnutí počala žalobci běžet dvouměsíční lhůta k doplnění (odstranění vad) dovolání (§ 241b odst. 3 část druhé věty za středníkem o. s. ř.), jejíž poslední den připadl na pondělí 31. 10. 2005 (§ 57 odst. 2 o. s. ř.). Doplněné dovolání však bylo podáno prostřednictvím advokátky až dne 19. 12. 2005, tedy po marném uplynutí zákonné lhůty vymezené v ustanovení § 241b odst. 3 o. s. ř., během níž bylo možno vady dovolání odstranit, proto k němu nebylo dovolacím soudem přihlédnuto. Výzva Okresního soudu Praha – východ ze dne 11. 11. 2005, č. j. 11 C 113/99-164, k odstranění vad dovolání na tom nic nemění, neboť byla nadbytečná a neměla vliv na to, že zákonná lhůta již předtím uplynula.“ V tomto případě je však nutno odkázat na judikaturu Ústavního soudu, podle které musí být vycházeno z legitimního očekávání účastníků řízení (dovolatelů) ve stanovení lhůty k doplnění dovolání soudem, aby nedošlo k porušení principů spravedlivého procesu a k odmítnutí spravedlnosti (viz náleze ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3042/11, a náleze ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3157/14).

7 Publikován ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 188/2012 (N 188/67 SbNU 265).

Vzhledem k vysloveným tezím, jakož i k nutnosti zákonným způsobem poučit neúspěšného žadatele o ustanovení právního zástupce o procesních povinnostech, **by bylo vhodné, aby byl nezastoupený dovolatel o nezbytnosti volby advokáta a o vadách dovolání soudem poučen již v obsahu rozhodnutí (nebo výzvou zaslou spolu s rozhodnutím) o zamítnutí žádosti o ustanovení právního zástupce pro podání dovolání**, aby tak mohl po řádném poučení bezvadně dovolání podat a nevyčkával pasivně na soudní výzvu, v níž soud musí vycházet ze lhůty zákonné, nikoli soudcovské.

VI. Závěr

Jak vyplývá z výše uvedeného, právní úprava běhu lhůt k doplnění dovolání o obligatorní obsahové náležitosti podle § 241b odst. 3 o. s. ř. je spojena s řadou otázek, které dosud nebyly v judikatuře Nejvyššího soudu jednoznačně zodpovězeny. V důsledku toho v praxi často dochází k nejasnostem, a to jak u dovolatelů nebo jejich právních zástupců, tak u civilních soudů, které v daných právních otázkách mnohdy nepostupují jednotně. Je ovšem nutno trvat na tom, aby lhůty pro doplnění dovolání byly ze strany občanskoprávních sou-

dů posuzovány v obdobných případech shodně, neboť jde o otázky zásadního významu pro přístup dovolatelů k dovolacímu soudu, a tedy i ke spravedlnosti.

Je proto vhodné, aby k vysloveným právním otázkám, na které si samy nedovolujeme činit jednoznačnou odpověď, Nejvyšší soud zaujal komplexní právní názor. Dovolatelům totiž musí být vždy zřejmé, dokdy jsou povinni vadný obsah dovolání doplnit. A zásadně pouze dovolací soud je tím, kdo má právo a kompetenci se vyslovit k výkladu právní úpravy dovolání.

I civilním soudům by se v případě, že by dovolací soud přistoupil ke komplexnímu výkladu ust. § 241b odst. 3 o. s. ř., dostalo odpovídajícího „návodu“ k tomu, aby rozhodnutí (výzvy) v otázce lhůty k doplnění dovolání byla v zásadních případech (tam, kde to lze po soudech prvního stupně požadovat) jednotná. Dosáhlo by se tak sjednocení procesní a rozhodovací praxe civilních soudů a byla by tím zachována rovnost zacházení s dovolateli z pohledu přístupu k dovolacímu soudu ve skutkově a právně obdobných případech.

❖ Autorky jsou asistentkami soudců Ústavního soudu.

První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe



JUDr. PETR BŘÍZA, LL.M., Ph.D., JUDr. FILIP GANTNER

V občanském soudním řízení stále přibývá případů využití alternativních postupů při řešení sporu prostřednictvím mediace prováděné zapsaným mediátorem. V tomto článku přiblížíme očima zapsaného mediátora některé praktické aspekty tzv. prvního setkání se zapsaným mediátorem nařízeného soudem.

V souvislosti s přijetím zákona o mediaci¹ bylo do občan-

ského soudního řádu vloženo ustanovení,² podle něž, je-li to vhodné a účelné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení na dobu nejdéle 3 měsíců. Zapsaného mediátora si mají primárně zvolit účastníci řízení; nedohodnou-li se bez zbytečného odkladu na jeho osobě, vybere jej ze seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců pak soud v řízení pokračuje.

Tento článek popíše některé dílčí aspekty institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem a pokusí se nabídnout řešení některých sporných otázek, které v souvislosti s aplikací ust. § 100 odst. 2 o. s. ř. přinesla praxe.

1. První setkání s mediátorem nařízené soudem není totožné s mediací

Na úvod považujeme za potřebné zdůraznit, že **první setkání s mediátorem není samotnou mediací**, jak ji vymezuje § 2 písm. a) zákona o mediaci;³ účelem prvního setkání tedy není provedení mediace coby neformálního procesu směřujícího k uzavření dohody mezi stranami sporu, ale **toliko seznámení účastníků řízení s principy, výhodami a účelem mediace a zjištění, zda by případně účastníci řízení byli nakloněni možnému provedení mediace. Mediace je zahájena nikoli rozhodnutím soudu o nařízení prvního setkání s mediátorem, ale teprve uzavřením smlouvy o provedení mediace.**⁴ Není však

1 Zák. č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění pozdějších předpisů.

2 Jedná se o § 100 odst. 2 o. s. ř., který byl původně označen jako § 100 odst. 3, ale vlivem zrušení původního odst. 2 došlo k jeho přečíslování.

3 Podle tohoto ustanovení se mediací rozumí postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi stranami konfliktu tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.

4 § 4 odst. 1 zákona o mediaci.

zároveň vyloučeno (naopak je tato situace vcelku obvyklá⁵), že po seznámení stran s institutem mediace v rámci prvního setkání s mediátorem dochází k podpisu smlouvy o provedení mediace a z důvodu časové úspory se ihned přistoupí k provedení mediace.

Toto rozdělení má zásadní praktické dopady; některým z nich se věnujeme níže v tomto textu. Jedním z nejzásadnějších je skutečnost, že pouze mediátor je vázán v obou případech povinností mlčenlivosti ohledně skutečností, jež při setkání se stranami zazní.⁶ Strany tuto mlčenlivost zakládají smluvně, tedy zpravidla až prostřednictvím uzavření smlouvy o provedení mediace. I proto by až do samotného zahájení mediace neměl zapsaný mediátor v rámci prvního setkání zjišťovat od stran podrobnosti o případu, resp. by je před uzavřením smlouvy o provedení mediace měl alespoň upozornit, že tyto informace nejsou chráněny mezi stranami povinností mlčenlivosti.

2. Vhodnost a účelnost nařízení prvního setkání soudem má soud zkoumat případ od případu

První setkání může soud nařídit, je-li to vhodné a účelné. Samotné **zhodnocení „vhodnosti a účelnosti“ nařízení prvního setkání určuje předseda soudního senátu**; účastníci řízení v tomto případě nemají proti takovému rozhodnutí možnost mnoho namítat, vezmeme-li v úvahu, že proti usnesení o nařízení prvního setkání není odvolání přípustné.⁷ Je však samozřejmě možné, aby soud se svým záměrem přerušit řízení a nařídit první setkání se zapsaným mediátorem dopředu seznámil účastníky řízení a v součinnosti s nimi vyhodnotil účelnost takového procesního postupu.

Obecně je možné poznamenat, že nařízení prvního setkání je vhodné v případech, kdy mezi účastníky probíhala či dosud probíhá dlouhodobá (typicky obchodní) spolupráce, a je zde zájem na udržení nebo obnovení této spolupráce i v budoucnu, v některých sousedských či spotřebitelských sporech, dále ve věcech týkajících se rodinného práva, pracovního práva, otázek náhrady újmy na zdraví nebo ochrany osobnosti, kde je žádoucí vyjasnit některé motivy jednání toho kterého účastníka, což může být pro úspěšné a přátelské vyřešení sporu klíčové. Zejména je nařízení prvního setkání vhodné v těch právních věcech, kde se soudu skutková či právní situace jeví jako nejasná či velmi komplikovaná nebo kde na straně účastníků může existovat silný zájem na narovnání vzájemných vztahů mimosoudně či bez veřejného soudního projednání, a nikoli soudním rozhodnutím. Právě soudní řešení sporu, kdy jedna strana je vítězem a druhá poraženým, velmi často tyto vztahy spíše zhorší, než aby je napravilo, což brání další účinné spolupráci či koexistenci stran sporu.

Soud hraje v těchto případech zcela jedinečnou roli – po zhodnocení předložených důkazních návrhů si totiž může udělat poměrně jasnou představu o tom, zda by nařízení prvního setkání s mediátorem bylo přínosné (slovy zákona „účelné a vhodné“), a samotné usnesení o nařízení prvního setkání se tak může opírat o zcela konkrétní důvody. Nařízení takového prvního setkání je pak zcela v souladu s principy mediace a pro soud i strany sporu je takovýto postup namístě.

Naopak v některých případech soudy bohužel přistupují k nařizování prvních setkání mechanicky a bez bližšího seznámení se s případem, což může v konečném důsledku řešení právní věci účastníků jenom zdržet a zvyšovat jim náklady na vedení sporu. Jinými slovy – ne vždy je žádoucí první setkání vůbec nařizovat a provádět mediaci. V praxi jsme např. čelili situaci, kdy soud nařídil první setkání s mediátorem ve sporu o zaplacení peněžité částky ve výši zhruba 900 Kč.⁸ S ohledem na skutečnost, že samotné **náklady účastníků na uskutečnění prvního setkání s mediátorem** (a to nehovoříme o nákladech na provedení mediace jako takové, která navíc nutně nemusí skončit dohodou stran) by v tomto případě **mohly přesahovat žalovanou částku, nebylo možné považovat nařízení prvního setkání s mediátorem za vhodné a účelné.**

Kromě případů, kdy žalovaná částka je vůči reálným nákladům celého mediačního procesu marginální, pak **není nařízení prvního setkání s mediátorem vhodné např. ani v případě, kdy se skutkový stav jeví jako zcela zřejmý, kdy není důvod narovnávat a nastavovat budoucí vztahy mezi stranami sporu, nebo kdy je pro stranu (resp. její právní postavení, včetně vztahu ke třetím osobám) nezbytné, aby ve věci rozhodl soud.** K mediaci zpravidla rovněž nejsou vhodné spory, kde se vyskytlo násilí jedné ze stran vůči druhé (ať se to již týká oblasti rodinného práva, sousedských sporů, nebo výjimečně i sporů obchodních). Problematická je mediace také tehdy, pokud by uzavření dohody mohla bránit duševní porucha některé strany, případně byla dána jiná zřejmá nerovnováha mezi stranami (různé vztahy majetkové, citové či jiné závislosti apod.).

Je tudíž **nezbytné, aby soud při zvažování nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem pečlivě zvažoval, zda okolnosti případu jsou tomu nakloněny, a v případě pochybností o vhodnosti a účelnosti takového postupu nerozhodl autoritativně, nýbrž vyzval k vyjádření účastníky řízení a možnost uskutečnění prvního setkání diskutoval přímo s nimi.** Tímto způsobem je možné se vyhnout nejen navyšování nákladů způsobenému neúčelně nařízeným prvním setkáním s mediátorem, ale rovněž nedůvodnému protahování celého řízení. Soud má ve smyslu § 100 odst. 1 o. s. ř. usilovat o to, aby mezi účastníky byl spor vyřešen smírně; v tomto ohledu má k dispozici kromě možnosti nařízení prvního setkání s mediátorem i další (a v některých případech i vhodnější) procesní instrumenty. To samozřejmě neznamená, že by byl soud vyjádřením účastníků jakkoli vázán; nařízení prvního setkání s mediátorem může být účelné, i když některá ze stran nemá o mediaci zájem. Není výjimečné, že úspěšnou mediací skončí i takové setkání s mediátorem, na nějž jedna ze stran (a někdy i obě) přišla s úmyslem mediaci nezahajovat. Zde záleží samozřejmě na schopnostech mediátora, zda strany přesvědčí, že by měly dát mediaci šanci. Nic-

5 S tím, že po provedení prvního setkání s mediátorem bude následovat mediace samotná, ostatně počítal i zákonodárce, jak plyne např. z důvodové zprávy k zákonu o mediaci (dostupná zde: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=426&ct1=>).

6 § 9 odst. 1 zákona o mediaci.

7 Srov. § 202 odst. 1 písm. m) o. s. ř.

8 Nešlo přitom o to, že by spor o tuto částku byl pouze jakousi záminkou, na jejímž pozadí by se odehrával hlubší spor partnerský, sousedský, či např. pracovněprávní. Šlo o prostě nezaplacení vodného vodárnám, tj. případ, kdy lze nejen těžko hovořit o vzájemném vztahu či spolupráci ve smyslu relevantním pro případnou mediaci, ale kde i možná řešení jsou v zásadě dána.

méně podstatné je, že (ne)ochota stran dát mediaci šanci by neměla být pro soud tím nejdůležitějším kritériem při rozhodování, zda setkání s mediátorem nařídít či nikoli. Jak už jsme totiž naznačili výše, účelem setkání s mediátorem je ukázat stranám, že by mediace mohla být pro řešení jejich sporu přínosná a vzbudit v nich zájem tento postup zkusit.

3. Kontakt soudu s mediátorem před nařízením prvního setkání

Zapsaný mediátor nemá povinnost soudem nařízené první setkání uskutečnit. Může mu v tom bránit konflikt zájmů, pracovní vytížení nebo také nedostatek zkušeností s daným typem sporu. Soud zároveň nemá nástroje, jak zapsaného mediátora k uskutečnění setkání přinutit – a nebylo by to ostatně ani vhodné. Soud by měl mít v první řadě zájem na tom, aby jím jmenovaný mediátor měl potenciál přesvědčit strany k mediaci a mediaci následně řádně dovést do úspěšného konce. A aby u něj samozřejmě byly dány všechny předpoklady k vedení mediace, včetně jeho nestrannosti a nezávislosti. **Pokud mediátor čelí střetu zájmů, pak takový předpoklad u něj dán není, a stejně tak těžko povede úspěšné jednání mediátor přetížený, demotivovaný nebo svíraný obavami, že má mediovat spor z oblasti, s níž nemá dostatek zkušeností.**

Také se může stát, že soudem jmenovaný mediátor má zrovna několikaměsíční studijní volno, potýká se se zdravotními problémy či si dopřál delší dovolenou. Ze všech těchto důvodů **je nanejvýš vhodné, aby soud dopředu kontaktoval, byť třeba i jen neformálně** (e-mailem či telefonicky – kontakty na mediátory jsou dostupné v seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti), **mediátora, jehož plánuje jmenovat**, a ujistil se, že nejsou dány důvody, které by mediátorovi bránily setkání se stranami (a případnou následnou mediaci) uskutečnit. Tento postup nebude zpravidla nutný v případech, kdy se na osobě mediátora shodnou přímo strany poté, co jej některá z nich (či obě) kontaktovala a možnost jeho jmenování si s ním strany potvrdily. V případech jmenování mediátora soudem je však předchozí kontakt nanejvýš žádoucí.

V tomto ohledu je třeba kvitovat, že některé soudy tak dle zkušenosti autorů postupují (jakkoli to není většina) a kontaktují zapsaného mediátora buď cestou oficiálního přípisu, či méně formálně ještě předtím, než usnesením nařídí první setkání.

4. Stanovení termínu prvního setkání se zapsaným mediátorem a jeho průběh

Pokud soud již účastníkům nařídí první setkání se zapsaným mediátorem, zašle usnesení účastníkům a mediátorovi,

9 Srov. § 15 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměnách mediátora, podle které náleží mediátorovi za každou započatou hodinu prvního setkání odměna v částce 400 Kč, případně zvýšená o daň z přidané hodnoty, pokud je mediátor jejím plátcem.

10 Často k tomu dochází v těch případech, kdy si strany (některá z nich) vezmou určitý čas na rozmyšlenou ohledně rozhodnutí, zda souhlasí (za navržených podmínek) s provedením mediace.

na jehož osobě se buďto účastníci shodli, nebo kterého předsesta senátu zvolil ze seznamu mediátorů.

Podle našich zkušeností následně strany buďto aktivně kontaktují mediátora s návrhem termínu prvního setkání, nebo mediátor sám strany informuje o tom, kdy a kde se první setkání uskuteční. Zpravidla nabízí i možnost zaslání návrhu smlouvy o provedení mediace, to pro případ, že by strany již na první setkání s mediátorem šly s tím, že si přejí uskutečnit i samotnou mediaci, nebo se pro to rozhodly během setkání po vyslechnutí mediátora a zbýval ještě čas pro zahájení mediace.

Mediátor by měl s ohledem na navázání pozitivního vztahu se stranami preferovat, aby se strany společně s ním na termínu uskutečnění prvního setkání dohodly; ne vždy je to však z různých důvodů možné (jiné časové preference, neschopnost či neochota stran se na termínu shodnout). Mediátor stejně tak nemusí disponovat flexibilními prostředky, jak účastníky s návrhem termínu oslovit (strany jej aktivně nekontaktují, mediátor nezná jejich e-mailové adresy). Nastane-li taková situace, **měl by mediátor určit termín prvního setkání sám**, a to s dostatečným předstihem před koncem lhůty stanovené usnesením soudu. Pozvánku na první setkání v takovém případě adresuje stranám nejlépe doporučeným dopisem zasláným na adresu bydliště, sídla či místa podnikání účastníka. **V dopise je žádoucí uvést e-mailovou adresu, kterou mají strany využít pro další komunikaci s mediátorem** ohledně potvrzení určeného termínu či případně navržení termínu jiného. Toto řešení považujeme nejen za hospodárnější, ale rovněž operativnější.

Pokud je některou ze stran právnická osoba, měl by se prvního setkání zúčastnit člen jejího statutárního orgánu, popř. pověřený zaměstnanec, který je dobře obeznámen s podstatou sporu mezi stranami a v ideálním případě s druhou stranou sám aktivně spolupracoval. Doporučuje se vybavit takového zaměstnance plnou mocí, jež jej bude opravňovat k uzavření smlouvy o provedení mediace, k účasti na mediačních setkáních, ale rovněž k uzavření případné mediační dohody (kterou se narovnávají sporné vztahy mezi stranami, jež jsou předmětem soudního řízení).

Soud v usnesení o nařízení prvního setkání s mediátorem **vymezuje rozsah setkání jako tříhodinového; podle naší zkušenosti si však toto první setkání vyžádá zpravidla ne více než jednu hodinu.** Jak již bylo naznačeno výše, v takovém případě je možné využít čas, který si strany na setkání vyhradily, a po provedení prvního setkání a podpisu smlouvy o provedení mediace se věnovat samotné mediaci. K tomu malou odbočku – protože první setkání je obvykle uskutečněno v čase podstatně kratším než zmíněné tři hodiny, mediátor účtuje stranám odměnu stanovenou vyhláškou⁹ pouze za čas, po který první setkání reálně trvalo. Ve smlouvě o provedení mediace následně mediátor se stranami dohodne hodinovou sazbu za provádění mediace samotné.

Ne vždy jsou však strany ihned po prvním setkání s mediátorem nakloněny provedení mediace; v takovém případě je pak mediační jednání, zahrnující zpravidla podpis smlouvy a provedení mediace jako takové, uskutečněno v jiném termínu, na němž se strany s mediátorem dohodnou.¹⁰ To vše samozřejmě pouze za předpokladu, že obě strany sporu sto-

jí o řešení sporu prostřednictvím mediace – svou **povinnost uloženou usnesením soudu totiž splní již tím, že se dostaví na první setkání s mediátorem, i kdyby po jeho uskutečnění konstatovaly, že o mediaci samotnou nemají zájem.** Tyto případy však jsou podle naší dosavadní praxe spíše méně časté a strany zpravidla na první setkání přicházejí již s úmyslem zahájit mediaci. Případně se v některých případech mediátorovi podaří je o vhodnosti mediace přesvědčit během samotného prvního setkání.

Důležitým dovětkem pak je, že **pokud se strany po uskutečnění prvního setkání shodnou na tom, že si přejí provést mediaci, nemusejí tak nutně učinit s využitím služeb mediátora, s nímž první setkání absolvovaly;** naopak je možné zvolit k provedení mediace i jiného mediátora zapsaného v seznamu mediátorů, aniž by byly jakkoli dotčeny účinky rozhodnutí soudu o přerušení řízení za účelem uskutečnění prvního setkání s mediátorem. **Podle našich zkušeností však strany obvykle pokračují ve spolupráci s mediátorem, který je provázel prvním setkáním.**

5. Sankce za nedostavení se k prvnímu setkání se zapsaným mediátorem

Ač nám praxe takovou zkušenost nepřinesla, **může reálně nastat situace, kdy se jedna či obě strany k prvnímu setkání s mediátorem nedostaví.** V tomto případě se vlastně střetávají dva protichůdné principy, a to na jedné straně princip dobrovolnosti podstoupit mediační proces a na druhé straně princip závaznosti rozhodnutí soudu, kterým soud uskutečnění prvního setkání s mediátorem autoritativně nařídí.

Lze souhlasit s námitkou, že pokud by za nedostavení se k prvnímu setkání s mediátorem nebyla stanovena vůbec žádná sankce, mohla by se do velké míry snížit motivace stran sporu rozhodnutí soudu respektovat, což by v samotném důsledku znamenalo nepřilíš vysokou efektivitu tohoto instrumentu v občanském soudním řízení.

Z pohledu mediátora může nastat několik situací, které krátce rozebereme. Předně, **pokud se jedna ze stran na první setkání dostaví a druhá naopak bez omluvy absentuje, měl by mediátor přítomné straně vydat potvrzení, že se prvního setkání zúčastnila,** čímž je její povinnost stanovená usnesením soudu splněna. Nepřítomné straně by mediátor potvrzení nevydal, a tuto stranu tak mohou postihnout následky, o nichž pojednáváme níže.

Může nastat i situace, kdy se **jedna strana z prvního setkání z vážných důvodů omluví.** Pokud již mediátor nemá příležitost omluvu tlumočit druhé straně, jež se ve stanovený čas na první setkání dostaví, **může na její žádost např. první setkání uskutečnit pouze s ní a vydat jí o tom potvrzení,¹¹ přičemž druhé straně navrhne jiný termín prvního setkání,** na který by ale v rámci rovnosti a transparentnosti mělo být umožněno se dostavit i straně, která již první setkání (separátní) absolvovala. Strana, která se na první setkání dostavila, se stejně tak může s mediátorem **dohodnout na tom, že absolvuje první setkání společně s druhým účastníkem v termínu, který mediátor určí jako náhradní termín za neuskutečněné první setkání.** V takovém případě by vydal potvrzení teprve po uskutečnění tohoto „náhradního“ setkání.

Mediátor v zásadě vyvíjí snahu o to, aby k uskutečnění prvního setkání došlo v dostatečném předstihu před koncem doby, na kterou je soudní řízení přerušeno. Může se však stát, že např. z důvodu opakovaného odkládání termínu setkání účastníky **má k prvnímu setkání dojít až ke konci lhůty určené usnesením soudu. Nedostaví-li se však jedna či obě ze stran (byť s uvedením řádné omluvy) k takovému setkání, mediátor může vydat potvrzení o účasti na prvním setkání pouze přítomné straně;** podle našeho názoru by však straně (s ohledem na končící dobu přerušení řízení) **nepřítomné již náhradní termín neměl navrhnout.** Taková strana pak čelí následkům nedostavení se k prvnímu setkání, které přibližujeme níže. V tomto posledním případě vycházíme z předpokladu, že je primárně odpovědností účastníků řízení naplánovat termín setkání tak, aby bylo možné jej uskutečnit v souladu s usnesením soudu. Pokud z jakýchkoli důvodů (stojících na straně účastníků, nikoli mediátora) strana či strany nevyvinou potřebnou snahu setkání v tříměsíční lhůtě ode dne doručení usnesení realizovat, pak dle našeho mínění musí být připraveny nést důsledky s tím spojené, případně svůj postoj vysvětlit soudu. Mediátor není povinen pokoušet se opakovaně několik měsíců o setkání, jestliže strany (strana) neposkytují součinnost, jež by plnění povinnosti uložené soudem odpovídala.

Jak bylo naznačeno výše, s nedostavením se k prvnímu setkání s mediátorem je spojena sankce, kterou upravuje ust. § 150 o. s. ř., podle kterého **odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.** Ač tedy případná neúčast strany sporu na prvním setkání s mediátorem není automaticky bez dalšího sankcionována nepřiznáním náhrady nákladů řízení, platí, že byť by taková strana nakonec byla ve sporu úspěšná a za jiných okolností nárok na náhradu nákladů řízení měla, nepodrobení se usnesení o nařízení prvního setkání s mediátorem nakonec může (někdy i výrazně) zasáhnout do její majetkové sféry v podobě plného či částečného nepřiznání náhrady nákladů řízení. **I když tedy nemá být náhrada nákladů řízení přiznána pouze „výjimečně“, strany sporu by měly vždy pečlivě zvážit přínosy a důsledky případného rozhodnutí o neúčasti na prvním setkání se zapsaným mediátorem.**

6. Účast advokátů na prvním setkání se zapsaným mediátorem

Od kolegů z praxe občas slyšíme, že někteří zapsaní mediátoři brání právním zástupcům stran (nejčastěji tedy advokátům) v účasti na prvním setkání s mediátorem. Zde je třeba odlišovat dvě věci – a) otázku nahrazení účasti strany prostřednictvím jejího právního zástupce, a b) „spoluúčast“ právního zástupce na setkání, tj. situaci, kdy se strana dostaví, ale vezme s sebou i svého právního zástupce. Pokud jde o případ ad a), je zřejmé, že **povinnost účasti na prvním setkání s mediátorem je osobní povinností strany, již nemůže v jejím**

11 Jakkoli je samozřejmě žádoucí a účelné, aby první setkání proběhlo za účasti obou stran, je nutné odmítnout výklad, který by znemožňoval přítomné straně získat potvrzení o absolvování tohoto setkání, jestliže se druhá strana v domluveném (či stanoveném) termínu nedostaví. I zde platí obecná právní zásada, že nikdo nemůže mít prospěch ze své nepoctivosti.

zastoupení splnit právní zástupce (stejně jako ji nemůže zastoupit např. při výslechu účastníka řízení). Jde totiž o to, aby strany přímo mohly slyšet o potenciálních výhodách mediace pro vyřešení sporu a mohly se samy (nezprostředkovaně) rozhodnout, zda chtějí tuto metodu řešení sporu zkusit. Navíc i následná mediace by měla probíhat za přímé účasti stran [jakkoli se v některých cizích státech, např. USA, často vedou zejména obchodní mediace (primárně) prostřednictvím právních zástupců]. V každém případě tedy **není možné, aby se místo strany dostavil pouze její advokát a požadoval vydání potvrzení o účasti na prvním setkání se zapsaným mediátorem.**

Pokud jde o případ ad b), tedy situaci, kdy se strana na setkání dostaví osobně, nicméně ji doprovází její právní zástupce, **nelze podle našeho názoru v žádném případě bránit tomu, aby byl setkání přítomen.** Ponechme stranou samu otázku, jak nepříznivě může vyřešení sporu ovlivnit, pokud mediátor vyloučí z jednání osobu, s níž strana ve většině případů minimálně konzultuje výslednou podobu mediáční dohody před jejím schválením (stejně jako samu smlouvu o provedení mediace). Mediátorovi by neměly bránit ve vyloučení advokáta jen úvahy praktické, ale i náš právní řád, konkrétně dle našeho názoru čl. 37 odst. 2 Listiny.¹²

V souvislosti s účastí advokátů bychom rádi zmínili ještě jednu otázku, která se dle našich poznatků v praxi objevila. **Jak by měl zapsaný mediátor postupovat v případě, že se jedna ze stran dostaví na setkání bez advokáta a trvá na tom, že se bude setkání účastnit jen v tom případě, pokud nebude přítomen ani právní zástupce strany druhé?** Strana může přitom poukazovat např. na požadavek rovnosti stran v mediaci. Zde bude platit totéž, co jsme uváděli výše – **strany účasti na setkání se zapsaným mediátorem plní povinnost uloženou**

soudem v rámci řízení, v němž nelze bránit účasti právním zástupcům stran. Jak jsme také již uvedli, samo setkání s mediátorem ještě není samotnou mediací, a nemělo by tedy před zahájením mediace dojít k vyjednávání řešení sporu. Zmíněná „nerovnost“ tedy nemůže stranu bez právního zástupce nijak postihnout. Jinak je to ovšem se samotnou mediací. Do té nemůže strany nikdo nutit a s jejími podmínkami musejí obě strany souhlasit. Pokud tedy jedna ze stran podmíní svou účast v samotné mediaci tím, že obě strany se budou účastnit bez právních zástupců, je nutné tento její požadavek respektovat; samozřejmě pokud s tím souhlasí druhá strana, jinak se mediace neuskuteční. Ostatně i v případě, kdy je v mediaci přítomen právní zástupce jen jedné strany a strana nezastoupená proti tomu nic nenamítá, je vhodné, aby se mediátor ujistil, zda to nezastoupené straně nevadí.

7. Závěr

Výše učiněné pojednání si nečiní ambice nabídnout vyčerpávající přehled všech praktických otázek, které mohou v souvislosti s institutem prvního setkání se zapsaným mediátorem vzniknout. Pokusili jsme se nicméně poskytnout odpovědi alespoň na některé z těch, které nám praxe dosud přinesla, přičemž se domníváme, že správná řešení lze nejlépe najít při pochopení rozdílů mezi setkáním se zapsaným mediátorem, jež představuje plnění povinnosti uložené soudem, jehož účelem je seznámit strany s mediací a motivovat je k účasti na ní, a samotnou mediací, jež je alternativním způsobem řešení sporu, který je striktně založen na dobrovolnosti a mlčenlivosti ze strany jejich účastníků.

✦ První autor je advokátem v Praze, zapsaným mediátorem a rozhodcem Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, druhý autor je advokátním koncipientem v Praze, zapsaným mediátorem a zprostředkovatelem smluv dle autorského zákona jmenovaným Ministerstvem kultury.

¹² Podle tohoto ustanovení má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. I když *stricto sensu* zřejmě nelze tvrdit, že by zapsaný mediátor vystupoval v roli veřejného orgánu, je třeba vnímat, že se zde jedná o plnění povinnosti uložené v rámci řízení vedeného před soudem, proto jsme přesvědčeni, že zapsaný mediátor nemá právo bránit právním zástupcům stran, aby se setkání také účastnili.

Nová ediční řada Wolters Kluwer PRÁVO PRAKTICKY

Katastr nemovitostí

Daniela Šustrová,
Petr Borovička,
Jaroslav Holý



Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory

Karel Svoboda



Závazky v oblasti výstavby a nové civilní právo

Alena Bányaiová



Objednávejte na www.wolterskluwer.cz/obchod



Publikace zařazujeme také do ASPI

 Wolters Kluwer

Když si musíte být jisti

Započtení odměny advokáta proti pohledávce klienta

I platným úkonem se advokát dopustí kárného provinění, pokud při něm poruší povinnost uloženou stavovským předpisem.

V BA č. 1-2/2016 byl otištěn na str. 54-56 judikát Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 3569/2013, s touto redakční právní větou:

Advokát je oprávněn jednostranně započíst svou pohledávku z titulu odměny za poskytování právních služeb proti pohledávce klienta z titulu smlouvy o půjčce. Takový postup není v rozporu se zákonem o advokacii, ani etickým kodexem.

Musím upozornit na důležité souvislosti.

Na stránkách www.nsoud.cz je k tomuto judikátu uvedena právní věta:

Advokát může započíst pohledávku z titulu odměny za poskytování právních služeb proti pohledávce klienta z titulu smlouvy o půjčce.

Tím právní věta končí, protože jde o rozhodnutí občanskoprávního sporu a občanskoprávní argumentace v odůvodnění postačuje. Vztahem mezi povinnostmi advokáta podle stavovských předpisů a zmíněným zápočtem se odůvodnění nezabývá, o stavovských předpisech se nezmiňuje, bylo by to mimo předmět řízení. Nejde o přezkum kárného rozhodnutí.

Při zběžném čtení může uniknout ta skutečnost, že *tacet* znamená automaticky *placet*. Správně se NS souvislostmi nad rámec řízení nezabýval. Řešil zápočet při pluralitě účastníků na jedné straně vztahu. Nereagoval výslovně na argumentaci dovolatele, pokud ten cituje kárná rozhodnutí, jejichž moc se pokouší vztáhnout i na otázku platnosti úkonu. Z toho, že

mu soud ve věci nevyhověl, však nevyplývá soudní hodnocení kárných rozhodnutí.

A jsme u té části redakční právní věty, kvůli které píší toto **varování**. Věta „Takový postup není v rozporu se zákonem o advokacii, ani se stavovským předpisem“ podle mého názoru, podepřeného výše uvedeným vysvětlením a zejména stabilní kárnou praxí, k otištěnému judikátu nepatří. Bez opravy může čtenáře přivést k nesprávnému jednání a do kárného řízení.

Kárný žalobce a kárné senáty hodnotí určité úkony, byť občanskoprávně platné, jako úkony učiněné v rozporu s povinnostmi advokáta. Ustanovení § 16 a 17 nemohou zabránit tomu, aby advokát učinil občanskoprávně platný úkon, nevylučují např. započtení jako takové. Tím však není dotčena skutečnost, že v některých případech tak advokát učiní v rozporu se stavovskými předpisy a může být, jak se opakovaně stává, za občanskoprávně platný úkon kárně postizen. Je tomu tak proto, že **předpisy o advokacii kladou na advokáty, kteří se jim svým slibem dobrovolně podrobují, přísnější nároky než na jiné občany.**

V odůvodnění příslušných kárných rozhodnutí se netvrdí, že by úkon nebyl platný, naopak, následky platného úkonu je měřena závažnost kárného provinění.

Příklady takových platných úkonů s připojenou kárnou kvalifikací a kárným opatřením lze nalézt snadno. Dovolatel zmiňuje č. 4/2005 Sbirky kárných rozhodnutí 2004-2005 a č. 7/2001 ze souhrnného věcného rejstříku ke kárným rozhodnutím 1991-2009. Ve Sbirce kárných rozhodnutí 2014-2015 jsou příklady pod č. 6/14, 10/14, 12/15, 18/15, 21/15, 25/15, 27/15.

Viz též kárné rozhodnutí otištěné v tomto čísle BA na stránkách 60-61: substituční plná moc je platná, vyškrtnutí ze seznamu advokátních koncipientů je také platné.

♣ JUDr. JAN SYKA, vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK

Odměna obhájce

Advokát má vůči státu právo pouze na odměnu a náhradu hotových výdajů za ty úkony právní služby, které učinil od podání návrhu na rozhodnutí o nároku obviněného na bezplatnou obhajobu (resp. od vyhotovení tohoto návrhu) do doby skončení trestního řízení, a nikoli též za úkony právní služby, které advokát učinil pro obviněného v době před podáním návrhu na bezplatnou obhajobu.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. I. ÚS 2775/2015

Odůvodnění:

I.

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 14. 9. 2015, která byla doplněna podáním stěžovatele ze dne 5. 10. 2015 a jež splňuje formální náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že ji-

mi bylo zasaženo do práva stěžovatele „na legitimní očekávání, které je integrální součástí ochrany majetkového práva stěžovatele, a (...) do práva stěžovatele na spravedlivou odměnu za práci“.

II.

2. Ústavním soudem byly z ústavní stížnosti a jejich příloh zjištěny následující skutečnosti:

3. Stěžovatel, který je advokátem, převzal dne 11. 10. 2013 právní zastupování obviněné J. B. v trestním řízení vedeném u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 30 T 5/2013, a to po předchozí dohodě s obviněnou.

4. Dne 17. 4. 2014 byl obviněnou podán návrh na rozhodnutí o nároku na bezplatnou obhajobu. O tomto návrhu bylo rozhodnuto usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 5. 2014, č. j. 30 T 5/2013-7793, tak, že obviněná má nárok na bezplatnou obhajobu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 30 T 5/2013.

5. Po skončení předmětného trestního řízení podal stěžovatel návrh na vydání rozhodnutí o jeho odměně a náhradě hotových výdajů ve smyslu § 151 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), přičemž požadoval, aby mu byla přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 195 405,39 Kč.

O tomto návrhu bylo rozhodnuto usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 3. 2015, č. j. 30 T 5/2013-8135, tak, že stěžovateli byla přiznána odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 24 939,78 Kč (výrok I.), ve zbytku byl návrh stěžovatele zamítnut (výrok II.). K tomu soud prvního stupně uvedl, že stěžovateli nemohla být přiznána odměna a náhrada hotových výdajů rovněž ve zbývajícím rozsahu (tj. v částce 170 465,61 Kč), neboť tato představovala odměnu a náhradu hotových výdajů za úkony právní služby, které stěžovatel pro obviněnou vykonal od převzetí obhajoby na základě plné moci do doby vypracování návrhu na bezplatnou obhajobu (tj. do 26. 3. 2014).

6. Stížnost stěžovatele proti právě uvedenému rozhodnutí byla usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 7. 2015, č. j. 3 To 30/2015-8216, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítnuta.

III.

7. Rozhodnutí soudu prvního stupně o odměně a náhradě hotových výdajů stěžovatele, jakož i rozhodnutí stížnostního soudu stěžovatel napadl ústavní stížností. V ní (s uvedením podrobné argumentace) namítl, že výše uvedená rozhodnutí se opírají o nesprávný výklad zákona, konkrétně ust. § 33 odst. 2 tr. řádu, na základě něhož soudy dospěly k nesprávnému závěru, že stěžovatel má vůči státu právo pouze na odměnu a náhradu hotových výdajů za úkony právní služby, které učinil od podání návrhu na rozhodnutí o nároku obviněné na bezplatnou obhajobu (resp. od vyhotovení tohoto návrhu) do doby skončení trestního řízení, nikoli též za úkony právní služby, které stěžovatel učinil pro obviněnou v době před podáním návrhu na bezplatnou obhajobu. V této souvislosti stěžovatel vyjádřil přesvědčení, že pokud ust. § 33 odst. 2 tr. řádu užívá pojem „bezplatná obhajoba“, má se tím na mysli obhajoba jako celek, nikoli pouze její část. Správnost tohoto svého závěru pak stěžovatel opírá též o usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. IV. ÚS 278/15, z něhož dle názoru stěžovatele plyne, že v případě, kdy byl obviněnému přiznán nárok na bezplatnou obhajobu, nelze po něm již za tuto obhajobu požadovat plnění, ale je třeba je požadovat po státu. Protože však soudy v nyní souzené věci odmítly stěžovateli část této obhajoby uhradit, bylo tím dle názoru stěžovatele zasaženo do jeho ústavně zaručených práv.

IV.

8. Ústavní soud po prostudování ústavní stížnosti a jejich příloh dospěl k závěru, že ústavní stížnost je návrhem zjevně neopodstatněným ve smyslu § 43 odst. 2 písm. a) zák. o Ústavním soudu.

9. Jak vyplývá z výše uvedeného, je podstatou nyní posuzované ústavní stížnosti především nesouhlas stěžovatele s právním názorem soudu prvního stupně i soudu stížnostního, dle něhož má stěžovatel coby obhájce obviněné, již byl přiznán nárok na bezplatnou obhajobu, vůči státu právo na úhradu odměny a náhrady hotových výdajů pouze za ty úkony právní služby, které stěžovatel pro obviněnou vykonal v době od vyhotovení návrhu na bezplatnou obhajobu do skončení předmětného trestního řízení, nikoli za všechny úkony práv-

ni služby, které pro obviněnou vykonal od převzetí obhajoby, jak se stěžovatel domáhal.

10. V této souvislosti Ústavní soud připomíná, že ve své ustálené judikatuře zcela zřetelně akcentuje doktrínu minimalizace zásahů do činnosti orgánů veřejné moci, která je odrazem skutečnosti, že Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů (srov. čl. 83 a čl. 91 Ústavy). Proto mu nepřísluší zasahovat do ústavně vymezené pravomoci jiných subjektů veřejné moci, pokud jejich činností nedošlo k zásahu do ústavně zaručených základních práv a svobod, a to i v případě, že by na konkrétní podobu ochrany práv zakotvených v podústavních předpisech měl jiný názor. Ústavní soud dále ve své rozhodovací praxi vyložil, za jakých podmínek má nesprávná aplikace či interpretace podústavního práva za následek porušení základních práv a svobod. Jedním z těchto případů jsou případy interpretace právních norem, která se jeví v daných souvislostech svévolnou [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. IV. ÚS 2519/07 (N 19/48 SbNU 205)].

11. Pochybení výše naznačeného charakteru, které by jedině mohlo vést ke zrušení ústavní stížností napadených rozhodnutí, však Ústavní soud v nyní projednávané věci neshledal. Ústavní soud má naopak za to, že soudy všech stupňů ve svých rozhodnutích řádně a přesvědčivě vyložily, z jakého důvodu stěžovateli nebylo přiznáno právo na odměnu a náhradu hotových výdajů v jím požadované výši (tj. ve výši 195 405,39 Kč), ale pouze ve výši 24 939,78 Kč, představující odměnu a náhradu hotových výdajů za úkony právní služby, které stěžovatel pro obviněnou vykonal od doby sepsání návrhu na přiznání nároku na bezplatnou obhajobu. Soudy v této souvislosti poukázaly na ustálenou soudní praxi, jakož i na komentářovou literaturu (viz Pavel Šámal a kol.: Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vyd., C. H. Beck, Praha 2005, str. 244), z nichž vyplývá, že v případě, kdy je obviněnému přiznán nárok na bezplatnou obhajobu, je obhájci tohoto obviněného přiznána odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování obviněného až od právní moci takového rozhodnutí. V nyní souzené věci se však soudy s poukazem na individuální okolnosti případu od této praxe odchýlily, a to ve prospěch stěžovatele, když mu nepřiznaly pouze odměnu a náhradu hotových výdajů za úkony právní služby, které stěžovatel vykonal pro obviněnou poté, co rozhodnutí o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nabylo právní moci (tj. od 3. 6. 2014), ale přiznaly mu též odměnu a náhradu hotových výdajů za všechny úkony právní služby, které stěžovatel vykonal od sepsání návrhu na vydání rozhodnutí o nároku obviněné na bezplatnou obhajobu (tj. od 26. 3. 2014), tedy mu byla přiznána odměna a náhrada hotových výdajů dokonce i za úkony právní služby, které stěžovatel vykonal předtím, než byl návrh na vydání rozhodnutí o nároku na bezplatnou obhajobu doručen soudu (tento návrh byl soudu doručen dne 17. 4. 2014). S přihlédnutím k právě uvedenému tak Ústavní soud nemohl uzavřít, že by soudy při svém rozhodování o výši odměny a náhrady hotových výdajů stěžovatele postupovaly svévolně, když tyto svůj postup řádně odůvodnily, přičemž navíc postupovaly způsobem, jenž byl ve vztahu ke stěžovateli (oproti zavedené soudní praxi) více než vstřícný, přestože je stěžovatel přesvědčen o opaku.

12. Na právě uvedeném závěru nemůže nic změnit ani odkaz stěžovatele na usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. IV. ÚS 278/15, z něhož stěžovatel nesprávně dovozuje, že v případě, kdy byl obviněnému přiznán nárok na bezplatnou obhajobu, nelze po něm již za tuto obhajobu (jako celek) požadovat žádné plnění, ale je třeba je požadovat po státu. To proto, že odkaz stěžovatele na předmětné usnesení není přílehlavý, neboť Ústavní soud se v něm nezabýval otázkou, zda má zvolený obhájce obviněného, jemuž byl posléze přiznán nárok na bezplatnou obhajobu, vůči státu právo na úhradu odměny a náhrady hotových výdajů za všechny úkony právní služby, které obhájce pro obviněného vykonal od doby převzetí právního zastoupení, nebo pouze za úkony, které vykonal od doby, kdy rozhodnutí o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nabylo právní moci. Otázkou, která byla Ústavním soudem v tomto usnesení řešena, byla otázka aktivní legitimace k podání stížnosti proti rozhodnutí soudu o odměně a náhradě hotových výdajů zvoleného obhájce, přičemž Ústavní soud v této souvislosti dospěl k závěru, že k podání stížnosti je aktivně legitimován pouze obhájce, nikoli obviněný, neboť tímto rozhodnutím není rozhodováno o právech a povinnostech obviněného, ale pouze o právu obhájce na odměnu za vykonanou práci (aniž by se však Ústavní soud jakkoli vyjádřil k tomu, za jaké období či jaké úkony právní služby toto právo obhájci vůči státu náleží). Pokud nynější stěžovatel z předmětného usnesení Ústavního soudu dovozuje, že byl-li obviněnému v průběhu trestního řízení přiznán nárok na bezplatnou obhajobu, pak obhájce tohoto obviněného nemůže po obviněném požadovat úhradu za poskytnuté právní služby, a to ani zčásti (tedy ani za právní služby vykonané předtím, než rozhodnutí o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nabylo právní moci), pak je Ústavní soud nucen konstatovat, že se stěžovatel mylí.

13. Ústavní soud nesdílí ani názor stěžovatele ohledně porušení jeho práva na ochranu legitimního očekávání, kdy stěžovatel ve své ústavní stížnosti tvrdí, že legitimně očekával, že za vykonanou práci pro nemajetnou obviněnou, která neměla finanční prostředky na hrazení nákladů obhajoby ani předtím, než požádala o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu (tedy patrně ani v době, kdy se s obviněnou na převzetí obhajoby dohodl, jak v ústavní stížnosti stěžovatel naznačuje), obdrží od státu odměnu za všechnu jím vykonanou práci. V této souvislosti Ústavní soud odkazuje na odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, v němž tento uvedl, že „[l]ze obecně konstatovat, že v případě, kdy obhájce převezme v průběhu trestního řízení obhajobu obviněného na základě plné moci, tak je to na základě vzájemné dohody, která se týká i úhrady nákladů zastupování. Proto za situace, kdy již na samém počátku od převzetí obhajoby je patrné, že obviněný nemá a nebude mít dostatek finančních prostředků na úhradu právních služeb, je obvyklé (a ve většině případů tomu tak i je), že obviněný požádá o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu. Ačkoliv lze přisvědčit argumentaci obhájce, že trestní řád ani trestní zákoník neurčují žádnou lhůtu pro podání takového návrhu, není možné, aby obviněná, potažmo obhájce, dopředu počítali s tím, že v průběhu řízení jí bude bezplatná obhajoba

přiznána, byť se to tak může oběma stranám jevit, a s případným návrhem vyčkávat. Z logiky věci je pak namístě položit si otázku, jakým způsobem by došlo k vyrovnání mezi obhájcem a obviněnou v případě, kdy by obviněné nebyl nárok na bezplatnou obhajobu přiznán, když i s touto variantou musí obě strany vždy při předkládání takovéto žádosti počítat, neboť je výhradně na posouzení soudu, zda jsou dány podmínky pro přiznání nároku na bezplatnou obhajobu či nikoli.“

S těmito závěry se Ústavní soud ztotožňuje, neboť jsou zcela v souladu i s tím, co již dříve vyslovil ve svém usnesení ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. III. ÚS 209/15 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>). V tomto usnesení Ústavní soud upozornil mj. na to, že „bez přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nemůže nikdo legitimně očekávat, že by nemusel dostát svým závazkům vzniklým z uzavřené dohody s advokátem o zastupování. Nechá-li se tedy obviněný ještě před přiznáním nároku na bezplatnou obhajobu zastoupit advokátem na základě plné moci, musí si být vědom odpovědnosti (včetně majetkové) za tento svůj krok. Právo na výběr advokáta má jen osoba, která má na jeho zaplacení dostatečné peněžní prostředky nebo jejíž závazky v tomto směru přislíbil uhradit stát. Tomu odpovídá i judikatura Evropského soudu pro lidská práva (srov. např. bod 152 rozsudku ESLP ve věci Ciupercescu proti Rumunsku, ze dne 15. 6. 2010, č. stížnosti 35555/03).“ Byť právě uvedený závěr Ústavní soud formuloval ve vztahu k ústavní stížnosti, která byla podána samotným obviněným, nikoli jeho zvoleným obhájcem, uplatní se tento plně i v nyní souzené věci. Je tedy třeba uzavřít, že právo na ochranu legitimního očekávání stěžovatele ústavní stížností napadenými rozhodnutími porušeno být nemohlo.

14. Ústavní soud s přihlédnutím k výše citovanému nemohl dospět ani k závěru, že by rozhodnutími obecných soudů bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivou odměnu za vykonanou právní pomoc, když je na stěžovateli, aby se této odměny v části, v níž mu nebyla uhrazena ze strany státu, domáhal po obviněné, která se k její úhradě stěžovateli zavázala tím, že s ním uzavřela dohodu o právním zastoupení. Skutečnost, že zde takový závazek vznikl, ostatně přiznává i sám stěžovatel, který v ústavní stížnosti uvádí, že předmětnou právní pomoc měl hradit otec obviněné, který však v průběhu řízení zemřel a nezanechal žádné dědictví, ze kterého by obviněná mohla náklady obhajoby platit. Tato skutečnost však není způsobila nic změnit na výše uvedeném závěru Ústavního soudu, neboť v jejím důsledku nemohlo dojít k zániku předmětného závazku obviněné, který i po smrti jejího otce nadále trvá.

V.

15. Protože Ústavní soud neshledal porušení ústavně zaručených práv a svobod, rozhodl o návrhu mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků dle ust. § 43 odst. 2 písm. a) zák. o Ústavním soudu tak, že návrh jako zjevně neopodstatněný odmítl.

❖ Rozhodnutí zaslal a právní větou opatřil Mgr. VLADIMÍR JANOŠEK, advokátní koncipient v Brně.

Rozsudek pro zmeškání – úplný přezkum

Prvořadým úkolem obecných soudů a smyslem občanského soudního řízení je nalézáni hmotného práva a spravedlivé řešení sporu mezi účastníky.

Postup odvolacího soudu, který se při volbě mezi meritorním projednáním sporu a pouhým přezkoumáním naplnění podmínek vydání rozsudku pro zmeškání (za situace, což je zásadní, kdy bylo prvoinstanční rozhodnutí možné interpretovat oběma způsoby) přiklonil k úplnému přezkumu, je ústavně konformní.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/2015

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Projednávanou ústavní stížností se stěžovatelka domáhala zrušení napadeného rozhodnutí, neboť se domnívala, že jí došlo k porušení jejich ústavně zaručených práv garantovaných čl. 2 odst. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu, podala stěžovatelka u Městského soudu v Brně žalobu, kterou se vůči třem žalovaným domáhala náhrady škody ve výši 27 620 Kč, způsobené trestným činem poškozování cizí věci, za který byli žalovaní odsouzeni rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 20. 8. 2008, č. j. 4 T 137/2008-96.

3. Žalovaní se na první jednání ve věci nedostavili a stěžovatelka navrhla vydání rozsudku pro zmeškání podle § 153b občanského soudního řádu (dále také „o. s. ř.“). Prvostupňový soud provedl dokazování a následně vyhlásil rozsudek pro zmeškání (ze dne 26. 3. 2012, č. j. 229 C 106/2010-75), kterým žalobě vyhověl.

4. Rozhodnutí bylo písemně vyhotoveno jako rozsudek pro zmeškání. Městský soud v něm uvedl, že byly splněny podmínky podle § 153b odst. 1 o. s. ř. a že se tvrzení obsažená v žalobě považují za nesporná. Soud se dále v odůvodnění zabýval tvrzením jednoho z žalovaných (obsaženým v písemném vyjádření k žalobě), podle něhož již část škody nahradil pojišťovně. K tomu soud uvedl, že z doložených listin pojišťovna žádné plnění stěžovatelce neuhradila, a nárok tak na ni nemohl přejít. Pokud proto žalovaný cokoli uhradil, je to v daném případě irelevantní.

5. Proti tomuto rozsudku bylo podáno odvolání i návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání (§ 153b odst. 4 o. s. ř.). Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 24. 9. 2013, č. j. 229 C 106/2010-130, byl návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání zamítnut. K odvolání prvního žalovaného bylo toto usnesení potvrzeno usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 29. 11. 2013, č. j. 44 Co 407/2013-135.

6. Krajský soud následně projednával odvolání proti rozsudku pro zmeškání ze dne 26. 3. 2012, přičemž v rámci ústního jednání účastníkům sdělil svůj právní názor, že předmět-

ný rozsudek ve skutečnosti není rozsudkem pro zmeškání, nýbrž rozsudkem kontradiktorním. Jednání následně odročil za účelem vyžádání zprávy od České pojišťovny ohledně poskytnutí plnění stěžovatelce.

7. Po provedení dokazování na dalším ústním jednání krajský soud rozhodl tak, že se co do částky 25 620 Kč žaloba zamítá, co do částky 2 000 Kč s příslušenstvím se prvostupňové rozhodnutí potvrzuje. V odůvodnění napadeného rozhodnutí krajský soud uvedl, že zpočátku zaměřil svou přezkumnou činnost na zjištění, zda byly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání, s ohledem na obsah protokolu o jednání před soudem prvního stupně ze dne 26. 3. 2012 a obsah odůvodnění prvostupňového rozsudku však následně učinil závěr, že tento rozsudek nemá povahu rozsudku pro zmeškání, ale rozsudku kontradiktorního, vydaného ve smyslu § 152 a násl. o. s. ř., neboť soud při jeho vydání nevycházel pouze ze skutkových okolností uvedených v žalobě, ale k objasnění skutkového stavu prováděl i dokazování, jehož výsledky vyhodnotil v konečném odůvodnění.

8. Městský soud tedy prováděl dokazování, pochybil však, pokud zároveň neřešil rozporná tvrzení účastníků dotazem na Českou pojišťovnu. To proto napravil odvolací soud a zjistil, že stěžovatelce byla uhrazena částka 25 620 Kč. Stěžovatelce proto dle odvolacího soudu v této částce chybí aktivní legitimace, neboť právo na náhradu škody přešlo na Českou pojišťovnu ve smyslu § 33 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě).

9. Stěžovatelka následně podala ústavní stížnost, v níž uvedla, že odvolací soud nerespektoval ustanovení občanského soudního řádu, činil procesní úkony, jež zákon nepřipouští, přezkoumával rozhodnutí soudu prvního stupně v rozsahu, v němž ho vůbec přezkoumávat nesměl, a rozhodl v rozporu s obsahem spisu.

10. V doplnění ústavní stížnosti poté stěžovatelka zdůraznila, že žalovaní byli na první jednání ve věci řádně předvoláni a poučeni, ani jeden z nich se však nedostavil. Stěžovatelka měla za to, že byly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání, a proto tento postup navrhla, čemuž městský soud vyhověl. Odvolání druhého žalovaného se poté v rozporu s poučením městského soudu neopíralo o vadu řízení ani o skutečnosti nebo důkazy, jimiž by mohlo být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání.

11. Stěžovatelka je toho názoru, že pokud odvolací soud připustil odvolání proti rozsudku pro zmeškání z jiných než z přísně formálních hledisek zakotvených v ust. § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř., porušil tím zásadu rovnosti účastníků řízení, neboť rozhodl v rozporu s platným právem.

12. Stěžovatelka nesouhlasí, že by prvostupňový rozsudek nebyl rozsudkem pro zmeškání. Stěžovatelka dle svých slov nemohla zabránit tomu, že městský soud prováděl sumarizaci stavu vyplývajícího z žaloby, podstatný má nicméně být chronologický postup, tedy že stěžovatelka navrhla vydání rozsudku pro zmeškání, pro který byly splněny zákonné podmínky, a městský soud následně konstatoval, že považuje tvrzení stěžovatelky obsažená v žalobě za nesporná. Dle stěžovatelky neplatí u rozsudků to, co obecně u smluv, tj. že obsah má přednost před názvem. Pokud soud vydá rozsudek pro zmeškání (za splnění všech zákonných podmínek), nemůže dle stěžova-

telčina názoru odvolací soud rozhodnout, že takový rozsudek nemá parametry rozsudku pro zmeškání. V takovém případě totiž dochází buď k nezákonnému rozhodnutí odvolacího soudu, nebo nesprávnému postupu soudu prvního stupně, příp. k oběma těmito situacím. V každém případě jsou však porušována stěžovatelčina základní práva.

13. Stěžovatelka konečně brojí i proti provedenému dokazování ze strany odvolacího soudu, neboť prokázání, že nárok přešel na Českou pojišťovnu, měl soud dovodit z „nedatované sjetiny“ soukromé společnosti. Podle stěžovatelky tvrzení soukromé společnosti prospívá pouze jí. Navíc považuje za absurdní, že někoho Česká pojišťovna nejdříve vyrozumí, že znečištění fasády nespádá pod sjednané pojištění, a následně mu bez jakéhokoli sdělení přece jen pojistné plnění poskytne.

14. Stěžovatelka uzavírá, že postup soudů považuje za rozporný s právní jistotou a s principem předvídatelnosti postupu soudů. Stěžovatelka se bezděčně ocitla v situaci, kdy přes splnění všech zákonných podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání a přes to, že prvostupňový soud tento rozsudek vydal, se nakonec o rozsudek pro zmeškání nejednalo, a to „z důvodu jakéhosi ‚experimentu‘ Městského soudu v Brně“.

II. Průběh řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní soud vyzval účastníka a vedlejší účastníky řízení k vyjádření k ústavní stížnosti.

16. Krajský soud v Brně se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

17. Vedlejší účastníci na výzvu Ústavního soudu nereagovali, čímž se v souladu s poučením, kterého se jim dostalo, svého postavení v řízení vzdali.

18. Vzhledem k tomu, že k objasnění věci nebylo třeba nařizovat jednání, rozhodl Ústavní soud bez jeho konání (§ 44 zák. o Ústavním soudu).

III. Vlastní posouzení

19. Poté, co se Ústavní soud seznámil s argumentací přednesenou v ústavní stížnosti a s obsahem spisu Městského soudu v Brně, dospěl k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

20. Je nepopíratelné, že v projednávané věci nastala poněkud nestandardní situace způsobená postupem Městského soudu v Brně, který na jednu stranu vydal rozsudek pro zmeškání, na druhou stranu však některé své závěry založil na zhodnocení důkazů předložených stěžovatelkou i žalovanými. Tato situace není v občanském soudním řádu výslovně předvídána (z hlediska odvolacího přezkumu), což ovšem neznamená, že by jakýkoli postup odvolacího soudu byl bez dalšího nezákonný, resp. protiústavní. Jak Ústavní soud uvedl již v nálezu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. I. ÚS 531/98 (N 171/16 SbNU 249): „*Postupuje-li občanský soudní řád ... návod, jak v konkrétní procesní situaci postupovat, neznamená to, že by smysl a účel občanského soudního řízení nemohl být naplněn. Z nedostatku výslovné právní úpravy lze dovodit jen to, že vymezení postupu v takovéto procesní situaci zákon ponechává na interpretační praxi soudů. Je však samozřejmé, že výklad právního předpisu musí být založen na principech vyjádřených v ust. § 1 až 6 o. s. ř., jakož i na souladu s ústavními principy spravedlivého procesu.*“ Úkolem odvolacího soudu tak bylo zvolit takový

postup, který bude v nejvyšší možné míře respektovat principy civilního procesu, jakož i práva účastníků řízení.

21. Podle stěžovatelky bylo v projednávaném případě podstatné pouze to, jak bylo prvostupňové rozhodnutí označeno, a právě tím by měl být odvolací soud vázán. Jakékoli další úvahy městského soudu byly údajně nadbytečné a neměnily nic na povaze vydaného rozsudku. Ústavní soud zcela nevyklučuje, že by z pohledu ústavně zaručených práv účastníků řízení mohl obstát i postup odpovídající právě uvedenému výkladu stěžovatelky, tedy že by přes provedené dokazování odvolací soud považoval odvoláním napadené rozhodnutí za rozsudek pro zmeškání (s tím, že by hodnocení důkazů představovalo *obiter dictum*). Dle názoru Ústavního soudu však obstojí i postup opačný, tedy ten, který zvolil Krajský soud v Brně.

22. V daném případě podala stěžovatelka žalobu, na kterou reagoval jeden z žalovaných tak, že žalobu označil za nedůvodnou, neboť škodu již částečně uhradil České pojišťovně, což se pokusil důkazně podložit. Na první ústní jednání se následně ani jeden z žalovaných nedostavil a stěžovatelka navrhla vydání rozsudku pro zmeškání. Městský soud měl tudíž k dispozici důkazy obou stran, které patrně považoval za dostatečné k řádnému zjištění skutkového stavu, přičemž zároveň byly dle jeho přesvědčení naplněny zákonné podmínky k vydání rozsudku pro zmeškání. Dle protokolu z ústního jednání ze dne 26. 3. 2012 však městský soud po stěžovatelčině návrhu k vydání rozsudku pro zmeškání nepřistoupil ihned, nýbrž prvně provedl dokazování. Poté dokazování ukončil a rozhodl, formálně, podle § 153b o. s. ř. kontumačním rozsudkem. V písemném odůvodnění rozsudku mj. uvedl, že žalovaná strana neprokázala přechod nároku na pojišťovnu a zároveň že tvrzení uvedená v žalobě se považují za nesporná.

23. Z průběhu prvostupňového řízení se jeví, že městský soud patrně neměl jasno, v čem rozsudek pro zmeškání spočívá. Lze pouze spekulovat, zda by postupoval stejně i tehdy, pokud by si byl důsledků postupu podle § 153b o. s. ř. vědom, příp. (a to je podstatné), pokud by po provedení důkazů došel k závěru, že žaloba není důvodná. Naplnění zákonných podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání totiž samo o sobě ještě neukládá soudům povinnost jej skutečně vydat [viz nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10 (N 10/72 SbNU 111; 44/2014 Sb.)]. Nelze tedy vyloučit (naopak se to zdá poměrně pravděpodobné, neboť jinak by provádění dokazování nedávalo smysl), že hodnocení důkazů ze strany nalézacího soudu bylo významné pro konečné rozhodnutí, pročež nelze ani žalované straně vyčítat, že svými námitkami v odvolání mířila i proti meritu věci, pokud s hodnocením důkazů nesouhlasila. Nastalá situace je tímto odlišná od vydání „skutečného“ rozsudku pro zmeškání, kde má omezení odvolacích důvodů ve smyslu § 205b o. s. ř. své opodstatnění, neboť jiné než tam uvedené důvody nemají na výsledek řízení před soudem prvního stupně vliv.

24. Odvolací soud tedy rozhodoval o odvolání, v němž byly uplatňovány námitky, které by v případě své důvodnosti mohly mít vliv na výsledek prvostupňového řízení. Lpění na omezení odvolacího přezkumu ve smyslu § 205b o. s. ř. kvůli označení prvostupňového rozhodnutí jako rozsudku pro zmeškání by za této situace šlo proti smyslu zákonné úpravy odvolacích důvodů, která zjevně neměla (v tomto případě) za cíl

znemožnit účastníkům řízení bránit se proti způsobu posouzení těch otázek, které měly význam pro konečné rozhodnutí nalézacího soudu.

25. Jak již bylo řečeno, nelze vyloučit, že odvolací soud sám zhodnotí, že provedené dokazování nemělo žádný význam, resp. že se jednalo o pouhé *obiter dictum*. V daném případě ale takový závěr neučinil a odvoláním napadený rozsudek považoval za rozsudek kontradiktorní povahy. Ústavnímu soudu nepřísluší tento výklad odvolacího soudu přezkoumávat, a to s výjimkou zjevných excesů nebo případů, kdy by v důsledku učiněného výkladu docházelo k porušení ústavně zaručených práv účastníků řízení, zejména pak práva na spravedlivý proces. Ústavní soud je však toho názoru, že řešení nastalé situace odvolacím soudem v nejvyšší možné míře šetřilo nejen práva účastníků řízení, nýbrž i smysl a účel rozsudků pro zmeškání, resp. celého občanského soudního řízení.

26. Prvořadým úkolem obecných soudů a smyslem občanského soudního řízení je nalézáni hmotného práva a spravedlivé řešení sporů mezi účastníky [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 22/03 (N 51/33 SbNU 31), v němž Ústavní soud považoval za nejvyšší hodnotu rozhodování sporů individuální spravedlnost]. S tímto požadavkem se žalobce na soud obrací návrhem na zahájení řízení a totéž od soudu očekává i strana žalovaná (srov. i § 1 a 3 o. s. ř., resp. čl. 90 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny). Opakem nalézáni spravedlnosti bývá přepjatý formalismus, kdy soud vyloží a použije procesní předpisy – ovšem v rozporu s jejich smyslem a účelem – tak, aby se meritornímu posouzení věci vyhnul.

27. Ústavní soud si je vědom, že výsledek soudního řízení nemusí vždy odpovídat hmotnému právu. Pakliže má občanské soudní řízení sloužit výše uvedeným cílům, musí být civilní soudnictví funkční jako celek, což v první řadě předpokládá, že zákonodárce stanoví procesní pravidla, kterými se musí soudy i účastníci řízení řídit. Pokud tak účastníci v konkrétním případě nečiní, logickým a ústavně konformním důsledkem může být neúspěch ve sporu, a to bez ohledu na hmotné právo [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 21. 11. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1685/11 (N 198/63 SbNU 307)]. Tento přístup slouží k zajištění rychlé a efektivní justice a odpovídá i klasické právní zásadě *vigilantibus iura scripta sunt* (nechť si každý střeží svá práva).

28. V souladu [viz k tomu i usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 1. 1999, sp. zn. III. ÚS 370/98 (U 7/13 SbNU 405)] s právě zmíněnou zásadou je také institut rozsudku pro zmeškání, který za zákonem stanovených podmínek vytváří fikci nespornosti skutkových tvrzení žalobce. Jak k tomu uvedl Ústavní soud v náleží ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04 (N 53/36 SbNU 563): „Zavedení institutu rozsudku pro zmeškání sledovalo nepochybně zefektivnění, a tím i zrychlení soudního řízení v případech, kdy je žalovaný nečinný a zaviněně svým postupem – svou nečinností (neúčastí na nařízeném soudním jednání) – délku soudního řízení prodlužuje. Současná procesní občanskoprávní úprava tedy usiluje o to, donutit účastníky řízení aktivně jednat a postupovat v duchu zásady ‚nechť si každý střeží svá práva‘.“

29. Podrobně se pak k institutu rozsudku pro zmeškání a jeho vztahu k účelu a smyslu civilního řízení Ústavní soud vyjádřil v náleží ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08 (N 118/61

SbNU 717): „[Účelem civilního řízení soudního je poskytování ochrany porušeným nebo ohroženým subjektivním soukromým právům. Účel civilního procesu přitom nelze podceňovat nejen proto, že se opírá o uvedený ústavní základ, ale zejména z toho důvodu, že se v něm zrcadlí vůbec smysl existence civilního práva procesního a jeho vzájemný vztah s hmotným právem. Soukromé právo svým adresátům umožňuje, aby se především na základě vlastních právních úkonů, popř. jiných právních skutečností, stali účastníky soukromoprávních vztahů, v rámci nichž budou nositeli subjektivních soukromých práv a povinností. Stanovením subjektivních hmotných práv a povinností však úloha právního řádu nekončí. Nezbytným předpokladem řádného fungování společnosti je bezpochyby rovněž zajištění možnosti právní ochrany pro případ, že subjektivní soukromá práva budou porušena nebo ohrožena, nebo že nositelé subjektivních povinností je nebudou dobrovolně plnit. Po zásadním omezení svépomoci pouze na nevyhnutelně nutnou míru tuto ochranu poskytuje právě civilní právo procesní. Nastíněný vztah hmotného a procesního práva lze tedy slovy prof. Macura (J. Macur: *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a práva hmotného*, Masarykova univerzita, Brno 1993, str. 27.) shrnout tak, že ‚existence procesního práva je odůvodněna poskytováním ochrany materiálním subjektivním právům a oprávněným zájmům a existence hmotného práva v jeho celku není zase možná bez mocenského donucujícího působení práva procesního‘.

O ochraně lze v pravém slova smyslu hovořit pouze tehdy, pokud civilní proces umožňuje prosadit skutečně existující, a nikoliv fiktivní subjektivní soukromá práva a povinnosti. V rozsahu, v jakém se civilní právo procesní od tohoto cíle vzdaluje, je popřána nejen ochranná funkce civilního práva procesního, ale též smysl soukromoprávní regulace; v konečném důsledku je potom významně narušena právní jistota. Jinak řečeno, civilní právo procesní je účinné jenom v té míře, v níž je způsobilé poskytnout ochranu skutečným subjektivním hmotným právům. Tím přirozeně nemá být řečeno, že v konkrétních případech nemohou existovat rozsudky, které se rozcházejí se skutečnými hmotněprávními poměry, jako tomu může být u rozsudků založených na pravidlech o důkazním břemenu. Konceptně by však právní úprava měla směřovat k tomu, aby ochrannou funkci civilního procesu – coby poskytování ochrany skutečným subjektivním hmotným právům – respektovala. To je úkolem nejen zákonodárce, ale také aplikační praxe, která se v současné době musí vypořádat s mnohdy značně neuspokojivým zněním občanského soudního řádu, popř. dalších procesních předpisů. Jednotlivé instituty občanského soudního řádu a jiných procesních předpisů je proto nutno upravit, a úpravu interpretovat a aplikovat tak, aby – při zachování ostatních základních principů a východisek civilního procesu – odpovídaly ochranné funkci civilního práva procesního.

Uvedený požadavek je obecný, a lze jej proto vztáhnout i na všechny instituty sloužící k urychlování civilního řízení soudního, a to včetně rozsudků, jež reagují na zmeškání účastníka.“

30. V návaznosti na to Ústavní soud v citovaném náleží uvedl, že rozsudek pro zmeškání by měl soud volit zejména v případech, v nichž nezáměr na straně žalovaného je zřejmý a kdy je žalovaný skutečně nečinný a odmítá se aktivně podílet na soudním procesu, či úmyslně soudní řízení protahuje.

31. Z judikatury Ústavního soudu tedy plyne, že rozsudek pro zmeškání je institutem sice ústavně konformním, jeho vy-

užitím však zároveň dochází k omezení práv žalované strany a k částečnému narušení vazby procesního práva na právo hmotné. Soudy by proto měly k vydávání těchto rozsudků přistupovat obezřetně a v případě pochybností je nevydávat [viz i náleží Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2010, sp. zn. IV. ÚS 377/10 (N 108/57 SbNU 389)].

32. Ve světle těchto úvah nezbyvá než považovat postup odvolacího soudu, který se při volbě mezi meritorním projednáním sporu a pouhým přezkoumáním naplnění podmínek vydání rozsudku pro zmeškání (za situace, což je zásadní, kdy bylo prvostupňové rozhodnutí možné interpretovat oběma způsoby) přiklonil k úplnému přezkumu, za ústavně konformní. Odvolací soud tímto postupem poskytl ochranu právům žalovaných i stěžovatelky a umožnil spravedlivé vyřešení vzniklého sporu, čímž naplnil samotný účel vedeného soudního řízení. V konečném důsledku tak odvolací soud učinil to, čeho se stěžovatelka podáním žaloby domáhala, tedy rozhodl o právech a povinnostech žalovaných. S konkrétním posouzením věci (zamítnutím žaloby) sice stěžovatelka nesouhlasí, to už však z pohledu Ústavního soudu není bez dalšího relevantní, neboť právo na spravedlivý proces nezaručuje účastníkovi řízení rozhodnutí odpovídající jeho názoru [viz např. náleží Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 2804/10 (N 81/61 SbNU 269)].

33. Řešení zvolené odvolacím soudem tedy hájí práva účastníků více, než by tomu bylo v případě posouzení prvostupňového rozhodnutí jako rozsudku pro zmeškání. Odvolací soud by tím dal přednost nemeritornímu přezkumu za situace, kdy (nesprávně) zjištěný skutkový stav s určitou mírou pravděpo-

dobnosti ovlivnil konečné rozhodnutí nalézacího soudu. V případě meritorního rozhodování přitom zákon až na výjimky poskytuje neúspěšné straně možnost podat odvolání na základě podstatně širších odvolacích důvodů (včetně nesprávně zjištěného skutkového stavu), které by jí však byly v tomto případě odepřeny.

34. Z uvedených důvodů Ústavní soud považuje postup odvolacího soudu, který rozhodnutí prvního stupně přezkoumal meritorně, za ústavně konformní.

35. Ústavní soud zdůrazňuje, že závěry v tomto nálezu učiněné se vztahují ke specifickým okolnostem projednávané věci. V žádném případě je nelze vykládat tím způsobem, že by snad měly soudy povzbuzovat k ignorování procesních pravidel stanovených v občanském soudním řádu a v jiných předpisech procesní povahy.

36. K dalším stěžovatelským námitkám postačí jen stručně uvést, že provádění a hodnocení důkazů a zjišťování skutkového stavu je zásadně věcí obecných soudů, přičemž v tomto směru Ústavní soud v napadeném rozhodnutí porušení stěžovatelských ústavně zaručených práv neshledal.

IV. Závěr

37. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud ústavní stížnost podle ust. § 82 odst. 1 zák. o Ústavním soudu zamítl, neboť napadeným rozhodnutím nedošlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky.

♣ Právní věta redakce.

Subrogační regres mezi pojistiteli odpovědnosti za škodu způsobenou při dopravní nehodě s přeshraničním prvkem

Smyslem definice „poškozeného“ dle § 2 písm. f) zákona č. 168/1999 Sb. je založit tzv. osobní rozsah pojištění, kdy se pojištění odvíjí od označení vozidla v pojistné smlouvě a pokrývá odpovědnost každé osoby za škodu způsobenou jeho provozem, a to nejen jde-li o provozovatele vozidla, nýbrž i osobu odlišnou, která vozidlo provozovatele v době dopravní nehody řídila a za škodu odpovídá. Zuzující výklad této definice vylučující nárok pojistitele, který jako první či jako jediný v plném rozsahu poskytl pojistné plnění, požadovat vypořádání od ostatních pojistitelů, neodpovídá smyslu úpravy tohoto typu pojištění.

Výplatou pojistného plnění přechází na pojistitele podle míry účasti jednotlivých osob na dopravní nehodě právo poškozeného na vypořádání.

Pojistitel jedné z osob, která společně s dalšími osobami odpovídá za škodu způsobenou při dopravní nehodě motorových vozidel, poskytl-li poškozenému pojistné plnění za způsobenou

škodu v plném rozsahu, resp. v rozsahu vyšším, než odpovídá míře účasti jím pojištěné osoby, má právo na vypořádání podle míry účasti jednotlivých osob na dopravní nehodě, a to přímo proti pojistitelům ostatních účastníků nehody.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2015, sp. zn. 23 Cdo 4210/2013

Z odůvodnění:

K Nejvyššímu soudu bylo v dané věci podáno žalobkyní dovolání. Dovolatelka brojila proti rozhodnutí odvolacího soudu, který svým rozhodnutím potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, jímž byla žaloba zamítnuta. Odvolací soud neshledal pasivní legitimaci žalované.

V předmětné věci se jednalo o dopravní nehodu, která se stala na území České republiky v roce 2006 a při níž došlo ke střetu dvou vozidel. Jedním z řidičů a účastníků nehody byl občan Spolkové republiky Německo, se kterým v okamžiku střetu byla spolujezdkyně. Pojistitelem odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, které řídil a jehož byl i provozovatelem, byla žalobkyně. Žalobkyně je pojišťovnou se sídlem v Německu. Provozovatel druhého vozidla, který byl českým subjektem, měl v době dopravní nehody sjednáno pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla u žalované. Žalovaná je pojišťovnou se sídlem v České republice. Při dopravní nehodě

dě došlo k újmě na zdraví spolujezdkyně. Spolujezdkyně uplatnila prostřednictvím své zdravotní pojišťovny nárok na náhradu nákladů vynaložených na léčení u žalobkyně jakožto pojistitele odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, ve kterém byla jako spolujezdec. Žalobkyně uplatněné náklady spolujezdkyni uhradila. Žalobkyně následně podala žalobu proti žalované (pojistiteli českého provozovatele) a domáhala se zaplacení částky, kterou uspokojila nárok poškozené spolujezdkyně (pozn. autorky: žalobkyně vycházela z toho, že za dopravní nehodu odpovídá český účastník nehody, minimálně alespoň zčásti) z titulu práva na vzájemné vypořádání škůdců.

Odvolací soud se na rozdíl od soudu prvního stupně nezábýval hmotnou stránkou věci, nýbrž dospěl k názoru, že žalovaná není ve věci pasivně legitimována. Z tohoto důvodu potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby. Odvolací soud svůj závěr odůvodnil tím, že směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2000/26/ES, o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občansko-právní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnic Rady 73/239/EHS a 88/3357/EHS, vyžadovala, aby členské státy ve svém právním řádu upravily možnost přímého nároku poškozeného z dopravní nehody vůči pojistiteli škůdce. Dále uvedl, že tento přímý nárok poškozeného je založen ust. § 9 odst. 1 zák. č. 168/1999 Sb. Odvolací soud považoval pro své rozhodnutí za zásadní, zda je možné žalobkyni považovat za poškozeného ve smyslu ust. § 9 odst. 1, resp. § 2 odst. 1 písm. g) zák. č. 168/1999 Sb., přičemž zdůraznil, že tato ustanovení je nutno vykládat v souladu s účelem příslušných směrnic EU. Odvolací soud konstatoval, že žalobkyně je aktivně legitimována. V této souvislosti dále uvedl, že německému řidiči vzniklo podle ust. § 439 ve spojení s § 511 odst. 3 zák. č. 40/1964 Sb. právo na vypořádání částky, vyplacené jako náhrada škody na zdraví spolujezdkyni, vůči ostatním škůdcům. Toto právo přešlo na žalobkyni poté, co žalobkyně tento nárok spolujezdkyně jako pojistitel odpovědnosti za škodu uhradila. Odvolací soud se dále zabýval otázkou, zda žalobkyně mohla svůj nárok žalobou uplatnit proti dalšímu škůdci nebo zda byla oprávněna žalovat přímo pojistitele „spoluškůdce“. Odvolací soud vycházel z již zmíněného ust. § 9 zák. č. 168/1999 Sb., které zakládá poškozenému přímý nárok na plnění. K tomu uvedl, že žalobkyně neuplatňuje nárok na náhradu škody, nýbrž nárok na vypořádání mezi solidárně zavázanými škůdci dle ust. § 439 obč. zák. č. 40/1964 Sb. proti pojistiteli, pro což není v zák. č. 168/1999 Sb. opora, a uzavřel, že v posuzované věci nelze dovést pasivní legitimaci pojistitele škůdce, a tím i žalované v tomto sporu.

Žalobkyně se s tímto právním názorem odvolacího soudu neztotožnila a ve svém dovolání kromě dalšího vyjádřila, že v daném případě je žalovaná pasivně legitimována, neboť za „poškozeného“ ve smyslu zák. č. 168/1999 Sb. lze považovat i žalobkyni, a že pojistitel jedné z osob, která společně s dalšími osobami odpovídá za škodu způsobenou při dopravní nehodě motorových vozidel, má právo na vypořádání přímo proti pojistitelům ostatních účastníků nehody.

Dovolací soud se při posuzování věci nejdříve zabýval otázkou, které právo je pro posouzení nároku pojistitele jednoho ze solidárně zavázaných škůdců proti pojistiteli dalšího z takto solidárně zavázaných škůdců rozhodné. Dovolací soud

stejně jako soud prvního i druhého stupně uzavřel, že rozhodným právem je právo české. To odůvodnil tím, že na věc nejsou aplikovatelné unijní [nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy – tzv. nařízení Řím II, protože k dopravní nehodě došlo před účinností nařízení], ani mezinárodněprávní předpisy (nepatří do působnosti Úmluvy o právu použitelném pro dopravní nehody vyhl. pod č. 130/1976 Sb. m. s.) a je nutné postupovat dle vnitrostátního práva, konkrétně pak dle § 15 zák. o mezinárodním právu soukromém. Dovolací soud odkázal na předchozí judikaturu a konstatoval, že tzv. postihové právo nelze ztotožňovat s nárokem na náhradu škody. Protože však zák. o mezinárodním právu soukromém neobsahuje kolizní normy týkající se regresního vztahu, je nutné *per analogiam* aplikovat § 15 tohoto zákona upravující určení právního řadu pro nároky na náhradu škody *ex delicto*. Hraničním určovatelem je proto v daném případě místo, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody.

Dovolací soud při posuzování dané otázky vycházel z těchto norem českého právního řádu:

– § 2 písm. f) zák. č. 168/1999 Sb. (podle kterého se pro účely tohoto zákona pojištěným rozumí ten, na jehož povinnost nahradit újmu se pojištění odpovědnosti vztahuje),

– § 6 odst. 1 zák. č. 168/1999 Sb. (podle kterého se pojištění odpovědnosti vztahuje na každou osobu, která odpovídá za škodu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě),

– § 6 odst. 2 zák. č. 168/1999 Sb. [podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému a) způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením, b) způsobenou škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat, c) ušlý zisk, d) účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c); v souvislosti se škodou podle písmene b) nebo c) však jen v případě marného uplynutí podle § 9 odst. 3 nebo oprávněného odmítnutí anebo neoprávněného krácení pojistného plnění pojistitelem, pokud poškozený svůj nárok uplatnil a prokázal a pokud ke škodné události, ze které tato újma vznikla a kterou je pojištěný povinen nahradit, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení],

– § 9 odst. 1 zák. č. 168/1999 Sb. (podle kterého má poškozený právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele nebo u Kanceláře, jedná-li se o nárok na plnění z garančního fondu podle § 24),

– § 33 odst. 1 zák. č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě (podle kterého, vzniklo-li v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, proti jinému právo na náhradu škody nebo jiné obdobné právo, přechází výplatou plnění z pojištění toto právo na pojistitele, a to až do výše částek, které pojistitel ze soukromého pojištění oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, vyplatil).

Z výše uvedených ust. § 2 písm. f), § 6 odst. 1, 2 a § 9 odst. 1 zák. č. 168/1999 Sb. ve spojení s ust. § 33 odst. 1 zák. o po-

jistné smlouvě dovolací soud dovodil závěr, že pojistitel jedné z osob, která společně s dalšími osobami odpovídá za škodu způsobenou při dopravní nehodě motorových vozidel, poskytl-li poškozenému pojistné plnění za způsobenou škodu v plném rozsahu, resp. v rozsahu vyšším, než odpovídá míře účasti jím pojištěné osoby, má výplatou takového plnění právo na vypořádání podle míry účasti jednotlivých osob na dopravní nehodě, a to přímo proti pojistitelům ostatních účastníků. Provozovatelé přitom poškozenému odpovídají společně a nerozdílně podle § 438 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. s tím, že nahradí-li jeden z nich škodu v plném rozsahu, může od ostatních spoluškůdců požadovat náhradu ve výši odpovídající jejich účasti na vzniku škody ve smyslu vypořádání podle § 439 obč. zák. č. 40/1964 Sb. I v takovém případě má poškozený přímý nárok na pojistné plnění v plném rozsahu vůči pojistiteli kteréhokoliv ze škůdců. Přestože se nejedná o náhradu škody, je kterýkoliv pojistitel povinen poskytnout pojistné plnění v plném rozsahu bez ohledu na míru účasti osoby u něj pojištěné. Tomu pak odpovídá i právo takového pojistitele na vypořádání s ostatními spoluškůdci, resp. pojistiteli jejich odpovědnosti. Splní-li některý ze škůdců celý dluh (nebo více, než na něj připadalo), má právo následného postihu vůči ostatním.

Dovolací soud dále zdůraznil, že smyslem pojištění odpovědnosti za škodu, která byla způsobena při provozu silničních motorových vozidel, upraveného zák. č. 168/1999 Sb., je právo osoby odpovědné za škodu, aby pojistitel za ni poskytl poškozenému pojistné plnění odpovídající rozsahu jeho povinnosti hradit škodu. Oproti předchozí právní úpravě obsažené ve vhl. č. 492/1991 Sb. (účinné do 31. 12. 1999), která zakládala poškozenému přímý nárok proti pojistiteli jen za výjimečných okolností, zák. č. 168/1999 Sb. možností poškozeného v tomto směru rozšířil a možnost uplatnit přímý nárok stanovil jako vedoucí princip. Tento přímý nárok je originárním právem poškozeného na pojistné plnění založené zvláštním právním předpisem ve smyslu ust. § 43 odst. 3 zák. o pojistné smlouvě.

Dále dovolací soud uvedl, že smyslem definice poškozeného v § 2 písm. f) zák. č. 168/1999 Sb. je založit tzv. osobní roz-

sah pojištění, kdy se pojištění odvíjí od označení vozidla v pojistné smlouvě a pokrývá odpovědnost každé osoby za škodu způsobenou jeho provozem, a to nejen jde-li o provozovatele vozidla, nýbrž i osobu odlišnou, která vozidlo provozovatele v době dopravní nehody řídila a za škodu odpovídá. Zužující výklad vylučující nárok pojistitele, který jako první či jako jediný v plném rozsahu poskytl pojistné plnění, požadovat vypořádání od ostatních pojistitelů, neodpovídá smyslu úpravy tohoto typu pojištění a vedl by ke komplikaci následných vztahů. Restriktivní výklad pojmu poškozený i striktní podřazení nároku plnění pojistitele pouze pod pojem vzájemný vypořádací nárok podle § 439 obč. zák. č. 40/1964 Sb. by musel vést k závěru, že sám pojištěný, pokud se s pojistitelem spoluškůdce podle míry své účasti vypořádal, neplnil na náhradu škody poškozenému a není oprávněn požadovat, aby takový nárok za něj pojistitel jeho odpovědnosti uhradil. Tento důsledek by byl proti smyslu zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel.

Dovolací soud uzavřel, že odvolací soud věc nesprávně právně posoudil i v tom ohledu, pokud svůj závěr o nedůvodnosti žalobního nároku opřel o výklad tzv. čtvrté směrnice o pojištění motorových vozidel Evropského parlamentu a Rady č. 2000/26/ES. Tato směrnice ve své preambuli uvádí, že jejím cílem je zlepšení právního postavení poškozených v důsledku dopravních nehod motorových vozidel, které se staly mimo členský stát bydliště nebo sídla těchto osob. Z tohoto důvodu by měla osoba, která utrpěla škodu na zdraví nebo věci, mít možnost uplatnit svůj nárok přímo proti pojišťovně nebo proti škodnímu zástupci v členském státě svého sídla nebo bydliště. Dovolací soud pak závěrem dodal, že v dané věci přitom posouzení, zda má pojistitel postavení tzv. „poškozeného“, není určující. Podstatná je oproti tomu skutečnost, že výplatou takového plnění přešlo na pojistitele podle míry účasti jednotlivých osob na dopravní nehodě právo poškozené na vypořádání.

✦ Zaslala a právní větou opatřila JUDr. EVA ROPKOVÁ, LL.M., advokátka a zapsaná mediátorka z Chocně.

Neplatnost pracovní smlouvy pro omyl zaměstnavatele

Pracovní smlouva uzavřená mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem není neplatná pro omyl zaměstnavatele, nesdělil-li mu zaměstnanec pravdivou informaci o svém odsouzení za trestný čin, jestliže se na něj podle zákona hledí, jako by nebyl odsouzen.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2005/2014

Odůvodnění:

Dopisem ze dne 1. 9. 2011 žalovaný sdělil žalobci, který byl u něj zaměstnán jako „manažer jazzového klubu X.“, že s ním okamžitě zrušuje pracovní poměr podle ust. § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce. Důvod k tomuto opatření spat-

roval v tom, že žalobce porušil povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem tím, že:

– při „přijímacím řízení“ a po celou dobu výkonu práce „nesdělil a zatajil zaměstnavateli důležité informace, včetně osobních, které jsou svou povahou, s ohledem na pracovní pozici, kterou zastává, zásadními jak při výběru, tak při samotném výkonu práce na pozici vedoucího pracovníka“;

– „jakožto vedoucí pracovník v přímé podřízenosti předsedy představenstva neupozornil zaměstnavatele na skutečnost, která mohla a stále může způsobit zaměstnavateli vážnou újmu, tedy na měření hluku, které proběhlo dne 2. 8. 2011“, a navíc „nezjednal okamžitou nápravu této skutečnosti“;

– řádně nestřežil majetek, důvěrné informace a obchodní tajemství zaměstnavatele před jejich ztrátou a zneužitím, neboť „usnul ve voze městské hromadné dopravy a díky tomu mu byl odcizen přenosný počítač, který používal k výkonu práce pro zaměstnavatele a který obsahoval důvěrná data, dokumenty a údaje zaměstnavatele“;

– přes „soustavné a jasné výzvy“ ze strany zaměstnavatele „nezabezpečil opatření k ochraně majetku zaměstnavatele a znemožnil kontrolu nad tržbami a majetkem zaměstnavatele“, neboť „do dnešního dne navzdory pokynům zaměstnavatele tyto neuposlechl a nezprovoznil pokladny na baru v jazzovém klubu X.“.

Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 1 dne 31. 10. 2011 domáhal jednak určení, že uvedené okamžité zrušení pracovního poměru je neplatné, jednak zaplacení částek 17 255 Kč a 187 829 Kč s úroky z prodlení ve výši, z částek a za dobu, jež rozvedl. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že skutečnosti uvedené v okamžitém zrušení pracovního poměru jsou „dílem hrubě účelově zkrácené, dílem zcela nepravdivé“; i kdyby však důvody uvedené žalovaným byly pravdivé, jednalo by se „nanejvýš o dílčí výtky k činnosti zaměstnance, které naprosto nenaplní znaky a intenzitu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem“. Vymezení prvního z důvodů okamžitého zrušení pracovního poměru je navíc zcela neurčitě, neboť žalovaný nespecifikoval povinnost, která měla být porušena, ani informaci, která měla být „zatajena“. Protože žalovaný žalobci ani přes výzvu nepřiděloval práci podle pracovní smlouvy až do okamžitého zrušení pracovního poměru žalobcem dne 5. 10. 2011, požaduje žalobce po žalovaném náhradu mzdy při překážce v práci na straně zaměstnavatele podle ust. § 208 zák. práce za období od 12. 9. 2011 do 4. 10. 2011 ve výši 17 255 Kč. Žalobce dále požaduje zaplacení doplatku mzdy ve výši 187 829 Kč za dobu od 7. 4. 2011 do 31. 7. 2011, kdy mu žalovaný nevyplácel „měsíční provizi ve fixní výši 10 % z obrátu jazzového klubu X.“, která mu byla přiznána mzdovým výměrem žalovaného ze dne 6. 4. 2011.

Žalovaný zejména namítal, že mezi účastníky vůbec nedošlo k platnému uzavření pracovního poměru, neboť žalobce v rámci výběrového řízení na manažerskou pozici v klubu X. nepravdivě a „záměrně neúplným způsobem“ vyplnil žalovaným předložený dotazník, v němž uvedl, že nemá zápis v trestním rejstříku, záměrně uvedl „neúplný výčet“ svých pracovních poměrů a nezapsal, že svým protiprávním jednáním u předchozího zaměstnavatele, za které byl pravomocně odsouzen, způsobil tomuto zaměstnavateli majetkovou škodu. Pracovní poměr byl proto žalovaným uzavřen omylem ve smyslu ust. § 49a občanského zákoníku [1964], který byl vyvolán žalobcem v průběhu přijímacího řízení. Kdyby žalovaný věděl o odsouzení žalobce za majetkovou trestnou činnost související s výkonem jeho zaměstnání a o výši vzniklé škody, nikdy by pracovní smlouvu se žalobcem neuzavřel. Nedospěje-li soud k závěru, že pracovní poměr je třeba považovat za neplatný, považuje žalovaný okamžité zrušení pracovního poměru za platné. Žalobcem uplatněné nároky na náhradu mzdy a „měsíční provizi“ žalovaný pokládá za „nevymahatelné“.

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 8. 1. 2013, č. j. 38 C 94/2011-184, doplněným rozsudkem ze dne 18. 7. 2013, č. j. 38 C 94/2011-240, určil, že „okamžité zrušení pracovního poměru dané žalobci žalovaným dne 1. 9. 2011 je neplatné“, a rozhodl, že „o zbývajících částech nároku a o nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku“.

V první řadě se zaměřil na posouzení otázky, zda mezi žalobcem a žalovaným došlo k platnému uzavření pracovního

poměru. Vycházel ze zjištění, že mezi účastníky byla dne 6. 4. 2011 uzavřena pracovní smlouva, v níž si sjednali, že žalobce bude od 7. 4. 2011 pracovat u žalovaného jako obchodní manažer jazzového klubu X., a smlouva o některých podmínkách výkonu práce (manažerská smlouva). Podpisu těchto smluv předcházelo výběrové řízení, v němž žalobce v „dotazníku pro uchazeče o zaměstnání“ uvedl, že nemá zápis v rejstříku trestů, a k otázce týkající se předchozích pracovních poměrů uvedl celkem 5 zaměstnavatelů. Při pohovoru žalobce opakovaně sděloval, že nebyl trestně stíhán, že nemá záznam v rejstříku trestů a že je bezúhonný. Koncem srpna 2011 se žalovaný dozvěděl, že proti žalobci jako povinnému je vedena exekuce pro náhradu škody, kterou měl svou trestnou činností způsobit svému bývalému zaměstnavateli, společnosti A., s. r. o., již žalobce v dotazníku jako svého bývalého zaměstnavatele vůbec neuvedl.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že po žalobci s ohledem na účel institutu osvědčení se při podmíněném odsouzení a na obdobný účinek vykonání trestu obecně prospěšných prací nebylo možné spravedlivě žádat, aby žalovanému, který se ani nehodlal o žalobcově bezúhonnosti přesvědčit výpisem z rejstříku trestů, sděloval skutečnosti týkající se jeho dřívějších odsouzení, že jeho odpovědi na pokládané otázky nelze hodnotit jako nepravdivé, a že proto pracovní poměr mezi účastníky byl platně sjednán pracovní smlouvou ze dne 6. 4. 2011, která obsahuje všechny podstatné náležitosti. Vymezení prvního ze skutků uvedených v okamžitém zrušení pracovního poměru jednak shledal zcela neurčitým, neboť není zřejmé, zatajením jakých důležitých informací žalovaný žalobci vytká, a jednak dovodil, že případné zatajení skutečností rozhodných pro uzavření pracovní smlouvy během přijímacího řízení, tedy ještě před vznikem pracovního poměru, nemůže být porušením povinnosti zaměstnance z již vzniklého pracovního poměru.

Ve vztahu k dalším jednáním vytkávaným žalobci v okamžitém zrušení pracovního poměru soud prvního stupně dospěl k závěru, že se jimi žalobce nedopustil porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, neboť bylo prokázáno, že žalobce předem upozornil žalovaného na měření hluku, a naopak nebylo prokázáno, že by osobní notebook žalobce obsahoval v době, kdy mu byl odcizen, „důvěrná data“ o žalovaném, a že by žalobce byl pokyn žalovaného ke zprovoznění elektronického pokladního systému v baru jazzového klubu X. povinen splnit „právě do 1. 9. 2011“. Kromě toho tato další jednání vytkávaná žalobci ani nedosahují intenzity porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvláště hrubým způsobem, vyžadované ust. § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce.

K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 12. 2013, č. j. 23 Co 251/2013-258, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že „o nákladech tohoto odvolacího řízení soud I. stupně rozhodne v rozsudku konečném“. Neshledal, že by žalobce jednal v rámci výběrového řízení lstivě s úmyslem oklamat žalovaného a že by jej uvedl v omyl ohledně své bezúhonnosti. Zdůraznil, že žalovaný v dalších kolech výběrového řízení nevěnoval pozornost bezúhonnosti žalobce a jeho předchozím zaměstnáním a že rozhodující skutečností vedoucí k uzavření pracovní smlouvy byla „žalobcova schopnost a přesvědčivost při vypracování strategie vedení

jazzového klubu“. Vyslovil názor, že žalovaný by nemohl k minulé trestné činnosti žalobce, na něhož bylo třeba v době konání výběrového řízení hledět, jako by nebyl odsouzen, přihlížet, neboť „povinností každého zaměstnavatele je zajišťovat právo na rovné zacházení a dodržovat zákaz diskriminace ve věcech práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání“. Shledal, že skutečnosti, z nichž žalovaný dovozuje neplatnost pracovního poměru, však „nasvědčují opačnému přístupu“ žalovaného, který žalobcem v dotazníku uvedenou loajálnost zpochybňuje právě v souvislosti s jeho trestnou činností u bývalého zaměstnavatele, a že žalovaný rovněž na další žalobcem uvedené skutečnosti „nazírá z pohledu následně získané informace o trestní minulosti žalobce“, aniž by sám v době výběrového řízení věnoval uvedeným skutečnostem patřičnou pozornost.

Kromě závěru o platném vzniku pracovního poměru mezi účastníky se odvolací soud ztotožnil také se závěrem soudu prvního stupně o neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru, neboť první ze skutků uvedených v okamžitém zrušení je pro nedostatek náležitého skutkového vymezení neurčitý a zbývajících skutků se žalobce nedopustil. Odvolací soud neshledal, že by řízení bylo zatíženo procesními vadami, které namítal žalovaný a jež by měly vést ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně, neboť skutečnost, že soud prvního stupně rozhodl částečným rozsudkem, nemohla být pro účastníky překvapivá, protože při jednání dne 8. 1. 2013 byli ze strany soudu s jeho záměrem seznámeni a měli možnost se k účelnosti takového postupu vyjádřit, a z protokolů o jednání vyplývá, že soud prvního stupně při jednání dne 13. 11. 2012 postupoval podle ust. § 119 odst. 3 o. s. ř. a že během jednání dne 8. 1. 2013 bylo zástupkyni žalobce doručeno vyjádření žalovaného ze dne 7. 1. 2013. K nedostatku poučení, který tvrdil žalovaný podle ust. § 119a odst. 1 o. s. ř., odvolací soud uvedl, že řízení bylo ke skončení prvního jednání konaného dne 4. 9. 2012 koncentrováno podle ust. § 118b odst. 1 o. s. ř., že účastníci byli o této skutečnosti poučeni a že poučení podle ust. § 119a odst. 1 o. s. ř. přichází ve sporném řízení v úvahu jedině za předpokladu, že řízení nebylo vůbec koncentrováno. Shledal, že procesní pochybení soudu prvního stupně spočívající v tom, že před vyhlášením částečného rozsudku nedal účastníkům možnost, aby shrnuli své návrhy a vyjádřili se k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci, a že nerozhodl o návrhu na provedení dalších důkazů, nemají vliv na věcnou správnost rozsudku soudu prvního stupně a sama o sobě nejsou důvodem pro jeho zrušení. Ke vzájemné žalobě žalovaného o určení, že pracovní poměr žalobce u žalovaného podle pracovní smlouvy uzavřené dne 6. 4. 2011 je neplatný, odvolací soud nepřihlížel, neboť žalovaný ji podal (dne 10. 7. 2013) v odvolacím řízení, které bylo zahájeno podáním jeho odvolání dne 8. 2. 2013 a jehož povaha vylučuje uplatnění vzájemných práv proti žalobci (§ 216 odst. 1 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Namítá, že žalobce při uzavírání pracovního poměru uváděl opakovaně nepravdivé údaje ohledně své trestní minulosti, svých předchozích zaměstnání a svých vlastností, a žalovaný tím byl opakovaně uváděn v omyl. Má za to, že jednání žalobce při uzavírání pracovního poměru se hrubým způsobem přiči dobrým mravům ve smyslu ust. § 3 a 39 obč. zák. [1964] a že nepravdivě podané informace budoucím zaměstnancem

zaměstnavateli při uzavírání pracovního poměru, vedoucí k vyvolání omylu na straně zaměstnavatele ohledně vlastností a profesních zkušeností budoucího zaměstnance, způsobují neplatnost uzavřeného pracovního poměru podle ust. § 49a obč. zák. [1964]. Při posuzování, zda se jedná o omyl podstatný (rozhodující), je podle názoru dovolatele třeba „hodnotit každý jednotlivý nepravdivý údaj jednotlivě a všechny nepravdivé údaje v jejich vzájemné souvislosti, přičemž je podstatné, zda byl údaj v souladu se skutečným stavem, nikoli skutečnost, zda měl zaměstnavatel možnost uvedené údaje ověřovat a zda tak učinil“.

Žalovaný dále namítá, že právní názor odvolacího soudu, podle něhož poučení podle ust. § 118b odst. 1 o. s. ř. učiněné u prvního jednání ve věci vylučuje aplikaci ust. § 119a odst. 1 o. s. ř., je v rozporu s konstantní judikaturou dovolacího soudu, přičemž odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002. V tom, že soud prvního stupně účastníky řádně a jednoznačným způsobem nepoučil o vydání částečného rozsudku, při „současné absenci poučení ve smyslu § 119a odst. 1 o. s. ř. a výzvy dle § 119a odst. 2 o. s. ř., kdy nebyl dán účastníkům před jeho vydáním prostor, aby shrnuli své návrhy a vyjádřili se k dokazování a skutkové a právní stránce věci“, dovolatel spatřuje vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Takovou vadu řízení shledává též v tom, že soud prvního stupně nerozhodl o jeho vzájemné žalobě. Žalovaný má za to, že ust. § 216 o. s. ř. v daném případě nelze aplikovat, neboť vzájemným návrhem lze uplatnit nárok do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým se u něho řízení končí, přičemž za takové rozhodnutí nelze považovat částečný rozsudek soudu prvního stupně ani vydaný doplňující rozsudek. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. Čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ust. § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ust. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce a žalovaný uzavřeli dne 6. 4. 2011 písemnou pracovní smlouvu, v níž sjednali, že žalob-

ce bude od 7. 4. 2011 pracovat u žalovaného jako „obchodní manažer jazzového klubu X.“, a smlouvu o některých podmínkách výkonu práce (manažerskou smlouvu). Uzavření těchto smluv předcházelo výběrové řízení, v jehož rámci žalobce vyplnil „dotazník pro uchazeče o zaměstnání“, v němž na otázku „Máte zápis v trestním rejstříku?“ odpověděl „ne“ a v části „Předchozí zaměstnání: Uveďte pracovní poměry, kterými jste prošel (začněte posledním)“ žalobce uvedl celkem 5 zaměstnavatelů. Na otázky, zda má záznam v trestním rejstříku a zda nebyl trestně stíhán, žalobce u osobních pohovorů odpověděl, že ne. Koncem srpna 2011 se žalovaný dozvěděl, že proti žalobci jako povinnému je vedena exekuce pro pohledávku z náhrady škody, kterou měl způsobit svou trestnou činností bývalému zaměstnavateli, společnosti A., s. r. o., kterou žalobce v dotazníku neuvedl jako svého bývalého zaměstnavatele. Z výpisu z evidence rejstříku trestů ze dne 15. 11. 2012 bylo zjištěno, že v obsahu této evidence nejsou žádné informace o odsouzení žalobce. Podle opisu z evidence rejstříku trestů z téhož dne má žalobce v této evidenci záznam o odsouzení pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1 a 2 tr. zákona rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 21 T 1/2006, jímž byl žalobci uložen podmíněný trest odnětí svobody, přičemž žalobce se dne 22. 3. 2010 osvědčil (tímto rozsudkem byla též žalobci uložena povinnost k náhradě škody ve výši 295 391,40 Kč jeho bývalému zaměstnavateli – poškozené společnosti A., s. r. o., u které pracoval jako obchodní zástupce), a záznam o odsouzení pro trestný čin podle § 161 odst. 1 a 2 tr. zákona rozhodnutím Okresního soudu v Klatovech ze dne 3. 1. 2007, sp. zn. 1 T 240/2006, k trestu obecně prospěšných prací v počtu 300 hodin, který byl vykonán dne 22. 5. 2008. Žalovaný v řízení namítl, že pracovní poměr se žalobcem byl z jeho strany uzavřen omylem, který byl vyvolán žalobcem v průběhu přijímacího řízení, neboť kdyby žalovaný věděl o odsouzení žalobce za majetkovou trestnou činnost související s výkonem jeho zaměstnání a o výši vzniklé škody, nikdy by s ním pracovní smlouvu neuzavřel.

V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mj. na vyřešení otázky hmotného práva, zda může být z důvodu omylu zaměstnavatele neplatná pracovní smlouva, při jejímž uzavírání zaměstnanec neinformoval zaměstnavatele o svém odsouzení za trestný čin, jestliže se na něj podle zákona hledí, jako by nebyl odsouzen. Protože tato právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ust. § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ust. § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalovaného není opodstatněné.

Otázku platnosti pracovní smlouvy ze dne 6. 4. 2011 je třeba – vzhledem k době jejího uzavření – i v současné době posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb. a č. 73/2011 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 6. 2011 (dá-

le jen „zák. práce“) a subsidiárně též (srov. nález Ústavního soudu č. 116/2008 Sb.) podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb., č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 227/1997 Sb., č. 91/1998 Sb., č. 165/1998 Sb., č. 159/1999 Sb., č. 363/1999 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 103/2000 Sb., č. 227/2000 Sb., č. 367/2000 Sb., č. 229/2001 Sb., č. 317/2001 Sb., č. 501/2001 Sb., č. 125/2002 Sb., č. 135/2002 Sb., č. 136/2002 Sb., č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 476/2002 Sb., zákonů č. 88/2003 Sb., č. 37/2004 Sb. a č. 47/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 278/2004 Sb., zákonů č. 480/2004 Sb., č. 554/2004 Sb., č. 359/2005 Sb., č. 56/2006 Sb., č. 57/2006 Sb., č. 107/2006 Sb., č. 115/2006 Sb., č. 160/2006 Sb., č. 264/2006 Sb., č. 315/2006 Sb., č. 443/2006 Sb., č. 296/2007 Sb., č. 230/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 384/2008 Sb., č. 215/2009 Sb., č. 227/2009 Sb., č. 285/2009 Sb., č. 155/2010 Sb., a č. 28/2011 Sb., tedy podle občanského zákoníku ve znění účinném do 24. 5. 2011 (dále jen „obč. zák.“).

Podle ust. § 18 zák. práce se právní úkony řídí § 34 až 39, § 40 odst. 3 až 5, § 41, 41a, 42a, 43, 43a, 43b, 43c, 44, 45, 49a, 50a, 50b a 51 obč. zák.; smlouva podle § 51 obč. zák. však nesmí odporovat obsahu nebo účelu zákoníku práce.

Podle ust. § 49a obč. zák. je právní úkon neplatný, jestliže jej jednájící osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečností, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.

V pracovněprávních vztazích jde o omyl ve vůli (tzv. vnitřní omyl) tehdy, měl-li jednájící nesprávnou nebo nedostatečnou představu o obsahu pracovněprávního úkonu (jeho právního důvodu), o jeho předmětu, o druhé straně nebo o jiných skutečnostech, které byly při utváření vůle rozhodující. Za omyl se nepovažuje vnitřní výhrada, ledaže by byla vyjádřena jako součást pracovněprávního úkonu. Omyl v pohnutce nemá právní význam, avšak jen tehdy, nebyla-li pohnutka zahrnuta do pracovněprávního úkonu. Omyl ve vůli (vnitřní omyl) nepůsobuje v pracovněprávních vztazích bez dalšího neplatnost právního úkonu; právní význam má – jak vyplývá z ust. § 49a obč. zák. – jen tehdy, jestliže se týkal skutečností, které byly pro pracovněprávní úkon rozhodující (podstatné) a bez nichž by tedy nedošlo k pracovněprávnímu úkonu v té podobě, v jaké byl učiněn, a (zároveň) jestliže druhý účastník omyl vyvolal nebo mu alespoň byl znám (druhý účastník o omylu věděl, avšak jednájícího na něj neupozornil).

Zaměstnavatel nesmí vyžadovat od zaměstnance informace, které bezprostředně nesouvisejí s výkonem práce a s pracovním poměrem nebo s právními vztahy založenými dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Vyžadovat nesmí ani informace o trestněprávní bezúhonnosti zaměstnance; to neplatí, jestliže je pro to dán věcný důvod spočívající v povaze práce, která má být vykonávána, a je-li tento požadavek přiměřený, nebo v případech, kdy to stanoví zákoník práce nebo zvláštní právní předpis; takové informace nesmí zaměstnavatel získávat ani prostřednictvím třetích osob [srov. § 316 odst. 4 písm. h) zák. práce]. Z uvedeného vyplývá, že zaměstnavatel může od zaměst-

nance vyžadovat informaci o jeho trestněprávní bezúhonnosti – není-li tento požadavek stanoven právním předpisem – jen v případě, že je pro to dán věcný důvod spočívající v povaze práce, kterou má zaměstnanec vykonávat, a za podmínky, že je tento požadavek vzhledem k okolnostem přiměřený.

Zaměstnanec je trestněprávně bezúhonný, jestliže nebyl (nikdy) odsouzen za trestný čin. Za trestněprávně bezúhonného je třeba zaměstnance považovat též v případě, kdy sice byl v minulosti odsouzen za trestný čin, kdy ale zákon stanoví, že se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen. Tak je tomu v případě zahlázení odsouzení [srov. § 70 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zákon“), a s účinností od 1. 1. 2010 srov. § 106 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“)], v případě, že bylo vysloveno, že se zaměstnanec odsouzený k trestu odnětí svobody s jeho podmíněným odkladem osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil (srov. § 60 odst. 3 tr. zákona a s účinností od 1. 1. 2010 § 83 odst. 4 tr. zákoníku), a v případě vykonání některých uložených trestů (srov. např. § 45a odst. 5, § 54 odst. 4 nebo § 57 odst. 4 tr. zákona a s účinností od 1. 1. 2010 § 65 odst. 4, § 69 odst. 4 nebo § 74 odst. 2 tr. zákoníku). Účelem zahlázení odsouzení, popř. vzniku fikce zahlázení ze zákona, je umožnit pachateli, aby při splnění určitých podmínek byly odstraněny nepříznivé důsledky jeho odsouzení, které přetrvávají i po výkonu trestu a které by mu mohly ztěžovat uplatnění v dalším životě, včetně uplatnění v práci. Za tímto účelem se ve výpisu z Rejstříku trestů, který se vydává na písemnou žádost fyzické osoby, již se výpis týká, a kterým tato osoba zpravidla prokazuje svou trestněprávní bezúhonnost, uvádějí jen ta odsouzení, ohledně nichž se podle zákona na pachatele nehledí, jako by nebyl odsouzen (srov. § 11 odst. 1 a § 13 odst. 1 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů).

Z uvedeného vyplývá, že – nemá-li být zmařen účel zahlázení odsouzení, popř. vzniku fikce zahlázení ze zákona – zaměstnanec není povinen informovat zaměstnavatele o svém odsouzení za trestný čin, jestliže se na něj podle zákona hledí, jako by nebyl odsouzen, a že zaměstnavatel ani není oprávněn takovou informaci od zaměstnance vyžadovat. Neinformoval-li proto zaměstnanec pravdivě zaměstnavatele o takovém svém odsouzení, nemohl jej tím uvést v omyl, jenž by za podmínek uvedených v ust. § 49a obč. zák. mohl být důvodem neplatnosti právního úkonu, který zaměstnavatel učinil (a který by neučinil, jestliže by mu uvedená skutečnost byla známa). **Pracovní smlouva uzavřená mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem proto není neplatná pro omyl zaměstnavatele, nesdělil-li mu zaměstnanec pravdivou informaci o svém odsouzení za trestný čin, jestliže se na něj podle zákona hledí, jako by nebyl odsouzen.**

V projednávané věci žalobce při sjednávání pracovní smlouvy žalovanému nesdělil, že byl v minulosti odsouzen za trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1 a 2 tr. zákona a za trestný čin podplácení podle § 161 odst. 1 a 2 tr. zákona. Vzhledem k tomu, že v době uzavření pracovní smlouvy (6. 4. 2011) se na něj podle zákona hledělo, jako by nebyl odsouzen, neboť ve vztahu k odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody, který mu byl uložen za trestný čin zpronevěry, bylo vysloveno, že se dne 22. 3. 2010 osvědčil, a trest obecně prospěšných prací uložený mu za trestný čin podplácení vykonal dne 22. 5. 2008 (srov.

§ 60 odst. 3 a § 45a odst. 5 tr. zákona), nemohl žalobce – jak vyplývá z výše uvedeného – tím, že žalovaného pravdivě neinformoval o těchto svých odsouzeních (že na otázky žalovaného, zda má „záznam v trestním rejstříku“ a zda byl trestně stíhán, odpověděl negativně), uvést žalovaného při uzavírání pracovní smlouvy v omyl ve smyslu ust. § 49a obč. zák. Závěr soudů, že pracovní smlouva uzavřená mezi účastníky dne 6. 4. 2011 není neplatná pro omyl žalovaného, je proto v souladu se zákonem.

Důvodnými dovolací soud neshledává ani námitky žalovaného týkající se vedení řízení u soudu prvního stupně.

Okolnost, že soud prvního stupně v rozporu s ust. § 119a odst. 1 věty první o. s. ř. nepoučil před skončením jednání přítomné účastníky o tom, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v ust. § 205a o. s. ř., není vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu ust. § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř.; tento nedostatek způsobí jen to, že skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, mohou být v odvolacím řízení uplatněny bez jakéhokoliv omezení [srov. § 205a odst. 1 písm. e) o. s. ř.].

Vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a která by mohla být důvodem ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně, nepředstavuje ani nedostatek spočívající v tom, že soud prvního stupně před vydáním částečného rozsudku o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru v rozporu s ust. § 119a odst. 2 o. s. ř. nevyzval účastníky, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci (neboť za odvolacího řízení byla zjednána náprava tím, že účastníkům byla tato možnost poskytnuta u jednání odvolacího soudu), a že je „řádně a jednoznačným způsobem nepoučil o vydání částečného rozsudku“ (nehledě k tomu, že z protokolu o jednání soudu prvního stupně ze dne 8. 1. 2013 je zřejmé, že účastníci byli poučeni o svém právu vyjádřit se k účelnosti vydání částečného rozsudku). Vadou řízení není ani okolnost, že soud prvního stupně (zatím) nerozhodl o vzájemně žalobě žalovaného o určení, že pracovní poměr žalobce u žalovaného podle pracovní smlouvy uzavřené dne 6. 4. 2011 je neplatný, neboť rozhodnutí o této vzájemně žalobě může být vydáno kdykoliv v průběhu dalšího řízení u soudu prvního stupně, které dosud – vzhledem k tomu, že bylo rozhodnuto jen o části projednávané věci – neskončilo.

Protože rozsudek odvolacího soudu je – jak vyplývá z výše uvedeného – z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ust. § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) nebo v odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalovaného podle ust. § 243b odst. 2 části věty před středníkem o. s. ř. zamítl.

Vzhledem k tomu, že tímto rozhodnutím dovolacího soudu se řízení o věci nekončí, bude rozhodnuto i o náhradě nákladů vzniklých v tomto dovolacím řízení v konečném rozhodnutí soudu prvního stupně, popř. soudu odvolacího (§ 243b, § 151 odst. 1 o. s. ř.).

♣ Právní věta redakce.

Z judikatury ESLP

Článek 3 Úmluvy (zákaz mučení a nelidského zacházení a trestání)

R. H. proti Švédsku
Rozsudek z 10. 9. 2015, č. 4601/14

Deportace mladé somálské ženy do země jejího původu.

V roce 2011 stěžovatelka, která přijela z Mogadišu do Švédska o čtyři roky dříve a pobývala zde nezákonně, požádala o azyl. Během rozhovoru, který se uskutečnil v lednu 2013 na imigračním úřadě, stěžovatelka poprvé prohlásila, že Somálsko opustila se svým přítelem poté, co byla pod nátlakem provdána za staršího muže, zbita a vyhozena s kamionu svého strýce po odhalení jejího vztahu s přítelem. Ten společně se svými rodiči posléze zemřel a stěžovatelka tvrdila, že pokud se do Somálska navrátí, bude se muset vrátit k muži, za kterého byla provdána, a riskuje, že jí její strýcové nakonec zabijí. Neměla žádnou mužskou ochranu, a tak čelila nebezpečí, že bude sexuálně zneužita a stane se sociálním psancem. Migrační úřad její žádost o azyl v červnu 2013 odmítl a nařídil deportaci stěžovatelky do Somálska poté, co došel k závěru, že stěžovatelčina tvrzení nejsou věrohodná. Podotkl zejména, že přebývala ve Švédsku nezákonně po dobu čtyř let, než kontaktovala imigrační úřady, přičemž předtím požádala o azyl už v Itálii a Nizozemsku. Stěžovatelka nadto nejprve tvrdila, že utekla ze Somálska z důvodu války, a teprve posléze svoje tvrzení změnila. Pokusila se o zastavení deportačního řízení s tím, že její strýcové se přidali k teroristické skupině islámského džihádu al-Šabaab, donutili k členství i jejího bratra a zabili její sestru. Imigrační úřad však její žádost odmítl v září 2013.

Před ESLP stěžovatelka namítala porušení ust. čl. 3 Úmluvy, pokud bude deportována do Somálska.

Podle názoru ESLP bylo zřejmé, že pokud bude stěžovatelka ze Švédska deportována, bude vrácena přímo do Mogadišu a nebude projíždět jinými částmi Somálska. ESLP poukázal na věc *K. A. B. proti Švédsku*, ve které judikoval, že obecná situace v Mogadišu v relevantním období, tedy v září 2013, nenaznačovala nebezpečí porušování čl. 3 Úmluvy. I když bylo jasné, že tamní obecná bezpečnostní situace byla vážná a křehká, dostupné zdroje nepotvrdily od té doby její zhoršení. Oproti věci *K. A. B.*, v níž byl stěžovatel dospělý muž, zde šlo o mladou ženu, která žila v zahraničí téměř deset let poté, co ve věku 17 let opustila Somálsko. Různé zprávy potvrzovaly, že situace v Somálsku, včetně Mogadišu, je problematická. Ženy a dívky byly označeny jako zvláštní riziková skupina, která byla cílem sexuálního násilí. Z těchto zdrojů bylo možno vyvodit, že svobodná žena, která se vrátí do Mogadišu bez možnosti mužské ochrany, bude čelit reálnému nebezpečí, že bude nucena žít za podmínek, které zakládají nelidské nebo ponižující jednání ve smyslu čl. 3 Úmluvy. Avšak bez toho, aniž by bylo odhlíženo od složité situace v So-

málsku, ESLP nemohl konstatovat, že v daném případě bude stěžovatelka takovému nebezpečí v Mogadišu skutečně čelit. V jejích tvrzení byly rozporuplné skutečnosti a po svém návratu se stěžovatelka může vrátit do své rodiny, kde bude pod mužskou ochranou. ESLP tak judikoval, že její deportace do Mogadišu nebude v rozporu s čl. 3 Úmluvy.

Článek 10 Úmluvy (právo na respektování svobody projevu)

Rodriguez proti Španělsku
Rozsudek z 12. 1. 2016, č. 48074/10

Priměřenost postihu advokáta za písemné vyjádření, ve kterém nevybíravými výrazy kritizoval soudkyni ve věci, v níž zastupoval svého klienta.

Stěžovatel zastupoval společnost D. v občanskoprávní věci o určení vlastnictví k pozemku proti paní F. Během soudního řízení podal návrh na zrušení rozhodnutí, jímž bylo nařízeno, aby vlastnické právo paní F. k pozemku bylo zapsáno do katastru nemovitostí. V podání stěžovatel mj. tvrdil, že tvrzení, tak, jak byla uvedena dotyčnou soudkyní v jejím rozhodnutí, neodpovídala skutečnosti. Příslušná pasáž obsahovala následující tvrzení:

„Rozhodnutí ... je vypracováno nedůsledně z několika důvodů jako nepřesnost jeho obsahu, ... neexistence odst. 3 čl. 202 hypotečního zákona ... či tvrzení, podle kterého oznámení nositele pozemkového titulu podle zákona byla učiněna, zatímco k nim nikdy nedošlo.

(...)

Soudkyně ... se úmyslně rozhodla přerušit skutečný stav věci tak, aby jako zákonné bylo považováno to, co nebylo než nelegitimním pokusem uzurpovat [společnosti] D. část pozemku, kterou předtím nabyla. Soudkyně se neváhala uchýlit ke lži, když tvrdila, že jí žádost byla předložena včas ... a že oznámení podle hypotečního zákona byla provedena.

... Aniž by se spokojila s nekonečným počtem trestných činů, kterých se během řízení dopustila, soudkyně ... se rozhodla spáchat další.

... rozhodla se [totiž] udělat další krok ve svém neospravedlněném procesním postupu a vydat rozhodnutí, ve kterém beze studu deklarovala existenci [předchozího] řízení s [společností] D.

Na základě lživé zprávy [soudkyně], ve které jsou uvedeny nepravdivé a zlomyslné údaje, generální ředitelství rejstříků a notářů rozhodnutím ze dne 27. 4. 2006 přijalo odvolání [paní F.] a nařídilo, aby byla zapsána v katastru nemovitostí [jako vlastnice] předmětného pozemku.“

Návrh společnosti D. byl zamítnut. Na základě jejího odvolání však soud druhé instance prohlásil, že je rozhodnutí z 27. 4. 2006 neplatné, a nařídil generálnímu ředitelství rejstříků a notářů, aby anulovalo zápis provedený na jeho základě.

Proti stěžovateli bylo mezitím zahájeno trestní řízení pro podezření ze spáchání trestného činu pomluvy. Byl odsouzen k dennímu placení pokuty ve výši 30 eur po dobu devíti měsíců a k jednodennímu trestu odnětí svobody

v případě nezaplacení pokuty. Rozsudek uváděl, že výrazy, které stěžovatel použil, vážně poškodily čest soudkyně, když překročily legitimní právo na obhajobu tím, že se stěžovatel uchýlil k urážce a pomluvě. Prvoinstanční rozsudek byl potvrzen odvolacím soudem. Ústavní stížnost, v níž stěžovatel namítal porušení svého práva na svobodu projevu, byla Ústavním soudem odmítnuta, neboť nevykazovala „zvláštní ústavní důležitost“.

Vzhledem k tomu, že stěžovatel neuspěl na vnitrostátní úrovni, obrátil se na ESLP se stížností na porušení čl. 10 Úmluvy, který zaručuje právo respektování svobody projevu. Namítal, že jeho odsouzení a uložený trest do tohoto práva neúměrně zasáhly.

ESLP neshledal žádný důvod, pro který by stížnost byla zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3a Úmluvy. Konstatoval zároveň, že není nepřijatelná z jiných důvodů, a prohlásil ji tak za přijatelnou.

Pokud jde o meritum věci, ESLP uznal, že stěžovatelovo odsouzení představovalo zásah do jeho práva na respektování svobody projevu. Připomněl, že omezení tohoto práva je v rozporu s čl. 10 Úmluvy, pokud se na něj nevztahuje žádná výjimka uvedená v odst. 2 tohoto ustanovení [viz *Kyprianou proti Kypru* (VS), č. 73797/01, Sborník 2005-XIII]. V daném případě šlo podle jeho názoru o zásah zákonný a sledující legitimní cíl ochrany pověsti a práv dotýčné soudkyně a záruk vážnosti a nestrannosti soudní moci. Jedinou spornou otázkou byla přiměřenost daného zásahu.

ESLP v této souvislosti připomněl, že advokáti mají ústřední postavení ve výkonu spravedlnosti jako prostředníci mezi účastníky řízení a soudy, což vysvětlují platná pravidla chování pro advokáty. Kromě toho činnost soudů, jež jsou garanty spravedlnosti a jejichž role je v právním státě zásadní, potřebuje důvěru veřejnosti. Vzhledem ke klíčové úloze advokátů v této oblasti lze od nich očekávat, že budou přispívat k řádnému fungování justice a posilovat v ní důvěru veřejnosti (viz *Schöpfer proti Švýcarsku*, rozsudek z 20. 5. 2008, Sbirka 1998-III, odst. 29-30 s dalšími odkazy).

Vedle podstaty myšlenek a sdělovaných informací čl. 10 Úmluvy poskytuje ochranu i způsobu, jakým jsou tyto myšlenky a informace vyjadřovány, resp. sdělovány. Pokud mají advokáti právo vyjadřovat se na veřejnosti k fungování justice, jejich kritika nesmí překročit určité hranice. V této souvislosti bylo podle názoru ESLP třeba vzít v úvahu spravedlivou rovnováhu mezi různými zájmy, mezi něž patří právo veřejnosti na informace o otázkách, které se dotýkají fungování soudní moci, soudnictví ovlivňují, požadavky řádného fungování soudnictví a důstojnost právnické profese. Vnitrostátní orgány mají určitou posuzovací pravomoc, aby zhodnotily nezbytnost zásahu v dané věci, avšak posuzovací pravomoc jde ruku v ruce s evropskou kontrolou, jak pokud jde o samotná příslušná právní ustanovení, tak rozhodnutí, která je aplikují. V dané oblasti neexistují žádné zvláštní okolnosti, které by odůvodňovaly, aby vnitrostátní orgány disponovaly širokou posuzovací pravomocí (viz např. *Handyside proti Spojenému království*, rozsudek ze 7. 12. 1976, Série A č. 24).

Podle názoru ESLP chování stěžovatele vykazovalo nedostatek respektu vůči soudkyni a nepřímou i vůči systému soudnictví jako takovému (viz odst. 46 rozsudku). Stěžovatel vyslovil o soudkyni vlastní hodnotící úsudek a připísoval jí trestuhodné chování. V takovém případě bylo naprosto namístě chování advokáta sankcionovat. ESLP však poznamenal, že jakkoli stěžovatelem vyslovené výrazy byly závažné a nezdvořilé, nezazněly v soudní síni, ale byly součástí stěžovatelova písemného podání, a proto to byla pouze soudkyně a účastníci řízení, kteří o nich věděli (viz odst. 47 rozsudku). Stěžovatelova prohlášení se zejména dotýkala způsobu, jakým soudkyně vedla řízení, a přes jejich veškerou agresivitu byla součástí obhajoby stěžovatelova klienta – společnosti D.

Podle názoru ESLP trestní odsouzení stěžovatele spolu se závažností trestu, který mu byl uložen, mohlo negativně ovlivnit jiné advokáty v situacích, kdy mají své klienty hájit (viz *Nikula proti Finsku*, č. 31611/96, Sborník 2002-II; *Morice proti Francii*, č. 29369/10, odst. 127, rozsudek z 23. 4. 2015). Soudy projedávající trestní kauzu stěžovatele tak spravedlivě nevážily poměr mezi výkonem soudní moci a potřebou chránit svobodu projevu stěžovatele. Skutečnost, že stěžovatel musel zaplatit pokutu, ke které byl odsouzen, a jeho svoboda tedy nebyla nijak omezena, na tomto závěru nic neměnila (viz odst. 50 rozsudku). Za těchto okolností ESLP judikoval, že stěžovatelův trest nebyl přiměřený legitimnímu cíli, ke kterému směřoval, a nebyl tak nezbytný v demokratické společnosti. Stěžovatelovo právo na respektování jeho svobody projevu zaručené čl. 10 Úmluvy tak bylo porušeno.

Na základě čl. 41 Úmluvy ESLP přiznal stěžovateli 8 100 eur jako náhradu za jeho materiální škodu, která odpovídala výši pokuty, ke které byl odsouzen a kterou řádně zaplatil. Judikoval též, že s ohledem na skutkové okolnosti daného případu, je konstatování porušení dostatečné k nahrazení křivdy, kterou stěžovatel v důsledku svého odsouzení utrpěl.

✦ JUDr. EVA HUBÁLKOVÁ, vedoucí česko-estonsko-ukrajinského oddělení Kanceláře ESLP



PRAVIDLA SILNIČNÍHO PROVOZU

- velké změny zákona o silničním provozu
- nové dopravní značky
- změny zákona o autoškolách

Sagit více informací na www.sil.sagit.cz

Daniela Kovářová a kol.:

Odměna advokáta. Advokátní tarif a související otázky

Wolters Kluwer, Praha 2016,
280 stran, 650 Kč.

Nakladatelství Wolters Kluwer a nakladatelství Havlíček Brain Team vydaly v letošním roce velmi zajímavý titul „Odměna advokáta“. Kniha je dílem autorského kolektivu, jehož vedoucím je JUDr. Daniela Kovářová a jehož členy jsou JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Mgr. Lucie Diblíková, JUDr. Bohuslav Klein, Mgr. Robert Němec, Hana Tichá, Mgr. Petra Vrábliková, JUDr. Martin Vychopeň a JUDr. Michal Žizlavský, tedy erudovaní a zkušení právníci v dané oblasti.

Publikace se zabývá odměnou advokáta z řady pohledů.

V obecné části se kniha věnuje postavení advokáta a jeho právům a povinnostem ve vztahu k jeho odměně, a to jak s ohledem na právní předpisy, zejména zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, tak i předpisy České advokátní komory, zejména Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky obsažená v usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997, a to i s důsledky pro trestní a kárnou odpovědnost advokáta.

Historický exkurz úpravy odměny advokáta srovnává současnou úpravu odměny advokáta se středověkou i relativně nedávnou dobou v širších a zajímavých souvislostech.

V obecné části nalezneme i ekonomické, finanční a daňové kontexty. Zaujme např. vazba jednotlivých finančních operací na konkrétní právní ustanovení, jež tyto operace regulují.

Odměna advokáta je významná nejen ve vztahu advokát a jeho klient, a proto se ve zvláštní části publikace „Advokát před soudem a jiných pozicích“ nabízí i další pohledy na odměnu advokáta.

V kapitole „Odměna advokáta v soudním řízení“ se nachází mj. velmi podnětné zhodnocení vyhlášky č. 484/2000 Sb., kterou byly stanoveny paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském



soudním řízení, která byla zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12. V této kapitole jsou popsány i další ústavněprávní korekce úpravy náhrady nákladů řízení (za odměnu advokáta), a to zejména ve vazbě na bagatelní spory, na účelnost nákladů na právní zastoupení a s ohledem na některé osoby, které mají z veřejných zdrojů hrazený samostatný právní aparát, a proto nemohou na protistraně požadovat náhradu nákladů řízení.

Publikace se odměnou advokáta zabývá i z pohledu veřejných zakázek, rozhodčího řízení, mediace, insolvence, likvidace a správy majetku.

Komentář k vyhlášce č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, v platném znění (advokátní tarif), představuje zevrubný výklad advokátního tarifu včetně mnoha praktických příkladů, vzorových dokumentů, tabulek, grafů a rozsáhlé judikatury.

Pokud je mi známo, poslední komentář k odměňování advokátů byl vydán před deseti lety jako zvláštní číslo Bulletinu advokacie (v září 2006 – pozn. red.). Nový titul „Odměna advokáta“ a v něm obsažený komentář k advokátnímu tarifu je zásadně propracovanější a reaguje na změny v právní úpravě i judikatuře.

I proto mu lze prominout ojedinělou formulační nepřesnost, např. u komentáře k § 1, kde se uvádí plná moc jako důvod vzniku vztahu mezi advokátem a jeho klientem. Právní důvod vzniku zastoupení však představuje smlouva o zastoupení, nikoli plná moc, ta je pouze

potvrzením zastoupeného o tom, že zastoupení bylo ujednáno a vzniklo. Ani určení advokáta Českou advokátní komorou samo o sobě nezakládá vztah mezi advokátem a klientem a určení advokáta nenahrazuje plnou moc vyžadovanou zvláštními právními předpisy k obhajobě toho, jemuž byl advokát Komorou určen v trestním řízení nebo k jeho zastupování v jiném řízení.

Jsem přesvědčen, že uvedená publikace bude právě pro svou komplexnost v mnoha ohledech prospěšná pro odbornou právnickou veřejnost, pro aplikační praxi a může zaujmout i neprávnickou veřejnost. Publikace navíc na mnoha místech vychází i z osobních zkušeností a postojů JUDr. Kovářové (známé i jiným druhem literatury) a obsahuje řadu doporučení, která z toho vyplývají, takže bude zvlášť přínosná pro advokátní koncipienty a začínající advokáty.

✦ JUDr. ROMAN PREMUS, advokát,
předseda sekce ČAK pro soukromé právo

Druhou recenzi na tuto knihu od advokátky, insolvenční správkyně a zapsané mediátorky Mgr. Leony Hartman, LL.M., najdete na www.bulletin-advokacie.cz.

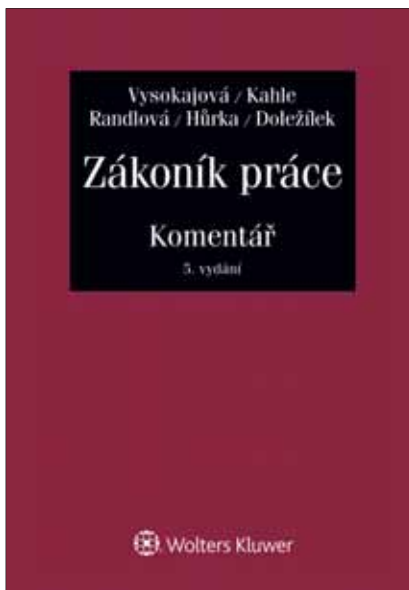
Vysokajová, Kahle, Randlová, Hůrka, Doležilek:

Zákoník práce. Komentář

Wolters Kluwer, Praha 2015,
5. aktualizované vydání,
792 stran, 1 595 Kč.

Knižní komentář k zákonu lze napsat různě. Můžete napsat teoretickou vědeckou studii pro úzký okruh odborníků. Nebo třeba opsat důvodovou zprávu a k ní přidat pár frází. Žel i na takové komentáře můžeme narazit. Recenzovaná kniha není ani jedním z těchto případů.

Její ambice je evidentně jiná. Chce být daleko spíše praktickým průvodcem pro zainteresovanou veřejnost. Tedy pro někoho, kdo se s pracovněprávními vztahy potýká ve své každodenní praxi. Potřebuje se v zákoníku práce orientovat, vysvětlit si někdy na první pohled nejasnou dikci zákona a zasadit si ji do širších



souvislosti. Takovému přístupu publikace vychází plně vstříc.

Jednotlivá ustanovení zákoníku práce jsou provázána výstižným a přiměřeně dlouhým komentářem, doplněným o přehled souvisejících ustanovení nejen zákoníku práce, ale i věcně souvisejících předpisů a judikaturu. Sympatické je, že jsou uvedena i důležitá rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. V některých případech autoři odkazují na další literaturu či na články z odborných periodik, které se věnují konkrétnímu parciálnímu problému. Za velmi cenné považují užití konkrétních příkladů či modelových situací, díky kterým si čtenář může danou problematiku mnohem lépe osvojit. Zastávám názor, že vhodné zvolený příklad dokáže více než dlouhý teoretický popis. Výborně se tento přístup osvědčil např. u výkladu dovolené, kde autoři příklady rozhodně nešetřili. Za obdobně zdařilou kombinaci strukturovaného přehledného výkladu spojeného s konkrétními příklady považují pasáž o pracovní době.

Kniha je napsána velmi přístupným způsobem, a to i ve vztahu k těm částem zákoníku práce, které jsou samy o sobě poměrně složité. Zvláště bych vyzdvihl zevrubně a přehledně popsanou problematiku přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, v praxi často opomíjenou a mnohdy nepochopenou. Kniha, jako je tato, mohou přispět k tomu, že tomu tak již v budoucnu nebude.

Za podstatné považují zmínit, že kniha zapracovává i výklad poslední novely zákoníku práce č. 205/2015 Sb., účinné

od 1. 10. 2015, čili jedná se o publikaci reflektující současný právní stav.

Jestli bych knize něco vytkl, tak je to minimum judikatury Nejvyššího správního soudu ČR. Vzhledem ke sporům vyplývajících z uložených pokut inspekcí práce nebo aktivit správy sociálního zabezpečení se správní soudy musely vyrovnat s řadou ryze pracovněprávních otázek. Za vše jmenujme otázku výkladu pojmu závislá práce, kde je tato absence nejmarkantnější. Ostatně čtenáři by jistě přivítali možnost seznámit se s náhledem správních soudů, protože s případným postihem ze strany správních orgánů může být leckterá firma konfrontována častěji než s civilními spory se svými zaměstnanci. Na druhou stranu však musím ocenit, že autoři na řadě míst odkazují na možné veřejnoprávní důsledky vyplývající z porušení konkrétních pracovněprávních povinností, když uvádějí jak odkazy na zákon o inspekcii práce, tak konkrétní sankce, jež je možné uložit. Ze své praxe vím, že zaměstnavatelé si leckdy tyto souvislosti neuvědomují, což pro ně může mít neblahé důsledky.

Obecně se tedy domnívám, že tato publikace může být cenným zdrojem informací pro řadu personalistů, podnikatelů, advokátů či úředníků zabývajících se pracovněprávními vztahy.

✦ Mgr. ALEŠ KALVODA, vedoucí inspektor
Oblastního inspektorátu práce pro Ústecký
a Liberecký kraj

Pavel Mates, Martin Kopecký:

Řádné opravné prostředky ve správním řízení (podle správního řádu a stavebního zákona)

Leges, Praha 2015, 176 stran,
320 Kč.

V jakékoliv své činnosti není člověk neomylný, a není proto pochybností o tom, že i rozhodnutí správních orgánů mohou vykazovat vady. Je tudíž zcela legitimní, aby osoby, jichž se určité rozhodnutí dotýká, měly možnost se proti vadám rozhodnutí bránit, resp. nechat rozhodnutí přezkoumat jiným orgánem.

Pro úspěšnou nápravu vadného rozhodnutí je však nezbytné, aby (nejen) účastník řízení zvolil správný způsob obrany. Systém opravných prostředků proti rozhodnutím veřejné správy však netvoří toliko odvolání, ale i další opravné prostředky (nárokové i nenárokové, resp. řádné a mimořádné), což může při nesprávné volbě opravného prostředku vést až k jeho neúspěchu. Ostatně samotná správná volba opravného prostředku je pouze prvním krokem k úspěchu a zdaleka neznamená definitivní konec problémů, neboť cesta řízením o opravném prostředku nezřídka připomíná složitý labyrint, kde na účastníky a správní orgány čeká nemalá řada možných překážek, nejasností a komplikací.



Podrobnější orientaci ve složitém systému opravných prostředků nabízí právě recenzovaná monografie „Řádné opravné prostředky ve správním řízení (podle správního řádu a stavebního zákona)“. Přináší ucelený pohled na významnou část správního práva procesního, kterou beze sporu řádné opravné prostředky představují. Práce se zaměřuje zejména na odvolání, přičemž dílčí pozornost je věnována i dalším opravným prostředkům, kterými jsou rozklad, odpor, námitky, případně stížnost. Poslední kapitola je pak věnována přezkumu rozhodnutí a jiných úkonů podle stavebního zákona.

Práce přináší teoretické i praktické poznatky věnující se problematikou pasážím (zejména) správního řádu, kdy autoři představují vlastní návrhy či komentáře při výkladových obtížích. Práce je struk-

turována do 14 kapitol (subtémat). První, teoreticky zaměřená kapitola je věnována obecnému představení jednotlivých opravných systémů ve správním řízení s důrazem na odvolání. Na tuto kapitolu navazuje téma řádných opravných prostředků s uvedením jejich základních charakteristik a znaků. Autoři řadí dvojinstančnost řízení mezi základní zásady správního řízení, jakkoliv není právo na odvolání garantováno Listinou základních práv a svobod. V této souvislosti autoři poukazují na to, že do budoucna lze očekávat zásadní změny, neboť důraz na možnost podat odvolání klade jak rezoluce Výboru ministrů Rady Evropy 77/31, tak i doporučení Výboru ministrů Rady Evropy 2007/7 o dobré správě.

Ve třetí kapitole nazvané „Kdo má právo podat odvolání“ autoři zmiňují, že správní řád vychází z materiálního pojetí účastenství, tedy že určitá osoba je či není účastníkem řízení bez ohledu na to, zda s ní správní orgán jedná či nikoliv. To může v praxi činit potíže, k čemuž autoři předkládají vlastní návrhy řešení možných procesních postupů. V této kapitole se dále zaměřují i na otázky spojené s podáním odvolání v případě, kdy je účastník zastoupen, případně bylo-li v průběhu řízení zastoupení ukončeno. Obsahově pak navazuje kapitola věnující se opomenutým účastníkům a možnostem obrany proti postupu správních orgánů.

U náležitosti odvolání autoři připomínají, že při jeho sepisu a podání je nezbytné naplnit alespoň minimální požadavky, aby bylo vůbec možné hovořit o odvolání. Kapitulu doplňují otázkami blanketních odvolání a souvisejících postupů správních orgánů. Jak naznačuje název kapitoly „Lhůta pro odvolání“, věnuje se tato kapitola uvedené složité problematice, včetně související otázky doručování jak účastníkům řízení, tak správnímu orgánu a důsledkům s tím spojeným. Již v úvodu kapitoly autoři poukazují na fakt, že zmeškání lhůty pro podání odvolání nelze prominout, jakkoliv zde existuje možnost podat žádost o prominutí zmeškání úkonu (navrácení v předešlý stav). Proto je nutné podání odvolání v zákonem stanovené lhůtě věnovat náležitou pozornost.

V kapitole „Účinky odvolání“ autoři upozorňují nejen na obecně platné účinky odvolání (devolutivní a suspenziv-

ni), ale zaměřují se zejména na výjimky z uvedených pravidel, včetně možnosti správních orgánů vyloučit při podání odvolání účinek suspenzivní. S účinkem devolutivním (k jehož naplnění zde nedochází) souvisí autoremedura rozhodnutí, které autoři věnují samostatnou kapitolu a představují možnosti správního orgánu vydávajícího rozhodnutí zhojit svým vlastním rozhodnutím vady původního rozhodnutí.

V kapitole „Koncentrace řízení“, jak již název napovídá, se autoři zabývají soustřeďovací zásadou platnou v rámci odvolacího řízení. Tato zásada by podle autorů měla být aplikována zejména v řízeních o žádostech. Je pak otázkou, nakolik tato zásada odpovídá povinnosti správních orgánů zjistit skutkový stav bez důvodných pochybností. Autoři poukazují i na související judikaturu, která v řadě případů nepojímá zásadu koncentrace příliš rigorózně a umožňuje, resp. vyžaduje z ní výjimky, např. v řízeních o správních deliktech. Již samotné slovní spojení nicotné rozhodnutí je značně problematické a autoři jej v úvodu kapitoly věnující se těmto nejzávažnějším vadám označují za logický nonsens. Autoři navazují vlastními poznámkami vztahujícími se k nakládání s nicotnými rozhodnutími a výslovně se rozcházejí s některými závěry Nejvyššího správního soudu.

Svým rozsahem i zpracováním je pak nejvýznamnější kapitola o postupech správního orgánu při nakládání s odvoláním. Autoři připomínají povinnost správního orgánu zkoumat *ex officio* zákonnost napadeného rozhodnutí, včetně řízení předcházejícího vydání rozhodnutí. Nadto upozorňují, že v odvolacím řízení (až na výjimky) platí princip apelační, a zmiňují i problematiku zákazu *reformace in peius*.

Kapitola o rozkladu poukazuje na specifika tohoto řádného opravného prostředku, zejména na aspekty spojené s vyloučením devolutivního účinku a vydávání rozhodnutí ve věci vedoucím funkcionářem či jiným zákonem povolaným orgánem po projednání věci rozkladovou komisí. Následně předkládají autoři exkurz do dalších přezkumných systémů v režimu správního řádu. Monografii uzavírá kapitola zabývající se specifiky přezkumu rozhodnutí a jiných úkonů (zejména veřejnosprávních smluv) v režimu státního zákona.

Lze shrnout, že recenzovaná monografie představuje velmi cenný zdroj informací a poznatků, vztahující se k problematice řádných opravných prostředků ve správním řízení. Jedná se o první komplexní zpracování této problematiky za využití zejména české odborné literatury a judikatury správních soudů, kdy autoři její závěry nejen přejímají, ale začasť také doplňují o vlastní kritické komentáře. Monografie je cenná i pro velkou řadu praktických postupů, jež nabízí, neboť autoři při identifikaci problematických oblastí zásadně přicházejí s konstruktivním návrhem řešení. Monografie je proto svým pojetím přínosná nejen pro širokou odbornou veřejnost z řad advokátů, soudců či úředníků veřejné správy, ale nalezne své využití v rukou všech, kteří se zabývají správním právem, včetně studentů právnických fakult.

✦ Mgr. RADISLAV BRAŽINA, asistent soudce Nejvyššího správního soudu, doktorand na katedře správní vědy a správního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity

Druhou recenzi na tuto knihu od JUDr. Ondřeje Lobotky, advokátního koncipienta v Brně a doktoranda na PF MU, najdete na www.bulletin-advokacie.cz.

**Lenka Matyášová,
Marie Emilie Grossová:**

Daňový řád s komentářem a judikaturou

Leges, Praha 2015,
2. aktualizované a doplněné
vydání podle stavu k 1. 8. 2015,
1024 stran, 1 490 Kč.

Recenzovaná publikace navazuje na předchozí (první) vydání komentáře daňového řádu od daných autorek z r. 2011. Nynější zpracování především zohledňuje a nově přináší výklad vícerozměrných změn dané právní úpravy, jimiž za uplynulé období prošla, a současně také reaguje na nejnovější judikaturu v předmětné oblasti a zprostředkovává ji.

V nynější publikaci je přitom uvedena nejen nová související judikatura převážně správních, ale současně i civilních

soudů, a jak autorky výslovně samy poznamenávají, je zde (z hlediska zachování kontinuity) zároveň ponechána i vybraná judikatura, která se vztahovala k předchozí úpravě, tj. k zákonu o správě daní a poplatků, ale nebyla překonána a je aplikovatelná i na obsahově shodné instituty upravené daňovým řádem.

V porovnání s předchozím vydáním taktéž platí, a na to autorky také samy upozorňují, že v nově předkládaném komentáři „pro nadbytečnost“ není již opakovaně citována celá důvodová zpráva k jednotlivým ustanovením zákona. V případech zákonných ustanovení, která doznala změn, nebo jsou ustanovení zcela novými, je potom záměr zákonodárce a cíl právní úpravy jinak dovozovaný právě z důvodových zpráv vykládaných přímo v komentářových textech k daným zákonným ustanovením.

Těžiště výkladu provedeného v prezentované publikaci je přitom přirozeně věnováno vlastnímu obsahu dané právní úpravy posloupně po jednotlivých ustanoveních. Autorky k tomu současně poznamenávají, že cílem komentáře, který je určen široké veřejnosti, je předložit praxi výklad aktuální právní úpravy daňového řádu, včetně komentovaných změn v souvislostech s rekodifikací soukromého práva (nový občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích), jakož i se změnami v občanském soudním řádu, a dále také v souvislostech se změnami v jednotlivých daňových zákonech, a to vše pod jednotlívým zorným úhlem dopadu předmětných změn do správy daní. Proto také autorky komentáře při podáváním výkladu položily důraz převážně na přiblížení a vysvětlení obsahu jednotlivých institutů daňového řádu právě v souvislostech s dotčenými, výše uvedenými právními předpisy.

Sluší se poznamenat, že obě autorky, resp. spoluautorky, představované publikace přitom mají k dané problematice věcně velmi blízko, neboť JUDr. Lenka Matyášová, Ph.D., soudkyně Nejvyššího správního soudu, dříve působila přes 18 let v daňové správě, a JUDr. Marie Emilie Grossová, Ph.D., nyní advokátka, dříve působila v daňové správě přes 25 let a v současné době je rovněž členkou pracovní komise pro finanční právo Legislativní rady vlády. Mimo to se obě spoluautorky také podílely na připomín-



kovém procesu v průběhu legislativní přípravy prvotního znění daňového řádu, současně průběžně publikují, a působily či působí i pedagogicky. Autorky jsou tak plně disponovány k tomu, aby obsah dané úpravy dokázaly přiblížit s detailní odbornou znalostí věci.

Stávající „daňový řád“ je právním předpisem, jehož význam v našem právním řádu je patrně nadbytečně zdůrazňovat a blíže dokladovat, stejně jako zřejmě není nutné podrobněji představovat jeho obsah či přibližovat jeho odezdnělé novelizace a jejich nosné instituty.

Za tohoto stavu věci se tak lze omezit jen na konstatování, že uváděnou přepracovanou publikaci, která představuje či poskytuje poměrně komplexní a systematicky pojaté zpracování otázek, jež s uplatňováním předmětného právního režimu správy daní v aktuálním znění bezprostředně souvisejí, lze jenom přivítat. Takto obecně orientované konstatování o poslání odborného literárního díla lze jistě spojovat víceméně s každou příslušně orientovanou tzv. „komentářovou“ publikací, nicméně po mém soudu právě pro tuto publikaci platí dané konstatování obzvláště. To z toho důvodu, že celý komentář je takřikajíc především podán „na pozadí“ obsáhlých poznatků, ve spojení s vybranými právně významnějšími a zajímavými výstupy přezkumné rozhodovací praxe správních i obecných soudů, stejně jako Ústavního soudu, vztahujícími se k dané problematice, což je v mnoha směrech pro postupy podle předmětné úpravy v praxi přinejmenším inspirující.

Na instruktivnosti a praktické využitelnosti daná publikace dále mj. nabývá i tím, že ke komentáři jsou v elektronické verzi k dispozici také některé užitečné přílohy, jmenovitě některé pokyny a informace Generálního finančního ředitelství a Ministerstva financí, týkající se správy daní, právní předpisy upravující mezinárodní spolupráci při správě daní, včetně aktuálního zákona o výměně informací o finančních účtech se Spojenými státy americkými pro účely správy daní, a zákon o Finanční správě České republiky. Všechny tyto přílohy je možné stáhnout z webových stránek www.knihyleges.cz/danovy-rad-s-komentarem-2-vydani. Publikace je také pro snazší orientaci při vyhledávání jednotlivých odpovědí na otázky přicházející v úvahu vybavena věcným rejstříkem.

Celkově tak lze říci, že autorky komentáře k jeho zpracování přistoupily s potřebnou znalostí problémů a potřeb, které jsou spjaty jak již se samotnou zákonnou úpravou správy daní, tak dále také i s navazujícími otázkami postupu podle této úpravy v praxi. Komentář vychází z rozsáhlých odborných znalostí a dále i cenných praktických poznatků obou jeho spoluautorek. Přitom je psán jazykem srozumitelným i pro neprávnický a současně je příslušně instruktivně nastaven, což je v daném případě neobvykle užitečné právě pro praxi. Nezanedbatelná není ani skutečnost, že je zpracován s přiměřenou mírou podrobnosti a také v přiměřeném rozsahu.

Daná publikace myslím právem aspiruje na to, aby se stala žádanou a také plně využívanou v příslušně specializované praxi, tj. především ze strany správců daně, stejně jako ze strany samotných daňových subjektů, potažmo i daňových poradců. Obdobně ji lze myslím doporučit i pracovníkům či představitelům širší právní praxe, kteří s předmětnou problematikou přicházejí do kontaktu, jakož i dalším subjektům, které se potřebují s danou problematikou seznámit či se v jejích konkrétních otázkách pohotově orientovat. A to jmenovitě i advokátům, kteří ve spojení s touto problematikou poskytují právní služby.

✦ prof. JUDr. PETR PRŮCHA, CSc.,
soudce Nejvyššího soudu a pedagog
PF MU v Brně

Petr Jäger, Aleš Chocholáč:

Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář

Wolters Kluwer, Praha 2015,
284 stran, 700 Kč.

Na podzim roku 2015 vydalo nakladatelství Wolters Kluwer komentář k zákonu č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů. Na první pohled by se mohlo zdát, že komentář přichází „s křížkem po funuse“. Lhůta, v níž bylo možno požádat o vydání majetku, již uplynula a stát začal majetek vydávat. Podobně již byly uzavřeny smlouvy o vypořádání mezi státem a jednotlivými církvemi a náboženskými společnostmi a začalo se podle nich plnit. Ústavnost zákona již prověřil Ústavní soud.

Ve skutečnosti však komentář přichází právě včas. Mnoho věcí sice již bylo bez problémů vydáno, existuje však řada případů, kdy se objevily potíže. Právě s ohledem na to, že příslušné lhůty již uplynuly, nemohou tyto potíže být vyřešeny jinak než přijetím rozhodnutí vydaného na základě pečlivého zjištění skutkových okolností a jejich podřazení pod příslušné ustanovení zákona. Právě proto, že již není možno nic opravit či učinit znovu, povedou se spory o to, zda zákonu odpovídá právě ten konkrétní stav, který v minulosti nastal. Tedy zda o vydání mohl požádat ten, kdo o něj požádal. Zda postačuje taková formulace, jaká je v dokumentu obsažena. Zda dokument mohl podepsat ten, kdo ho podepsal. Zda mohl být dokument doručen v té podobě, jak došel. A především, zda se na konkrétní majetek, jehož vydání je požadováno, zákon vztahuje.

Autorská dvojice Petr Jäger a Aleš Chocholáč měla vynikající předpoklady k napsání kvalitního komentáře. Petr Jäger se tématu dlouhodobě věnuje, o čemž svědčí mimo jiné jeho rozsáhlá publikační činnost, a navíc má za sebou dlouholetou zkušenost asistenta soud-



ce Ústavního soudu. Měl tak možnost spolupodílet se na vytváření judikatury Ústavního soudu, která postupně zesilovala tlak na zákonodárce, aby zákon o církevních restitucích byl přijat. Aleš Chocholáč naproti tomu od roku 2002 působí na Ministerstvu kultury a podílel se na řadě přípravných jednání i na vlastní tvorbě textu komentovaného zákona.

Samotná publikace obsahuje kromě komentáře k jednotlivým ustanovením zákona řadu dalších užitečných materiálů. Jde předně o dvě úvodní kapitoly, které vysvětlují kontext, v němž byl komentovaný zákon přijat. Jedna z kapitol pojednává o vývoji přípravy majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, druhá pak popisuje vývoj judikatury Ústavního soudu k dané problematice. V přílohách pak najdeme sdělení Ministerstva kultury č. 55/2013 Sb. (jež obsahuje text všech smluv o vypořádání, které byly uzavřeny mezi státem a jednotlivými církvemi a náboženskými společnostmi), vyhlášku č. 383/2013 Sb., o stanovení vzoru formuláře pro předkládání údajů z účetnictví o věcech vydaných podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, vzor výzvy k vydání věci dohodnutý mezi Církví římskokatolickou, Státním pozemkovým úřadem a Lesy České republiky, s. p., a vzor dohody o vydání zemědělské nemovité věci Státním pozemkovým úřadem.

K zákonu č. 428/2012 Sb. byl již dříve vydán komentář Jakuba Kříže a Vác-

lava Valeše.¹ Z textu recenzovaného komentáře je zřejmé, že autoři tento „konkurenční“ komentář podrobně prostudovali a na několika místech s jeho závěry i polemizují.

Z povahy věci nemůže komentář obsahovat mnoho soudních rozhodnutí, která by vykládala komentovaný zákon. Autoři však dokázali vybrat z dosavadní judikatury obecných soudů i Ústavního soudu řadu rozhodnutí, která (ač zpravidla řeší „obecné restituce“) mohou dát vodítko k interpretaci komentovaných ustanovení.

Text byl zpracován pečlivě. Překlepy či chyby se vyskytují jen ojediněle. Během čtení jsem narazil pouze na dva případy. Na straně XXIII je chybně uvedeno, že návrh zákona byl do připomínkového řízení rozeslán 30. 9. 2013 (má být 2011). Na straně 167 je pak uvedeno, že nález Pl. ÚS 9/07 byl vydán 25. 9. 2013 (toto datum patří k nálezu Pl. ÚS 10/13, na daném místě má správně být 1. 7. 2010).

Jakub Kříž své vystoupení o naturálních restitucích církevního majetku na konferenci Právo ve veřejné správě v listopadu 2015 zakončil konstatováním: „*Proces naturální restituce se v současné době dostává do druhé fáze, a sice do fáze soudních řízení. Na tom ale není nic abnormálního. Víme, že v prostředí demokratického právního státu je soudní moc jediná, která může s konečnou platností podat výklad zákona, a tak se nelze divit, že sporné záležitosti u soudu skončí.*“² Věřím, že všem, kteří se budou těchto řízení účastnit, ať už v roli soudců, či zástupců stran, prokáže komentář Petra Jägera a Aleše Chocholáče užitečnou službu.

✦ Mgr. JAROSLAV BENÁK, Ph.D., odborný asistent katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

¹ Jakub Kříž, Václav Valeš: Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013.

² Citováno podle <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/naturalni-restituce-cirkevniho-majetku-aktualni-stav-a-vyhled-dobudoucnosti-ii>.



Psychologie davu a jeho vůdcové

Pěknou knížku o psychologii davu napsal už koncem 19. století Gustave Le Bon (1841-1931). Koho to zajímá, může si ji přečíst, byla záhy po vydání přeložena i do češtiny. To bylo ovšem v dobách, kdy jsme ještě bez po-

chybností patřili do Evropy.

Dav není něco, co by nutně vyžadovalo vaši fyzickou přítomnost na určitém místě a v jistém čase. Dav však musí mít vždycky vůdce. Vůdce předkládá davu nějaké stručné tvrzení, a to zásadně bez jakýchkoliv důkazů. Takové tvrzení je nutno neustále opakovat, dokud nezpůsobí tzv. nákazu. V tomto stadiu pak dav přijímá tvrzení za své.

„Peroutka napsal, že Hitler je gentleman.“ To je prototyp stručného tvrzení bez důkazů. Stálým opakováním vzniká v davu nákaza, dav se mění v pudovou bytost, v níž se rodí kolektivní duch, ztrácí se pochybnosti a nejistoty, vzniká pocit moci davu a nakonec divoká nenávisť ke všem odpůrcům tohoto tvrzení, k pochybovačům, a nakonec i ke všem žurnalistům a intelektuálům. Dav sestupuje k temným počátkům své civilizace a bůhví, čeho je schopen.

Dnes nám nejde ani tak o Peroutku, jako o kvalifikaci vůdců davu. K ní patří především schopnost vytvářet jednoduchá tvrzení bez nároků kohokoliv na ověřování jejich pravdivosti či správnosti. Tyto výroky musejí vykazovat vysokou míru opakovatelnosti a nakažlivosti. Jejich typickým zdrojem je rasa, národ, náboženství, třída a tradice. Nejvyšší je rasa árijská. Nic než národ. Maďarsko patří Maďarům. Náš Bůh je jediný pravý. Proletariát je předvojem lidstva. Úcta k ženě je naše tradice. Stručné, do nekonečna opakovatelné a nakažlivé jako neštovice.

A nejnověji. Tato země je naše. Muslima nelze v Evropě integrovat. Ekonomičtí migranti nejsou hodni soucitu. Migraci se budeme bránit se zbraní v ruce. Kvóty nikdy. EU nás zradila. Pryč z Evropy! Zánik SSSR byla geopolitická katastrofa. Fico je nejlepší sociálně demokratický politik současné Evropy. Norové kradou české děti.

Vůdcové našich davů jsou kvalifikovaní, jak shora uvedená tvrzení ukazují. Ne každému vůdci je dáno stát se diktátorem. Osud ne každého diktátora je záviděníhodný. Ještě i z mauzoleí bývají často vykopnuti.

Přesto se to vůdci davu v současné Evropě hemží. V Německu Bachmann, ve Francii LePenová, v Británii Farage, v Nizozemí Wilders. V Rakousku pohrobci Jörga Haidera. U postkomunistů bývají často hned dvojice vůdců. Jeden z establishmentu, druhý mimo. Orbán a Gábor Vona (Jobbik) v Maďarsku, Fico a Kotleba na Slovensku, Putin a Dugin v Rusku. Nu, a v Čechách raději ani nemluvit. Z těch politicky etablovaných nabízejí své služby davu Černoch, Okamura, Babiš i Zeman. I my má-

me své pohrobky kdysi slavných hnutí, což jsou Klaus, Sládek a Vít Bárta. Z nových aspirantů na vůdce lze jmenovat Vandas, Bartoše a Konvičku, ale to jsme jich ještě určité plno zapomněli. Hnutí je v Čechách nepřeborné množství a nikdo neví, kolik jich je a co chtějí. Všechna jsou nakažena jednoduchými výroky svých vůdců, a jestli něco společně odmítají, tak je to profláknutá a neschopná „západní“ demokracie.

Davy a jejich vůdcové existovali od nepaměti. V římské republice se z Catonova neustálého omílání téhož nakazili nakonec i malí haranti a šišlali, že Kajtágo musí bejt zničený. A Petr z Amiens (1050-1115), lidový kazatel a pohotový řečník spatra, jezdil od města k městu a ode vsi ke vsi na besedy s občany, až vtloukl chudému lidu do hlavy, že má osvobodit Boží hrob od muslimů. Dopadlo to ještě dost dobře. Chudáků bylo jen asi 30 tisíc, při svém tažení pustošili Evropu a poslední z nich zahynuli při dobývání Bělehradu a Niše. Petr to přežil a umřel v klidu v Huy, kousek od rodného Amiensu. Jako vůdce davů je slavný dodnes.

Z potulných kazatelů bychom si tedy až tak těžkou hlavu nedělali. Dnes je jich víc, zítra méně, přijdou a zase odejdou na věčnost a zbydou po nich jen ty oběti. Na pováženou však je, že se vůdci davů stávají u nás už i právníci.

Stručným neodůvodněným tvrzením vůdce-právnicka bývá obvykle to, že došlo ke spiknutí. Spiknutí státních zástupců proti advokátům, advokátů proti státním zástupcům, znalců proti soudcům, dlužníků proti věřitelům, exekutorů proti exekutorům, a lze to i všelijak zkombinovat. Velmi oblíbené je spiknutí policajtů proti komukoliv a v poslední době i spiknutí tajných služeb. U tajných služeb je tvrzení o spiknutí obzvláště snadné, protože mají spiknutí v náplni práce. Od spiknutí vůdcové očekávají přímo epidemickou nakažlivost a obvykle nejsou zklamáni. Pikantní situace nastává, když příslušníkem tajných služeb je sám vůdce. To je pak ten správný jev, kdy zloděj křičí, chyťte zloděje.

Bývaly doby, kdy spolupráce s tajnými službami byla s výkonem právníckého povolání neslučitelná a pro veřejnost opovržená. Byl to rozpor s požadavkem (mravní) integrity právníka. Nemělo by to zase začít platit? Neměla by jít advokacie příkladem? Neměl by žadatel o zápis do seznamu koncipientů a advokátů alespoň písemně prohlásit, že s tajnými službami nespolečně pracoval, nespolečně pracuje a nebude spolupracovat?

Zdá se vám to málo liberální? Možná, ale k nápravě upadající cti a vážnosti advokátního stavu by to přispělo a k osvětlení metod vůdců davu taky. Kdo chce s fyzly žít, musí na to míti. Autor na vůdce ani fyzly nemá.

Březen 2016

✦ KAREL ČERMÁK

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokátní koncipient, jemuž byl pozastaven výkon právní praxe, přijme substituční plnou moc a je činný jako právní zástupce, a dále, jestliže neodevzdá bez zbytečného odkladu identifikační průkaz advokátního koncipienta a navíc se jím prokáže před soudem.

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 20. 6. 2014, sp. zn. K 121/2013

Kárně obviněný Mgr. J. K., advokátní koncipient, ev. č. xxx, veden jako advokátní koncipient u JUDr. L. V., advokáta, se dopustil kárného provinění tím, že jako advokátní koncipient

1. ačkoliv mu byl rozhodnutím představenstva ČAK dle ust. § 37 odst. 5 zákona o advokacii z důvodů uvedených v § 9 odst. 2 písm. a) zákona o advokacii pozastaven výkon právní praxe s účinností od 26. 4. 2013, dne 18. 7. 2013 přijal substituční plnou moc od JUDr. L. V., advokáta, ev. č. yyy, u něhož ode dne 1. 12. 2007 vykonává právní praxi, a na základě této plné moci dne 18. 7. 2013 v době od 15.00 do 15.45 hodin vystupoval jako právní zástupce povinné při ústním jednání u krajského soudu,

2. poté, co mu byl rozhodnutím představenstva ČAK pozastaven výkon právní praxe s účinností od 26. 4. 2013, bez zbytečného odkladu neodevzdal ČAK identifikační průkaz advokátního koncipienta č. xxx, přičemž tento průkaz předložil dne 18. 7. 2013 při jednání u krajského soudu, kde se jím prokazoval jako právní zástupce povinné,

tedy

ad 1.

- po dobu pozastavení výkonu právní praxe neoprávněně poskytoval právní služby,

ad 2.

- při výkonu právní praxe nejednal čestně a svědomitě,
- při výkonu právní praxe nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu
 - povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,
 - povinnost neuvádět v řízení údaje, o nichž ví, že jsou nepravdivé nebo klamavé,
 - povinnost bez zbytečného odkladu poté, co mu byl pozastaven výkon právní praxe, odevzdat identifikační průkaz advokátního koncipienta,

čímž porušil

ad 1.

- ust. § 9a odst. 1 písm. a) zákona o advokacii použitelné dle § 37 odst. 6 zákona o advokacii,

ad 2.

- ust. § 16 odst. 2 a ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 17 odst. 2 Pravidel profesionální etiky použitelná dle § 39 zákona o advokacii a dále čl. 18a odst. 1, 3 Pravidel profesionální etiky použitelné dle čl. 1 odst. 2 Pravidel profesionální etiky, to vše ve spojení s § 39 zákona o advokacii.

Za to se mu ukládá podle § 32 odst. 4 písm. d) kárné opatření

vyškrtnutí ze seznamu advokátních koncipientů.

Kárně obviněný je povinen zaplatit České advokátní komoře částku 3 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení. Náklady jsou splatné do 15 dnů od právní moci tohoto kárného rozhodnutí na účet České advokátní komory.

Z odůvodnění:

Předseda kontrolní rady České advokátní komory podal dne 5. 11. 2013 na kárně obviněného kárnou žalobu pro skutek popsany ve výroku kárného rozhodnutí.

Kárně obviněný se ke kárné žalobě nevyjádřil. Ač byl řádně k jednání kárného senátu předvolán, k jednání se nedostavil.

K důkazu byly čteny tyto listiny, tvořící obsah kárného spisu:

Z výpisů z matriky kárně obviněného bylo zjištěno, že kárně obviněný je veden jako advokátní koncipient u JUDr. L. V., advokáta. Dále bylo zjištěno, že mu byl pozastaven výkon právní praxe advokátního koncipienta dle § 9 odst. 2 písm. a) zákona č. 85/1996 Sb. od 26. 4. 2013.

Z výpisů z matriky JUDr. L. V. bylo zjištěno, že tento je zapísán v seznamu advokátů od 19. 6. 1991 a že kárně obviněný je u něj zaměstnán jako advokátní koncipient od 1. 12. 2007.

Z protokolu z ústního jednání krajského soudu ze dne 18. 7. 2013 bylo zjištěno, že se k jednání jako zástupce povinné dostavil Mgr. J. K. v substituci za JUDr. L. V. a předložil průkaz ČAK č. xxx.

Z dopisů vedoucího kontrolního oddělení ČAK ze dne 29. 5. 2013 a 27. 6. 2013 bylo zjištěno, že kárně obviněný byl vyzván, aby se vyjádřil ke stížnosti.

Po provedeném dokazování dospěl kárný senát k závěru, že je kárná žaloba důvodná a že se kárně obviněný dopustil kárného provinění dle kárné žaloby. Má za prokázáno, že se kárně obviněný dostavil dne 18. 7. 2013 k jednání u krajského soudu v substituci za JUDr. L. V., v tomto řízení vystupoval jako zástupce povinné a předložil průkaz advokátního koncipienta č. xxx.

Podle ust. § 9a odst. 1 písm. a) zák. o advokacii není advokát oprávněn poskytovat právní služby po dobu pozastavení výkonu advokacie. Podle § 37 odst. 6 zák. o advokacii se v případě pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta ust. § 7b odst. 2, § 8 odst. 2 a 3, § 8b odst. 1 písm. d) až e) a § 9 odst. 4, § 9a odst. 1 písm. a), b) a d) a § 9b použijí přiměřeně.

Podle § 39 zák. o advokacii se ust. § 16, 17, 17a, 21 a 29 použijí na advokátního koncipienta přiměřeně.

Podle čl. 18a odst. 1 Pravidel profesionální etiky advokát nebo usazený advokát, kterému byl pozastaven výkon advokacie, je povinen bez zbytečného odkladu odevzdat osvědčení o zápisu do seznamu advokátů nebo osvědčení o zápisu do seznamu evropských advokátů.

Podle čl. 18a odst. 3 Pravidel profesionální etiky pro vrácení identifikačního průkazu advokáta nebo identifikačního průkazu usazeného evropského advokáta v případě pozastavení výkonu advokacie a pro vrácení identifikačního průkazu advokátního koncipienta v případě pozastavení výkonu právní praxe platí odst. 2 a 3 obdobně.

Podle čl. 1 odst. 2 Pravidel profesionální etiky platí pro advokátní koncipienty zapsané v seznamu advokátních koncipientů vedeném Komorou přiměřeně ta ustanovení Pravidel, která se jich mohou týkat. Kárný senát má za to, že kárně obviněný porušil, resp. nedodržel, všechna výše uvedená ustanovení. Tato porušení je nutno považovat za závažná ve smyslu ust. § 32 odst. 2 zák. o advokacii. Pokud jde o otázku zavinění, má kárný senát za to, že kárně obviněný jednal ve formě přímého úmyslu.

Došel-li kárný senát k závěru, že je kárně obviněný vinen, musel se zabývat i úvahami o druhu a výměře kárného opatření. Kárný senát má za to, že kárně obviněný nesplňuje požadované předpoklady výkonu advokacie, zejména co se týče dodržování závazných norem právních a etických. Kárný senát přihlédl k tomu, že se kárně obviněný dopustil vytykaného jednání v době, kdy měl pozastaven výkon právní praxe, resp. že tato skutečnost je skutkovou podstatou vytykaného jednání. Přihlédl rovněž k závažnosti důvodu, pro který mu byla pozastavena právní praxe advokátního koncipienta. Proto není možné dle kárného senátu uložit jiné kárné opatření než vyloučení ze seznamu advokátních koncipientů.

Proti tomuto rozhodnutí podal kárně obviněný odvolání, o kterém odvolací kárný senát odvolací kárné komise ČAK dne 13. 11. 2014 rozhodl takto:

Odvolání kárně obviněného ze dne 29. 9. 2014 proti kárnému rozhodnutí kárného senátu České advokátní komory ze dne 20. 6. 2014, sp. zn. K 121/2013, se podle § 32 písm. c) vyhl. Ministerstva spravedlnosti č. 244/96 Sb., v platném znění (advokátní kárný řád), **zamítá a uvedené kárné rozhodnutí se potvrzuje.**

Z odůvodnění:

Kárně obviněný ve svém odvolání uvedl, že neměl možnost se hájit v kárném řízení, neboť mu nebylo doručeno oznámení o dnu a místě konání jednání kárné komise. Z tohoto důvodu navrhuje, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno.

Předseda odvolacího kárného senátu dle ust. § 27 odst. 1 vyhl. č. 244/1996 Sb., advokátní kárný řád, nenařídil jednání k projednání tohoto odvolání, neboť k řádnému posouzení věci není nezbytné jednání nařizovat.

Nejprve se odvolací kárný senát zabýval včasností podaného odvolání a zjistil, že odvolání kárně obviněného bylo podáno včas.

Odvolací kárný senát přezkoumal napadené rozhodnutí s ohledem na podané odvolání, jakož i na správnost řízení tomuto rozhodnutí předcházející, přičemž přihlédl i k vadám, které nejsou odvoláním vytykány, pokud mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to vše v souladu s § 28 citované vyhlášky, a neshledal odvolání kárně obviněného důvodným.

Předně kárný senát nařídil jednání na den 20. 6. 2014 a k tomuto jednání byl kárně obviněný řádně předvolán, jak vyplývá z příložené doručky. Navíc kárně obviněný byl vyzván kontrolním oddělením ČAK dne 29. 5. 2013 k vyjádření ke stížnosti, která vedla ke kárnému obvinění, a dále pak byl opětovně vyzván k vyjádření dne 27. 6. 2013. Kárně obviněný na výzvy kontrolního oddělení nereagoval. Za tohoto stavu pak kárný senát správně konal jednání nařízené na 20. 6. 2014 v nepřítomnosti kárně obviněného, kterému, jak je uvedeno shora, bylo řádně doručeno předvolání s tím, že zásilka byla uložena 10. 6. 2014 na poště, a, jak vyplývá z dodejky, kárně obviněný zásilku převzal 13. 6. 2014, přičemž dodejka obsahuje i otisk denního razítka a podpis vydávajícího pracovníka pošty.

Není tedy důvodná námitka kárně obviněného, že neměl možnost se hájit v kárném řízení, když mu nebylo doručeno oznámení o dnu a místě konání jednání.

Odvolací kárný senát se dále zabýval věcnou správností rozhodnutí. V této souvislosti odkazuje odvolací kárný senát na důkazy provedené při jednání kárného senátu dne 20. 6. 2014, a zejména pak na výpis z matriky kárně obviněného a protokol o jednání krajského soudu ze dne 18. 7. 2013, kde kárně obviněný vystupoval jako právní zástupce.

Z důkazů provedených kárným senátem vyplývá, že kárně obviněný se dopustil skutků tak, jak je popsáno v napadeném kárném rozhodnutí, a kárný senát tyto skutky správně právně kvalifikoval. Pokud se týče uloženého kárného opatření, ani zde kárný senát nepochybil, když přihlédl k tomu, že kárně obviněný se dopustil vytykaného jednání v době, kdy měl pozastaven výkon právní praxe, přičemž jednání kárně obviněného svědčí o zcela nezodpovědném přístupu k plnění povinností advokátního koncipienta a o zjevné neúctě nejen k etickým pravidlům, ale i k právním normám upravujícím výkon advokacie. Za tohoto stavu skutečně nelze uvažovat o jiném kárném opatření, než jaké uložil kárný senát v napadeném rozhodnutí.

Pokud se týče sdělení JUDr. L. V. ze dne 24. 9. 2014 o tom, že kárně obviněný již není jeho zaměstnancem, nemůže toto sdělení mít jakýkoliv vliv na kárnou odpovědnost kárně obviněného a to s ohledem na ust. § 37 odst. 4 písm. a) zák. o advokacii, v platném znění.

Uznal-li kárný senát kárně obviněného správně vinným kárným proviněním uvedeným ve výroku tohoto rozhodnutí, je správný i výrok o povinnosti kárně obviněného k náhradě nákladů kárného řízení.

S ohledem na shora uvedené rozhodl odvolací senát tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA,
vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

Jak postupovat při oznámení a řešení škodných událostí

PŘI ODBORNÉ PRÁVNÍ POMOCI S ŘEŠENÍM ŠKODNÝCH UDÁLOSTÍ Z PROFESNÍ ODPOVĚDNOSTI ADVOKÁTŮ SE MĚ POJIŠTĚNÍ KLIENTI PRAVIDELNĚ DOTAZUJÍ NA POSTUPY PŘI JEJICH HLÁŠENÍ, ŠETŘENÍ A UKONČENÍ.

Stále však přetrvávají ze strany některých pojištěných určité zažitě názory, které je zapotřebí vyvrátit, resp. uvést na pravou míru. Co se způsobů hlášení škodných událostí u hromadného pojištění advokátů, které u pojišťovny Generali zprostředkovala naše makléřská společnost WI-ASS ČR s. r. o. týče, **jedinou správnou formou hlášení škodné události je její oznámení naším prostřednictvím.** Pro to, abychom událost mohli pojistiteli řádně nahlásit, je třeba zároveň vyplnit a doručit nám kromě **všech dokumentů**, které náleží k věci, ve které pojištěný případně pochybil a může mít povinnost k náhradě újmy, i **předepsané formuláře**, jež naleznete i na webových stránkách www.wiass.cz v sekci Hlášení škodných událostí/Dokumenty pro hlášení škodných událostí.

Škodné události z profesní odpovědnosti lze typově rozdělit na tzv. nežalobní a žalobní.

V případě **nežalobní škodné události** je proti pojištěnému advokátovi vznesen ze strany poškozeného nárok na náhradu újmy bez toho, aby byla proti pojištěnému podána ze strany poškozeného žaloba. Povinností pojištěného je potom to, aby bez zbytečného odkladu událost nahlásil naším prostřednictvím. Je pak již na pojistiteli, aby v rámci šetření škodné události vyhodnotil, zda došlo k pochybení pojištěného, zda a kdy došlo k případnému vzniku újmy na straně poškozeného, a zejména zda lze hovořit o příčinné souvislosti mezi pochybením a vznikem újmy, tedy o povinnosti k náhradě újmy a případném vzniku pojistné události a následně výplatě pojistného plnění, maximálně dle prokázané výše újmy do výše limitu pojistného plnění po odečtení spoluúčasti.

Není tedy pravda, jak se mnozí domnívají, že by se pojistitel nemohl po provedeném šetření škodné události pokusit rozhodnout o případné povinnosti k náhradě újmy pojištěného a s tím související výplatě pojistného plnění bez toho, aby bylo nutné pojištěného poškozeným žalovat.

V případě **žalobní škodné události** je proti pojištěnému nárok vznesen žalobou s tím, že mohou v zásadě nastat **tři situace.**

V první z nich je událost hlášena pojištěným přímo jako žalobní, tedy pojištěný by měl pro řádné nahlášení události zaslat i požadované formuláře.

Při druhé situaci oznamuje pojištěný podání žaloby proti své osobě u události, která již byla pojistitelem šetřena a u které pojistitel neshledal povinnost pojištěného k náhradě újmy či odkázal pro právní komplikovanost případu na případné nové soudní řízení a jeho závěry (tedy ať poškozený zažaluje pojištěného a soud ať rozhodne).

Ve třetí situaci je žaloba podána poškozeným proti pojištěnému ještě v průběhu šetření hlášené nežalobní škodné události pojistitelem.

U všech třech situací platí, že je třeba podání žaloby proti pojištěnému nahlásit včas (a doložit vedle textu žaloby i případné vyjádření pojištěného k žalobě) a bez zbytečného odkladu s tím, že pozdní nahlášení ve stadiu např. pravomocného rozhodnutí soudu (či rozhodnutí soudu prvního stupně), případné uznání nároku pojištěným ve formě vydání rozsudku pro uznání či uzavření soudního smíru bez vědomí pojistitele může být příčinou odmítnutí pojistného plnění ze strany pojistitele.

Po oznámení o tom, že se jedná o žalobní škodnou událost, převezme na straně pojistitele řešení události jeho právní oddělení, které rovněž rozhodne o tom, zda pojistitel vstoupí případně do sporu jako vedlejší účastník na straně pojištěného. V případě řádného a včasného oznámení žalobní škodné události a za předpokladu, že se na ni nevztahuje žádná z případných výluk uvedených v rámcové smlouvě pro hromadné pojištění advokátů či příslušných pojistných podmínkách, či nebyly pojistné podmínky jinak pojištěným porušeny, by měl pojistitel v případě prokázané povinnosti k náhradě újmy pojištěného plnit k rukám poškozeného na základě pravomocného soudního rozhodnutí.

U žalobních i nežalobních škodných událostí je třeba rovněž zdůraznit, že samotné pochybení pojištěného advokáta neznamená automaticky úhradu pojistného plnění ze strany pojistitele poškozenému. Vždy je rovněž třeba, aby pojistitel, popř. soud jako otázku předběžnou zkoumal, co by se stalo, kdyby advokát nepochybil, tedy např. jak by byl býval dopadl soudní spor, nebýt zmeškání lhůty pro podání odvolání atd. Pokud by spor dopadl stejně, nejedná se o povin-

nost k náhradě újmy, nýbrž o očekávatelný výsledek a pojistitel z pojištění profesní odpovědnosti pojistné plnění hradit nebude. Je tedy velmi důležité, aby pojištěný při nahlášení škodné události doložil všechny důkazy a tvrzení, jež měly být či byly použity při vedení sporu, aby pojistitel dokázal událost co nejlépe při jejím šetření posoudit.

Společnost WI-ASS ČR s. r. o. bude i nadále poskytovat svým klientům úplnou součinnost, pomoc a zájem při hlášení a řešení škodných událostí. Jsme připraveni s pojistitelem jednat ve věci zjištění stavu šetření škodné události, případně s ním diskutovat o obsahu právního stanoviska při jejím ukončení.

Závěrem bych znovu rád touto formou zdůraznil, abyste škodné události hlásili (či nás kontaktovali) včas, tedy nejlépe ihned, jakmile se dozvíte, že byl či bude proti vám nárok ze strany poškozeného vznesen. Jen tak se můžete vyhnout případným komplikacím a nepříjemnostem s tím spojeným.

✿ Mgr. ZDENĚK TUREK

Budete-li potřebovat další informace, kontaktujte nás:

Pavla Svobodová, specialista likvidace škod
svobodova@wiass.cz, tel. +420 222 390 837,
mobil: +420 734 366 442



Mgr. Zdeněk Turek, ředitel oddělení odpovědnostního pojištění WI-ASS ČR
turek@wiass.cz, mobil:
+420 725 526 798



Adresa kanceláře:
WI-ASS ČR s. r. o.
Oddělení odpovědnostního pojištění, pobočka Praha
Na Florenci 15
110 00 Praha 1

Z jednání představenstva ČAK

PŘEDSTAVENSTVO ČAK SE VE DNECH 14. A 15. BŘEZNA 2016 SEŠLO NA SVÉ 26. SCHŮZI V TOMTO VOLEBNÍM OBDOBÍ V SÍDLE POBOČKY ČAK V BRNĚ. JAKO PRAVIDELNĚ PROJEDNALI ČLENOVÉ PŘEDSTAVENSTVA ČAK NEJPRVE POZASTAVENÍ VÝKONU ADVOKACIE NĚKTERÝM KOLEGŮM – ADVOKÁTŮM ČI VYŠKRTNUTÍ ZE SEZNAMU ADVOKÁTŮ.

Dále představenstvo ČAK rozhodlo např. o **zřízení nové odborné sekce pro pracovní právo**, jakožto poradního orgánu ČAK. Jejím předsedou byl navržen advokát prof. JUDr. Miroslav Bělina, CSc., a za členy sekce JUDr. Nataša Randlová, JUDr. Jaroslav Škubal, JUDr. Martin Mikyska a Mgr. Ing. Jan Procházka.

Představenstvo ČAK projednalo podnět předsedy Unie daňových poplatníků ČR k **problematice podávání kontrolních hlášení** prostřednictvím „elektronické adresy podatelny“ a nutnosti podávat toto kontrolní hlášení přes webový portál, a dále informaci ze zasedání sekce pro právo veřejné ČAK, která potvrdila problematičnost výkladu a aplikace dotčené právní úpravy.

Po obsáhlé diskusi se představenstvo ČAK shodlo na závěru, že **považuje stávající právní úpravu nadále za protiústavní**, zasahující do ústavně zaručeného práva na právní pomoc a ochranu důvěrnosti vztahu mezi advokátem a klientem. Proto byl odbor vnější a vnitřní legislativy ČAK **pověřen vypracováním návrhu na novelizaci příslušné-**

ho právního předpisu, který by advokáty vyňal z povinnosti podávat kontrolní hlášení s poukazem na povinnost mlčenlivosti. Tento návrh by měl být předložen představenstvu ČAK, které následně rozhodne o dalším postupu ve věci. Zároveň představenstvo požádalo sekci pro legislativní činnost na úseku advokacie o vypracování stanoviska z hlediska advokátního práva.

Ve věci novely zákona o advokacii předložené Ministerstvu spravedlnosti informoval vedoucí odboru vnější a vnitřní legislativy ČAK JUDr. Johan Justoň o tom, že byl opakovaně doplněn tento návrh dle požadavků ministerských pracovníků, a Komoře nebyl sdělen termín, kdy by měl být zaslán do připomínkového řízení. Představenstvo ČAK uložilo proto předsedovi písemně požádat ministra spravedlnosti o určení konkrétního termínu zahájení připomínkového řízení.

JUDr. Justoň dále seznámil členy představenstva ČAK s návrhem zákona, kterým se má měnit zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Představenstvo rozhodlo o zpracování analýzy rozdílů mezi směrnicí a návrhem novely zákona; ta bude projednána na následujícím zasedání představenstva.

Podrobný zápis z 26. schůze představenstva ČAK (stejně jako všechny ostatní) jsou všem advokátům a advokátním koncipientům k dispozici na www.cak.cz/rubrika/Orgány_Komoře/Představenstvo/Zápis_z_jednání.

✿ icha

Zpráva o Telnickém poháru 2016

DNE 26. 2. 2016 SE USKUTEČNILY LYŽAŘSKÉ ZÁVODY SEVEROČESKÝCH ADVOKÁTŮ NA TELNICI. JEDNALO SE O PRVNÍ ROČNÍK ZÁVODŮ V ALPSKÉM LYŽOVÁNÍ A ORGANIZÁTOŘI PŘEDPOKLÁDAJÍ, ŽE SE ZÁVODY USKUTEČNÍ I V PŘÍŠTÍM ROCE NA STEJNÉM MÍSTĚ.

Soutěžilo se v několika kategoriích. V dopolední části ve freestyly vyhrála kolegyně **Miroslava Jandová** mezi ženami, **Petr Musil** mezi muži. V dětské kategorii vyhrála Laura Grusová. Dopolední část sloužila zejména k přípravě na hlavní závod. Odpoledne v obřím slalomu vyhrála **Michaela Tichá Madarová, Zdeněk Grus a Valérie Grusová**. Konkurence byla veliká, a tak v příštím ročníku bude pro všechny vítěze velice obtížné prvenství obhájit.

Pořadatelé děkují všem účastníkům lyžařských závodů a zejména panu Jindřichu Holingerovi a kolegyni Jitce Benešové za podporu při přípravě a organizaci samotných závodů. Organizátoři se těší na příští ročník a očekávají, že se sejdeme ještě v hojnější počtu.

✿ JUDr. ZDENĚK GRUS a JUDr. MICHAL VEJLUPEK, regionální zástupci ČAK v Severočeském kraji



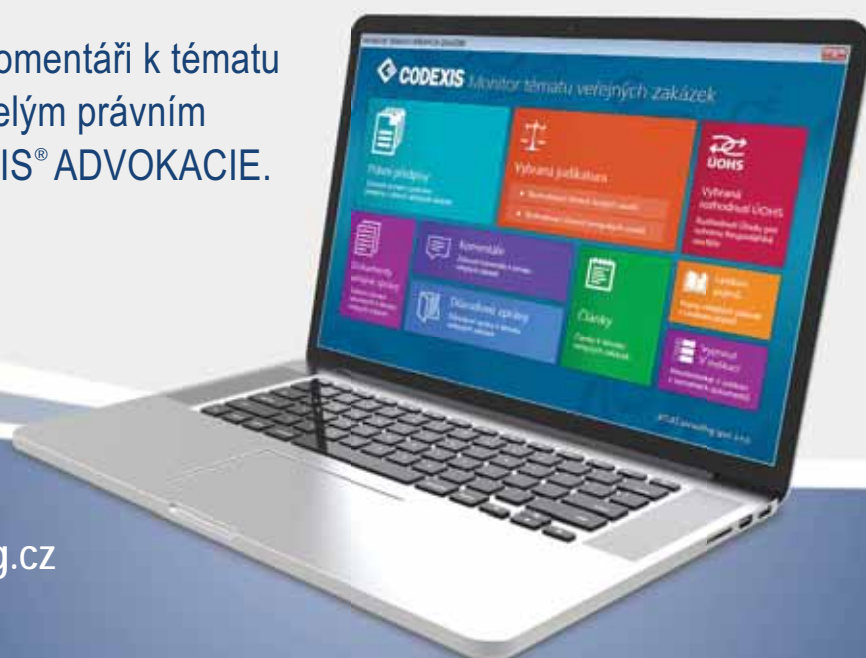
inzerce

MONITOR TÉMATU VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

 **CODEXIS® ADVOKACIE**

KOMPLEXNÍ PŘEHLED V PROBLEMATICE VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

Efektivní práce s dokumenty a komentáři k tématu veřejných zakázek napříč celým právním informačním systémem CODEXIS® ADVOKACIE.



www.codexisadvokacie.cz

klientske.centrum@atlasconsulting.cz

+420 596 613 333

Německo: Zákaz partnerských společností advokátů s lékaři a lékárníky je protiústavní

Advokáti vykonávají svobodné povolání, které získalo, alespoň v Německu, o něco větší kousek svobody. Aktuální rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 12. 1. 2016, č. j. 1 BvL 6/13¹ otevírá novou formu spolupráce: advokáti se nyní mohou kromě auditorů a podobných profesí spojit podle německého zákona o partnerských společnostech (PartGG) do jedné společnosti i s lékaři a lékárníky. I přes množství vyjádřených výhrad² zrušil německý Spolkový ústavní soud dosavadní omezení, která povolovala společná sdružení jen pro příbuzné profese daňových poradců a auditorů (již před několika desetiletími připuštěná oborovými komorami, převzatá do zákona v roce 1994).

Výchozím bodem tohoto rozhodnutí je § 59a Spolkového advokátního řádu (BRAO), který pozitivně formuluje jen spojení advokátů a patentních právníků s daňovými poradci a auditory; mimo těchto profesních skupin však nepovoluje žádná jiná sdružení. Dosud mohly např. kanceláře specializující se na medicínské právo spolupracovat s lékaři/lékárníky jen volně, nesměly však založit společnou firmu pod jednou střechou.

K rozhodnutí, že je tento § 59 a I S. 1 BRAO protiústavní, když právě taková společenství zakazuje, došlo poté, co byl ve výchozím řízení advokát Dr. Wieland Hornovi a jeho ženě lékařce zamítnut zápis partnerství podle PartGG. Pikantní je, že před odchodem do penze byl zmíněný advokát jednatelem advokátní komory v Mnichově, a zjevně bylo jeho hlavním cílem dosáhnout přelomového rozsudku.

Oproti okresnímu soudu ve Würzburgu a vrchnímu zemskému soudu v Bambergu rozhodl německý Spolkový soudní dvůr (BGH) jako nejvyšší civilní soud v neobvykle dlouhém čtyřicetistránkovém odůvodnění, že tento zákaz mezioborových spojení je z jeho pohledu neslučitelný se základním právem na svobodnou volbu povolání, vyplývajícím z čl. 12 I německého Základního zákona. V zájmu důslednosti své řízení přerušil a před-

ložil otázku přípustnosti § 59 a BRAO Spolkovému ústavnímu soudu v řízení ohledně konkrétní kontroly norem podle čl. 100 I Základního zákona. Ten využil svůj monopol na rušení formálně vydaných zákonů a rozhodl ve prospěch svobodné volby povolání.

Spolkový ústavní soud nejprve konstatoval, že se v případě respektování podstatných základních povinností advokáta vyplývajících z § 42a BRAO, jako je např. povinnost mlčenlivosti nebo zákaz zastupování protichůdných zájmů, jedná o legitimní smysl. Tyto základní povinnosti mají zajistit, že klienty budou zastupovat pouze nezávislí advokáti, kteří respektují mlčenlivost a hájí toliko jejich zájmy, čímž nakonec přispívají k funkčnímu právnímu státu. Zákaz jiné než doposud povolené mezioborové spolupráce představuje z hlediska ústavního práva zásah do prvního stupně v rámci třístupňové nauky čl. 12 Základního zákona, je tedy úpravou výkonu povolání, takže pro její ospravedlnění musí být dáno rozumné zvážení veřejného zájmu. Nadto musí takový zásah vyhovovat zásadě přiměřenosti.

Na této úrovni porovnal soud zejména vlastnosti, požadavky a nebezpečí profesí, které již mohou vytvářet s advokáty společenství, a těch, jež musejí dodržovat a respektovat lékaři a lékárníci. Zde soud stanovil, že odborná poradenská činnost lékaře taktéž podléhá podle § 203 I č. 1 německého trestního zákoníku (StGB) trestněprávní povinnosti mlčenlivosti³ a právo nevyprávět podle § 383 I č. 6 německého občanského soudního řádu v zásadě zahrnuje všechny skutečnosti, o nichž se lékař dozvěděl při výkonu povolání jako lékař.⁴ Dochází tak pouze k tomu, že zákaz zajištění důkazů a jejich použití, obsažený v § 160a německého trestního řádu (StPO), stanovuje pro advokáty jen vyšší stupeň ochrany: advokáti podléhají absolutní ochraně § 160a I StPO, lékaři a lékárníci naproti tomu jen relativní ochraně § 160a II StPO. Rozdíl spočívá v tom, že státní zastupitelství nesmí jednoduše nařídít takový vyšetřovací úkon, při němž by mohlo

dojít ke zjištění skutečností, které podléhají povinnosti mlčenlivosti, protože zákon je řadí k nepřípustným, přičemž u skupiny relativní ochrany v odst. 2 musí dojít „jen“ ke zvláštnímu zohlednění tohoto nebezpečí v rámci zkoumání přiměřenosti.

Protože však i profesní skupiny, které mohou zakládat společenství s advokáty, jako jsou např. auditori, požívají podle § 59a odst. 1 BRAO „jen“ relativní ochrany odst. 2, nejedná se o akceptovatelný rozlišovací důvod. **Úvaha, že lékařům a lékárníkům jsou uloženy velmi podobné povinnosti mlčenlivosti jako advokátům, takže se nebezpečí při takové úzké spolupráci významně nezvyšuje, byla hlavním argumentem pro rozhodnutí soudu.**

I když to na první pohled nevypadá jako významný rozdíl, zda bude vytvořeno sdružení nebo bude spolupráce probíhat jen na bázi placené poradenské činnosti, podtrhuje tento rozsudek skutečnost, že advokátní svoboda volby povolání smí být omezena jen tam, kde to skutečně slouží právnímu státu. A profesní obraz advokáta se může změnit. Podle soudu je nutné zohlednit okolnost, že technologizací se stávají jednotlivé profese komplexnějšími, a tak i pro právní poradenství jsou nutné stále speciálnější a odbornější znalosti. Tomu je třeba dát právní rámec, který lze omezit jen tam, kde skutečně existují vážná rizika ohledně porušení advokátních profesních povinností.

Dnešní dosažené profesní svobody v německém advokátním právu jsou výsledkem judikatury Spolkového soudního dvora a německého ústavního soudu k čl. 12 I Základního zákona za posledních 25 let. Začalo to už „klasikem“ z ro-

1 https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2016/01/1s20160112_1bv1000613.html.

2 <http://www.brak.de/zur-rechtspolitik/stellungnahmen-pdf/stellungnahmen-deutschland/2014/mai/stellungnahme-der-brak-2014-16.pdf>.

3 BGH, rozsudek ze dne 28. 10. 1992, 3 StR 367/92, BGHSt 38, 369, 370 f.

4 BGH, rozsudek ze dne 14. 11. 1963, III ZR 19/63, BGHZ 40, 288, 293 f.

ku 1987, který otrásl striktním obecným zákazem propagace advokátů, až po rozhodnutí BGH ze dne 13. 11. 2013,⁵ díky kterému je ucházení se o konkrétní mandát povoleno. Další otevření profesního práva představovalo např. povolení honorářů závislých na úspěšnosti⁶ a zrušení zákazu poboček pro advokáty.⁷

Advokátní akciová společnost byla v Německu povolena již před několika lety, advokátní GmbH & Co.KG ne. Nové právní formy společností byly zavedeny proto, aby se advokacie přizpůsobila realitě a jejím měnícím se požadavkům.⁸

Rozsudek německého Spolkového ústavního soudu se tak řadí k mezinárodním snahám několika advokátů, kteří chtějí vstupovat do čím dál užší spolupráce s jinými odbornými profesemi nebo jinými společnostmi a kteří v této spolupráci spatřují svou šanci. V sousedním Rakousku naopak bojuje advokátní komora roztrpčeně proti návrhu vládního zákona o povolení mezioborových partnerských společností, které by údajně přineslo 6 000 nových pracovních míst.

Z českého pohledu lze očekávat, že za několik let u nás budou vznášeny obdobné argumenty, nejpozději v okamžiku, kdy se zde usadí některé z takových mezioborových společenství z jiné země EU.

Protože rozhodnutí německého Ústavního soudu platí jen pro profese s podobnou povinností mlčenlivosti, jaké podléhají advokáti, nedojde pravděpodobně k rychlému rozšíření na ostatní odvětví. Bude tomu tak i z finančních důvodů: v Německu existuje zvláštnost v podobě živnostenské daně, od níž jsou advokáti a daňoví poradci i lékárníci a lékaři osvobozeni. Pokud však advokáti vykonávají advokacii v rámci společenství spolu s profesemi, které jsou povinny živnostenskou daň platit (to se týká i insolvenčních správců), stávají se i advokátní příjmy předmětem živnostenské daně.

S největší pravděpodobností tak budou i v Německu namísto společných firem stejně jako dosud převládat pragmatická řešení ve formě úzké spolupráce mezi advokáty a jinými odborníky, která existují i v ČR, i přes ideální představu toho,

jak ve sdruženích pracují jen advokáti.

Rozhodnutí však ukazuje, že se tlak na tradiční obrázek advokáta, který sám, nanejvýš s několika kolegy, uděluje právní rady, stupňuje. V anglosaských zemích je tento tlak ještě větší, protože tam existují advokátní kanceláře kótované na burze a/nebo masivně financované ze zahraničí a tradiční obrázek advokáta je vzhledem k dnešním megakancelářím s tisíci advokáty tak jako tak už překonaný. Je to tedy na nás, advokátech, jak se k této změně postavíme. Rozhodující otázkou je vždy, zda to pomůže našim klientům.

✿ JOSEPHINE SCHÜLE,
ARTHUR BRAUN, M.A.,
bpv Braun Partners, Praha

5 BGH, rozsudek ze dne 13. 11. 2013, I ZR 15/12.

6 BVerfG, rozsudek ze dne 12. 12. 2006, 1 BvR 2576/04.

7 Změnou zákona 2007 srov. BGBl. I S. 358 v důsledku vícerozkladných rozsudků Ústavního soudu SRN ohledně omezenosti čl. 12 Základního zákona.

8 Srov. Braun/Amador: Novinky v právních formách AK v Německu, Bulletin advokacie č. 11/2013, str. 71-72.

Budoucnost advokátních služeb – je regulace advokacie nutná?

VÝBOR RADY EVROPSKÝCH ADVOKÁTNÍCH KOMOR (CCBE) PRO BUDOUCNOST ADVOKÁTNÍCH SLUŽEB A ADVOKÁTNÍ PROFESE IDENTIFIKOVAL JAKO JEDNU Z HLAVNÍCH POTENCIÁLNÍCH ZMĚN ZPOCHYBNĚNÍ POTŘEBY REGULACE V SEKTORU ADVOKÁTNÍCH SLUŽEB, VEDOUcí NAPŘ. K ZUŽENÍ BUDOUcíHO TRHU SLUŽEB POSKYTOVANÝCH REGULOVANÝMI ADVOKÁTY, K VLASTNICTVÍ HLAVNÍCH POSKYTOVATELŮ ADVOKÁTNÍCH SLUŽEB NEADVOKÁTY APOD.

Praxe tuto hypotézu potvrdila – řada advokátních komor čelí či v nedávné době čelila regulačním problémům týkajícím se nezávislosti a dalších základních hodnot, na kterých advokacie stojí. Mnohé komory se tak musejí konfrontovat se vzestupem neregulovaného sektoru a otázkou, jaký to bude mít vliv na advokátní profesi.

CCBE, jejímž je ČAK dlouholetým aktivním členem, věnuje otázkám regulace advokacie velkou pozornost. Již v roce 2012 zadala zpracování studie zaměřené na „posouzení hospodářského významu sektoru profesionálních právních služeb poskytovaných advokáty v Evropské unii“,¹ kterou neškodí si znovu připomenout, neboť její závěry jsou stále platné a poskytují k současné diskusi o deregulaci advokátní profese dostatečné argumenty ve prospěch regulace.

Existuje i řada dalších studií, které analyzují regulaci advokacie a hodnotí výhody a nevýhody možné liberalizace advokátních služeb. Za pozornost stojí např. i studie společnosti Copenhagen Economics,² kterou si zadala Dánská advokátní komora v roce 2014 a jež se věnuje regulaci advokátního sektoru v Dánsku.

Obě tyto práce ve svých závěrech prokazují, jak jsou regulované advokátní služby důležité pro ekonomický růst.

1 George Yarrow; Christopher Decker: Assessing the economic significance of the professional legal services sector in the European Union, Regulatory Policy Institute, 2012.

2 H. Okholm Ballebye; J. Przybyszewski; M. Thelle Hvidt: Konkurrence og regulering i advokatbranchen, Copenhagen Economics, 2014.

Posuzování hospodářského významu sektoru profesionálních právních služeb poskytovaných advokáty v Evropské unii

Tato téměř stostránková práce, jež je dílem prof. George Yarrowa a Dr. Christophera Deckera z Institutu regulační politiky (Regulatory Policy Institute) se sídlem v Oxfordu, je rozdělena do několika kapitol, které se věnují širšímu významu advokátních služeb pro ekonomický blahobyt, advokátním službám a trhům, dále advokátním službám jako transakčním aktivitám, vyhodnocení přínosu sektoru advokátních služeb k výkonu ekonomiky Evropské unie, a konečně nově vznikajícím trendům a regulačním otázkám.

Studie dochází k závěru, že právní služby poskytované advokáty mají nesporný hospodářský význam, a to vzhledem ke své úzké vazbě na obecnou institucionální architekturu společnosti, resp. právní řád. Kromě toho z provedené analýzy vyplývá, že není náhodou, že dobrá ekonomická výkonnost bývá úzce spojena se stabilními a dobře fungujícími právními systémy. Dle studie spíše platí, že instituty (včetně zákonů a norem) právního systému podmiňují a určují hospodářskou výkonnost, neboť stabilní a důvěryhodné instituty umožňují hospodářský rozvoj a vedou k větší ekonomické aktivitě.

I když politické instituty určují významné aspekty struktury právního systému a i když soudy rozhodují, jak budou dané zákony implementovány, ze studie vyplývá, že **advokáti aktivně svými každodenními činnostmi a jednáním přispívají jak k podobě právního systému, tak k tomu, jak efektivně působí a funguje.**

Dle závěrů studie se zdají být s výkonností právního systému úzce spojeny dva aspekty jednání advokacie: za prvé, pokud má být právní systém efektivní, je nezbytné, aby advokáti byli řádně vyškoleni a vybaveni, aby mohli vykonávat úkoly, jež jsou od nich požadovány, a za druhé, vzhledem k povaze práce, kterou advokáti vykonávají, je významná integrita profese – značnou hodnotou je pak dle autorů zachování kultury profesionality a nezávislosti na vnějších vlivech, a to včetně vlivu státu. Z těchto důvodů by se tak při po-

suzování advokacie dle závěrů studie měly vždy brát v úvahu širší vztahy mezi právním systémem a hospodářskou výkonností. Dále je třeba přihlídnout vždy i k faktu, že existují rozdíly mezi advokáty a jinými odborníky, a na základě chápání zdrojů těchto rozdílů je pak třeba vytvářet veřejnou politiku. Jak autoři studie také uvádějí, advokáty odlišuje především jejich nezávislost, implementace práva (i přímá účast na tvorbě práva) a rozvoj právního státu. Autoři považují advokáty též za hybatele sociálních a ekonomických změn a advokacie dle jejich názoru utváří právo a ovlivňuje ekonomické a sociální chování. I proto **aktivní a dobře fungující advokátní profese přispívá k zásadnímu rozvoji právního systému a integrita advokátní profese je důležitým aspektem stabilní institucionální struktury a rámce hospodářství.**

Poslední kapitola se věnuje **novým trendům a regulačním otázkám v sektoru advokátních služeb.** Dle studie současný vývoj naznačuje, že sektor advokátních služeb může v následujících letech čelit značně dlouhému období turbulencí, zejména v důsledku změn v informačních a komunikačních technologiích a s tím souvisejícím vznikem nových pracovních postupů. To dle závěrů studie advokacii pravděpodobně přinese jak příležitosti, tak výzvy, a pro hospodářský výkon tohoto sektoru v budoucnu bude zásadní, jak se těmto změnám přizpůsobí. Existuje též řada možných vývojů právní úpravy, které by mohly mít přímý i nepřímý vliv na tuto profesi.

Autoři studie se zabývají i některými ekonomickými úvahami spojenými se **změnami organizačních/vlastnických pravidel** (např. zavedení alternativních podnikatelských struktur) a možnými změnami vyhrazených činností a požadavků na kvalifikaci. Autoři konstatují, že odstranění existujících omezení poskytování advokátních služeb tak, aby bylo umožněno, aby neadvokát vlastnil advokátní kancelář, je často spojováno s argumentem zvýšeného rizika konfliktu zájmů a oslabení integrity advokátní profese s konečným negativním dopadem na spotřebitele. Upozorňují však, že i nové přístupy (liberalizace) se v podstatě rovnají regulačním reformám, nikoliv dere-

gulacím, což demonstrují na příkladu Velké Británie. V každém případě ze studie vyplývá, že je vždy nutné individuální vyhodnocení situace a že **neexistuje obecná a abstraktní (tj. nezávislá na kontextu) odpověď na otázku, zda určitá omezení vlastnictví a struktury podniku budou dobrá či špatná pro hospodářskou výkonnost.** Při posuzování veřejných politik je dle jejich názoru nutné individuální hodnocení na základě případových studií, zkoumání možných dopadů na hospodářskou soutěž, ale i širších dopadů z hlediska kvality a důvěry spotřebitelů.

Regulace advokátního sektoru v Dánsku

Dánská advokátní komora a Asociace dánských advokátních kanceláří si od společnosti Copenhagen Economics vyžádaly analýzu právní úpravy advokacie a posouzení výhod a nevýhod další liberalizace advokacie v Dánsku.

V rozsáhlé studii z roku 2014 se konstatuje, že liberalizace může být přínosná pro spotřebitele díky vyšší konkurenci – ta nastává, když taková liberalizace odstraní překážky, které ztěžují založení advokátní kanceláře, nebo když odstraní jiné překážky, které činnost advokátní kanceláře omezují. Dle poznatků studie však řada okolností dánské advokátní profese naznačuje, že **možný zisk z liberalizace je omezený.** Ve studii jsou identifikovány dva hlavní důvody:

Předně je potenciál pro posílení konkurence větší, když je konkurence nízká. Dle studie ale neexistují žádné náznaky, že by současná konkurence v dánské advokacii byla slabá – v Dánsku existuje velký počet advokátních kanceláří a tyto kanceláře soutěží jak mezi sebou, tak s jinými poradci a se zahraničními advokáty. Kromě toho advokátním kancelářím konkurují i podnikoví právníci v soukromých korporacích a organizacích.

Za druhé je potenciál pro posílení konkurence prostřednictvím liberalizace větší, když spotřebitelům velmi záleží na ceně, a reagují tak na cenovou konkurenci. Existují údaje o silnější cenové konkurenci, zejména u velkých podniků. Údaje ale zároveň ukazují, že klientům více záleží na kvalitě poskytovaných služeb než na ceně, což dle

výsledků studie znamená, že další liberalizace pravděpodobně nepovede k významnému snížení cen.

Liberalizace advokacie by dle studie rovněž mohla poškodit spotřebitele a společnost. Pokud liberalizace sníží požadavky na právní poradce, mohlo by to ovlivnit kvalitu práce. Tento problém by zasáhl především soukromé klienty a malé podniky, pro něž je ohodnocení kvality práce advokáta nejobtížnější, a tedy mají vyšší potřebu ochrany. Liberalizace by též mohla mít neblahé důsledky, pokud sníží nezávislost advokátů či kvalitu jejich práce u soudu. Jak autoři studie podotýkají, přístup občanů k nezávislým advokátům je předpokladem zajištění přístupu ke spravedlnosti a kromě toho práce advokátů u soudu přispívá k „judikatuře“ ku prospěchu celé společnosti.

Studie detailně zkoumala několik oblastí. Jednou z nich byla – obdobně jako v případě studie prof. Yarrowsa – **identifikace možných výhod liberalizace pravidel vlastnictví.**³ Dánští experti dospěli k závěru, že výhody jsou omezené a že např. externí vlastníci přinášejí pouze omezenou přidanou hodnotu, protože advokátní kancelář mohou stěžejně řídit efektivněji než advokáti. Jako nevýhoda úpravy pravidel vlastnictví bylo identifikováno i to, že liberalizace pravidel vlastnictví může ohrozit nezávislost advokátů. Klienti si tak nemohou být jisti, zda advokáti zastupují pouze jejich zájmy. To vytváří riziko nižší kvality právních služeb, což je škodlivé pro společnost. Dle poznatku studie je riziko obzvláště vysoké v případě externích vlastníků, protože exter-

ni vlastníci zvyšují riziko střetu zájmů. Úprava pravidel vlastnictví si tedy vyžádá zavedení nových předpisů na ochranu spotřebitele. To se stalo ve Švédsku (které umožňuje zahraničním advokátním kancelářím vlastnit advokátní kanceláře ve Švédsku) a v Anglii a Walesu (které umožňují externí vlastníky).

Studie též zkoumala **možnost úpravy monopolu advokátů zastupovat klienta u soudu.** Jelikož v roce 2008 došlo v Dánsku k úpravě monopolu advokátů na zastupování klientů u soudu, je od té doby možné, aby klienty u soudu v řadě menších případů zastupovali jiní poradci – neadvokáti. Přímou výhodou úpravy tohoto monopolu advokátů zastupovat klienta u soudu je vyšší konkurence jiných poradců než advokátů, což by v zásadě mohlo vést k nižším cenám. Autoři studie však dospěli k názoru, že monopol advokátů na zastupování klienta u soudu měl sotva znatelný dopad na konkurenci. Studie dále dochází k závěru, že nevýhodami modifikace monopolu advokátů zastupovat klienta u soudu je riziko špatného poradenství a méně efektivní řešení případů, pokud u soudu zastupují méně zkušení poradci. To může vést ke značným ekonomickým ztrátám – ne pouze pro klienta, který případ u soudu prohraje, ale i pro společnost, neboť řešení případu může být pomalejší a nákladnější a chyba poradce může také vést k nesprávnému soudnímu rozhodnutí, které poškodí nejen účastníky konkrétního řízení, ale může mít vliv i na účastníky v budoucnu, jelikož toto rozhodnutí bude precedentem. Přínosy pro hospodářskou soutěž ze zastupování neadvoká-

káty jsou tak ve většině případů malé a lehce je převáží s tím spojená rizika nižší kvality poskytované služby (neboť na neadvokáty je kladeno méně přísných regulačních požadavků než na advokáty) a s tím spojené vyšší procesní a kontrolní náklady, které ve finále hradí daňoví poplatníci.

Studie se dále věnovala otázce, zda **pravidla etického kodexu** (etické zásady pro advokáty přijaté generální radou Dánské advokátní komory) omezují konkurenci. Stávající úprava etického kodexu je charakterizována kvaziregulací: celkový rámec etického kodexu upravuje veřejná legislativa, zatímco každodenní a podrobnější regulační pravidla tvoří Dánská advokátní komora (resp. její disciplinární komise) a na nejvyšším stupni soudy. Autoři studie dospěli k názoru, že tato kvaziregulace je pro advokacii vhodná a že současná struktura regulace nikterak neomezuje konkurenci v advokacii.

Na odpověď titulní otázky – je-li nutná regulace advokacie – tak z obou rekonstruovaných studií shodně vyplývá, že právě s novými výzvami, jež budoucnost přináší, je **regulace advokacie zcela nepostradatelná a regulované advokátní služby jsou zásadní jak pro ochranu klienta, tak pro ekonomický růst.**

✿ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ,

vedoucí odboru mezinárodních vztahů ČAK

³ To by mohlo v případě Dánska spočívat buď ve zvýšení limitu toho, kolik mohou vlastnit neadvokáti (aktuálně 10 %), nebo umožnění externích vlastníků, kteří v kanceláři nepracují, či umožnění zahraničním advokátním kancelářím, aby vlastnily advokátní kanceláře v Dánsku.

Bulletin advokacie online

V posledních dnech byly na Bulletinu advokacie online www.bulletin-advokacie.cz publikovány tyto exkluzivní články:

- **Nejvyšší soud rozhodl, že zaměstnanec není oprávněn odborně hodnotit pokyny zaměstnavatele**
- **Způsobilá zástava**
- **Bytové spoluvlastnictví jako spoluvlastnictví určité nemovité věci**
- **Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy a nový český občanský zákoník**
- **Srovnání české právní úpravy svobodného přístupu k informacím s unijní úpravou zpřístupňující informace institucí EU**



Nové rakouské dědické právo

– rozhovor s prof. Dr. Martinem Schauerem

V Rakousku budou mít od 1. ledna 2017 nové dědické právo!

V létě 2015 schválil tamní parlament rozsáhlou novelu¹ rakouského občanského zákoníku (dále jen „ABGB“), která přináší řadu nejen formulačních, ale i obsahových změn. O jejím přijetí bylo rozhodnuto v návaznosti na desetiletí trvající především akademickou diskusi na téma nutnosti přehodnocení v řadě ohledů zastaralé dikce znění jednotlivých ustanovení kodexu, která již byla částečně dotvořena, ba přetvořena výkladem.

Jako motivy² novelizace bývají uváděny především: celková modernizace a částečné zjednodušení, snaha o přizpůsobení dědického práva proměnám společnosti 21. století, dále pak „napasování“ na nové hospodářské poměry, zohlednění nových sociálních a rodinných vztahů atd. V neposlední řadě byla vedena i snaha odstranit archaismy obsažené v kodexu z dob první poloviny 19. století a nahradit je termíny „současnými“ s cílem ulehčit jejich porozumění.

Hlavními principy, které byly v rámci procesu reformy zdůrazněny (a dodrženy), byl především respekt k soukromé autonomii všech aktérů, zejména zůstavitele, kontinuita s dosavadní úpravou, jakož i zohlednění závěrů dosavadní právní doktríny.³

Tento vývoj je poměrně zajímavý i z pohledu práva českého, neboť dosavadní rakouská úprava byla nepochybně jedním z inspiračních zdrojů při přípravě nového občanského zákoníku,⁴ který dědické právo obsahuje. Případný posun rakouského dědického práva tak může být příležitostí i k reflexi současné české právní úpravy a její interpretace.

Při snaze o pochopení zahraniční právní úpravy je vždy „k nezaplacení“ pohled odborníka, který se tématu věnuje v širších (nikoli jen národních) souvislostech. Takovou osobou je bezpochyby profesor Právnické fakulty Vídeňské univerzity Martin Schauer, který se věnuje dědickému právu (stejně jako právu nadačnímu a korporacnímu) v širších mezinárodněprávních souvislostech. Je nám ctí, že jsme mohly během konzultace v únoru 2016 na téma „nové dědické právo“ pořádit (zcela spontánně) i tento krátký rozhovor:

• **Rakouský občanský zákoník (ABGB) tradičně patří k zákonům, které se novelizují spíše zřídka. Jaké bylo právně-politické pozadí pro změny dědického práva, které vstoupí v účinnost 1. ledna 2017?**

V Rakousku se o reformě dědického práva diskutuje dobře již 20 let. Nejdříve byly diskuse vedeny na úrovni akademické,⁵ později se vyskytla přání relevantních zájmových skupin, která reformní proces na politické úrovni nastartovala.

Zpočátku zde bylo naléhání hospodářské, aby v oblasti povinných dílů bylo více flexibility, aby byla ulehčena generační výměna u podniků, především těch rodinných. Další politický požadavek spočíval ve zlepšení dědicko-právního postavení druhá a družky. A konečně měla být též posílena vzájemná rodinná solidarita zavedením tzv. pečovatelského odkazu, na základě kterého blízcí příbuzní, kteří se o zemřelého před jeho smrtí starali, získají finanční náhradu z pozůstalosti.

• **Na první pohled se zdá být novelizace velmi široká. Jaký je ovšem skutečný rozsah změn?**

Reformou byla nově formulována téměř všechna ustanovení dědického práva, skoro 300 paragrafů. To ovšem nevyovídá nic o obsahovém rozsahu reformy. U téměř 80 % nových ustanovení se totiž jedná pouze o reformulaci starého zákonného textu do současné řeči, která je pro „dnešní“ adresáty práva lépe pochopitelná. Mnohdy zde nebylo o obsahové změny ani usilováno. Mimo to byla zrušena ta ustanovení, která obsahovala již „mrtvé“ právo, které vyšlo z užívání. Zákonnodárce také využil tuto příležitost k některým terminologickým změnám. Např. pojem „nutný dědic“ (*Noterbe*) byl nahrazen přílehavějším pojmem „oprávněný z povinného dílu“ (*Pflichtteilsberechtigter*) a místo „fideikomisární substitute“ (*fideikommissarische Substitution*) se nyní hovoří o „následném dědictví“ (*Nacherbschaft*). Systematika dědického práva však zůstala nezměněna, stejně jako v mnoha případech i čísla paragrafů. Kdo byl s dědickým právem v ABGB seznámen, lehce se bude orientovat i v novém dědickém právu.

Nové dědické právo však přináší i obsahové změny, a to zejména u zákonného dědického práva manžela/manželky, zavedení mimořádného dědického práva druhá/družky, nový tzv. pečovatelský odkaz, jakož i rozsáhlou novou úpravu povinného dílu. V neposlední řadě je třeba zmínit i dílčí změny u pravidel pro formu posledních pořízení.



• **Jaké změny považujete – Vy osobně – za nejdůležitější pro právní praxi?**

Podle mého názoru budou mít největší význam pro praxi novinky v právu povinných dílů, změny u zákonného dědického práva manželů, jakož i pečovatelský odkaz. Naproti tomu zavedení mimořádného dědického práva pro druhá a družku je spíše politickým signálem, kterým má být tato forma soužití uznána a doceněna. Praktický význam však bude mít tato změna spíše okrajový. Druh nebo družka totiž dědí pouze v případě, že jejich soužití trvalo před smrtí zůstavitele minimálně tři roky a pokud nejsou jiní zákonní dědicové. Druh a družka zároveň nemají právo na povinný díl.

1 Erbrechts-Änderungsgesetz 2015, BGBl I 2015/87, viz https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2015_I_87/BGBLA_2015_I_87.html.

2 K právně-politickým cílům novely viz G. Katherien: Die Reform des österreichischen Erbrechts 2015 – Rechtspolitische Ziele. In: A. Deixler-Hübner; M. Schauer (eds.): Erbrecht NEU, Lexis Nexis, Wien 2015, str. 1 a násl.

3 Tamtéž, str. 15.

4 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; srov. rovněž důvodovou zprávu k tomuto zákonu.

5 Reforma dědického práva byla např. tématem 17. Juristen Tag, konaného v roce 2009 ve Vídni, viz publikované příspěvky in Die Reform des österreichischen Erbrechts, Manz, Wien 2010; byla diskutována i při 200. výročí ABGB, viz např. R. Welsler: Die Entwicklung des Erbrechts, in: Festschrift 200 Jahre ABGB, Band I., Manz Verlag, Wien 2011, str. 713 a násl., jakož i při mnoha dalších odborných setkáních.

• **Následující změny jsou pro nás zajímavé: zákonný odkaz pro osoby, které pečovaly o zůstavitele před jeho smrtí, snížení povinných dílů, nároky dědice v případech nástupnictví v oblasti podnikání. Můžete tyto změny krátce okomentovat?**

Nový pečovatelský odkaz⁶ si lze představit takto: určité osoby, které pečovaly o zemřelého před jeho smrtí, mají nárok na zákonný odkaz. Okruh osob oprávněných je však omezen pouze na blízké příbuzné zemřelého. K nim patří všechny osoby, které patří rovněž k okruhu zákonných dědiců zemřelého (tedy i druh a družka), jakož i jejich manželé, druzi a družky a také jejich děti.

Péče musí být poskytována v posledních třech letech před smrtí zemřelého, a to po dobu minimálně 6 měsíců a v „nikoliv zanedbatelném rozsahu“. Podle důvodové zprávy by mělo postačovat, pokud je péče poskytována více než 20 hodin měsíčně, a výše odkazu se určuje podle obstaraného užítku, např. s ohledem na ušetření nákladů, které by jinak byly vynaloženy za vhodnou pracovní sílu. Nárok na tento zákonný odkaz však nevzniká, pokud byl pečující příbuzný „saturován“ již za života zemřelého, např. určitým platem nebo příspěvkem. Právě tak nárok odpadá, jestliže zemřelý něčím, co tvoří pozůstalost, pořídil svým projevem vůle ve prospěch pečujícího člena rodiny, nebo pokud nařídil, aby se tyto majetkové hodnoty na tento zákonný odkaz započítaly. Pokud nárok existuje, může být odňat pouze v případě existence důvodu relevantních pro vydědění.

6 § 677 a 678 rakouského ABGB, ve znění po novele rakouského dědického práva.

7 § 761 odst. 1 rakouského ABGB, ve znění po novele dědického práva.

8 § 766-768 rakouského ABGB, ve znění po novele dědického práva.

9 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

10 Kromě již výše citovaných děl srov. např. G. Graf: Erbrecht, Lexis Nexis, Wien 2015; nebo Ch. Rabl; B. Zöchling-Jud: Das neue Erbrecht, Manz, Wien 2015.

11 Komparační dimenze tak zůstala pouze na úrovni akademické – srov. Ch. Wendehorst: Die Reform des österreichischen Erbrechts im Lichte internationaler Entwicklungen in Verhandlungen des siebzehnten österreichischen Juristentages Wien 2009, Manz, Wien 2010, str. 20 a násl.

12 K návrhu na zrušení dědické smlouvy srov. S. Ferrari: Die Reform des österreichischen Erbrechts in Verhandlungen des siebzehnten österreichischen Juristentages Wien 2009, Manz, Wien 2010, str. 90.

Podstatné změny se týkají povinných dílů. Zde bych se chtěl zmínit pouze o dvou nejdůležitějších. Za prvé dochází k posílení svobody zůstavitele při určení, jakým způsobem má být povinný díl uhrazen. Doposud byl nárok na povinný díl chápán jako nárok na finanční částku, která mohla být pokryta i jinými hodnotami z pozůstalosti, např. i povoláním za dědice nebo odkazovníka.⁷ Nebylo ale zcela vyjasněno, zda je každý odkaz vhodný ke krytí povinného dílu. Pochybnosti se vztahovaly zejména na odkazy, které nemají likvidní hodnotu – tedy ze kterých nemohly být peníze ihned vyplaceny. V novém právu je postaveno najisto, že povinný díl je kryt každou hodnotou, přičemž na její likviditu není brán zřetel.

To znamená, že povinný díl může být kryt např. zřízením poživacího práva, důchodu, vinkulovaným obchodním podílem ve společnosti s ručením omezeným, a dokonce i dosazením za beneficenta soukromé nadace. Význam má pouze dostatečná hodnota, která musí být zjišťována případně na základě podkladů matematicko-pojišťovacích.

Druhá novinka se u povinných dílů vztahuje na možnost prolongace jejich splatnosti nebo nařízení splátek.⁸ To je možné ve dvou případech. Za prvé může zůstavitel prodloužit splatnost povinného dílu v posledních pořízeních až do 5 let nebo na tuto dobu nařídít splátky. Pokud by toto bylo pro oprávněného z povinného dílu nespravedlivě tvrdé, pak může soud – po zvážení zájmů – odložení splatnosti zkrátit. V mimořádných případech může také časový úsek pro platby prodloužit až na 10 let. Za druhé může soud splatnost povinného dílu spočívat v penězích i bez nařízení v posledním pořízení odložit až na 5 let nebo jej rozložit pro tuto dobu do splátek; v mimořádných případech až na 10 let.

Předpokladem je, že okamžité zaplacení povinného dílu by bylo pro dědice nespravedlivě tvrdé. O to jde zvláště v případech, pokud by dědic z důvodu okamžité platby nároku na povinný díl musel zcizit svůj byt, který mu slouží k uspokojení nutné bytové potřeby, nebo pokud by musel převést svůj podnik, který mu zajišťuje živobytí, nebo pokud by okamžitá platba povinného dílu další existenci podniku podstatně ohrozila. Při nařízení odkladu splatnosti nebo splátek musí být přiměřeně zohledněny ale i zájmy osob oprávněných z povinného dílu.

Především možnost odkladu splatnosti a nařízení platby ve splátkách má ulehčit generační výměnu v podniku. Dědic podniku má být ochráněn proti okamžitému odlivu likvidních prostředků, který by byl spojen s povinností k okamžité platbě povinného dílu.

• **Má novela dědického práva přímé spojení s novou kolizní úpravou⁹?**

Ne, jedná se pouze o časový souběh. Mezi účinností evropského nařízení o dědictví a reformou rakouského dědického práva neexistuje žádná obsahová souvislost. Evropské dědické nařízení se použije už od 17. 8. 2015. Reforma dědického práva vstoupí – po poměrně dlouhé legisvakanci – v účinnost až 1. 1. 2017.

• **Jak právnícká veřejnost (notáři, soudci atd.) změny přijala?**

Aktuálně o reformu není žádný zvláštní zájem. Nicméně především osoby poskytující právní poradenství (notáři, advokáti), kteří svým klientům radí při pořizování závětí již dnes, musí brát nové dědické právo v potaz. Proto se koná množství seminářů a vzdělávacích akcí, jsou vydávány učebnice, sborníky i odborné články.¹⁰

• **Co si myslíte o modernizaci dědického práva?**

Celkově považují reformu za zdařilou. Představuje důležitý krok směrem k modernímu dědickému právu. Ovšem jsou zde i kritické body. Tak třeba právní komparace při reformě nehrála v podstatě žádnou roli. Jak vypadá moderní dědické právo jinde, rakouského zákonodárce zřejmě příliš nezajímalo.¹¹ Také obsahově by bylo vhodné mít tu a tam více odvahy; tak např. dědická smlouva a výkon závěti zůstaly zcela nezměněny, byť se jedná téměř o „mrtvé“ právo.¹²

Jiné právní řády, jako např. německý, nám ukazují, že jak dědická smlouva, tak i výkon závěti mohou mít enormní potenciál při generace překračujícím „plánování“ majetku, pokud jsou orientovány podle poptávky. Bohužel i toto zůstalo mimo pozornost zákonodárce. Ale přesto: rakouské dědické právo je fit pro 21. století!

✿ Otázky položily, úvodem a poznámkami opatřily doc. JUDr. KATEŘINA RONOVSKÁ, Ph.D., a JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, LL.M.

informace a zajímavosti

2. práce kategorie Talent roku soutěže Právník roku 2015

Advokátní mlčenlivost a aspekty bezpečnosti informací

Mgr. JAN SEMÍK

Prolog

Není to to tak dlouho, co jsem se zúčastnil oslav 25 let obnovení nezávislosti české advokacie, jejichž nosným tématem z pohledu odborného byla mlčenlivost advokátů. Dle vyjádření zástupců České advokátní komory právě toto téma pravidelně pronásleduje mnoho jejich členů a je velmi častým předmětem dotazů advokátů obracejících se na Komoru o pomoc. Vzhledem k tomu, že v době konání výše uvedené konference jsem se pracovníčně věnoval letos nově zavedenému zákonu o kybernetické bezpečnosti, zaujalo mě samotné možné propojení bezpečnosti informací s tématem advokátní mlčenlivosti a nakonec i s již notně známou, ale stále dle mého názoru nadále přehlíženou nebo možná podceňovanou ochranou osobních údajů.

Úvod do problematiky

Všechny výše uvedené oblasti se týkají jednoho základního institutu, jímž je ochrana informací, údajů či dat. Přestože dnes ve většině oborů podnikání či technologického vývoje a výzkumu je integrita informací stále důležitější, v advokacii je její význam zcela specifický. S ohledem na aktuální vývoj naší tzv. informační společnosti význam bezpečnosti informací neustále roste a lze se oprávněně domnívat, že většinou kolegů není dostatečně vnímán samostatně, natož v širším spojení s elementy elektronické či, akčněji řečeno, kybernetické bezpečnosti, což v nás možná vyvolává elektrizující pocity, že jsme již součástí té kybernetické budoucnosti, kterou jsme dříve viděli jen ve sci-fi snímcích americké produkce.

Specifikum ochrany informací v advokacii dle mého názoru tkví zejména v tom, že rozsah a hloubka důvěrných informací, se kterými se advokát setkává, jsou nepoměrně rozsáhlejší a hlubší než ve většině ostatních oborů lidské činnosti. Advokáti v tomto směru disponují neskutečným množstvím



údajů a informací, které spadají do oblasti nejhlubšího soukromí klientů a liší se podle toho, jakou právní službu právě v daném případě klientovi poskytují. Od svých mandantů, ale nejen od nich, v rámci výkonu své profese při řešení konkrétní kauzy obdrží advokáti informace různého druhu nejen o klientovi, ale velmi často i o dalších subjektech, které jsou v konkrétním specifickém, ať už sporném, či nesporném, vztahu ke klientovi. Ať už advokát poskytuje právní služby v soukromé či obchodní sféře, nemluvě o specifické sféře trestního či daňového práva, vždy je základním pilířem vztahu mezi advokátem a jeho klientem vytvoření atmosféry důvěry, která vzniká, či často musí vzniknout, bleskurychle a v takové in-

tenzitě, ke které by u jiných ve společnosti vznikajících mezilidských vztahů často docházelo v časových úsecích měřených zcela jinými jednotkami.

Advokacie je atraktivní. Již desítky let je zobrazována přitažlivost našeho povolání právě ve spojení s různorodostí a informační hloubkou řešených kauz zejména v audiovizuální tvorbě, která by bez příběhů založených na detailech a soukromých důvěrných informacích měla o jeden významný pramen méně. Rozuzlení příběhů nastává často právě na základě porušení důvěrnosti takových informací, jejich odhalení, a divák pak žasne. V realitě všedního dne je to právě advokát, který často mlčenlivostí chrání takové zajímavé informace, a i když by neměl, jistě se občas anonymně rád pochlubí, jakou zajímavou kauzu absolvoval. Advokát obecně disponuje informacemi velmi vysoké hodnoty a důvěrnosti, i když tato hodnota může být vysoká, případně až nevyčísitelná právě jen ve vztahu ke konkrétní osobě a ostatním se může jevit jako bezcenná. V tomto směru považuji za důležité se velmi vážně a důkladně zamyslet nad intenzitou ochrany, která je v současné době těmito informacím, na něž se vztahuje obecný institut advokátní mlčenlivosti, poskytována.

V dnešní době nám ovšem na ochranu důležitých informací nevystačí obyčejný plechový trezor schovaný ve skříni za spisy. Stejně tak již léta nepíše nikdo z nás na psacím stroji, a i ten, pro koho byla disketa přelomovým datovým nosičem informací, již musel dávno podlehnout kouzlu takřka nekončné kapacity paměťových médií a možnosti online přenosu dat dříve nepředstavitelných rozměrů. Advokátní profese se ruku v ruce s justičním kolosem v současné době digitalizuje jako nikdy předtím. Digitální podpis, datové schránky a konverze listin jsou dnes již notoricky známé a důsledně vytěžované výdobytky modernizace.

Jako advokát tzv. v záběhu, který má být v moderních technologiích zběhlý, musím prozradit svůj častý pocit ocitnutí se v budoucnosti, a nikoliv v přítomnosti. Pokud jsem výše zmínil termín „nosiče dat“, pak nesmím zapomenout, že jedním z hlavních nosičů dat a informací je advokát sám. To mi připomíná dnes již spíše historický film s názvem *Johnny Mnemonic*, v němž můj oblíbený hollywoodský herec Keanu Reeves vystupuje v roli muže, kterému jistá organizace v blízké budoucnosti nahrála do mozku, resp. do disku v mozku, data a nyní je někdo další chce využít pro sebe ze zjištěných důvodů a získat je vloupáním se do jeho mozku. Naštěstí se do naší hlavy zatím tak jednoduše vniknout nedá, ale do našich digitálních paměťových nosičů ano. Jak dalece jsme schopni a ochotni vystavět složité a těžko překonatelné překážky za účelem ochrany bezpečnosti informací? Kolik z nás dnes nosí při sobě flashovou paměť, která není chráněna ani heslem, ani kódem a dost možná je již dávno infikovaná nějakým virem? Kdo z nás má svůj elektronický podpis uložený ve svém osobním počítači a podepisovat s ním může jakékoliv listiny kterýkoliv jeho uživatel, nikoliv jenom nositel jména podpisu?

Vztah k advokátní mlčenlivosti

Krása a elegance bezpečnosti informací ve vztahu k mlčenlivosti advokáta tkví již v tom, že její základy jsou založeny Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústav-

ního pořádku České republiky. Čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny zakládají právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení, jakož i právo obviněného na obhajobu prostřednictvím obhájce. Je však nutné užití těchto zaručených práv garantovat určitými a dostatečnými podmínkami pro jejich realizaci. Jen velmi složitě si lze představit předávání povětšinou důvěrných informací mezi klientem a jeho právním zástupcem, pokud by neexistoval silný a pevný rámec ochrany takového toku informací. Tento institut právní pomoci je pak podrobně rozváděn zákonem o advokacii, který mj. stanovuje hranice mlčenlivosti a určuje jediné možné varianty klíčů, kterými lze trezor mlčenlivosti otevřít. To, že uvádím slovo trezor, je zcela úmyslné, nejen proto, že snad v každé advokátní kanceláři dnes trezor opravdu najdeme, ale zejména proto, že advokátní mlčenlivost je takovou složitě prostupnou virtuální schránkou v ní uložených informací. To, jak budou virtuální zeď a ocelové dveře silné a nepřekonatelné, včetně počtu zámků a před nimi stojící ostrahy, závisí jen a pouze na advokátovi samotném.

Ačkoliv je často zmiňováno, že osobní údaje představují jakýsi zlatý důl pro současné 21. století, domnívám se, že nejen osobní údaje, ale informace jako takové mají nepředstavitelnou hodnotu. Žijeme přece v informační společnosti. Klíčovou v tomto věku je a stále více bude schopnost účinného a rychlého odfiltrování důležitých a hodnotných informací od těch ostatních, zejména s přihlédnutím k rostoucím kvantům dat vycházejících ze všech možných oborů či pseudooborů lidské činnosti. Jak se však má advokát zorientovat v možnostech a povinnostech týkajících se zabezpečení ochrany informací spojených s výkonem jeho profese? Doba je rychlá, právních předpisů mnoho a rad, porad a doporučení od ledasjakých odborníků ještě více.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v úvodním ust. § 1 odst. 2 taxativně definuje, co je poskytováním právních služeb, tedy obecně i to, jaké právní služby má svobodně zvolený nebo ustanovený advokát řádně svým klientům poskytovat. V tomto směru je pak nedílnou součástí těchto služeb, právě ve spojení s advokátní mlčenlivostí, také řádná ochrana informací získaných v rámci poskytování služeb klientovi ze strany advokáta.

Ust. § 3 odst. 1 zák. o advokacii zakládá další pilíř s velmi hlubokými základy, a to nezávislost advokáta. Advokát je při poskytování právních služeb nezávislý; je vázán pouze právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta. V tomto směru je zřejmé, že advokát má opravdu široké možnosti volby způsobu ochrany informací zcela dle svého uvážení a jeho mantinely jsou dány výhradně právními předpisy a pokyny klienta.

Ust. § 16 zák. o advokacii dále rozvíjí povinnosti advokáta tím směrem, že dle prvního odstavce je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, které nesmějí být v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit. Na tento odstavec navazuje následně ještě zajímavější odstavec druhý, který ukládá advokátovi, aby při výkonu advokacie jednal čestně a svědomitě a využíval důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplat-

nil v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné. Zde vyvstává otázka, zda by např. mohl advokát při uzavření smlouvy o poskytování právních služeb vyzvat klienta k udělení pokynů, jakým způsobem má chránit informace, jež mu klient sdělil, s ohledem na advokátní mlčenlivost. Různé informace mají různou hodnotu, každý klient si jich cení jinak a každá ochrana a zavedení určitých opatření také jistě něco stojí, od plechového trezoru na zámeček až po tu nejsložitější technickou a digitální ochranu. Takové úvahy se mohou zdát v určitém směru dosti divoké, domnívám se ale, že v **konkrétních případech by zabezpečení informací chráněných mlčenlivostí měl opravdu advokát se svým klientem konzultovat a nechat si písemně od klienta potvrdit, že s konkrétními opatřeními směřujícími k ochraně informací souhlasí a považuje je za dostatečná ve vztahu k hodnotě chráněných dat.** Klient sám by tak stanovil advokátovi limity ochrany svých dat a účelnosti opatření, která jsou v jeho zájmu. V tomto směru ale částečně předbímám, protože advokát musí klientovi přece nějaká opatření ochrany informací nabídnout, tedy je musí znát, umět použít a nejlépe je už mít zavedená ve své praxi.

Povětšinou nedílnou součástí právní služby je založení advokátního spisu, do něhož jsou veškeré konkrétní údaje týkající se poskytované právní služby zapsány. Na okraj nezapomínejme na to, že ochrana informací nezačíná až u samotného založení spisu, ale samozřejmě již ve chvíli, kdy klient kontaktuje advokáta. Již tento okamžik a všechny na něj navazující skutečnosti podléhají ochraně informací. Ust. § 25 zák. o advokacii upravuje povinnosti advokáta při vedení přiměřené dokumentace o poskytování právních služeb. Podrobnosti o dokumentaci advokáta vedené při poskytování právních služeb dále rozvádí usnesení představenstva Komory č. 9/1999 Věstníku ze dne 8. 11. 1999. Podle tohoto stanovského předpisu musí být spisová dokumentace vedena tak, aby z ní byl vždy zřejmý postup advokáta při poskytování právních služeb a oprávněnost účtované odměny. Samotný obsah ale nijak podrobně neurčuje advokátům způsoby či opatření pro vedení spisu a jeho archivaci, vyjma stanovení lhůty archivace ukončeného spisu.

Usnesení představenstva Komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. 10. 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), dále ve svém čl. 16 uvádí, že advokát vede svou kancelář tak, aby nebyla snižována důstojnost advokátního stavu. Provádění kancelářských úkonů svěřuje pouze osobám náležitě kvalifikovaným, odpovědným a bezúhonným a soustavně na jejich činnost dohlíží. O svých výkonech a o výkonech své kanceláře vede advokát evidenci v rozsahu a způsobem vyplývajícím z právních předpisů a ze zvláštních požadavků kladených na řádný výkon advokacie. V současné době dochází k postupnému převodu vedení spisové evidence z papírové podoby do elektronické, což s sebou nese zcela nové výzvy pro advokáty nejen na poli vedení advokátní praxe a získání schopností efektivně, zručně a zejména s dostatečnými znalostmi pracovat s elektronickým spisem, ale dochází ke zcela zásadní změně v oblasti ochrany informací ve spisu založených. V tomto směru pak ovšem nelze zapomenout, že se stále mnoho z nás uchyluje ke dvojakému sys-

tému. Vede i nadále spis papírový, k němuž má povětšinou stejnou dokumentaci ještě i v elektronické podobě, i když ji nelze označit výslovně jako elektronický spis. Kruh se tedy uzavírá a opět se vracíme k informační společnosti s tím, že elektronizace výkonu advokacie nás dovede k institutu ochrany informací.

Bezpečnostní opatření v rámci ochrany osobních údajů

Zákon o advokacii ani jiné právní předpisy podrobně neupravují způsoby a opatření, jak by měla být advokátní mlčenlivost ve spojení s ochranou informací realizována. I na toto téma by byl žádoucí příspěvek na (v úvodu zmiňované) konferenci v rámci oslav ČAK. I s ohledem na vlastní samoregulaci a dlouhodobou snahu zlepšovat obraz advokacie v očích veřejnosti by jistě bylo vhodné připravit pro členy advokátní komory určitá základní vodítka pro orientaci a nastavení standardů tzv. digitální kanceláře advokáta 21. století.

Určitým nástrojem je ve spojení se zák. o advokacii nepochybně zákon o ochraně osobních údajů. Ačkoliv se určitou dobu advokáti bránili podřízenosti tomuto předpisu, jsem přesvědčen, že tato norma může našemu stavu být nápomocna už jen z toho důvodu, že klade určité definované povinnosti na zpracovatele osobních údajů v rámci výkonu jejich profese, když tyto údaje zpracovávají systematicky a soustavně, což již bylo ve vztahu k advokacii řešeno opakovaně jak soudními rozhodnutími, tak stanovisky Úřadu pro ochranu osobních údajů. Pokládám si však otázku, kolik advokátů je srozuměno se svými povinnostmi zpracovatelů osobních údajů a dodržuje je. Stále se domnívám, že mnoho advokátů končí u ochrany osobních údajů na stejném místě jako jejich klienti, vědí o ní a někteří se díky informacím získaným třeba z médií u Úřadu registrovali za účelem splnění základní povinnosti v rámci této regulace, ale k dalším ustanovením zákona se již nedostali, přestože obsahují poměrně slušnou šíři povinností, a to právě i na poli ochrany dat, v tomto případě osobních údajů.

Při hledání právní úpravy týkající se opatření pro realizaci mlčenlivosti advokáta v souvislosti s ochranou informací se lze zaměřit na ust. § 16 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, které stanovuje pro správce a zpracovatele povinnost přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů, a to i po ukončení zpracování osobních údajů. Stejně tak ukládá povinnost zpracovat a dokumentovat přijatá a provedená technicko-organizační opatření k zajištění ochrany osobních údajů v souladu se zákonem a jinými právními předpisy.

Nejedná se tedy o nic jiného než o povinnost advokáta přijmout s ohledem na účel a prostředky zpracování osobních údajů nejen svých klientů ta nejvhodnější bezpečnostní opatření s ohledem na momentální stav techniky, náklady k tomu nutné a úroveň ochrany ve vztahu k rizikům vyplývajícím ze zpracování údajů a z jejich povahy. V tomto směru tedy musí advokát zpracovávající osobní údaje přijmout nejen fakticky řadu opatření poté, co důkladně a v celé šíři zváží rizi-

ka ochrany osobních údajů ve vztahu k výkonu své činnosti s ohledem na zavedené standardy v rámci organizace práce ve své kanceláři, ale tato opatření musí písemně zpracovat do podoby **interní bezpečnostní dokumentace**, která bude zavedená pravidla dostatečně upravovat tak, aby je bylo možné v praxi realizovat s ohledem na možnosti, ale i povinnosti advokáta a jeho zaměstnanců.

Navazující třetí a čtvrtý odstavec uvedeného ustanovení citovaného zákona v rámci zavedení opatření zabezpečení ochrany osobních údajů ukládají advokátovi, aby posuzoval rizika týkající se:

- **plnění pokynů pro zpracování osobních údajů** osobami, které mají bezprostřední přístup k osobním údajům,
- **zabránění neoprávněným osobám přistupovat** k osobním údajům a k prostředkům pro jejich zpracování,
- **zabránění neoprávněnému čtení, vytváření, kopírování, přenosu, úpravě či vymazání záznamů** obsahujících osobní údaje a
- **opatření, která umožní určit a ověřit, komu byly osobní údaje předány.**

V oblasti automatizovaného zpracování osobních údajů v případě užití informačních systémů kanceláře je advokát pak povinen zajistit, aby takové systémy používaly pouze oprávněné osoby a aby fyzické osoby oprávněné k používání těchto systémů pro automatizovaná zpracování osobních údajů měly přístup pouze k osobním údajům odpovídajícím oprávnění těchto osob, a to na základě zvláštních uživatelských oprávnění zřízených výlučně pro tyto osoby. Advokát by dále měl také pořizovat elektronické záznamy, které umožní určit a následně ověřit, kdy, kým a z jakého důvodu byly osobní údaje zaznamenány nebo jinak zpracovány, a musí zabránit neoprávněnému přístupu k datovým nosičům s uvedenými záznamy.

Cílem zákona o ochraně osobních údajů je dle jeho úvodu naplnění práva každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí, dále upravuje práva a povinnosti při zpracování osobních údajů a stanovení podmínek, za nichž se uskutečňuje předání osobních údajů do jiných států, jeho primární náplní tedy není stanovení přesných technických postupů a opatření týkajících se bezpečnosti údajů, přesto i v tomto směru práva a povinnosti obsahuje zejména ve formě obecného členění možných opatření a hodnocení rizik, jak bylo výše uvedeno. Tyto zákonem stanovené povinnosti ukládané v oblasti ochrany osobních údajů mohou již významně pomoci zorientovat se ve způsobu přípravy či tvorby a charakteristice opatření, která se advokátům nabízejí za účelem nejen ochrany osobních údajů jejich klientů, ale právě za účelem realizace institutu advokátní mlčenlivosti a ochrany dalších, někdy významně hodnotnějších dat, než jsou „pouhé“ osobní údaje. S ohledem na důležitost ochrany zájmů klientů a jejich informací sdělených advokátovi při poskytování právní služby je zřejmé, že opatření a rizika spojená s jejich ochranou jsou vážná a minimálně rovnající se institutu ochrany osobních údajů dle předmětného zákona.

S právní úpravou ochrany osobních údajů je vhodné se detailně seznámit a aplikovat ji v rámci naší profese. Po takovém seznámení je advokát již schopen objektivně chápat realitu základů informační bezpečnosti ve spojení s výkonem jeho profese a současně i základními zásadami vyhodnocování bez-

pečnostních rizik spojených s ochranou nejen osobních údajů. **Klíčové je pak vytvořit interní předpisy či alespoň pravidla, která budou i v tom nejjednodušším duchu snadno aplikovatelná v rámci jeho každodenní advokátní praxe, a to i s ohledem na hrozbu sankce za spáchání přestupku v této oblasti.** Ten se v praxi vyskytuje velmi často právě při nedostatečném zabezpečení zpracovávaných osobních údajů.

Skutková podstata tohoto přestupku je definována jako nepřijetí nebo neprovedení opatření pro zajištění bezpečnosti zpracování osobních údajů. V oblasti poskytování právních služeb se pak lze domnívat, že ke spáchání přestupku může snadno dojít proto, že údaje jsou riziku porušení bezpečnosti vystaveny v důsledku zcela chybějících bezpečnostních opatření. Tak tomu bude v případě, nebudou-li např. počítače v kanceláři zabezpečeny nebo nebude omezen přístup do sítí a sdílených souborů kanceláře, či spisy advokáta budou na chodbě v nezamčené skřínce, anebo budou sice formálně přijata bezpečnostní opatření, ale nebudou zavedena a dodržována v každodenní praxi. Nesmíme však zapomenout na to hlavní, a to je výše sankce, která může činit až pět milionů korun českých. Tato skutečnost jistě nikoho z nás nepotěší, a věřím, že tato informace osoby bez jakékoliv aktivity v rámci bezpečnosti informací konečně probere z letargie a zvýší jejich zájem o to, aby některá nepovedeně vytištěná podání nekončila v odpadkovém koši nebo jako podložky pro rychlý oběd u počítače. Vzhledem k hektičnosti a stále většímu stresu při práci by se takovéto jednoduché porušení informační bezpečnosti mohlo tvrdě vymstít. Je více než pravděpodobné, že se takto děje v mnoha kancelářích, a často se těchto pochybení dopouštějí administrativní pracovníci, kteří mají advokátovi práci zejména ulehčit. Vždyť běžným hackerským pracovním postupem je prohledávání nádob na odpad.

Praktické hrozby

Je čas věnovat se zde ale ještě termínu, který jsem zatím trochu přehlížel a nechával jej stranou světél reflektorů, a to je kyberzločin, nebo kyberterorismus a s tím spojená rizika života nás všech v době kybernetické. Pro dnešního dobře placeného hackera je práce na prolomení ochrany dat advokátní kanceláře prací stejnou, jako kdyby si u něho objednal někdo jiný kolaps čistírny odpadních vod, a nakonec i naše policie si služby nebo hackerské programy sama objednáva. Problém možná tkví v tom, že většina z nás, ač jsme odborníci ve svých oborech, přesto však obyčejní občané, má pocit, že jejich činnost nemůže být přece předmětem něčeho tak významného zájmu, že by použil nám známé hollywoodské způsoby představující potetovaného hackera s piercingy po celém těle sedícího před deseti monitory, který se rychlým prstokladem na klávesnici za zvuků pípání prolomuje do našeho počítače a jiných datových nosičů.

Hackeri jsou ale v dnešní době zcela jiní, jsou velmi organizovaní, každý je specialistou na konkrétní činnost, od toho, že jeden data získává a další tato data následně nabízí a přeprodává. Jejich cílem ale není jen zisk, často svoji činnost vyvíjejí z politických či náboženských důvodů, jako názorový protest, a nemusí jim jít pouze o prosté získání chráněných údajů. Nelze z těchto skupin pak vyloučit ani ty,

kterí tak činí jen pro zábavu. Není možné žít v přesvědčení, že ohrožení informací zajišťovaných advokátem v rámci jeho mlčenlivosti se může stát cílem hackera pouze v případě, že chce získat zcela konkrétní data. Pokud jsem se na konci předchozího odstavce zmínil o počítačích a dalších nosičích dat, je nutné si uvědomit, že informace chráněné mlčenlivostí a související s naší profesní činností již dávno nemáme na jednom konkrétním nosiči dat s případnou zálohou na druhém, ale že s rozvojem kapacit datových médií a výkonu hardware je dnes ukládáme v mobilních telefonech, tabletech, přenosných paměťových kartách, někdy i fotografických přístrojích či kamerách atd. Nosičem dat ale může být taktéž čtečka knih, diktafon či mp3 přehrávač. I většina těchto přístrojů, pokud jsou jakkoliv přímo či nepřímo připojeny k internetu, je objektivně zranitelná případným kybernetickým útokem. Největší nebezpečí pak lze spatřovat ve sdílení těchto informací v reálném čase mezi různými datovými úložišti, případně v tzv. cloudovém prostředí, které je v současné době velmi moderní a možná ani většina z nás neví, že už je velmi často používá. Data jsou v tomto případě uložena někde na velmi vzdáleném serveru – datovém úložišti, jsou pro advokáta přístupná sice kdykoliv a kdekoliv a z jakéhokoliv technického prostředku, který mu umožňuje přístup do cloudu, ale velmi těžko lze zaručit bezpečnost takto uložených informací, když hrozbou pro tyto informace je možnost jejich čtení složitě identifikovatelnou třetí stranou. Nelze pominout také často nejistý právní režim takového vzdáleného úložiště. Stejně tak si asi málokdo z nás uvědomuje, že běžnou e-mailovou komunikaci můžeme přirovnat k posílání si korespondenčních listků, které si lehce může přečíst kdokoli třetí. Pojednání o aktuálních hrozbách na tomto poli by vydalo na ne jeden odborný článek. Je nutné si uvědomit šíři informací, které jsou v ohrožení, a to od záznamu volajících a volaných telefonních čísel, knihy návštěv, přes jednotlivé spisy, e-mailovou korespondenci až po obyčejné poznámky na čáru papíru. Nemluvíme pouze o ochraně dat v digitalizované podobě, ale o ochraně dat v jakékoliv formě.

System řízení bezpečnosti informací

Vzhledem k reálné existenci výše uvedených hrozeb a narůstající zranitelnosti veřejných institucí a základních technicko-hospodářských pilířů nezbytných pro běh a akceschopnost státu se nelze divit, že i Česká republika přistoupila k přijetí právní úpravy v oblasti kybernetické bezpečnosti. Jedná se o ne zcela novou materii, která je založena zejména na právní úpravě administrativně technických postupů, procesů a opatření, jež je svojí povahou velmi vzdálená praxi advokacie i standardním oborům práva. Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, pro jehož aplikaci jsou klíčové prováděcí vyhlášky, lze považovat za naplňování národní strategie kybernetické bezpečnosti, která se zaměřuje na klíčovou infrastrukturu státu a zásadní systémy, které spravují osobní údaje občanů, zásadní informace pro fungování institucí a další údaje vedené veřejnou správou či osobami poskytujícími jim takové služby. Právě kybernetický zákon určuje obecná, ale spolu s vyhláškami i konkrétní prováděcí pravidla,

jejichž cílem je snižování rizik (zvýšením důvěrnosti, dostupnosti a integrity informací), předcházení bezpečnostním hrozbám a incidentům, které by měly hlavní vliv na fungování státu či naší společnosti.

Přestože se tato právní úprava věnuje regulaci prostředí diametrálně odlišných vztahů, co se týče rozsahu a dopadu na potřeby naší společnosti, může být v určité konkrétní oblasti další inspirací pro přípravu a realizaci opatření advokáta v oblasti bezpečnosti informací získaných či vytvořených při výkonu jeho profesní činnosti. Ano, v tomto směru je jistě neúměrný vztah mezi ochranou informačních systémů jaderné elektrárny či vodárny zásobující pitnou vodou krajské město a zabezpečením informací chráněných mlčenlivostí advokáta či záznamů jeho advokátní kanceláře o pěti zaměstnancích. Principy a procesy takové ochrany včetně základní náplně opatření však zůstávají velmi podobné.

Inspirací pro regulační tvorbu a systematiku realizace bezpečnosti informací na poli advokacie nejen obecně, ale i v detailech, pak je prováděcí vyhláška Národního bezpečnostního úřadu č. 316/2014Sb., o kybernetické bezpečnosti (celý název je mnohem zajímavější: o bezpečnostních opatřeních, kybernetických bezpečnostních incidentech, reaktivních opatřeních a o stanovení náležitostí podání v oblasti kybernetické bezpečnosti), a to její část druhá, ust. § 3 až 29, a dále její přílohy č. 1, 2 a 4. Její obsah vychází přímo z mezinárodně uznávané řady norem ISO/IEC 27000. Není to poprvé, co právní úprava vychází z prapůvodně zavedeného systému norem vytvořených soukromým sektorem. Ten je povětšinou vždy o několik kroků napřed, a lze tedy následně do právní úpravy převzít osvědčené dlouhodobě užívané postupy a procesy, v tomto případě realizaci ochrany informací.

Výše uvedená právní úprava tedy zavádí tzv. systém řízení bezpečnosti informací (Information Security Management System – ISMS). Tento systém zavádí či využívá mnoho organizací soukromých nebo státních bez ohledu na velikost či obor činnosti za účelem ochrany informací a technologií, které jsou jejich ústřední hodnotou v rámci naplňování jejich účelu či podnikatelské činnosti nebo které spravují důležitá data klientů a musí efektivně zajistit jejich bezpečnost. **Zjednodušeným způsobem lze podle této úpravy budovat systém řízení bezpečnosti informací i v rámci advokátní kanceláře, ačkoliv není povinnost být certifikován a advokacie není zahrnuta do působnosti uvedené právní úpravy. Při budování struktury systému řízení informační bezpečnosti lze vyjít z okruhů obsažených ve vyhlášce, které jsou použitelné i pro advokátní kanceláře. Tyto okruhy jsou popsány níže s ohledem na specifické podmínky provozu advokátních kanceláří.**

Prvním okruhem je důkladné provedení analýzy rizik – uvědomění si významu a hodnot informací jako jednoho ze základních aktiv kanceláře. Tam patří informace vycházející z tzv. know-how advokáta a současně informace týkající se poskytovaných právních služeb a klientů. Dále pak uvědomění si hrozeb (požár, krádež, podvodné vylákání informací) a dopadů narušení informací. V tomto směru obecnou inspirací pro vytvoření systému hodnocení aktiv jsou právě přílohy č. 1 a 2 vyhlášky. Jednoduše řečeno, advokát si sám udělá rešerši o tom, jaká jsou jeho informační aktiva, s jakými všemi informacemi pracuje, o významnosti všech in-

formaci a dat, kterými disponuje, ve vztahu ke své činnosti vnitřní a dále ve vztahu ke své činnosti vnější vůči klientům.

Při hodnocení aktiv je vhodné posuzovat rozsah a důležitost osobních údajů a obchodního tajemství, dotčených právních povinností, jako je právě mlčenlivost, narušení řídicí a kontrolní činnosti kanceláře, poškození obchodních zájmů, možné finanční ztráty a zachování dobrého jména a pověsti. Jako konkrétní informační aktiva si můžeme představit smluvní dokumentaci, advokátní spisy, seznamy důkazního materiálu a zápisy či zvukové záznamy z jednání s klientem. Dále jsou to i fyzická aktiva, jako jsou trezory, bezpečnostní schránky, počítače, paměťové nosiče, kabely, routery a další technická zařízení.

V rámci uvedeného pak bude hodnotit:

- **úroveň důvěrnosti informací:** komu má být informace dostupná a stanovení jednotlivých oprávnění k přístupu;
- **úroveň integrity informací:** zda má být informace zabezpečena s ohledem na ochranu její úplnosti a správnosti, případně možnosti jejích změn;
- **úroveň dostupnosti informací:** jak dalece má být informace dostupná oprávněným osobám k jejímu užití v daném místě a čase včetně důsledků její nedostupnosti.

Výsledkem je pak vyhodnocení a stanovení nutného stupně ochrany jednotlivých úrovní aktiv.

Příkladem mohou být rozdílná oprávnění pro přístup ke konkrétním spisům jednotlivých klientů pro advokáty a administrativní pracovníky, včetně oprávnění měnit údaje v databázi klientů či v záznamech o pokynech udělených jednotlivými klienty, dále zda musí být některé údaje neustále přístupné online či postačí jejich evidence u jednoho konkrétního pracovníka.

V rámci hodnocení rizik je vhodné vycházet z poměru mezi dopadem takového rizika na kancelář a klienta z pohledu výše vzniklé újmy, hrozbou konkrétního rizika porušení bezpečnosti informací a zranitelnosti ochrany kanceláře ve vztahu ke konkrétnímu druhu informací. Tyto informace advokát zhodnotí a současně s výsledky takové rešerše seznámí pracovníky kanceláře, aby jako jednotlivci pochopili rozsah své konkrétní odpovědnosti a odpovědnosti kanceláře jako celku. V tomto směru pak musí právě ostatní pracovníci pochopit, že bezpečnost informací je i jejich zájmem a odpovědností.

Na analýzu rizik přímo navazuje **stanovení plánu zvládnutí rizik** vycházející z výsledků předchozích kroků, kdy dojde k určení informací od nejvíce ohrožených po ty nejméně ohrožené i v poměru k jejich hodnotě a důležitosti. S ohledem na tyto výsledky se stanoví i jednotlivá opatření a procesy pro ochranu takto stanovených informačních aktiv, a to v jejich souhrnu i jednotlivě. V tomto směru advokát vytvoří dokument – tzv. bezpečnostní politiku kanceláře, který bude obsahovat základní pravidla a východiska bezpečnosti informací, včetně užití konkrétních opatření ve vztahu k jednotlivě členěným kategoriím chráněných informací. Politika by měla klást zejména důraz na proces realizace jednotlivých bezpečnostních opatření tak, aby byl pochopitelný a realizovatelný pro všechny pracovníky kanceláře. Současně by mělo dojít i k určení osob, které mají na bezpečnost informací dohlížet, ve větších kancelářích i v jednotlivých úsecích či odděleních.

Druhým okruhem je zavedení konkrétních bezpečnostních opatření. Po vyhodnocení rizik a ustavení konkrétního systému řízení bezpečnosti informací v dokumentu bezpečnostní politiky kanceláře dojde k seznámení všech pracovníků s těmito pravidly a následnému zavedení těchto pravidel do běžného chodu kanceláře. Jedná se o nejsložitější okruh budování informační bezpečnosti a je jistě vhodné zavádět jednotlivá opatření postupně dle jejich významnosti, nikoliv však s nimi otálet. V tomto směru je vhodné provést určitý způsob testování, zda jsou opatření realizovatelná a udržitelná i s ohledem na efektivitu chodu kanceláře. Opatření nemůže znamenat významnou překážku pro hladký chod a pracovní činnost kanceláře ve všech jejích částech. Stejně tak, a to většinou na prvním místě, musí být pracovníci kanceláře schopni cíle a způsoby opatření naplňovat a dodržovat tak, aby se staly úkony související s informační bezpečností rutinou. Zaváděná bezpečnostní opatření se dělí na:

Organizační opatření – V kanceláři bude stanoveno, kdo odpovídá za celkové řízení bezpečnosti, případně její části, kdo za aplikaci jednotlivých opatření a kdo za kontrolu celého systému. Bude určen také postup přijímání jednotlivých pravidel, např. tak, jak je definuje vyhláška, nebo jsou stanoveny na základě konzultací s odborníky. V neposlední řadě je vhodné přijmout i různé politiky bezpečnosti ve vztahu ke konkrétním kategoriím třetích osob. Způsob přijímání takových opatření v rámci kanceláře může být takový, že je navrhne advokát a ostatní jsou oprávněni podat připomínky z pohledu jejich pracovního zařazení. Na závěr pak bude stanoven způsob a intenzita provádění kontrol a přijímání nápravných opatření a zlepšování.

Jako konkrétní organizační opatření si můžeme představit stanovení pravidel např. pro: organizaci spisové agendy fyzické a elektronické, evidenci datových nosičů, likvidaci datových nosičů, předávání klíčů a bezpečnostních kódů – jejich změn, pravidla kopírování listin, oprávnění k užití datových schránek, zálohování dat, nahrávání cizích aplikací, přístupu externích osob do systému kanceláře, užívání sociálních sítí, nebo určení osoby, která je odpovědná za povolování přístupu k jednotlivým spisům, prověřování zaměstnanců z hlediska bezúhonnosti, zajištění provozu IT zařízení, šifrování komunikace, nákup SW, zvládání mimořádných situací (požár, napadení virem) atp.

Technická opatření – Tato opatření budou zahrnovat zavedení fyzických technických opatření v rámci bezpečnosti, tedy způsoby opatření k zamezení fyzickému přístupu k jednotlivým složkám či archivům, uzamčeným skříním, trezorům, místnostem a kanceláři. Dále nástroje pro řešení bezpečnosti při provozu informačního systému kanceláře, jež je vhodné vždy nastavit v součinnosti s odborníky. Jedná se zejména o technické nástroje zajišťující řízení přístupových oprávnění, identifikaci a autentizaci uživatelů, nástroje pro sledování provozu sítí, serverů a dalších zařízení pro zpracování informací, včetně pracovních stanic, chytrých telefonů a tabletů. Dále se v neposlední řadě také jedná o antivirové a antispamové programy. Vše samozřejmě začíná již přede dveřmi kanceláře samotné.

Bezpečnostní dokumentace – Je tvořena výše uvedenými opatřeními vydanými nejlépe vedoucím advokátem kance-

láře. Ty jsou do dokumentace následně zaznamenávány, přičemž při její tvorbě může být inspirací příloha č. 3 vyhlášky, která je v tomto směru ve vztahu k bezpečnosti informací advokátní kanceláře složitá a těžko uchopitelná, obsahuje však doporučenou strukturu bezpečnostní politiky. Základní zásadou ohledně tvorby a vedení bezpečnostní dokumentace je to, aby při jejím vedení byly záznamy o provedených činnostech úplné, čitelné, snadno identifikovatelné a aby se daly jednoduše vyhledat.

Posledním okruhem je pak **kontrola dodržování opatření a vylepšování systému bezpečnosti informací** – což se týká všech osob, které jsou součástí kanceláře, a je namístě zvážit v rámci tvorby politiky i případné externisty, podle intenzity vzájemného vztahu, musejí dodržovat bezpečnostní politiku kanceláře a k tomu se písemně zavázat. V rámci běžné činnosti kanceláře a technologického vývoje je nutné dostatečně sledovat možnosti vylepšení a zvažovat návrhy jednotlivých členů či pracovníků kanceláře na zlepšení informační bezpečnosti. Je třeba současně důsledně kontrolovat dodržování jednotlivých pravidel a vést o případných pochybeních záznamy tak, aby bylo možné v průběhu času vyhodnocovat možné efektivní změny v realizaci jednotlivých opatření.

Takto zavedený systém bezpečnosti informací, i když je jeho zavedení náročné, může poskytovat dostatečnou úroveň ochrany dat, na které se vztahuje advokátní mlčenlivost. Odpovědnost advokáta je v rámci ochrany informací spojených s výkonem jeho profese víceméně stejná jako u jakéhokoliv jiného účastníka dnešních právních vztahů a poměrů, ať už se jedná o podnikající osoby, nebo orgány veřejné moci. To klade v přiměřeném rozsahu na advokáta i nároky obdobné naplňování povinností v oblasti kybernetické bezpečnosti bez ohledu na povinnosti založené zák. o advokacii a prováděcími předpisy na něj navazujícími.

Jak jsem v úvodu zmínil, data, kterými advokát disponuje, kladou vzhledem k jejich významné specifčnosti, povaze využití či zneužití a významné hodnotě pak na jeho odpovědnost při jejich ochraně zvýšené nároky, a to nejen s důrazem na prevenční povinnosti či kárnou odpovědnost. Samostatnou kapitolou je pak minimálně nutnost realizace opatření spojených s ochranou osobních údajů, kdy již výše zmíněná sankce za porušení poměrně širokých povinností spojených s jejich zpracováním je jistě velmi účinnou motivací.

Zobecněným postupem v rámci realizace systému bezpečnosti informací nejen dle uvedené vyhlášky o kybernetické bezpečnosti můžeme pak splnit tyto zvýšené požadavky, které budou stále častěji vycházet nejen z povinností uložených právními předpisy, ale i z běžných společenských principů a zvyklostí. Bez realizace výše uvedených opatření a postupů je třeba se připravit na to, že naše data chráněná nejen institutem mlčenlivosti advokáta mohou být protiprávně získána v podstatě kdykoliv, pokud se pro to někdo rozhodne a vynaloží k tomu relativně malé úsilí. O porušení nedostatečné ochrany námi spravovaných dat se pak ani nedozvíme.

V této souvislosti použiji možná pro někoho nepěkné přirovnání, že stejně jako denně slyšíme o odpálení se nějakého teroristy na tržišti či ve škole, tak již k naší každodennosti patří i kyberkriminalita a právě s ní spojené porušování ochrany dat ve všech oborech lidské činnosti. Zavedení byt

jen základních principů a pravidel bezpečnosti informací v advokacii vyžaduje nemalé lidské a i finanční úsilí, které je nutné promítnout i do balíku poskytovaných právních služeb. Součástí každého úkonu takové služby advokáta bude i určitá úroveň zajištění informační bezpečnosti, buď automaticky, nebo dle pokynu klienta, a je jistě vhodné jej s touto skutečností dostatečně obeznámit. Advokátní mlčenlivost není přece jen základní povinností advokáta, ale i jeho službou klientům.

Závěr

Považuji za vhodné na závěr poněkud stranou tématu konstatovat, že téma mlčenlivosti zařazené na úvod zmíněné konference k oslavám 25 let obnovení nezávislé advokacie bylo vybráno velmi dobře a samotné příspěvky byly kvalitní a hlavně podnětné k zamyšlení i další diskusi. S velkým zklamáním jsem sledoval poloprázdný sál na Žofině a prořídlé řady účastníků konference. Zřejmě pro mnoho advokátů mlčenlivost, jako esenciální součást jejich profese, nepředstavuje tak složitý soubor povinností. V tomto směru se lze domnívat, že možná stejný počet advokátů nepřikládá bezpečnosti informací, která je úzce spjata s mlčenlivostí advokáta, až takovou důležitost, či si nedokáže zatím představit, jak hluboce komplikovaná problematika to i s ohledem na jejich každodenní činnost může být.

Výše uvedený text je snahou nejen o nastolení otázek v oblasti spíše okrajové pro advokacii, přesto stále získávající na důležitosti, ale i o rozumné základní seznámení advokátů a pracovníků advokátních kanceláří s provázaností povinností a vztahů mezi advokátní mlčenlivostí, ochranou osobních údajů a bezpečností informací v rámci naší profese. Většina středních a velkých advokátních kanceláří má již dávno systémy bezpečnosti informací zavedené, jak důkladně a úspěšně, vědí jen oni. Přesto se domnívám, že je mnoho členů advokacie, kteří si ve vztahu k ochraně informací neuvědomují tento institut jako soubor pravidel, který je provázán přímo s každodenní praxí každého z nás. Tvorba základních pravidel ochrany dat v menší advokátní kanceláři s větší fluktuací pracovníků, včetně dodržování zavedených pravidel a jejich kontroly, je vcelku velmi nepříjemnou, ale zcela zásadní otázkou.

Jsem přesvědčen, že výše uvedený text může být vhodným impulsem pro většinu z nás, abychom si alespoň uvědomili nutnost zahájit hodnocení rizik bezpečnosti informací při naší práci, zejména s ohledem na ochranu zájmů našich klientů, a tedy i obchodních zájmů našich a naší důstojnosti jako takové. Je třeba vytáhnout hlavu z pisku, protože dříve či později v této oblasti dojde u každého z nás k průšvihů a bude záležet jen na tom, jaká opatření a pravidla jsme z důvodu prevence zavedli a svědomitě dodržovali.

✿ Autor je advokátem v Praze.



Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 28. dubna 2016

Trestní odpovědnost právnických osob

Lektor: doc. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D., advokát, vysokoškolský pedagog – PF UK v Praze, předseda komise pro trestní právo Legislativní rady vlády, člen rekodifikační komise MS ČR

ve čtvrtek 26. května 2016

Zákonná úprava spoluvlastnictví v novém občanském zákoníku a aktuální judikatura NS ke spoluvlastnictví

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek a v pátek 5. až 6. května 2016
a od pondělí do pátku 16. až 20. května 2016

MEDIACE BASIC (sedmidenní kurz)

Lektoři: Thierry Garby (pouze poslední dvadny kurzu), renomovaný evropský (francouzský) mediátor se zkušenostmi z mezinárodních mediací, advokát honoraire, trenér a kouč ve vyjednávání a mediaci JUDr. Martina Doležalová, Ph.D., advokátka, zapsaná mediátorka, předsedkyně sekce ADR ČAK, spoluautorka zákona o mediaci, předsedkyně zkušební komise jmenovaná ministrem spravedlnosti pro státní zkoušky z mediace podle zákona č. 202/2012 Sb.

PhDr. Andrea Matoušková, lektorka a koučka mediace, mediátorka a zkušební komisařka jmenovaná ministrem spravedlnosti pro státní zkoušky z mediace podle zákona č. 202/2012 Sb.

Ing. Vladimír Nálečka – Interquality, s. r. o., specialista v oblasti vyjednávání, školitel v desítkách českých i zahraničních společností, orgánech státní správy

ve čtvrtek 9. června 2016

Odpovědnost státu za újmu způsobenou při výkonu veřejné moci v nejnovější judikatuře NS

Lektor: JUDr. Pavel Simon, soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 16. června 2016

Nadace, nadační fondy a ústavy

Lektoři: JUDr. Josef Holejšovský, předseda senátu Vrchního soudu v Praze, externí spolupracovník a doktorand PF ZČU doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., katedra občanského práva PF MU v Brně

ve čtvrtek 12. května 2016

Opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu

Lektor: Mgr. Jiří Tvrdý, Finanční analytický útvar Ministerstva financí ČR

ve čtvrtek 23. června 2016

Zákonný režim společného jmění manželů, vypořádání společného jmění a aktuální judikatura NS ke společnému jmění manželů

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK. Telefonické informace na tel. č. 224 951 778 – pí Marie Knížová.

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Západní Čechy v Parkhotelu Plzeň

v pátek 27. května 2016

Civilní proces a jeho ústavněprávní aspekty

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve středu 27. dubna 2016

Úpadek korporací 2016, nové evropské nařízení o insolvenčním řízení

Lektor: JUDr. Michal Žižlavský, advokát a insolvenční správce, člen představenstva ČAK, předseda odborné sekce pro insolvenční právo a předseda Rady expertů Asociace insolvenčních správců

v úterý 3. května 2016

Dopady nového občanského zákoníku na rozhodovací praxi soudů v oblasti věcných práv (aktuální judikatura NS)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve středu 11. května 2016

Náhrada nemajetkové újmy

Lektor: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, Právník roku 2012 pro obor občanské právo (hmotné a procesní)

v úterý 31. května 2016

Nájem a pacht věci nemovitě – aktuální výkladové problémy

Lektor: JUDr. Adam Zítek, Ph.D., advokát

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK. Telefonické informace: 542 514 401 – pí Tereza Quittová.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci zve široku odbornou veřejnost na

X. ročník mezinárodní vědecké konference

OLOMOUCKÉ PRÁVNICKÉ DNY 2016,

kterou pořádá pod záštitou děkanky PF UP JUDr. Zdenky Papouškové, Ph.D.,

ve dnech 19. až 20. května 2016.

Více informací ke konferenci, časovému harmonogramu, jednotlivým sekcím a elektronickou přihlášku naleznete na www.opdny.upol.cz.

asociace insolvenčních správců

Asociace insolvenčních správců si vás dovoluje pozvat na seminář:

Incidenční spory v insolvenci se zvláštním zaměřením na odporové spory (spory o pravost, výši a pořadí pohledávek)

Přihlašujte se na www.asis.cz v sekci Školení.

Přednáší: JUDr. Zdeněk Krčmář, předseda senátu Nejvyššího soudu

Datum konání: 29. dubna 2016 od 9 do 15 hodin

Místo konání: Justiční akademie Praha, Hybernská 18, Praha 1

POZVÁNKA NA

V. ročník turnaje „O pohár české a slovenské advokacie v tenise deblových dvojic mužů a žen“

Kde: ve městě bývalého Markrabství moravského, Země moravskoslezské na Rosničce – kurtech Sokola Žabovřesky Brno, Jana Nečase 1

Kdy: 13. až 14. května 2016, prezenze od 8.30 do 9.30 hod.

Vklad: 500 Kč (bude placeno v hotovosti při prezenci), ve vkladu zahrnuto: oběd v přílehlé restauraci Na Rosničce, večer náčelníkovo daňčí ragú, víno z Moravy a cimbál

Přihlášky: zasílejte na brno@bbv-ak.cz do 10. května 2016, výjimečně na místě samém.

Kontakty: brno@bbv-ak.cz, tel. 731 507 998, 731 507 999
JUDr. Jaroslav Brož, Marie Steyskalové 62, PSČ 616 00, Brno,
signály a tamtamy z Wilsonova lesa (za příznivých podmínek)

Vše pod záštitou České advokátní komory – regionu Jižní Morava a ve spolupráci se Slovenskou advokátní komorou. P. S. V rámci deblů mužů mohou hrát smíšené dvojice.



Regionální pracoviště ČAK v Hradci Králové pořádá

10. ročník turnaje dvojic ve volejbalu – Kubečkův memoriál spolu se 4. ročníkem turnaje dvojic v nohejbalu

Turnaj se koná ve dnech 3. a 4. června 2016 v Náchodě na kurtech TJ RUBENA Náchod (Pražská 696, Náchod).

PROGRAM:

Pátek 3. 6. 2015:	TURNAJ SMÍŠENÝCH DVOJIC + NOHEJBALOVÝ TURNAJ	
	12.00-15.00	prezenze účastníků
	13.00-20.00	turnajové zápasy
	20.00-7.30	společenský večer, v rámci kterého budou vyhlášeny výsledky turnajů
Sobota 4. 6. 2015:	TURNAJ DVOJIC MUŽŮ VE VOLEJBALU	
	8.00-8.45	prezenze účastníků
	9.00-13.00	turnajové zápasy
	13.30	vyhlášení výsledků turnaje mužů – závěr turnaje

Páteční turnaje budou zahájeny ve 13 hodin, ale do soutěže budou zařazeny i dvojice, které se dostaví k prezentaci do 15 hodin!

Přihlášky posílejte na slanina@akdps.cz (stačí neformální oznámení zájmu o účast).

V přihláškách rovněž specifikujte případný požadavek na ubytování. Přímo v areálu je možnost ubytování v malých dvoulůžkových pokojích za 150 Kč/noc, případně v náchodském hotelu Zimní stadion. Občerstvení bude podáváno přímo u kurtů. Ubytování a stravování si hradí účastníci ze svého.

Startovné se nehradí.

Hrají se tzv. „tahané debly“ hrané na polovinu délky plochy standardního kurtu pro volejbal (na požádání budou zaslána pravidla). Nohejbal bude hrán dle standardních pravidel.

V obou turnajích musí být minimálně jeden z dvojice advokát (koncipient) a druhý musí být alespoň „pracovníkem“ justice v nejširším slova smyslu (soudy, státní zastupitelství, notáři, exekutoři).

✿ Mgr. LUKÁŠ SLANINA, zástupce regionálního představitele pro Východočeský kraj

Západočeský region České advokátní komory vás zve na

10. ročník GOLFOVÉHO TURNAJE ADVOKÁTŮ „ADVO-CUP“

Turnaj proběhne dne **3. 6. 2016** na **golfovém hřišti Golf Club Čertovo břemeno** a je určen všem zájemcům z řad advokátů/advokátek a advokátních koncipientů/koncipientek.

Startovné činí 600 Kč, je splatné předem na účet č. 1111066103/0800 a je nevratné.

Přihlásit se je možné na <http://www.cgf.cz/TournamentDetail.aspx?IDTournament=474779709>, kde najdete i detaily turnaje. Případné dotazy zasílejte na adresu kristyna.spurna@advokat.cz nebo radek.spurny@advokat.cz.

Těšíme se na vás!

Organizátoři:
JUDr. Kristýna Spurná

JUDr. Radek Spurný

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

jako každým rokem, dovoluji si vás i letos pozvat na

27. ročník tradičního běžeckého závodu advokátů

„O PAROHY ARCIVÉVODY FERDINANDA“

který se uskuteční **v sobotu 11. 6. 2016 na Konopišti.**

Závod je, stejně jako minulé ročníky, určen nejen advokátům a jejich zaměstnancům, ale i jejich rodinným příslušníkům, přátelům a dalším příznivcům pohybu v přírodě. Závodí se v dětských i dospělých kategoriích. Přijďte si se svými rodinami a přáteli zasportovat a poté posedět s kolegy v restauraci.

Program:

- 9:30-10:00 Přihlášky účastníků za letním divadlem vedle zámeckého rybníka na Konopišti
- 10:00-12:00 Běžecký závod okolo zámeckého rybníka a vyhlášení výsledků závodu
- 12:30-Společné posezení v restauraci



Případné ubytování a stravování si zajišťují a hradí účastníci sami.

Parkování na placeném parkovišti pod hrází Konopištského rybníka (do areálu Konopištského parku je možný vjezd jen na základě zvláštního povolení Města Benešov).

Startovné se nehradí.

Pro ty z vás, kteří jste se závodu ještě neúčastnili a chystáte se zúčastnit v letošním roce, uvádím kategorie a délky tras:

- MUŽI – běží dvě kola okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 5,4 km
- ŽENY – běží jedno kolo okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 2,7 km
- STARŠÍ ŽÁCI (cca 12-15 let) – běží jedno kolo okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 2,7 km
- NORDIC WALKING – kategorie pro „pěší“ – jedno kolo okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 2,7 km
- DĚTI od cca jednoho roku jsou rozděleny do kategorií NEJMENŠÍ, PŘEDŠKOLÁCI, MLADŠÍ ŽÁCI a běží dle věku jedno až dvě menší či větší kola po louce

Přihlášky prosím zasílejte elektronickou poštou na mou adresu: premus@pravni.cz.

Těším se na vaši účast a přeji vám příjemné dny.

✿ JUDr. ROMAN PREMUS, regionální představitel ČAK pro Středočeský kraj

Pozvánka na tenisovou sobotu v Kosmonosech

Vážení přátelé tenisu,
hráčky a hráči z řad středočeských advokátek, advokátů, koncipientek, koncipientů, jakož i přátel advokacie,
přijměte pozvání na den věnovaný tenisu v areálu Tenisového klubu v Kosmonosech u Mladé Boleslavi,
pořádaný ve spolupráci s Regionálním střediskem České advokátní komory pro střední Čechy,

který se koná 25. června 2016 od 9 hodin.

Připravili jsme pro vás příjemný sportovní a společenský den se zaměřením na tenis. Využít můžete čtyři tenisové kurty, sousední koupaliště a klubové zázemí s možností masáže od zkušeného fyzioterapeuta.

Účastníci si mohou vybrat z tohoto **nabídkového menu**:

- tenisový miniturnaj (dvouhra, čtyřhra, mix)
- krátké seznámení se základy tenisu
- úderová technika
- taktika vedení utkání
- volná hra účastníků na kurtech

Účastnický poplatek 500 Kč zahrnuje, vedle pronájmu kurtu, který hradí Česká advokátní komora:

- tenisové míče,
 - vstupné do přílehlajícího areálu koupaliště,
 - poplatek za asistenci tenisového trenéra a catering.
- (Ostatní občerstvení v kiosku si každý účastník platí sám.)

Bufet (catering) bude účastníkům k dispozici po celý den. Nápoje a ostatní drobné občerstvení, včetně točeného Prazdroje, bude možno zakoupit v kiosku.

Oběd i večeře bude na místě v rámci venkovního posezení v areálu tenisového klubu v Kosmonosech s odpoledním nebo večerním opékáním domácích špekáčků na otevřeném ohništi (v případě zájmu). V případě potřeby lze zprostředkovat ubytování účastníků v blízkosti Tenisového klubu v Kosmonosech.

Závaznou přihláškou k účasti je třeba zaslat nejpozději do 23. května 2016 na tyto e-mailové adresy: tkkosmonosy@gmail.com anebo alena.kinclova@kinclova.com.

Vaše případné dotazy lze zodpovědět na výše uvedených e-mailových adresách nebo na těchto telefonních číslech: 607 271 167 a 602 187 303.

Těšíme se na sportování s vámi v Kosmonosech 25. června 2016.

JUDr. ROMAN PREMUS,
regionální představitel ČAK pro Středočeský kraj

Za organizační výbor
ALENA KINCLOVÁ, advokátka se sídlem AK v Lysé nad Labem, a TK Kosmonosy

Právníkovy zápisky

Jestliže stěhujeme písemnosti, nemusíme utrpět škodu jako při požáru. Leckdy nás dokonce čeká informační dobro – dobereme se i k dokumentům, na jejichž existenci jsme pozapomněli. Takto jsem objevil dopis od Pavla Landy, se kterým jsem se kdysi seznámil takřka říkajíc „přes práva duševního vlastnictví“. Upozornil mne na pozoruhodnou myšlenku z odborného článku a zároveň mi poskytl licenci, abych s jeho postřehem dále autorsky nakládal. Napsal: *Věřím, že tento skvost využijete. Osvědčilo se mi předčítat ty tři věty nahlas a dávat hádat, z jakého jsou pojednání.*

Nuže, zde jsou ony tři věty: *Pojmy „styk“ a „vztah“ se někdy nesprávně zaměňují nebo používají smíšeně. „Vztah“ je následkem styku, směřuje-li styk k tomu, aby vznikl vztah. Pouhý „styk“ ovšem nemusí vždy vést ke vzniku vztahu.*

Nyní nabízím čtenářům možnost, aby se sami snažili určit, k jaké ze odborné disciplíny se dá přiřadit citovaný text. Jedni budou pravděpodobně usuzovat na některou z knížek pana docenta Plzáka či stať sexuologickou. Druzí budou přesvědčeni, že se ten podivuhodný text vztahuje k nekalé soutěži, neboť v její právní úpravě se operuje s výrazem „hospodářský styk“ a v teorii se hojně píše o soutěžním vztahu.

Nemíním dlouho napínat čtenářovu fantazii a prozradím, že zmíněné řádky jsou z článku JUDr. Aloise Forejta *Právní úprava hospodářských styků se zahraničím*, který byl uveřejněn v časopise Účetnictví č. 7/1989.

Zároveň spěchám podotknout, že pan doktor Forejt psal chytré články. Každý text lze ostatně ironizovat, když jeho věty vytrhneme z kontextu nebo zneužijeme skutečnost, že určité slovo má různé významy.¹ Jestliže si ovšem dobromyslně dobíráme výroky těch druhých, kteří by se mohli cítit dotčeni ve své důstojnosti, mělo by i nás chránit právní dobrodiní – rozhodovací princip proporcionality, přiměřenosti.² On totiž i smích je významnou životní hodnotou a vcelku spíš lidem prospívá, než škodí.



O hodně svérázném smyslu pro humor jsem se dnes dočetl v *Mladé frontě Dnes* z 9. 3. 2016. Článek Jakuba

1 Připomínám si příhodu z dob totalitních, kdy po zahraniční cestě všichni museli v cestovní zprávě uvést své kontakty a styky s cizinci. Jistý docent, známý to vtipálek, tehdy v hlášení uvedl jméno zahraniční kolegyně a k němu připojil: „Kontakt navázán, styk zatím neuskutečněn“. Když pak byl povolán k referentovi zvláštních úkolů, aby svá slova objasnil, měl připraveno „neprůstřelné“ vysvětlení. Tvrdil, že se jmenovanou vědkyní navázal jenom písemný kontakt, neboť v době jeho pobytu byla sama na zahraniční cestě. Proto se s ní nemohl setkat, to je zatím neuskutečnil odborný osobní styk, řečeno slovy příslušného pokynu.

2 K tomu viz podnětnou stať: P. Holländer: Putování po stezkách principu proporcionality: Intence, obsah, důsledky, *Právník* č. 3/2016, str. 261 an.

Hellera tam byl opatřen přitažlivým titulkem *Americká supermodelka z dejvické radnice a začínal následujícím textem: Cindy Crawfordovou zajímá kamerový systém v Praze 6? Takovou otázku si možná položila řada čtenářů měsíčníku „Šestka“, který vydává tamní městský úřad. U komentáře radní Mileny Hanušové ... se totiž místo její podobizny objevila tvář americké modelky. Jednalo se o vtípek starosty Ondřeje Koláře ..., který nechal fotografie schválně vyměnit.*

Radní Hanušová v článku přiznává, že věděla o starostově záměru, a dodává: *Říkala jsem mu, že to nepovažuji za zcela vhodné, ale jestli to chce udělat, tak může. Asi jsme nikdo nedomyslel, jaký dopad to bude mít.*

Skutečně nedomysleli. Ona totiž i Cindy Crawfordová má, stejně jako každý z nás, „právo na vlastní tvář“, a to právo by – v případě soudního sporu – mohlo být vyjádřeno dosti vysokou částkou požadovaného zadostiučinění. Nepředpokládám totiž, že Cindy Crawfordová předem souhlasila s použitím své portrétní fotografie. Její zveřejnění – pro daný účel – rozhodně nelze kvalifikovat jako „plnění zprávodajské“ povinnosti; nebylo by proto kryto zákonnou zprávodajskou licencí.

Obávám se rovněž, že vydavatel časopisu „Šestka“ by neuspěl, pokud by ve sporu operoval s výše zmíněným „právem na humor“. Na záměně podob nebylo zase nic tak k popukání zábavného, i když prý tím „vtípkem“ byli pobaveni někteří opoziční zastupitelé. Manipulace s fotografiemi se stěžila dála chápat jako rozumný prostředek k chvályhodnému účelu, který starosta charakterizoval následovně: *Je to takové štouchnutí mým kolegům. Mám zkušenost, že sebemenší chybě v našem časopise věnují neadekvátní pozornost.*

Kdybych hodlal přece jen hájit vydavatele „Šestky“, asi bych tvrdil, že celebrity mají obecně zájem na tom, aby veřejnosti bylo připomínáno jejich jméno a jejich podoba. Někdy za takovou publicitu dokonce platí nemalé sumy. Proto Cindy Crawfordová – argumentoval bych – neutrpěla v dané věci újmu hodnou náhrady a naopak se jí dostalo drobného prospěchu.

V každém případě jde o situaci, v níž si nelze být jist výsledkem právního sporu. Proto si dovedu představit, že bych ten případ předestřel svým studentům jako pedagogickou hru – simulovaný soudní proces. Jen nevím, zda by se snadno dohodli, kdo se v té hrané při ujme úlohy oslní a kdo rolí méně vděčných.

✿ prof. PETR HAJN



Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v *Soudcovských listech* z r. 1928 byla otištěna výzva ke zlepšení vztahů soudců k advokátům? Bylo v ní mj. konstatováno, že „nelibě se nás dotýkají tu a tam vyskytující se zprávy o napjatém poměru mezi některými soudci a právními zástupci a o zbytečně brskním a soudců nedůstojným tónu k advokátům“, s dodatkem, aby tito „se své strany snažili se nezavdávati k podobným stížnostem příčiny. Je to v zájmu jejich i celého soudcovského stavu“.

- poslanec belgického ústavodárneho Národního kongresu v letech 1830-1831 Emmanuel Claus (1784-1848) byl profesí advokát? Rodák z Monsu rezignoval v březnu 1831 na svůj mandát a vrátil se do svého rodiště, kde byl v r. 1834 zvolen bâtonierem tamější advokátní komory. Claus byl kromě jiného i svobodným zednářem.

- v r. 1934 skončil kontroverzní spor o to, zda „je dovoleno, aby třetí osoba o své újmě a na svůj náklad uveřejňovala inzerát o advokátovi?“ V souzené věci se jednalo o případ redaktora, který bez objednávky advokáta a přes jeho výslovný zákaz otiskl na obálce časopisu ve formě inzerátu noticku o sídle ad-

vokátovy kanceláře a telefonním čísle. Jelikož tehdy byla reklama advokáta zakázaná, byl advokát kvůli otištění inzerátu „uznán vinným disciplinárním přečinem poškození cti a vážnosti stavu tím, že strpěl uveřejňování nepřipustné reklamy ... a že přes šetření zahájené disciplinární radou neučinil opatření, aby nepřipustná reklama byla zastavena“. Advokát poté podal proti redaktoru žalobu, již se domáhal toho, aby se redaktor dále nepouštěl publikování předmětné reklamy. Okresní soud žalobu zamítl s tím, že „ze zásady svobody tisku plyne, že vydavatel tiskopisu má volnost určení jeho znění, pokud tím nepřekročuje zákonné předpisy“, což v souzené věci neshledal. Odvolací krajský soud rozsudek soudu prvního stupně změnil s tím, že redaktořovým jednáním vznikla advokátovi škoda. K dovolání redaktora Nejvyšší soud obnovil zamítavý rozsudek první instance s tím, že „platný právní řád nezná a nepřipouští zdržovacího nároku ani v případech, v nichž se lze důvodně pro budoucnost obávati nového porušení práva a nového poškození“. Není divu, že rozhodnutí vyvolalo „značné rozrušení v stavovských kruzích“.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Tomáš Matějovský: Ostern-Frühlingsvertiefung?	3
--	---

Aktuelles

Inspektionsberichte und Rechtsanwälte Robert Němec.....	4
Der Präsident der Tschechischen Rechtsanwaltskammer hat den neuen Kommentar zum Anwaltstarif getauft Ivana Cihlářová	7
Durchsuchungen der Wohnungen in Dreifachperspektive: Fachseminar forderte zur Diskussion über Berufe auf Jan Malý	8
Einladung zum Innovative Legal Service Forum 2016	8
Immer wieder über die unwürdigen Kontrollen der Rechtsanwälte Ladislav Krym	9
Einladung zu den XXIV. Karlsbader juristischen Tagen	10
Einladung zum 6. Jahrgang des Kongresses Der Rechtsraum	12
Juristische Rundschauen in den Jahren 1901-1919 Stanislav Balík	13
Aktuell im Recht Hana Rýdlová	16

Aus Rechtstheorie und Praxis**Artikel**

Aggressive Geschäftspraktiken laut der sogenannten Schwarzen Liste der Richtlinie Nr. 2005/29/EG Dana Ondřejová	17
Streitigkeiten um die Echtheit der Unterschrift und die Sachverständigengutachten Josef Černohlávek.....	22
Ermöglicht das neue Bürgerliche Gesetzbuch, im Verfahren über den Ersatz des Nichtvermögensschadens „punitive damages“ zuzuerkennen? Alexandra Živělová.....	24
Fristen zur Einreichung und Ergänzung der Revision Jana Bílková, Veronika Vičková	30
Das erste Treffen mit dem eingetragenen Mediator aus der Sicht der Praxis Petr Bríza, Filip Gantner	34

Aus der Judikatur

Anrechnung des Honorars des Rechtsanwalts auf die Forderung des Klienten	39
Honorar des Verteidigers	39
Versäumnisurteil – komplette Überprüfung	42
Der Subrogationsregress zwischen den Versicherern der Verkehrsunfall-Schadenshaftung mit grenzüberschreitendem Element	45
Ungültigkeit des Arbeitsvertrages wegen Irrtums des Arbeitgebers	47
Aus der Rechtsprechung des Europäischen Gerichts für Menschenrechte	52

Aus der Fachliteratur

Daniela Kovářová und Koll.: Honorar des Rechtsanwalts. Der Anwaltstarif und zusammenhängende Fragen (Roman Premus).....	54
Vysokajová, Kahle, Randlová, Hůrka, Doležilek: Arbeitsgesetzbuch. Kommentar (Aleš Kalvoda)	54
Pavel Mates, Martin Kopecký: Ordentliche Rechtsbehelfsmittel im Verwaltungsverfahren (nach der Verwaltungsordnung und dem Baugesetz) (Radislav Bražina)	55
Lenka Matyášová, Marie Emilie Grossová: Steuerordnung mit Kommentar und Rechtsprechung (Petr Průcha)	56
Petr Jäger, Aleš Chocholáč: Das Gesetz über die Vermögensauseinandersetzung mit den Kirchen und Religionsgesellschaften. Kommentar (Jaroslav Benák)	58

Aus der Rechtsanwaltschaft**Kolumne von Karel Čermák**

Psychologie der Massen und deren Führer	59
--	----

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka	60
Wie sollte man bei der Anzeige und der Lösung der Schadensereignisse vorgehen Zdeněk Turek	62
Aus der Verhandlung des Vorstands der Tschechischen Rechtsanwaltskammer ichta	63
Bericht über den Telnice-Pokal 2016 Zdeněk Grus, Mihal Vejlupek	64

Aus Europa

Deutschland: Das Verbot der Partner-Anwaltsgesellschaften mit Ärzten und Apothekern ist verfassungswidrig Josephine Schüle, Arthur Braun.....	65
Die Zukunft der Rechtsanwaltsdienstleistungen – ist die Regelung der Rechtsanwaltschaft notwendig? Eva Indruchová.....	66
Das neue österreichische Erbrecht – Gespräch mit Prof. Dr. Martin Schauer Kateřina Ronovská, Eva Dobrovolná	69

Informationen und Wissenswertes**Was Sie wissen sollten**

Die 2. Arbeit der Kategorie Das Talent des Jahres des Wettbewerbs der Jurist des Jahres 2015 Jan Semik	71
Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in den Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	78
Einladung zu den Olmützer juristischen Tagen 2016	79
Einladung zum Seminar „Inzidenzstreitigkeiten in der Insolvenz mit besonderem Fokus auf Einspruchsstreitigkeiten“	79
Einladung zum V. Jahrgang des Turniers „Um den Pokal der tschechischen und slowakischen Rechtsanwaltschaft im Tennis, Männer- und Frauen-Doppelspiele“	80
Einladung zum 10. Jahrgang des Volleyball-Turniers der Paare – Kubeček-Memoriál	80
Einladung zum 10. Jahrgang des Golfturniers der Rechtsanwälte „ADVO-CUP“	81
Einladung zum 27. Jahrgang des traditionellen Laufwettbewerbs „Um das Geweih des Erzherzogs Ferdinand“	81
Einladung zum Tennis-Samstag in Kosmonosy	82

Zum Schluss

Notizen des Juristen Petr Hajn	83
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý	84
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík.....	84

Inhaltsverzeichnis	85
Zusammenfassung/Summary	86
Table of Contents	87

Dana Ondřejová: Aggressive Geschäftspraktiken laut der sogenannten Schwarzen Liste der Richtlinie Nr. 2005/29/EG

Die Autorin knüpft an ihren Beitrag „Trügerische Geschäftspraktiken laut der sogenannten Schwarzen Liste der Richtlinie Nr. 2005/29/EG“ (BANr. 11/2015, S. 27-37) an, und in diesem Artikel beschreibt sie ausführlich die aggressiven Geschäftspraktiken, wie sie in der Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates 2005/29/ES vom 11. Mai 2005 in den Artikeln 8 und 9 (sog. kleine Generalklausel der aggressiven Geschäftspraktiken) und in den Punkten 24 bis 31 der Anlage I der Richtlinie 2005/29 (bezeichnet auch als sogenannte Schwarze Liste der unlauteren Geschäftspraktiken) beschrieben sind.

Josef Černohlávek: Streitigkeiten um die Echtheit der Unterschrift und die Sachverständigengutachten

Der Artikel beschäftigt sich mit der Situation, wo einer der Teilnehmer des Gerichtsstreits im Verfahren vor Gericht die Echtheit seiner Unterschrift bestreitet. Dies geschieht oft bei der Einforderung der Rechte aus Wechslen, Krediten und Darlehen. Der entscheidende Beweis für die Bestimmung der Echtheit der Unterschrift ist dann ein Sachverständigengutachten aus dem Bereich der gerichtlichen Schriftuntersuchung, und daher widmet sich der Autor auch den Vorgängen und Methoden der Schriftgutachter sowie den Möglichkeiten, wie deren Schlussfolgerungen vor Gericht angezweifelt werden können. Der Artikel enthält auch einige praktische Ratschläge für die Führung dieser Art von Streitigkeiten sowie Hinweise auf die relevante Rechtsprechung.

Alexandra Živělová: Ermöglicht das neue Bürgerliche Gesetzbuch, im Verfahren über den Ersatz des Nichtvermögensschadens „punitive damages“ zuzuerkennen?

Dieser Artikel setzt sich zum Ziel, die Frage zu beantworten, ob das neue Bürgerliche Gesetzbuch es ermöglicht, im Verfahren über den Ersatz des Nichtvermögensschadens die „punitive damages“ zuzuerkennen. Der Artikel beschäftigt sich zunächst auf die Beschreibung dieses Instituts, wie es in den Ländern dessen Entstehung, also in Großbritannien und den USA, verstanden wird und danach behandelt der Artikel die Frage des sanktionsmäßigen Schadenersatzes in der EU und in ausgewählten Mitgliedstaaten. Der Kern des Artikels ist die Analyse der Entscheidung der inländischen Gerichte, welche die Problematik „punitive damages“ und die Bestimmungen des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches betreffen, die in Bezug auf den Schadenersatz einen Sanktionscharakter haben können. Zusammengefasst sind hier ebenfalls die positiven und negativen Seiten der eventuellen Anwendung des Instituts „punitive damages“ in der tschechischen Rechtsordnung. Zum Schluss wird dann die Frage beantwortet, ob die tschechische Rechtsprechung und Gesetzgebung zur Anwendung von „punitive damages“ zielt, oder nicht.

Jana Bilková, Veronika Vičková: Fristen zur Einreichung und Ergänzung der Revision

Über die Rechtsfragen in Verbindung mit dem Institut der Revision in der tschechischen Verfahrensregelung wurden bereits viele bedeutende Zeilen geschrieben, und zwar im Rahmen sowohl der Rechtsprechung als auch der Literatur. Bislang sind jedoch aus den Eingaben der Revisionskläger oft Unklarheiten bemerkbar, und zwar im Hinblick auf den obligatorischen Inhalt (insbesondere in der Frage der Eingrenzung der Zulässigkeit der Revision) sowie auf den Lauf der durch das Gesetz oder Gericht festgelegten Fristen zur Ergänzung der Revisionsklage zu dem Zweck, dass diese vom Revisionsgericht wegen (nicht rechtzeitig behobener) Mängel nicht abgewiesen wird. Im Artikel werden daher die Möglichkeiten der Auslegung der gegenwärtigen Rechtsregelung der Fristen zur Einreichung und Ergänzung des Revisionsinhalts beschrieben.

Petr Bříza, Filip Gantner: Das erste Treffen mit dem eingetragenen Mediator aus der Sicht der Praxis

Der Artikel antwortet auf einige Fragen in Bezug auf die praktische Anwendung des Instituts des ersten Treffens mit dem eingetragenen Mediator, das durch das Gericht angeordnet wurde. Dem Leser werden Umstände geschildert, unter denen es geeignet und sinnvoll ist, das erste Treffen mit dem Mediator anzuordnen, der Artikel definiert Unterschiede zwischen dem ersten Treffen und der eigentlichen Mediation, er bietet die Ansicht des eingetragenen Mediators auf den ganzen Verlauf an, beginnend mit der Entscheidung des Gerichts über die Anordnung des ersten Treffens, dessen Organisation und den Verlauf sowie die Sanktionen für das Nicht-Erscheinen bei dem ersten Treffen, und er beschreibt ebenfalls die Rolle des Rechtsanwalts als Vertreters der Partei, der das Absolvieren des ersten Treffens mit dem Mediator auferlegt wurde.

Dana Ondřejová: Aggressive commercial practices according to the black list of Directive 2005/29/EC

The author draws on her article „Unfair commercial practices according to the black list of Directive 2005/29/EC“ (BA 11/2015, pp. 27–37) and gives a detailed description of aggressive commercial practices as discussed by Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 in Articles 8 and 9 (also called the small general clause of aggressive commercial practices) and in points 24 through 31 of Annex I to the 2005/29 Directive (also referred to as the black list of unfair commercial practices).

Josef Černohlávek: Disputes over the authenticity of a signature, and expert opinions

The article deals with the situation where a party to court proceedings denies the authenticity of their signature in the court proceedings. This often happens in enforcement of rights from promissory notes, credits, loans and borrowings. The cru-

cial evidence to determine the authenticity of the signature is then a graphoanalytic expert opinion. Therefore, the author also deals with practices and methods of graphoanalysts as well as the possibilities of challenging their conclusions before the court. The article also contains some practical advice on how to conduct this kind of disputes as well as links to the relevant case law.

Alexandra Živělová: Does the new Civil Code allow awarding punitive damages in damages proceedings for non-material injury?

This article aims to answer the question whether the new Civil Code allows awarding punitive damages in damages proceedings for non-material injury. First, the article focuses on the description of this institution as understood in the countries of its origin, i.e. Great Britain and the USA, and then proceeds to the description of approach to the issue of punitive damages in the EU and selected Member States. The core of the article is an analysis of decisions of domestic courts which touch on the issues of punitive damages and of the provisions of the new Civil Code which may have a punitive character in relation to compensation for injury. The articles also summarises the pros and cons of potential application of the institution of punitive damages in the Czech legal order. The conclusion also answers whether the Czech case law and legislation are directed to the application of punitive damages or not.

Jana Bilková, Veronika Vičková: Deadlines for filing and supplementation of an appellate review

Many lines, both juristic and literary, have been written on legal issues connected with the institution of appellate review (dovolání) in the Czech procedural legislation. However, filings for appellate review often exhibit uncertainties both in terms of the mandatory contents of appellate reviews (mainly in the context of admissibility of the appellate review) and of the deadlines—statutory or determined by the court—for supplementation of an appellate review to avoid refusal by the court for defects (not eliminated in time). The article therefore describes the possible interpretations of the current legislation on deadlines for filing and supplementation of the contents of an appellate review.

Petr Bříza, Filip Gantner: The first meeting with a registered mediator from the perspective of practice

The article answers some questions related to the practical application of the institution of the first meeting with a registered mediator ordered by the court. It acquaints the reader with circumstances under which it is appropriate and useful to order the first meeting with a mediator, defines the differences between the first meeting and mediation itself, offers a registered mediator's view on the entire course of the first meeting starting from the court's order of the first meeting, its organisation and course and penalties for failure to attend the first meeting, and describes the role of the lawyer as a representative of the party who has been ordered the first meeting with a mediator.

Leading Article	
Tomáš Matějovský: Easter-spring reflection?	3
Current News	
Inspecting reports and lawyers Robert Němec	4
The CBA President celebrated the launch of a new commentary on the lawyer's tariff Ivana Cihlářová	7
Searches of homes in triple perspective: specialized seminar invited to discussion across professions Jan Malý	8
Invitation to the Innovative Legal Service Forum 2016	8
Over and over again on undignified body search of lawyers Ladislav Krym	9
Invitation to the XXIV Carlsbad Legal Days	10
Invitation to the 6th year of the Legal Space congress	12
The <i>Právnícké rozhledy</i> journal in 1901–1919 Stanislav Balík	13
Currently in law Hana Rýdlová	16
Legal Theory and Practice	
Articles	
Aggressive commercial practices according to the black list of Directive 2005/29/EC Dana Ondřejová	17
Disputes over the authenticity of a signature, and expert opinions Josef Černošák	22
Does the new Civil Code allow awarding punitive damages in damages proceedings for non-material injury? Alexandra Živělová	24
Deadlines for filing and supplementation of an appellate review Jana Bilková, Veronika Vlčková	30
The first meeting with a registered mediator from the perspective of practice Petr Bříza, Filip Gantner	34
Judicial Decisions	
Settlement of lawyer's fee against a client's receivable	39
Defence lawyer's remuneration	39
Judgment in default—full review	42
Subrogation among insurers of liability for damage caused in a traffic accident with a cross-border element	45
Invalidity of an employment contract for the employer's mistake	47
ECHR Judicial Decisions	52
Professional Literature	
Daniela Kovářová et al.: Lawyers' remuneration. Lawyer's tariff and related issues (Roman Premus)	54
Vysokajová, Kahle, Randlová, Hůrka, Doležilek: The Labour Code. Commentary (Aleš Kalvoda)	54
Pavel Mates, Martin Kopecký: Regular remedies in administrative proceedings (under the Rules of Administrative Procedure and the Building Act) (Radislav Bražina)	55
Lenka Matyášová, Marie Emilie Grossová: The Tax Code with a commentary and case law (Petr Průcha)	56
Petr Jäger, Aleš Chocholáč: Act on property settlement with churches and religious societies. Commentary (Jaroslav Benák)	58
Legal Profession	
Karel Čermák's Column	
Crowd psychology and leaders	59
Czech Legal Profession	
Disciplinary Practice Jan Syka	60
How to proceed in notifying and dealing with damage events Zdeněk Turek	62
Meeting of the Czech Bar Association Board of Directors	63
Report on the 2016 Telnice Cup Zdeněk Grus, Mihal Vejlupek	64
Europe	
Germany: Prohibition of partner firms of lawyers with physicians and pharmacists is unconstitutional Josephine Schüle, Arthur Braun	65
The future of legal services – is the regulation of the legal profession necessary? Eva Indruchová	66
New Austrian inheritance law—an interview with Prof. Dr. Martin Schauer Kateřina Ronovská, Eva Dobrovolná	69
Information and Points of Interest	
You should know	
Work in the 2nd place of the 2015 Lawyer of the Year contest in the Talent of the Year category Jan Semík	71
Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association	78
Invitation to the 2016 Juridical Days in Olomouc	79
Invitation to seminar „Incidental disputes in insolvency with special focus on protest disputes”	79
Invitation to the 5th year of the „Czech and Slovak Lawyers' Men and Women Doubles Tennis Cup” tournament	80
Invitation to the 10th year of tournament of couples in volleyball – Kubeček Memorial Race	80
Invitation to the 10th year of lawyers' golf tournament „ADVO-CUP”	81
Invitation to the 27th year of traditional running race „Antlers of Archduke Ferdinand”	81
Invitation to a tennis Saturday in Kosmonosy	82
Finally	
Lawyer's Diary Petr Hajn	83
Drawing by Lubomír Lichý	84
Did you know that... Stanislav Balík	84
Inhaltsverzeichnis	85
Zusammenfassung/Summary	86
Table of Contents	87

Advokátní kancelář Vejmelka & Wunsch s.r.o., poskytující komplexní právní služby
tuzemské a mezinárodní klientele,

hledá vhodné kandidáty na pozice:

ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT, SPOLUPRACUJÍCÍ ADVOKÁT.

Od uchazečů **požadujeme** znalosti především z oblastí občanského práva, práva obchodních korporací, práva nemovitostí a pracovního práva, tvůrčí schopnosti a výbornou znalost anglického a/nebo německého jazyka.

Nabízíme motivující finanční ohodnocení, příjemné pracovní prostředí a perspektivu odborného i osobního růstu v mladém týmu právníků.

Těšíme se na vaše nabídky s přiloženým strukturovaným životopisem v českém a anglickém a/nebo německém jazyce.

Kontakt: Miluška Vrzáčková, miluska.vrzackova@vejwun.cz, tel. 222 253 050.

POMOZTE NÁM NAKRMIT DĚTI JÍDLEM A LÁSKOU

VĚDĚLI JSTE, ŽE V ČESKÉ REPUBLICE SI
KAŽDÁ 10. RODINA

NEMŮŽE DOVOLIT PLATIT SVÝM DĚTEM ŠKOLNÍ OBĚDY?

TYTO DĚTI PŘÍCHÁZEJÍ O DŮLEŽITOU SOUČÁST PRAVIDELNÉ STRAVY
A NAVÍC ZAŽÍVAJÍ POCIT VYČLENĚNÍ Z DĚTSKÉHO KOLEKTIVU, COŽ
MŮŽE MÍT VELMI NEGATIVNÍ DOPAD NA JEJICH PSYCHICKÝ ROZVOJ.

SOUHLASÍTE S TÍM, ŽE BY V ČR NEMĚLO ŽÁDNÉ DÍTĚ TRPĚT HLADEM?

POKUD ANO, POMOZTE TĚMTO DĚTEM LIBOVOLNOU ČÁSTKOU.
VŠECHNY PŘÍSPĚVKY DO KORUNY POUŽIJEME NA ZAPLACENÍ OBĚDŮ
KONKRÉTNÍM DĚTEM!



S PODPOROU



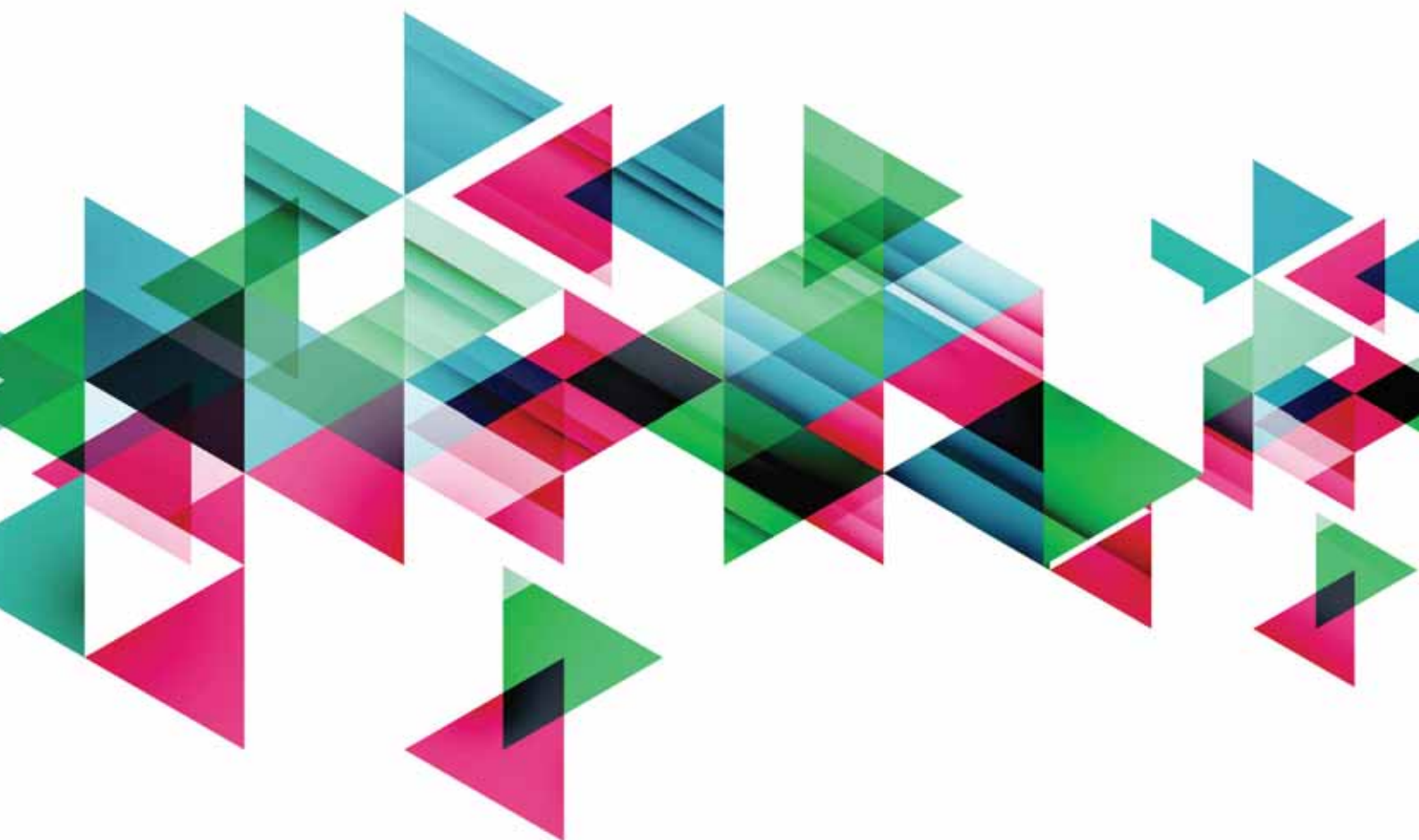
HLAVNÍ PARTNER



ČÍSLO TRANSPARENTNÍHO ÚČTU:
888 555 999 / 5500

WWW.OBEDYPRODETI.CZ

ALLEN & OVERY



A lawyer for tomorrow

Opportunities for law students and junior lawyers

The spirit and ethos of a firm, the way that it supports and nurtures its people and the tone and energy that exists between team members are the characteristics that really define a top law firm. At Allen & Overy we believe in the fundamental importance of collaboration and teamwork, of giving lawyers tasks that will challenge them, and then supporting them to advance their careers. We believe that our people perform best when they are given the very best resources, opportunities and encouragement to explore their full potential.

Please do not hesitate to send us your CV and cover letter to recruitment.prague@allenoverly.com.

*Most Attractive Employer for Law students
in the Czech Republic for the past three years*

Universum Awards 2014, 2015 and 2016



CELLINI DUAL TIME

Cellini

THE CLASSICAL WATCH BY ROLEX

THE CELLINI COLLECTION CELEBRATES THE ETERNAL ELEGANCE OF TRADITIONAL TIMEPIECES WITH A CONTEMPORARY TWIST. THE CELLINI DUAL TIME WITH A 39 MM CASE IN 18 CT EVEROSE GOLD GRANTS ITS WEARERS THE GIFT OF TEMPORAL UBIQUITY, MAKING THEM SIMULTANEOUSLY AWARE OF THE TIME HERE AND IN A FARAWAY LAND.

Bechyně

Václavské náměstí 10 • Praha 1 • Tel.: 608 080 874
Štěpánská 57 • Praha 1 • Tel.: 224 214 349
www.hodinarstvibechyne.cz


ROLEX